คู่มือกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

ข้อมูลจัดเล่ม ณ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๐

คำนำ

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนและหนี้สินภาคประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยบริหารผ่านสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปยังกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ โดยให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศตั้งแต่ฐานราก ตามแนวคิดการดำเนินการอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนในสังคมในรูปแบบประชารัฐ ที่จะมีการประสานความร่วมมือของภาคประชาชน ภาคราชการ และภาคเอกชน ในทุกมิติตั้งแต่ระดับหมู่บ้านและชุมชน

สำนักงานอัยการสูงสุดโดยสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน จึงได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในการทำงานอย่างบูรณาการเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชน โดยทั้งสองหน่วยงานได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศตั้งแต่วันที่ ๓ กุมภาพันธ์พ.ศ.๒๕๕๔ ซึ่งสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและสำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดทำโครงการ “สัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางปกป้องรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” และจากการดำเนินการโครงการดังกล่าว พบว่าปัจจัยสำคัญในการที่จะยกระดับการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพและการจะรักษาผลประโยชน์ของรัฐในด้านงบประมาณแผ่นดินในเงินที่รัฐบาลจัดสรรเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านกลไกการบริหารของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองคือการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและการดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายและทางคดีความกระบวนการทำสัญญาและหนังสือต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักฐานและดำเนินการติดตามหนี้สินที่ให้สมาชิกกองทุนกู้ยืมกลับคืนมาได้ รวมทั้งส่งเสริมการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพื่อจะได้ไม่ต้องมีการฟ้องร้องนำคดีขึ้นสู่ศาล ตลอดจนสร้างความรู้ในกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อรวบรวมข้อมูล ปัญหา จัดทำเอกสารต่าง ๆ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบสัญญา หนังสือทวงถามหนี้ การรวบรวมปัญหาและแนวทางเกี่ยวกับคดีที่ฟ้องร้องกันในทางศาล คำพิพากษาเกี่ยวกับคดีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำโครงการนำร่องในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในพื้นที่ร่วมกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากประสบการณ์จริง อันเป็นการร่วมบูรณาการที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการทำงานร่วมกันของทั้งสองหน่วยงานดังกล่าวก่อให้เกิดองค์ความรู้และแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ต่อการแก้ไขปัญหา เพื่อฟื้นฟูและยกระดับการบริหาร

จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะทำงานของสำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจัดทำคู่มือในด้านกฎหมายและด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นทั้งข้อมูลและเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำไปใช้ขับเคลื่อนในภารกิจของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งเป็นการเผยแพร่ความรู้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งที่สุดแล้วก็เพื่อการพัฒนากิจการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อันเป็นฐานรากด้านเศรษฐกิจของประเทศได้พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

คู่มือที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นระหว่างสำนักงานอัยการสูงสุดและสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมทั้งหมดจำนวน ๔ เล่ม ดังนี้

๑. คู่มือกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)
๒. คู่มือการทำสัญญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
๓. คู่มือการสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
๔. คู่มือปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยการจัดทำ “คู่มือกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)” เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นคู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งหวังว่าพนักงานอัยการ พนักงานและลูกจ้างสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดีแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน อันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

สำนักงานอัยการสูงสุด

เมษายน พ.ศ.๒๕๖๐

รายนามคณะทำงาน สำนักงานอัยการสูงสุด

๑. นายศักดิ์ชัย อัศวินอานันท์	อธิบดีอัยการ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
๒. นายเริงฤทธิ์ สิทธิไตรย์	รองอธิบดีอัยการ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
๓. นางสาวจันทิมา ธนาสว่างกุล	อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายแผนช่วยเหลือทางกฎหมาย
๔. นางนิษฐา สุจริตวรกุล	อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายแผนช่วยเหลือทางกฎหมาย
๕. นายประเสริฐ กาญจนอุทัย	อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายแผนช่วยเหลือทางกฎหมาย
๖. นายสนธยา เครือเวทย์	อัยการผู้เชี่ยวชาญ เลขานุการรองอัยการสูงสุด (นายอาทร สิขัณฑนาค)
๗. นายณรงค์ ศรีระสันต์	อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายแผนช่วยเหลือทางกฎหมาย
๘. นางสาวพรพิชชา สองสี	อัยการจังหวัดคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและ การบังคับคดีจังหวัดสมุทรสงคราม
๙. นายเลอศักดิ์ ดุกสุขแก้ว	อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๑๑
๑๐. นางสาวหทัยกาญจน์ พรหโมบล	อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการจังหวัดสุพรรณบุรี
๑๑. นางสาวอรุณพัฒน์ ภักดีวงศ์	อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและ การบังคับคดีจังหวัดนนทบุรี
๑๒. นางสุปราณี อุทิศ	ผู้อำนวยการ สำนักอำนวยการ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
๑๓. นางสาวซัลมา ปาเน๊าะ	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
๑๔. นายสาธิต งามเมือง	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ
๑๕. นางสาวจริยา หลวงฤทธิ์	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

รายนามคณะทำงาน สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

๑. นายนที ขลิบทอง	ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
๒. นายสิทธิศาสตร์ รักษ์ม่วงศรี	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายและงานทะเบียน สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
๓. นายโสวัฒน์ อยู่คงดี	หัวหน้างานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
๔. นางสาวรจิตา เตสะอาด	รักษาการหัวหน้างานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
๕. นายนิพนธุ์ ทิพย์ศร	นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
๖. นายแมนชัย ชูเสน	นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๓
๗. นางทองพันธ์ สาวิสิทธิ์	นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๔

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ๑

๑.๑ ที่มาและนโยบายของรัฐบาล ๑

๑.๒ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ๒

๑.๓ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ๖

บทที่ ๒ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ๑๐

๒.๑ ความเป็นนิติบุคคล และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ๑๐

๒.๒ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ๑๔

๒.๓ ความเป็นนิติบุคคลและประโยชน์ของความเป็นนิติบุคคลของ “กองทุนหมู่บ้าน” หรือ “กองทุนชุมชนเมือง” ๑๕

๒.๓.๑ ประโยชน์ของการเป็นนิติบุคคล ๑๙

๒.๓.๑.๑ ที่มาคุณสมบัติของสมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ๑๙

๒.๓.๑.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ๑๙

๒.๓.๑.๓ การกำกับและควบคุมกองทุนหมู่บ้าน ๒๐

๒.๔ ทุนและทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ๒๒

๒.๕ การบัญชีและการตรวจสอบในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ ๒๒

๒.๖ ความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ๒๓

๒.๖.๑ เงินและทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน ๒๕

๒.๖.๒ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ๒๕

ก. สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก ๒๖

(๑) สิทธิของสมาชิก ๒๖

(๒) หน้าที่ของสมาชิก ๓๑

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๒.๖.๓ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ๓๒
๒.๖.๔ ความรับผิดของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ๓๓
ก. การดำเนินงานภายในขอบวัตถุประสงค์ ๓๔
ข. การดำเนินงานนอกวัตถุประสงค์ ๓๕
๒.๖.๕ สถานภาพของกองทุนหมู่บ้านหลังจดทะเบียน ๓๖
๒.๖.๕.๑ การเตรียมความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านหรือ กองทุนชุมชนเมือง ก่อนดำเนินการจดทะเบียนนิติบุคคล ๓๖
๒.๖.๕.๒ มติที่เกี่ยวข้องกับการประชุมใหญ่ของกองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนชุมชนเมือง ๓๖
๒.๖.๕.๓ การเตรียมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ๓๖
๒.๖.๕.๔ การยื่นขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองนิติบุคคล ๔๐
๒.๖.๕.๕ การตรวจสอบเอกสารและประเมินความพร้อมกองทุน ที่ยื่นขอจดทะเบียนนิติบุคคล ๔๐
๒.๖.๕.๖ การกำกับและควบคุมกองทุนหมู่บ้าน ๔๔
๒.๗ การเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ๕๔
๒.๗.๑ ความแตกต่างระหว่างกองทุนที่เป็นนิติบุคคลกับ กองทุนที่ไม่เป็นนิติบุคคล ๕๕
๒.๗.๑.๑ กองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ๕๕
๒.๗.๑.๒ กองทุนหมู่บ้านที่ไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ๕๕
๒.๗.๒ การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้าน ๕๖
๒.๘ วิวัฒนาการด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านภายใต้นโยบายของรัฐ ๖๓
๒.๘.๑ วิวัฒนาการด้านการบริหารเงินทุนและทรัพย์สิน ๖๓
๒.๘.๑.๑ เงินทุนเริ่มต้นในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ๖๓
๒.๘.๑.๒ การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๖๔
๑) การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๑ ๖๔
๒) การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๒ ๖๔
๓) การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๓ ๖๕

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๒.๘.๑.๓ นโยบายการสนับสนุนเงินทุนให้กองทุนหมู่บ้าน
โดยกู้ยืมสถาบันการเงินของรัฐ ๖๖
๑) โครงการขยายวงเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ๖๖
๒) โครงการเพิ่มศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ภายใต้มาตรการสนับสนุนและพัฒนากองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง(วงเงิน ๔๐,๐๐๐ ล้านบาท) ๖๗
๓) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้าน
(วงเงิน ๖๐,๐๐๐ ล้านบาท) ภายใต้มาตรการส่งเสริม
ความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย ๖๗
๒.๘.๒ ด้านการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ๖๘
ก. ด้านคณะกรรมการกองทุน ๖๘
ข. ด้านสมาชิก ๖๙
ค. ด้านการประชุม ๖๙
ง. ด้านการกู้ยืม ๗๐
จ. ด้านการติดตามหนี้ ๗๐
ฉ. ด้านการจัดเก็บเอกสารและการส่งมอบงาน ๗๐
ช. ด้านการตรวจสอบภายใน ๗๐
ซ. ด้านการจัดสรรกำไร ๗๑
ฌ. ด้านการรายงาน ๗๑

บทที่ ๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๗๔
๓.๑ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๗๔
๓.๑.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ๗๔
๓.๑.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการค้ำประกัน ๘๓
๓.๑.๓ กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง ๘๙
๓.๑.๔ กฎหมายเกี่ยวกับการจำนำ ๙๓
๓.๑.๕ กฎหมายเกี่ยวกับการสัญญาประนีประนอมยอมความ ๙๗
๓.๑.๖ กฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาและหนี้ ๑๐๑
๓.๑.๗ กฎหมายเกี่ยวกับอายุความทางแพ่ง ๑๐๙
๓.๑.๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับอายุความ ๑๑๕
๓.๑.๙ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการทำละเมิด ๑๑๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๓.๒ กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	๑๑๙
๓.๒.๑ ความผิดฐานยักยอกทรัพย์	๑๑๙
๓.๒.๒ ความผิดฐานฉ้อโกง	๑๒๐
๓.๒.๓ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์	๑๒๒
๓.๒.๔ ความผิดฐานปลอมเอกสาร	๑๒๓
๓.๒.๕ ความผิดฐานใช้และอ้างเอกสารปลอม	๑๒๔
๓.๒.๖ ความผิดฐานเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลายซึ่งเอกสารของผู้อื่น	๑๒๕
๓.๒.๗ อายุความทางอาญา	๑๒๖
๓.๓ กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	๑๒๙
๓.๓.๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	๑๒๙
๓.๓.๒ กฎหมายล้มละลาย	๑๓๕
๓.๓.๓ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒	๑๔๕
๓.๓.๔ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒	๑๔๖
๓.๓.๕ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในมิติที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน	๑๔๘
๓.๔ ตัวอย่างคำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย ความที่น่าสนใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	๑๕๒
๓.๔.๑ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	๑๕๒
๓.๔.๒ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	๑๕๕
๓.๔.๓ คำพิพากษา/คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	๑๖๑
๓.๔.๔ คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	๑๗๐
๓.๔.๕ ความเห็นคณะกรรมการ ป.ป.ช.เกี่ยวกับการดำเนินคดีกองทุนหมู่บ้าน	๑๗๑
๓.๔.๖ ความเห็นของกรมสรรพากรในเรื่องภาษีเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	๑๗๑
๓.๔.๗ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	๑๗๒
๓.๔.๘ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๑๗๔
๓.๔.๙ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีแพ่งเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	๑๗๕

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ ๔ แนวทางการดำเนินการกรณีเกิดปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง **๑๗๗**

๔.๑ แนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดความผิดฐานยักยอกเงินกองทุน ๑๗๗

๔.๒ แนวทางการปฏิบัติคดีอาญาฐานยักยอกทรัพย์และผู้ยักยอกหลบหนี ๑๗๗

๔.๓ แนวทางปฏิบัติเมื่อลูกหนี้/ผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ ๑๗๘

๔.๔ แนวทางปฏิบัติในการเจรจาเพื่อประนีประนอมข้อพิพาท ๑๗๙

๔.๕ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกหนี้ผิดนัด ๑๘๐

๔.๖ ขั้นตอนก่อนและหลังการติดตามหนี้ค้างชำระ ๑๘๐

๔.๗ ขั้นตอนการดำเนินคดีทางแพ่ง ๑๘๑

๔.๘ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ๑๘๘

บทที่ ๕ บทบาทของพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง **๑๙๒**

๕.๑ บทบาทด้านการช่วยเหลือทางกฎหมาย ๑๙๒

๕.๒ บทบาทด้านการดำเนินคดี ๒๐๗

บรรณานุกรม **๒๔๖**

ภาคผนวก (รวบรวมลงแผ่น CD) **๒๕๐**

๑. พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔

๓. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ เรื่อง นโยบายเร่งด่วน ให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๔. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

๕. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

๖. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔

๗. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๔

ภาคผนวกต่อ (รวบรวมลงแผ่น CD)

๘. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

๙. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

๑๐. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

๑๑. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔

๑๒. พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

๑๓. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕

๑๔. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

๑๕. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

๑๖. พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

๑๗. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๗

๑๘. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗

๑๙. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องยุติการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

๒๐. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วย การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

๒๑. ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ เรื่อง การจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล

๒๒. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วย การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๑)

๒๓. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ว่าด้วย เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

ภาคผนวกต่อ (รวบรวมลงแผ่น CD)

๒๔. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ว่าด้วยการเลิก ยุบรวม หรือแยกบางส่วน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

๒๕. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๔๑๗.๓/๑๘๗๑ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๙ เรื่อง การมอบอำนาจให้ (ผู้ว่าราชการจังหวัด) ทำหน้าที่แทนนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

๒๖. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

๒๗. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑

๒๘. หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส ๐๐๒๔.๒/๓๒๙๙ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง หารืออำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการรับว่าต่าง หรือแก้ต่างให้กับกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

๒๙. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๒)

๓๐. ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ เรื่อง การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓๑. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒

๓๒. ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ เรื่อง การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓๓. ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เรื่อง การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓๔. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๕

๓๕. หนังสือสำนักงาน ก.พ.ร. ที่ นร ๑๒๐๖/๑๘๐ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖ เรื่อง ขอหารือการเบิกค่าตอบแทนของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

๓๖. หนังสือจังหวัดพิจิตร ที่ พจ ๐๐๑๘/ว. ๔๕๗ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เรื่อง หารือการเบิกค่าตอบแทนของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

๓๗. คำวินิจฉัย คณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จเลขที่ ๒๕๘/๒๕๕๑ เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาสิ้นสุดการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล

บทที่ ๑
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

๑.๑ ที่มาและนโยบายของรัฐบาล

สืบเนื่องจากในช่วงปี ๒๕๔๔ เป็นช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยทั่วไป ทั้งในพื้นที่ชนบทและชุมชนในเมือง รัฐบาลในขณะนั้น เห็นว่า ประชาชนทุกระดับได้รับความเดือดร้อน จากการมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งเป็นผลมาจาก ตกงาน ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ กำลังซื้อของคนในประเทศตก รัฐบาลจึงตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย นำไปสู่ การพอมี พอกิน และเหลือ จากนั้นจึงนำไปสู่การสร้างชีวิตใหม่โดยใช้กลไกทุกส่วนของภาครัฐในการสร้างโอกาสให้ประชาชนใช้ทุนทางปัญญา ศักยภาพส่วนตัวและสินทรัพย์ที่มีอยู่ทำงานอย่างเต็มที่ เมื่อประชาชนมีรายได้ก็จะทำให้ครอบครัวมีรายได้และประเทศชาติมีรายได้ ซึ่งจะกลายเป็นฐานภาษีใหม่ให้รัฐมีรายได้มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การลดภาระหนี้สินของประเทศในโอกาสต่อไป ได้เกิดมีแนวความคิดเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศขึ้นมา โดยแนวความคิดดังกล่าวมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายของประชาชนและมุ่งให้โอกาสแก่ภาคประชาชน โดยเฉพาะคนที่มีฐานะยากจนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยรัฐจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคมไม่ใช่เป็นเพียงผู้ใช้เงิน โดยไร้เป้าหมาย เพราะการใช้จ่ายเงินเพียงอย่างเดียวมักจะก่อให้เกิดการสูญเปล่า ไม่ได้ผล ภารกิจเร่งด่วนและสำคัญยิ่งของรัฐบาลในขณะนั้น คือ การเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การบริหาร สังคมและการเมือง โดยจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน

ในการดำเนินนโยบายแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลดังกล่าว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ รัฐบาลจึงได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนให้ “จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ ๑ ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน พร้อมทั้งรัฐบาลจะจัดให้มีโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเตอร์เน็ต”

จึงเห็นได้ว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว ได้จัดตั้งกองทุน ๑ ล้านบาท ขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและการเสริมสร้างศักยภาพ ตลอดจนการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต และเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งนี้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชฯ

๑.๒ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

ภายหลังจากที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายดังกล่าวแล้ว ก็ได้ดำเนินการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๔ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๔ มีผลบังคับใช้ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ซึ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔ ได้อธิบายความหมายของคำในระเบียบดังกล่าวไว้ว่า

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” หมายความว่า กองทุนในระดับชาติ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งชุมชนเมือง ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบนี้

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล ในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖ กำหนดให้มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า “กทบ.” ประกอบด้วย

๑. นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน

๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง

๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานคนที่สอง

๔. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานคนที่สาม

๕. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เป็นกรรมการ

๖. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการ

๗.ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ

๘. ปลัดกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการ

๙. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นกรรมการ

๑๐. ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นกรรมการ

๑๑. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการ

๑๒. ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นกรรมการ

๑๓. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ

๑๔. ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน เป็นกรรมการ

๑๕. ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการ

๑๖. ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน เป็นกรรมการ

๑๗. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐ คือ

๑. กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุน

๒. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน

๓. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๔. กำหนดแผนงานและออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน

๕. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

๖. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน

๗.แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

๘. ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

๙. เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

๑๐.รายงานผลการดำเนินงานและปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๑๑.ปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๔ ในข้อ ๑๓ กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และในข้อ ๑๔ ให้สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

๒. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ

๓. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

๔. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน

๕. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์การต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

๖. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

๗. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนบริหารและจัดการกองทุน

๘. ให้การสนับสนุน ปรึกษา หารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

๙. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

๑๐. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

๑๑. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

จากนั้น ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยในข้อที่ ๓ ได้ให้ความหมายของคำนิยามในระเบียบดังกล่าว ดังนี้

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบนี้

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ทั้งนี้ การจะกำหนดว่าชุมชนใดเป็นชุมชนเมืองให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“คณะอนุกรรมการสนับสนุน” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

“คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร

“คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอหรือเขต

“คณะกรรมการกองทุน” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองต่างๆ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

“กรรมการกองทุน” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือกรรมการในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารที่คณะกรรมการกำหนดให้บริหารจัดการกองทุน

“ครัวเรือน” หมายความว่า ครอบครัวตามทะเบียนบ้าน อันประกอบด้วยบิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง เป็นต้น อยู่รวมกัน

“หัวหน้าครัวเรือน” หมายความว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าบ้านตามทะเบียนบ้าน

“ผู้แทนครัวเรือน” หมายความว่า หัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครัวเรือน ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนมอบหมายเป็นหนังสือให้เป็นผู้แทนครัวเรือน

“หุ้น” หมายความว่า การออมทรัพย์ในรูปแบบหนึ่ง โดยมูลค่าของหุ้นให้เป็นไปตามที่กองทุนกำหนด

“เงินฝากสัจจะ” หมายความว่า เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับกองทุนตามแต่จะตกลงกัน โดยให้ถือว่า เงินออมเป็นเงินสะสม และจะถอนหรือปิดบัญชีได้ก็ต่อเมื่อพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก ตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

“เงินรับฝาก” หมายความว่า เงินรับฝากประเภทต่างๆ นอกเหนือจากเงินออมตามที่กองทุนกำหนด

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกของกองทุน

“ที่ประชุมสมาชิก” หมายความว่า ที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือที่ประชุมใหญ่วิสามัญ

ต่อมาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชุนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๕ โดยในข้อ ๓ ของระเบียบดังกล่าว ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” และ คำว่า “บัญชีเงินสะสม” ในข้อ ๓ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ดังนี้

“บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ ๑ ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินสะสม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ภายใต้ชื่อ กองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๒ ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่น นอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

และในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ หมวดที่ ๒ ข้อ ๕ ได้วางปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ คือ

๑. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

๒. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

๓. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

๔. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

๕. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

๑.๓ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ ดังนี้

๑. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

๒. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

๓. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๔. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

๕. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

สำหรับเงินและทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีที่มาจากเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ เงินกู้ยืม ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุน และเงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” กับธนาคารเพื่อสำรองจ่ายและเตรียมจัดสรรให้แก่กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง

สำหรับกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองนั้น ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ บทเฉพาะกาล ข้อ ๔๑ กำหนดให้ในวาระเริ่มแรก ในส่วนของหมู่บ้านให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคนเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๑๗ โดยมีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

โดยในการประชุม ผู้มาประชุมต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้ผู้แทนครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้

เมื่อที่ประชุมกำหนดวิธีการเลือกแล้วเสร็จ ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชาคมหมู่บ้านและคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอสนับสนุนให้การเลือกคณะกรรมการกองทุนเป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน

ในส่วนของชุมชนเมืองให้ประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ทำหน้าที่แทนผู้ใหญ่บ้าน และในข้อ ๔๓ คณะกรรมการกองทุนที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องยื่นขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนต่อคณะกรรมการหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการและเปิดบัญชีเงินฝากของคณะกรรมการกองทุนให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันหลังจากได้รับเลือก โดยเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ภายใต้ชื่อบัญชี “กองทุนหมู่บ้าน (ชื่อบ้าน..... หมู่ที่..... ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....)” เพื่อรอรับโอนเงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการและเมื่อได้มีการจัดขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติก็จะจัดสรรเงินไปยังบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บัญชีละ ๑ ล้านบาท ภายในระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจระงับการจ่ายเงินจากบัญชีกองทุนหรือให้กองทุนชดใช้หรือให้ส่งคืนเงินในกรณีที่กองทุนเบิกจ่ายไปแล้ว อันเนื่องมาจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า คณะกรรมการกองทุนไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนดหรือกระทำการอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อกองทุน

ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๖ กำหนดให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนสิบห้าคน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก จากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุนและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และข้อ ๒๑ ให้คณะกรรมการกองทุนเลือกกรรมการด้วยกันเป็น ประธานกรรมการกองทุน รองประธานกรรมการกองทุน เหรัญญิกกองทุนและเลขานุการกองทุน ซึ่งคณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท กรณีที่มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนต้องเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้ การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท และสามารถอนุมัติเงินยืมฉุกเฉินได้รายหนึ่งจำนวนไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ตามข้อ ๓๑

สำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านนั้น สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินต้องจัดทำคำร้องขอกู้ยื่นให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณา โดยคำร้องขอกู้ให้ระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน และเมื่อคณะกรรมการกองทุนได้พิจารณาอนุมัติให้กู้แล้ว ให้คณะกรรมการกองทุนบันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน ส่งสำเนาแบบคำขอกู้ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้กู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคนเป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับการอนุมัติ ตามข้อ ๓๒ ซึ่งคณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด ตามข้อ ๓๓ สำหรับเงินที่ให้สมาชิกกู้นั้น สมาชิกจะต้องเปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคาร จากนั้นธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ระยะเวลาในการชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน ๑ ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา โดยการชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้ หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ นั้น ไม่ได้กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๔ รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งในมาตรา ๕ บัญญัติว่า “ให้จัดตั้งองค์การมหาชนขึ้น เรียกว่า “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” จึงมีผลให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ

และเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ **และต่อมาในปี ๒๕๔๕ รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับทุนและทรัพย์สินในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกู้เงินจากธนาคารออมสิน และธนาคารหรือสถาบันการเงินของรัฐ โดยกระทรวงการคลังค้ำประกันเพื่อเป็นทุนประเดิมเป็นคราวๆ ตามความจำเป็นของกองทุน โดยรัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าว**

จึงเห็นได้ว่า เงินที่รัฐนำมาจัดสรรและโอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองเพื่อนำไปให้สมาชิกกู้ยืมนั้น เป็นเงินที่รัฐได้กู้มาจากธนาคารออมสินและธนาคารหรือสถาบันการเงินของรัฐ โดยกระทรวงการคลังได้เป็นผู้ค้ำประกันไว้ จากนั้นรัฐต้องทยอยจัดสรรงบประมาณมาชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าวคืนธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ให้กู้มา ดังนั้น สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองต้องเข้าใจตรงกันว่าเงินกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองดังกล่าว จึงไม่ใช่เงินส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่งหรือรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่งที่ให้เปล่า ดังนั้น สมาชิกที่กู้เงินไปแล้ว มีหน้าที่ต้องคืนเงินที่กู้ไปแก่กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองได้นำไปเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่นๆ ต่อไปอย่างทั่วถึง

แต่อย่างไรก็ตาม ตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๕ กำหนดให้ “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เท่านั้นที่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐและเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ แต่ในส่วนของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่จัดตั้งขึ้นและกระจายอยู่ในตำบลท้องถิ่นต่างๆ นั้น ไม่ได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลด้วยแต่อย่างใด ดังนั้น การที่กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองจะดำเนินการใดๆ ในด้านคดีอาญาหรือคดีแพ่ง ก็จะต้องเสนอเรื่องให้ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดำเนินการหรือผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะมอบอำนาจให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการแทน ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองไม่คล่องตัว รัฐบาลจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกใช้บังคับ ดังจะกล่าวในบทที่ ๒ ต่อไป

บทที่ ๒

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗

๒.๑ ความเป็นนิติบุคคลของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในปี ๒๕๔๗ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ขึ้น มีผลบังคับใช้วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า “เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยการให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านหรือชุมชนตามภูมิปัญญาหรือทุนทางสังคมของตนเองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา การสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนและองค์กรชุมชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งการกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้านและชุมชนเมืองอันเป็นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ ตลอดจนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะการจัดระบบสวัสดิการในชุมชนมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็น จึงได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนแก่กองทุนหมู่บ้านเป็นกลไกให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง และเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมทั้งกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง สามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอนาคต โดยมีกระบวนทัศน์ด้านการบริหารและการพัฒนาที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีรูปแบบวิธีการคิด และมุมมองที่เปิดกว้างมีคุณธรรมและมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยอาศัยหลักของการเอื้ออาทรในรูปแบบกัลยาณมิตร ตลอดจนมีการสร้างและพัฒนาความคิด ความเข้าใจให้เป็นระบบในลักษณะของการบูรณาการทุกเรื่องเข้าด้วยกันและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายกองทุนในทุกระดับอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓ ได้อธิบายความหมายของคำนิยามในพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้ว่า

“กองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตเทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือเขตพื้นที่อื่น ทั้งนี้ โดยมีขอบเขตตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“กรรมการกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือกรรมการในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านหรือสมาชิกของกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ หมวด ๑ กองทุนหมู่บ้าน มาตรา ๕ กำหนดให้

“ในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกชื่อว่า “กองทุนหมู่บ้าน” หรือ “กองทุนชุมชนเมือง” แล้วแต่กรณี โดยให้คณะผู้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านยื่นขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

กองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล....”

ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ หมวด ๒ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า “ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกว่า **“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยเป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล**

ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗มาตรา ๒๑ ให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีสำนักงานใหญ่ เรียกว่า“สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ”เรียกโดยย่อว่า “สทบ” และอาจตั้งสาขาตามความจำเป็นก็ได้”

ปัจจุบันนี้ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๒๐๐ หมู่ที่ ๔ อาคารจัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล ทาวเวอร์ ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี รหัสไปรษณีย์ ๑๑๑๒๐ โทรศัพท์ ๐๒๑๐๐๔๒๐๙ และได้มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ในต่างจังหวัดอีก จำนวน ๑๓ สาขา ดังนี้

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๑ (เชียงใหม่) พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๒ (อุตรดิตถ์)พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก จังหวัดน่าน จังหวัดแพร่จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๓ (พิษณุโลก)พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดอุทัยธานี

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๔ (ร้อยเอ็ด)พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดยโสธร จังหวัดนครพนม

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๕ (ขอนแก่น)พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดมหาสารคาม

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๖ (อุดรธานี) พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดเลย จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดบึงกาฬ

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๗ (นครราชสีมา) พื้นที่รับผิดชอบจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๘ (อุบลราชธานี) พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๙ (สุราษฎร์ธานี) พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดภูเก็ต

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๑๐ (สงขลา) พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดตรัง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๑๑ (ชลบุรี)พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสระแก้ว

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๑๒ (ราชบุรี)พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๑๓ (ลพบุรี) พื้นที่รับผิดชอบ จังหวัดชัยนาท จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และตามมาตรา ๑๖ กำหนดให้มี "คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ" เรียกโดยย่อว่า "กทบ." ประกอบด้วย

๑. นายกรัฐมนตรีหรือผู้ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง

๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง

๔. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมบัญชีกลาง เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

๕. ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมาจากผู้แทนกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวนสิบสี่คน

๖. ผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนห้าคน

ให้ผู้อำนวยการ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ) เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและสำนักงาน

๒. จัดหาเงินทุนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้าน

๓. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับเงิน การเก็บรักษาเงินและการจ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

๔. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปหาผลประโยชน์

๕. ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

๖. ออกระเบียบเกี่ยวกับการคัดเลือกคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

๗. ออกระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิก

๘. ออกระเบียบเกี่ยวกับการเลิก ยุบรวม หรือแยกกองทุนหมู่บ้าน

๙. ออกระเบียบเกี่ยวกับการประชุมของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน

๑๐. ออกระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งการปฏิบัติงานในหน้าที่และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการ

๑๑. ส่งเสริมและการสนับสนุนการศึกษา วิจัย และพัฒนากองทุนในทุกระดับ

๑๒. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายกองทุนในทุกระดับ

๑๓. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

๑๔. รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งจัดทำงบการเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

๑๕. ติดตามผลและประเมินผลการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้วรายงานต่อคณะรัฐมนตรี

๑๖. ออกประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

๑๗. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒.๒ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๑ กำหนดให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกว่า **“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยเป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคค**ลและมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๑. เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อจัดสรรให้กองทุนหมู่บ้านสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๒. เป็นผู้จัดหาแหล่งเงินทุนและประสานงานในการกู้ยืมเงินระหว่างกองทุนหมู่บ้าน

๓. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

๔. สนับสนุนการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ทั้งในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๕. สนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

ทุนและทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๒ ประกอบด้วย

๑. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา ๓๑

๒. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

๓. เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้รับบริจาคโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อผูกพันใดๆ

๔. ดอกผล รายได้ หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๔ บัญญัติให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

๒.๓ ความเป็นนิติบุคคลและประโยชน์ของความเป็นนิติบุคคลของ“กองทุนหมู่บ้าน” หรือ “กองทุนชุมชนเมือง”

ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ หมวด ๑ กองทุนหมู่บ้านมาตรา ๕ ได้กำหนดให้ ในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกชื่อว่า **“กองทุนหมู่บ้าน”** หรือ **“กองทุนชุมชนเมือง”** โดยให้คณะผู้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านยื่นคำขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

กองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนแล้วให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มรายได้และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๒. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๓. รับฝากเงินจากสมาชิกหรือจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

๔. ให้กู้ยืมเงินแก่กองทุนหมู่บ้านอื่นเพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๕. กระทำการใดๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต สวัสดิภาพ และสวัสดิการของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใด กำหนดให้กิจการกองทุนหมู่บ้านต้องดำเนินการหรือต้องเสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียม อันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการของกองทุนหมู่บ้านได้ตามที่เห็นสมควร

กรณีของนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านนั้น พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๓ วรรคสาม กำหนดให้ผู้อำนวยการหรือบุคคลซึ่งผู้อำนวยการมอบอำนาจเป็นนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านโดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่คณะกรรมการกำหนด และต่อมาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ได้ประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๙ เมื่อวันที่๓ พฤษภาคม ๒๕๔๙ โดยที่ประชุมมีมติขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดได้รับมอบอำนาจให้เป็นนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่รับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเป็นนิติบุคคลและต่อมากระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๔๑๗.๓/๑๘๗๑ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๙ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดทำหน้าที่นายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

ในส่วนของกรุงเทพมหานคร และชุมชนอื่น (กองทุนชุมชนทหาร) ให้ยื่นจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเรื่อง การจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคลลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ ข้อ ๔

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า ให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยระยะเวลาที่กำหนดขึ้นนี้มิใช่เงื่อนเวลาที่จะทำให้นายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านไม่สามารถรับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จทันกำหนดระยะเวลาตามบทเฉพาะกาลในมาตรา ๓๐ ดังนั้นการดำเนินการขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านใดที่ดำเนินการไม่แล้วเสร็จทันระยะเวลาดังกล่าวจึงสามารถดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้ ตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาสิ้นสุดการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคลเรื่องเสร็จที่ ๒๕๘/๒๕๕๑ ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้มีหนังสือ ที่ สทบ.๐๔๐๑/๓๕ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า เนื่องจากมีการวินิจฉัยและตีความบทบัญญัติในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๗ แตกต่างกันเกี่ยวกับระยะเวลาสิ้นสุดการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล ตามบทบัญญัติในมาตรา ๕ ที่กำหนดให้ในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกชื่อว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี โดยให้คณะผู้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านยื่นขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ และประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เรื่อง การจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ได้ข้อยุติเกี่ยวกับการตีความบทบัญญัติมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงขอหารือในประเด็น ดังนี้

๑. บทบัญญัติมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กำหนดว่า ให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ดำเนินการจดทะเบียนตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจากบทบัญญัติดังกล่าวมีความหมายถึงการยื่นจดทะเบียนภายในสามปีหรือการจดทะเบียนให้เสร็จสิ้นภายในสามปี

๒. กรณีที่กองทุนหมู่บ้านยื่นคำขอจดทะเบียนพร้อมเอกสารประกอบ และได้ผ่านขั้นตอนการดำเนินการของตำบล อำเภอ ส่งถึงจังหวัด ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๐แต่คณะกรรมการเครือข่ายระดับจังหวัด และคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดไม่สามารถดำเนินการพิจารณาและจดทะเบียนให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้ จึงมีปัญหาว่าคณะกรรมการเครือข่ายและคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและนายทะเบียนจะดำเนินการจดทะเบียนภายหลังที่กำหนดเวลาดังกล่าวได้หรือไม่ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมทั้งได้รับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนหน่วยงานดังกล่าวแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๗ ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ที่จะจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับจัดสรรทุนหมุนเวียนแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และสามารถพัฒนาจนเป็นสถาบันการเงินชุมชนต่อไปได้ในอนาคต เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคล่องตัวมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดให้กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองต้องจดทะเบียนจัดตั้งให้มีฐานะ

เป็นนิติบุคคล และการที่มาตรา ๓๐ ซึ่งเป็นบทเฉพาะกาลได้กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอยู่ก่อนแล้วตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้มีผลทำให้กองทุนหมู่บ้านที่เคยจัดตั้งอยู่เดิมมีฐานะเป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้แล้วทั้งนี้ เพื่อเป็นการรองรับให้การดำเนินกิจการของกองทุนหมู่บ้านให้มีความต่อเนื่องตั้งแต่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ส่วนการกำหนดให้กองทุนหมู่บ้านดังกล่าวดำเนินการจดทะเบียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการจดทะเบียนภายในระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มีผลใช้บังคับนั้นก็เป็นการดำเนินการเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินการได้ในฐานะเป็นนิติบุคคลต่อไป

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติข้างต้นแล้ว เห็นว่า การกำหนดระยะเวลาดำเนินการจดทะเบียนตามมาตรา ๓๐ ไว้ ก็เพื่อเป็นกรอบระยะเวลาเร่งรัดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา ๕ ที่บัญญัติให้กองทุนหมู่บ้านต้องจดทะเบียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยระยะเวลาที่กำหนดขึ้นนี้มิใช่เงื่อนเวลาที่จะทำให้นายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านไม่สามารถรับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จทันกำหนดระยะเวลาตามบทเฉพาะกาลในมาตรา ๓๐ ดังนั้น การดำเนินการขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านใดที่ดำเนินการไม่แล้วเสร็จทันระยะเวลาดังกล่าวจึงสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างไรก็ตาม สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติควรพิจารณาเร่งรัดการดำเนินการที่ยังไม่แล้วเสร็จให้เสร็จสิ้นโดยเร็วเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย”ต่อมาเมื่อพ้นระยะเวลาสามปีตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ แล้ว พบว่ายังมีกองทุนหมู่บ้านอีกหลายกองทุนที่ยังไม่ได้จดทะเบียนในระยะเวลาดังกล่าว ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในฐานะนายทะเบียน จึงออกประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เรื่อง การรับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกาศเมื่อวันที่๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ให้ขยายระยะเวลาจดทะเบียนออกไปอีก ๙๐ วันนับแต่วันประกาศเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้วพบว่ายังมีกองทุนหมู่บ้านอีกหลายกองทุนที่ยังไม่ได้จดทะเบียนในระยะเวลาดังกล่าวอีกผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในฐานะนายทะเบียน จึงออกประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เรื่อง การรับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกาศเมื่อวันที่๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ให้ขยายระยะเวลาจดทะเบียนออกไปอีก ๑๘๐ วันนับแต่วันประกาศ และเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้วพบว่ายังมีกองทุนหมู่บ้านอีกหลายกองทุนที่ยังไม่ได้จดทะเบียนในระยะเวลาดังกล่าวอีกผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในฐานะนายทะเบียน จึงออกประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เรื่อง การรับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกาศเมื่อวันที่๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ให้ยื่นจดทะเบียนได้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เป็นต้นไปจนกว่าจะมีประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านยุติการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และปัจจุบันยังมีกองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๒,๐๒๗ กองทุน ที่ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐)

ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวข้างต้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจดทะเบียนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไว้ดังนี้

๑. กำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอจดทะเบียน

๒. คุณสมบัติและหลักเกณฑ์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนให้เป็นไปตามคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ตามเอกสารประกอบแนบท้ายประกาศ

๓. ให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองในจังหวัด ยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายในฐานะนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ตามขั้นตอนที่ระบุไว้ตามเอกสารประกอบแนบท้ายประกาศ

๔. ให้กองทุนชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร ยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในฐานะนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามขั้นตอนที่ระบุไว้ตามเอกสารประกอบแนบท้ายประกาศ

๕. ให้กองทุนชุมชนเมือง (ชุมชนอื่นๆ) ยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยตรงต่อผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในฐานะนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามขั้นตอนที่ระบุไว้ตามเอกสารประกอบแนบท้ายประกาศ

๒.๓.๑ ประโยชน์ของการเป็นนิติบุคคล

๒.๓.๑.๑ ที่มาคุณสมบัติของสมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๗ บัญญัติว่า สมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

๒.๓.๑.๒ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๙ ได้กำหนดให้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. บริหารกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับดูแล และจัดสรรดอกผลรายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

๒. ออกประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

๓. จัดตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้านหรือสำนักงานกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

๔. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก

๕. จัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนด

๖. พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนหมู่บ้านอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๗. ทำนิติกรรม สัญญา หรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุนหมู่บ้าน

๘. จัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๙. สำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตลอดจนข้อมูลและการดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๐. พิจารณาดำเนินการใดๆ เพื่อสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๑. ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้สอดรับและเกื้อกูลกับกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๒. ติดตามประเมินผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

๑๓. รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตลอดจนรายงานเรื่องดังกล่าวให้สมาชิกทราบตามที่คณะกรรมการกำหนด

๑๔. ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

การดำเนินการใดๆ ตาม (๑๐) ให้ใช้จ่ายจากเงินรายได้ของกองทุนหมู่บ้านซึ่งมิใช่เงินที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

๒.๓.๑.๓ การกำกับและควบคุมกองทุนหมู่บ้าน

ในการกำกับและควบคุมกองทุนหมู่บ้าน นั้น พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๙ บัญญัติให้รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยทั่วไปเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลหรือมติของคณะรัฐมนตรี

ในกรณีที่ผู้อำนวยการเห็นว่ากองทุนหมู่บ้านดำเนินการจัดการกองทุนหมู่บ้านในลักษณะที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนหมู่บ้านไม่ปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งของคณะกรรมการ **ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้พิจารณาสั่งระงับการจ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านหรือให้กองทุนหมู่บ้านชดใช้หรือให้ส่งคืนเงินที่เบิกจ่ายไปแล้วโดยให้แจ้งคำสั่งเป็นหนังสือไปยังกองทุนหมู่บ้าน**

หากกองทุนหมู่บ้านไม่เห็นด้วยกับคำสั่งตามวรรคสอง ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งของผู้อำนวยการ

ในบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๑ บัญญัติว่า เมื่อได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่าการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ เสร็จสิ้นลงแล้ว และให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวดำเนินการตามมาตรา ๔๔ (๒) แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยประกาศยุติการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ในราชกิจจานุเบกษา และให้โอนบรรดากิจการทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ เงินงบประมาณ รายได้และลูกจ้างของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ และของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ไปเป็นของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต่อมาในปี ๒๕๔๘ สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ยุติการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๘ มีผลใช้บังคับในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๘ ให้ยุติการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ บทเฉพาะกาล มาตรา ๓๑ วรรคท้าย กำหนดให้นำประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาใช้บังคับกับการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม จนกว่าจะได้มีประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของคณะกรรมการที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดเป็นอย่างอื่น

๒.๔ ทุนและทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๖ บัญญัติว่า “ทุนและทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วย

๑. เงินที่คณะกรรมการจัดสรรให้

๒. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

๓. เงินที่สมาชิกนำมาลงหุ้นหรือฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

๔. เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนหมู่บ้านได้รับบริจาคโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อผูกพันใดๆ

๕. ดอกผล รายได้ หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน”

โดยตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๗บัญญัติว่า

“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการจดทะเบียนแล้ว เงินหนึ่งล้านบาทที่คณะกรรมการจัดสรรให้นั้นให้ถือว่าเป็นเงินของรัฐที่มอบให้กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองเป็นผู้บริหารจัดการ ภายใต้ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

๒.๕ การบัญชีและการตรวจสอบในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ หมวด ๓ การบัญชีและการตรวจสอบ มาตรา ๒๗ บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ตามที่เห็นสมควรในการนี้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบ

ให้ผู้ตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง จัดส่งผลประกอบการและงบการเงินให้สำนักงานและแสดงความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี”

มาตรา ๒๘ “ให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแล้วรายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ให้สำนักงานจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การปิดบัญชีให้กระทำปีละหนึ่งครั้งตามรอบปีงบประมาณ และให้จัดส่งงบการเงินให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและแสดงความเห็นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ เมื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและแสดงความเห็นแล้ว ให้เสนองบการเงินดังกล่าวต่อคณะกรรมการและคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

๒.๖ ความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้าน หรือ กองทุนชุมชนเมือง ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๕๑

ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ กองทุนหมู่บ้านที่ได้ที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ และได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลและที่ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล รวมตลอดถึงกองทุนหมู่บ้านที่ได้จัดตั้งและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ก็ได้ดำเนินกิจการเรื่อยมา โดยได้นำประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่ง ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาใช้บังคับกับการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม ตามบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๑ วรรคท้าย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสอดคล้องตามหลักการเหตุผลและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๙ และมาตรา ๓๑ วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๕๑ ฉบับลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๑ มีผลบังคับใช้วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ โดยในข้อ ๓ได้กำหนดให้ยกเลิกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากระเบียบเดิมหลายส่วน ซึ่งจะได้กล่าวถึงไว้ในส่วนที่สำคัญๆ กล่าวคือระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕ ได้ให้คำนิยามศัพท์ไว้

“กองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนในเขตเทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาหรือเขตพื้นที่อื่น ทั้งนี้ โดยมีขอบเขตตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด หรือกรุงเทพมหานคร

“คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ หรือเขต

“คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“กรรมการกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือกรรมการในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารที่คณะกรรมการกำหนดให้ใช้บริการในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

“ครัวเรือน” หมายความว่า ครอบครัวตามทะเบียนบ้าน อันประกอบด้วยบิดามารดา สามี ภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง เป็นต้น อยู่รวมกัน

“หัวหน้าครัวเรือน” หมายความว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าบ้านตามทะเบียนบ้าน

“หุ้น” หมายความว่า การออมทรัพย์ในรูปแบบหนึ่ง โดยมูลค่าของหุ้นให้เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

“เงินฝากสัจจะ” หมายความว่า เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับกองทุนหมู่บ้าน โดยให้ถือว่าเงินออมเป็นเงินสะสม ให้เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

“เงินรับฝาก” หมายความว่า เงินรับฝากประเภทต่างๆ นอกเหนือจากเงินออมตามที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านหรือสมาชิกของกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

“ที่ประชุมสมาชิก” หมายความว่า ที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือที่ประชุมใหญ่วิสามัญ

“บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๑ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินสะสม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๒ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินกู้ยืม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๓ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน

“บัญชีเงินอุดหนุน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๔ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินอุดหนุนหรือเงินบริจาค

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๗ ได้วางปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ คือ

๑. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

๒. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

๓. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

๔. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

๕. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

๒.๖.๑ เงินและทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ข้อ ๒๗ บัญญัติว่า “กองทุนหมู่บ้านประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

๑. เงินที่คณะกรรมการจัดสรรให้

๒. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

๓. เงินที่สมาชิกนำมาลงหุ้นหรือฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

๔. เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนหมู่บ้านได้รับบริจาคโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อผูกพันใดๆ

๕. ดอกผล รายได้ หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงิน หรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน”

๒.๖.๒ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๐ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน โดยเงื่อนไขในการเป็นสมาชิกสิทธิและหน้าที่การรับสมัครสมาชิกและการขาดจากการเป็นสมาชิก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นๆ กำหนดไว้

ก. สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

ตามกฎหมายและระเบียบของกองทุนหมู่บ้านนั้นได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหน้าที่ดำเนินการต่างๆในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้กำหนดบทบาท สิทธิและหน้าที่ ของสมาชิกไว้ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(๑) สิทธิของสมาชิก

(๑.๑) สิทธิได้รับคัดเลือกในการเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๙

กองทุนหมู่บ้านจำเป็นต้องมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยบุคคลธรรมดาจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน เป็นผู้ชายและผู้หญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันซึ่งมาจากสมาชิกโดยการคัดเลือกกันเอง ดังนั้นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านได้โดยตรง เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนของตนให้เป็นไปอย่างยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(๑.๒) สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑ (๑๓), (๔๐)

สมาชิกมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ประกาศต่างๆ จากกองทุนหมู่บ้านของตนไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่กองทุนหมู่บ้านจะต้องปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกันหรือข้อมูลข่าวสารที่สมาชิกร้องขอ เช่น ยอดเงินที่สมาชิกผู้นั้นยังคงค้างชำระ สถานะทางการเงินของกองทุน สวัสดิการต่างๆของกองทุนที่สมาชิกพึงได้รับตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนเป็นต้น

(๑.๓) สิทธิของสมาชิกในการลงมติถอดถอนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๐, ๒๑, ๒๓ (๔)

เมื่อปรากฏว่ากรรมการกองทุนหมู่บ้านผู้ใดที่สมาชิกเห็นว่าปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริต ไม่โปร่งใสขาดคุณสมบัติหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามที่กำหนดในข้อ ๒๐ หรือ ข้อ ๒๑แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑สมาชิกอาจลงมติร่วมกันด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดให้กรรมการผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งได้ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๓ (๔)

(๑.๔) สิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมและการรับบริการ

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๓/ มาตรา ๕(๕) และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๑

เมื่อบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนได้สมัครเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านแล้วย่อมมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมหรือการบริการต่างๆ ของกองทุนภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านนั้นๆเช่น การฝากเงิน การลงหุ้น การได้รับเงินปันผล รวมถึงการมีสิทธิได้รับสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นๆ

(๑.๕) สิทธิในการกู้เงิน

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๖, ข้อ ๓๗/

สมาชิกมีสิทธิในการกู้ยืมเงินของกองทุนโดยการกู้ยืมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านนั้นๆ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๓/ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้อ ๓ ได้ยกเลิกความในข้อ ๓๗/ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ข้อ ๓๗/ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสามหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยขี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนเจ็ดหมื่นห้าพันบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินหรือเงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอนุมัติได้รายหนึ่งจำนวนไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาทจากเงินที่ได้รับจากรัฐบาลหรือบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี ๑) ไปใช้จ่ายเพื่อการฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วน โดยกองทุนหมู่บ้านสามารถเบิกเงินฉุกเฉินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี ๑) มาเก็บรักษาไว้เป็นเงินสด ตามระเบียบข้อบังคับหรือข้อกำหนดของกองทุนหมู่บ้าน โดยวงเงินสดที่เก็บรักษาประจำวันต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมซึ่งมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด”

ดังนั้น ปัจจุบันนี้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถอนุมัติให้สมาชิกรายหนึ่งกู้เงินได้ไม่เกินจำนวนสามหมื่นบาทโดยในการอนุมัติให้สมาชิกรายใดกู้เงินได้นั้น จะต้องมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กองทุนหมู่บ้านกำหนดซึ่งการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีกรรมการมาประชุมเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดและกรรมการกองทุนหมู่บ้านผู้ใดมีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนตัวในเรื่องใดห้ามมิให้เข้าร่วมประชุมเรื่องนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๕

ในกรณีที่สมาชิกรายใดประสงค์ขอกู้เงินจำนวนเกินกว่าสามหมื่นบาทแต่ไม่เกินเจ็ดหมื่นห้าพันบาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องมีการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อพิจารณาเงินกู้ดังกล่าวว่า จะอนุมัติให้สมาชิกที่ประสงค์จะกู้กู้ได้ตามจำนวนดังกล่าวหรือไม่ หากคณะกรรมการมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยขี้ขาดต่อไป โดยในการประชุมสมาชิกนั้น ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม สมาชิกจะมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นมาประชุมแทนตนก็ได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจนั้นจะรับมอบอำนาจจากสมาชิกเกินกว่าหนึ่งรายไม่ได้ ในการออกเสียงลงมติสมาชิกคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด วินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากทั้งนี้ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๔ และ ข้อ ๓๕

สำหรับระยะเวลาในการชำระคืนเงินกู้หรือเงินยืม วิธีการชำระคืนเงินกู้หรือเงินยืม นั้น ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้หรือเงินยืม และวิธีการชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือเงินยืมพร้อมเงินตอบแทนจากผลกำไร ไว้ดังนี้

(๑) เงินกู้ หรือเงินลงทุนทุกประเภท ซึ่งให้กู้หรือยืมจากเงินและดอกเบี้ย หรือผลอันเกิดจากเงินที่ได้รับจากการจัดสรร หรือสมทบจากสำนักงาน ให้ผู้กู้ หรือผู้ยืมชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันที่ทำสัญญา ยกเว้นเงินบัญชีอื่น

(๒) เงินกู้ หรือเงินลงทุนทุกประเภท ซึ่งให้กู้ หรือยืมเงิน หรือดอก หรือผลอันเกิดจากเงินกู้หรือยืมจากสถาบันการเงิน ให้ผู้กู้ หรือผู้ยืมชำระคืนตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภทต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภทกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อตรวจสอบเงินงวด (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือเงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ที่จะต้องส่งชำระคืน

ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภทของสมาชิกให้กับสมาชิกจำนวนสามฉบับ

ให้สมาชิกนำเงิน (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือเงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ไปฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิก พร้อมทั้งทำหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) มอบไว้กับธนาคารเพื่อให้ธนาคารถอนเงินจำนวนดังกล่าว

ให้ธนาคารถอนเงินตามยอดเงิน ซึ่งระบุไว้ในหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) แล้วนำฝากเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ ๑)

เมื่อธนาคารรับเงิน และหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) จากสมาชิกกองทุนแล้วให้มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืม (ฉบับที่ ๑ และฉบับที่ ๒) ให้กับสมาชิกเพื่อให้สมาชิกนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ และนำไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบหรือข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหนึ่งฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกหนึ่งฉบับ (ฉบับที่ ๓) ให้ธนาคารจัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๒ บัญญัติว่า

“กองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินการตามข้อ ๔๑ หรืออาจสามารถกำหนดวิธีการชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืม โดยการชำระคืนต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือชำระคืนโดยใช้บริการของธนาคารในการให้บริการในหมู่บ้านหรือชุมชน ทั้งนี้จะต้องกำหนดขั้นตอน วิธีการตลอดจนการบริการที่โปร่งใสเป็นธรรมแก่สมาชิก ทั้งนี้โดยให้กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านใดมีวิธีการชำระคืนนอกเหนือจากข้อ ๔๑ และข้อ ๔๒ วรรคแรก สามารถขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการได้”

นอกจากนี้ จากการที่คณะกรรมการกองทุนได้นำเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ (บัญชีที่ ๑) ไปให้สมาชิกกู้ยืมเงิน แล้วมีการเรียกดอกเบี้ย หรือมีค่าปรับกรณีลูกผิดสัญญาแล้วทำให้เงิน ที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ (บัญชีที่ ๑) มีผลกำไร ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๘ บัญญัติว่า

“การจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีบัญชีหากปรากฏว่าปีใดมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถนำกำไรสุทธิมาจัดสรรตามระเบียบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

การจัดสรรกำไรสุทธิบัญชีที่ ๑ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนหมู่บ้านและชุมชนโดยให้จัดสรรเป็นเงินสมทบกองทุน เงินประกันความเสี่ยง และเงินอื่นตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้ ห้ามมิให้จัดสรรกำไรสุทธิตามส่วนการถือหุ้นของสมาชิก สำหรับเงินสมทบกองทุนและเงินประกันความเสี่ยงให้คงไว้ในบัญชีที่ ๑ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอาจกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการ ในการจัดสรรกำไรสุทธิของบัญชีที่ ๑ เพิ่มเติม เพื่อประโยชน์ของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้”

กรณีเงินสมทบกองทุนและเงินประกันความเสี่ยงนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะสามารถนำไปปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกได้หรือไม่นั้น ในเรื่องนี้ จังหวัดขอนแก่นได้เคยหารือไปยังสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ได้เคยตอบข้อหารือดังกล่าวไว้ ตามหนังสือสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ที่ สทบ. ๐๔๐๑/๐๐๘ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ดังนี้

๑. กรณีเงินสมทบกองทุน เป็นการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อสมทบเข้ากับเงินของกองทุนเพื่อให้บริหารจัดการเงินของกองทุนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์แก่สมาชิกมากที่สุด ดังนั้น ในส่วนของการจัดสรรเงินดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาสมทบเข้ากองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจึงย่อมนำมาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตามข้อ ๒๑ (๑) แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้

๒. กรณีเงินประกันความเสี่ยง เนื่องจากเป็นการจัดสรรกำไรสุทธิที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือเป็นเงินที่มีลักษณะเป็นการประกันความเสี่ยงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความมั่นคงและมิให้เกิดผลกระทบในกรณีที่เกิดปัญหาไม่ชำระหนี้คืนกองทุน หรือสมาชิกได้ผิดนัดชำระหนี้ต่อกองทุนหรือกรณีมีการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกแล้วแต่ไม่สามารถจัดเก็บหนี้คืนให้แก่กองทุนได้ส่วนการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเป็นเงินประกันความเสี่ยงเป็นจำนวนหรืออัตราเท่าใดนั้นควรขึ้นอยู่กับระเบียบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด ตามข้อ ๔๘ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ อันเป็นการสร้างหลักประกันในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นเงินประกันความเสี่ยงดังกล่าวโดยหลักการแล้วจึงไม่สามารถนำไปปล่อยกู้แก่สมาชิกได้

อย่างไรก็ตาม หากกองทุนหมู่บ้านแห่งใดได้ดำเนินการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเป็นเงินประกันความเสี่ยงอย่างเพียงพอแล้ว ซึ่งระเบียบ หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ของกองทุนหมู่บ้านนั้นมิได้กำหนดข้อห้ามดังกล่าวไว้ ในกรณีการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อเป็นเงินประกันความเสี่ยงนั้น กองทุนหมู่บ้านอาจกำหนดจำนวนเงินในอัตราที่น้อยลงก็ได้ เพื่อนำกำไรสุทธิไปจัดสรรเป็นเงินสมทบหรือเงินส่วนอื่นเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านโดยการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกให้ได้รับผลประโยชน์และเป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗”

(๒) หน้าที่ของสมาชิก

(๒.๑) หน้าที่ในการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๙ (๒) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑ (๒)

เมื่อสมาชิกได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านแล้วถือว่าสมาชิกยอมที่จะผูกพันตนภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกองทุน และยอมปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่บ้านและชุมชน และให้ถือปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกันของกองทุนนั้นๆ ดังนั้นสมาชิกจึงต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กองทุนได้กำหนดขึ้นโดยอาศัยอำนาจอันชอบด้วยกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(๒.๒) หน้าที่ในการเข้าร่วมประชุม

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๒ ถึง ข้อ ๓๕, ข้อ ๓๗

สมาชิกถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของกองทุนหมู่บ้านในการที่จะขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านให้มีการบริหารจัดการที่ดีและประสบความสำเร็จการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือการประชุมวิสามัญในเรื่องที่สมาชิกจะต้องลงมติหรือให้ความเห็นชอบในกิจกรรมหรือการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านนั้นๆ การที่สมาชิกไม่มาประชุมเลยหรือสมาชิกมาประชุมน้อยจนไม่ครบองค์ประชุมจึงนับว่าเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านให้ประสบความสำเร็จและมีการบริหารจัดการที่ดีได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการเข้าร่วมประชุมต่างๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองของตนให้มีความเจริญและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

(๒.๓) หน้าที่ในการปฏิบัติตามสัญญา

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ทำสัญญากับกองทุนไม่ว่าจะเป็น สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาค้ำประกันหรือสัญญาประนอมหนี้ ถือว่ามีความผูกพันตามสัญญาที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว ดังนั้น หากสมาชิกกระทำผิดสัญญาหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาให้ครบถ้วน กองทุนหมู่บ้านในฐานะที่เป็นคู่สัญญาและเป็นฝ่ายเสียหายจากการผิดสัญญาจึงมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้สมาชิกที่ผิดสัญญาปฏิบัติตามสัญญาได้ทันทีซึ่งสิทธิเรียกร้องนี้อาจเป็นการทวงถามให้ชำระหนี้การบังคับให้ชำระหนี้รวมถึงการดำเนินคดีตามกฎหมายและในการนี้สมาชิกที่ผิดสัญญาอาจต้องรับผิดในความเสียหายต่างๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากการผิดสัญญานั้นๆ ด้วย

๒.๖.๓ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ**ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑** คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑.บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งตรวจสอบกำกับดูแลและจัดสรรดอกผลรายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

๒.ออกประกาศระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

๓.จัดตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้านหรือสำนักงานกองทุนชุมชนเมืองแล้วแต่กรณี

๔.รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก

๕. จัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนด

๖. พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนหมู่บ้านอื่นตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๗. ทำนิติกรรมสัญญาหรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุนหมู่บ้าน

๘. จัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๙. สำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตลอดจนข้อมูลและการดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนอื่นๆที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๐. พิจารณาดำเนินการใดๆ เพื่อสวัสดิภาพสวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดของสมาชิกและหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๑. ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้สอดรับและเกื้อกูลกับกองทุนอื่นๆที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๒. ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

๑๓. รายงานผลการดำเนินการปัญหาและอุปสรรครวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งตลอดจนรายงานเรื่องดังกล่าวให้สมาชิกทราบตามที่คณะกรรมการกำหนด

๑๔. ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

ดำเนินการใดๆ ตาม (๑๐) ให้ใช้จ่ายจากเงินรายได้ของกองทุนหมู่บ้านซึ่งมิใช่เงินที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โดยหลักแล้วการออกประกาศระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนนั้นเป็นอำนาจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามข้อ ๒๑ (๒) เว้นแต่เป็นออกประกาศระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเรียกประชุมสมาชิก เพื่อขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกหรือออกประกาศระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนให้เป็นไปตามมติที่ประชุมสมาชิกในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. การออกระเบียบ ข้อบังคับที่จัดทำขึ้นในวาระเริ่มแรกของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙ วรรคสอง

๒. การออกระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๙

๓. การออกระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการเก็บรักษาเงินสด ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๗ วรรคสาม

๔. การออกระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือเงินค่าตอบแทนเงินฝากหรือเงินกู้ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๔๐

ทั้งนี้ ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการแก้ไขแล้วทุกฉบับให้ปิดประกาศให้สมาชิกรับทราบอย่างทั่วถึง เช่น ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ศาลาประชาคมหมู่บ้าน

๒.๖.๔ ความรับผิดของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านที่เป็นนิติบุคคลต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตวัตถุประสงค์กว้างขวางตลอดจนการรับรอง

สถานะทางกฎหมายทำให้ไม่มีข้อจำกัดใด ในการที่กองทุนหมู่บ้านจะพัฒนาหรือขยายกิจการได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่องโดยมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้กระทำการใดๆ แทนกองทุนหมู่บ้านที่เป็นนิติบุคคลทั้งหมด ซึ่งการกระทำใดๆ ของคณะกรรมการในฐานะผู้แทนนิติบุคคลย่อมผูกพันนิติบุคคลนั้นๆหรือกองทุนนั้นๆ ซึ่งความผูกพันและความรับผิดชอบต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและนิติบุคคล โดยคณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านด้วย

ก. การดำเนินงานภายในขอบวัตถุประสงค์

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้กระทำการแทนกองทุนหมู่บ้านที่เป็นนิติบุคคลจะต้องกระทำการใดๆ ภายในกรอบวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น กล่าวคือกระทำการหรือดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนภายใต้วัตถุประสงค์หลักของกองทุนหมู่บ้านที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงระเบียบของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้นๆ เท่านั้น เมื่อคณะกรรมการกองทุนได้กระทำการภายในกรอบวัตถุประสงค์แล้วถือว่าการกระทำนั้นผูกพันกองทุนหมู่บ้านซึ่งไม่ผูกพันกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นการส่วนตัว

การที่คณะกรรมการดำเนินการตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านตามที่กำหนดไว้โดยชัดแจ้งย่อมจะไม่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การให้กู้ยืมเงิน ถือว่าเป็นการกระทำภายในกรอบวัตถุประสงค์ ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๕ (๑) ที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และใน (๒) ที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือนร้อนเร่งด่วนหรือการที่กองทุนหมู่บ้านไปกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่นเพื่อนำมาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตน หรือการรับจำนอง รับฝากหลักทรัพย์ที่สมาชิกนำมาค้ำประกันเงินกู้ เช่นนี้ถือว่าเป็นการดำเนินการภายในกรอบวัตถุประสงค์ของกองทุนย่อมกระทำได้

ข. การดำเนินงานนอกวัตถุประสงค์

การใดที่จะถือว่าอยู่นอกวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป โดยพิจารณาจากการกระทำนั้นว่าอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หลักของกองทุนหมู่บ้านที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงระเบียบของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้นๆ หรือไม่

หากคณะกรรมการได้ดำเนินการนอกวัตถุประสงค์หรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน นอกจากการกระทำนั้นจะไม่ผูกพันกองทุนหมู่บ้านแล้ว กรรมการผู้นั้นย่อมต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกเป็นการส่วนตัวในอันที่จะต้องรับผิดทางแพ่งหรือทางอาญา

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนอกจากต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็ยังต้องมีระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นเองในกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองของตนเอง ซึ่งระเบียบนี้กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมืองต้องเป็นผู้กำหนดและจัดทำขึ้นเองโดยระเบียบข้อบังคับของกองทุนจะแตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการและความเป็นไปของกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้นๆและในการนี้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑ (๒) ได้กำหนดว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีอำนาจออกประกาศระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน” ซึ่งประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ บางเรื่องอาจต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกและให้มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ด้วย

๑. หมวดที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๒. หมวดที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓. หมวดที่เกี่ยวข้องกับเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๔. หมวดที่เกี่ยวข้องกับการเงินการบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๕. หมวดที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและตรวจสอบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณีกองทุนหมู่บ้านใดไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเนื่องจากสภาพข้อเท็จจริงของชุมชนสุดวิสัยที่จะดำเนินการตามได้ กรณีนี้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านรายงานปัญหา และเสนอระเบียบวิธีปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาต่อคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอพิจารณา และนำเสนอคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุญาตเป็นรายกรณีไป

๒.๖.๕ สถานภาพของกองทุนหมู่บ้านหลังจดทะเบียน

ด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ไม่ได้กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นมีฐานะเป็นนิติบุคคล เหมือนดังเช่นที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ตามมาตรา ๓๐จึงกำหนดให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

ดำเนินการจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

๒.๖.๕.๑ การเตรียมความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองก่อนดำเนินการจดทะเบียนนิติบุคคล

ก่อนดำเนินการจดทะเบียนนิติบุคคล คณะกรรมการและสมาชิกของกองทุนจะต้องศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ดังนี้

๑. ความหมายของการเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๒. เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ในการจดทะเบียนกองทุนเป็นนิติบุคคล

๓. วัตถุประสงค์สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของกองทุนนิติบุคคล

๔. เปรียบเทียบความแตกต่างของกองทุนที่เป็นนิติบุคคลและกองทุนไม่เป็นนิติบุคคล

๕. คุณสมบัติของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นนิติบุคคล

๖. กระบวนการขั้นตอนและวิธีการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล

๒.๖.๕.๒ มติที่เกี่ยวข้องกับการประชุมใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง

การประชุมกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองซึ่งเป็นการจัดการประชุมใหญ่ทั้งคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้ความเห็นร่วมกันและควรมีมติที่ประชุมดังนี้

๑. มติที่ประสงค์จดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเป็นนิติบุคคล

๒. มติรับทราบผลการดำเนินงานหรือผลประกอบการของกองทุนหมู่บ้าน

๓. มติเห็นชอบแผนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

๔. มติการแก้ไขระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน (ถ้ามี)

๕. มติการมอบหมายในการจัดทำเอกสารประกอบการขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านเป็นนิติบุคคล

๒.๖.๕.๓ การเตรียมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ข้อ ๕ ตามระเบียบดังกล่าว

กำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและในข้อ ๖ นายทะเบียนมีอำนาจมอบอำนาจให้บุคคลทำหน้าที่แทนนายทะเบียนและ/หรือผู้ช่วยนายทะเบียนเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้ได้ตามที่เห็นสมควร และนอกจากนี้ในข้อ ๗ ตามระเบียบดังกล่าวยังให้อำนาจนายทะเบียนออกประกาศให้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่ประสงค์จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ จะต้องจัดเตรียมเอกสารประกอบในการยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อกองทุนหมู่บ้านและรหัสกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่ถูกต้องและเป็นกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ และแก้ไขเพิ่มเติม

๒. สำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารที่รับโอนเงินหนึ่งล้านบาท และบัญชีเงินฝากอื่นๆ ที่เป็นบัญชีเดิมและบัญชีปัจจุบันครบถ้วนทุกหน้าของสมุดที่มีข้อมูล

๓. สำเนาระเบียบหรือข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่เป็นปัจจุบัน และมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ สมาชิก เงินทุน การเงินการบัญชีและการควบคุม ตรวจสอบ

๔. บัญชีรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่เป็นปัจจุบันโดยมีกระบวนการได้มาซึ่งกรรมการและวาระการดำรงตำแหน่งที่เป็นไปตามระเบียบของกองทุนครบถ้วนทุกตำแหน่ง

๕. บัญชีรายชื่อของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่เป็นปัจจุบัน โดยระบุชื่อ สกุล และที่อยู่ที่ถูกต้อง

๖. สำเนาบันทึกรายงานการประชุมที่มีมติการประชุมให้ขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกผู้ที่เข้าร่วมประชุม

๗. สำเนางบดุล และงบกำไรขาดทุน ปีที่ผ่านมาของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง พร้อมรายละเอียด โดยมีความถูกต้องและครบถ้วนทางบัญชี มีหนี้ค้างชำระไม่เกินร้อยละ ๑๕ ของเงินกู้ทั้งหมด ซึ่งหากหนี้ค้างชำระเกินร้อยละ ๑๕ แต่ไม่เกินร้อยละ ๒๐ ต้องพิจารณาถึงความสามารถของคณะกรรมการและต้องไม่มีเงินขาดบัญชีพร้อมงบดุลหลังจากการแก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระแล้ว

๘. แผนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง เมื่อได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้ว ทั้งแผนบริหารจัดการกองทุนฯ และแผนบริหารจัดการหนี้ หากมีหนี้ค้างหรือเงินขาดบัญชี

๙. แผนที่แสดงที่ตั้งของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ที่แสดงชัดเจนและควรมีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ หรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ หรือสัญญาเช่าของที่ดินที่ตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง เป็นต้น

สำหรับกองทุนหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ นั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีสาระสำคัญดังนี้

หมวด ๑นายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ข้อ ๕ กำหนดให้ผู้อำนวยการเป็นนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน และในข้อ ๖ ให้นายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. มอบอำนาจให้บุคคลทำหน้าที่แทนนายทะเบียน และ/หรือผู้ช่วยนายทะเบียนเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้ได้ตามที่เห็นสมควร

๒. กำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ สถานที่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งและจดทะเบียนนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้าน

๓. ออกประกาศ คำสั่งต่างๆ รวมทั้งแต่งตั้งพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

๔. รายงานผลการดำเนินการจัดตั้งและจดทะเบียนนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านต่อคณะกรรมการ

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

หมวด ๓ การจัดการความรู้และการพิจารณาความพร้อม ข้อ ๑๒ ให้คณะอนุกรรมการพิจารณาความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน ให้คำนึงถึงหลักการ ดังนี้

๑. ความพร้อม ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน รวมทั้งการแสดงออกอย่างชัดเจนซึ่งความพร้อมในการเข้าร่วมบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและการควบคุมดูแลกันเองในการใช้ประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านของประชาชนในกองทุนหมู่บ้าน

๒. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นความพร้อมของบุคคลด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารกองทุนทางสังคมของหมู่บ้านเช่น กลุ่มออมทรัพย์ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ และกองทุนสวัสดิการ และความพร้อมในการเข้าบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

๓. การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่สอดรับและเกื้อกูลกันในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและกองทุนทางสังคมหรือกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น

๔. การมีระบบการตรวจสอบระบบบัญชีและการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยสมาชิก และมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการดำเนินกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพสูงสุด

๕. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกในการกู้เงินเกี่ยวกับระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ และระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบถึงหลักการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ถูกต้อง

๖. กองทุนหมู่บ้านมีการเรียนรู้ด้านการออมเงิน สวัสดิการ สวัสดิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและประชาชนในหมู่บ้าน

สำหรับเอกสารที่จะต้องใช้ในการยื่นขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง นั้น ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๓ กำหนดว่ากองทุนหมู่บ้านที่ผ่านการเตรียมความพร้อม ตามมาตรฐาน หลักเกณฑ์และวิธีการของนายทะเบียนที่กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายยื่นขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียน ณ สถานที่ที่นายทะเบียนกำหนด พร้อมแนบเอกสารหลักฐานประกอบคำขอยื่นจดทะเบียน ดังนี้

๑. ชื่อกองทุนหมู่บ้านและรหัสกองทุนหมู่บ้าน

๒. สำเนาสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ ๑)และบัญชีเงินสะสม (บัญชีที่ ๒)

๓. สำเนาระเบียบ หรือข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

๔. บัญชีรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

๕. บัญชีรายชื่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

๖. สำเนารายงานการประชุมเวทีประชาคม

๗. แผนการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน

๘. แผนที่แสดงที่ตั้งของที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน

นอกจากเอกสารหลักฐานประกอบยื่นคำขอจดทะเบียนดังกล่าวแล้ว กองทุนหมู่บ้านจะต้องแนบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมตามที่นายทะเบียนกำหนด

เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอพร้อมเอกสารหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วนแล้ว ให้พิจารณาการขอจัดตั้งและจดทะเบียนให้เสร็จภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับคำขอและให้ปิดประกาศรายชื่อกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งและจดทะเบียน ณ สำนักงานรับจัดตั้งและจดทะเบียนนั้น กรณีนายทะเบียนตรวจพบว่าเอกสารหลักฐานการจัดตั้งและจดทะเบียนไม่ถูกต้องซึ่งนายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่าเป็นการผิดพลาดที่มิใช่ในสาระสำคัญ ให้นายทะเบียนมีอำนาจแก้ไขกองทุนหมู่บ้านใดขาดเอกสารหลักฐานที่เป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งอย่างใดให้นายทะเบียนแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ตรวจพบเพื่อแก้ไขให้ครบถ้วนถูกต้องให้นายทะเบียนออกหนังสือสำคัญแสดงการเป็นนิติบุคคลให้แก่กองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งและจดทะเบียนแล้ว และเมื่อกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านแล้วให้คณะกรรมการจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปยังบัญชีกองทุนหมู่บ้านแห่งระเบียบนี้ บัญชีละหนึ่งล้านบาทภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดในกรณีคณะกรรมการไม่สามารถจัดสรรเงินให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ขยายระยะเวลาต่อได้อีกไม่เกินสิบห้าวัน และกองทุนหมู่บ้านเมื่อได้รับจัดสรรเงินแล้ว เงินหนึ่งล้านบาทที่คณะกรรมการจัดสรรให้นั้นให้ถือว่าเป็นเงินของรัฐที่มอบหมายให้กองทุนหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการ ภายใต้ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

๒.๖.๕.๔ การยื่นขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนิติบุคคล

การยื่นขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคลนั้น กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่มีความประสงค์สามารถขอยื่นการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคลได้ที่เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบลโดยมีแบบคำขอยื่นการจดทะเบียนพร้อมเอกสารประกอบการจดทะเบียนครบถ้วน

๒.๖.๕.๕ การตรวจสอบเอกสารและประเมินความพร้อมกองทุนที่ยื่นขอจดทะเบียนนิติบุคคล

การตรวจสอบเอกสารและประเมินความพร้อมกองทุนที่ยื่นขอจดทะเบียนนิติบุคคลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๑. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับตำบลตรวจสอบเอกสารและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเบื้องต้นหากผ่านการประเมินให้ทำการรับรองทั้งนี้หากไม่ผ่านให้กลับไปสู่กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความพร้อมของกองทุนเสียก่อน

๒. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอและอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอตรวจสอบเอกสาร และให้การรับรอง

๓.เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด และอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดตรวจสอบเอกสาร และให้การรับรอง

๔. ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ระดับจังหวัดซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทนนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านฯ ตามหนังสือ ที่ มท ๐๔๑๗.๓/๖๑๒๐ ลงวันที่๒ มิถุนายน ๒๕๔๙ ลงนามอนุมัติการจดทะเบียนนิติบุคคลซึ่งเรียกว่า“หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล”

ในส่วนของกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มอบหมายให้ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นนายทะเบียน

ตัวอย่าง

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนชุมชนเมือง
ในเขตกรุงเทพมหานครและกองทุนชุมชนทหาร :
นายทะเบียน คือ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ทะเบียนเลขที่ ทบ. ๔๖๒/๒๕๕๒

กทบ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
ใบสำคัญนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า
กองทุนชุมชนทหารกองพันทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๑ รักษาพระองค์ แขวงถนนนครไชยศรี
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗
ณ สำนักงานนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
เมื่อ วันที่ ๑๗ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒
ออกให้ ณ วันที่ ๑๕ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

(นายนที ขลิบทอง)
ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
นายทะเบียน

ตัวอย่าง

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัด : นายทะเบียนมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด เป็นนายทะเบียน

ทะเบียนเลขที่ รอ ๒๔๔๕ / ๒๕๕๘

กทบ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนนิติบุคคล

ใบสำคัญนี้ออกเพื่อแสดงว่า

กองทุนหมู่บ้าน บ้านซีโหล่น หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านแจ้ง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ณ สำนักงานนายทะเบียนจังหวัดร้อยเอ็ด

เมื่อ วันที่ ๔ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ออกให้ ณ วันที่ ๔ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายอนุสรณ์ แก้วก้างวาล)

ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด

นายทะเบียน

ส่วนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองใดที่ยื่นขอจดทะเบียนแล้วไม่ผ่านการประเมินหรือไม่ได้รับการอนุมัติให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ก็จะต้องกลับไปดำเนินปรับปรุง แก้ไข ในการบริหารจัดการเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อไป

๒.๖.๔.๖ การกำกับและควบคุมกองทุนหมู่บ้าน

นอกจากการกำกับและควบคุมกองทุนหมู่บ้านในระดับรัฐมนตรีและในระดับผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๙ แล้ว ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็ได้วางมาตรการกำกับ ควบคุมกองทุนหมู่บ้านในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกรุงเทพมหานคร ระดับเขตกรุงเทพมหานคร ไว้ด้วยในหมวด ๓คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

ข้อ ๑๔ ให้มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ปลัดจังหวัด เป็นรองประธาน **ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด** ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) คลังจังหวัด ผู้แทนสถาบันการศึกษาหรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด เกษตรจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน ผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดจำนวนห้าคน เป็นอนุกรรมการ พัฒนาการจังหวัด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ หัวหน้ากลุ่มแผนงานและข้อมูลสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคนที่หนึ่ง พนักงานสำนักงานเป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคนที่สองให้ประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน สำหรับผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดจำนวนห้าคน ให้เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเลือกกันเองแล้วเสนอชื่อต่อประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เพื่อออกคำสั่งแต่งตั้งต่อไปให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด

๒. สนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองและให้ความเห็นผลการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งผ่านการประเมินของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับชุมชนตามระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด

๓. จัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณการพัฒนา และบูรณาการการขับเคลื่อนงานกองทุนหมู่บ้าน

๔. เป็นหน่วยสนับสนุนการจัดการความรู้ให้กับกองทุนหมู่บ้านตลอดจนเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านทุกระดับ

๕. ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัด ให้เป็นไปตามระเบียบหรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

๖. ประสานความร่วมมือ เพื่อสนับสนุนด้านวิชาการ และการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัด

๗. จัดทำระบบข้อมูลเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านต่างๆ ในจังหวัดเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน และส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทราบ

๘. รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดต่อคณะกรรมการทราบตามระเบียบหรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด

๙. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

๑๐. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ ๑๕ ให้มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นประธาน **ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด** เป็นรองประธาน ผู้แทนการเคหะแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๒ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ผู้อำนวยการสำนักการคลังกรุงเทพมหานคร ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน ผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครจำนวนห้าคน เป็นอนุกรรมการผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานคร เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการกองพัฒนาชุมชน สำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานครเป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคนที่หนึ่ง พนักงานสำนักงานเป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคนที่สอง ให้ประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานครออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่น ๆ จำนวนห้าคน สำหรับผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองกรุงเทพมหานครจำนวนห้าคน ให้เครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองเลือกกันเองแล้วเสนอชื่อต่อประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานคร เพื่อออกคำสั่งแต่งตั้งต่อไป

ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด

๒. สนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมของชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครและให้ความเห็นผลการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งผ่านการประเมินของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขตร่วมกับชุมชนตามระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด

๓. จัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณการพัฒนาและบูรณาการการขับเคลื่อนงานกองทุนหมู่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร

๔. เป็นหน่วยสนับสนุนการจัดการความรู้ให้กับกองทุนหมู่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครตลอดจนเครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองทุกระดับ

๕. ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไป ตามระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและบรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์

๖. ประสานความร่วมมือ เพื่อสนับสนุนด้านวิชาการ และการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของกองทุนหมู่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร

๗. จัดทำระบบข้อมูลเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนและส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทราบ

๘. รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครให้คณะกรรมการทราบตามระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนด

๙. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานคร

๑๐. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ข้อ ๑๖ ให้มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธาน ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มหรือฝ่ายบริหารงานปกครอง เป็นรองประธาน ปลัดเทศบาลหรือปลัดเมืองพัทยาท้องถิ่นอำเภอ เกษตรอำเภอ ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ผู้แทนสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน ผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอจำนวนห้าคน เป็นอนุกรรมการ พัฒนาการอำเภอเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจำนวนหนึ่งคน เป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการให้ประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน สำหรับผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอจำนวนห้าคน ให้เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเลือกกันเอง แล้วเสนอชื่อต่อประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ เพื่อออกคำสั่งแต่งตั้งต่อไป

ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. สนับสนุนการเตรียมความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านในอำเภอ ด้วยกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเอง

๒. จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับแผนยุทธศาสตร์ แผนงานงบประมาณกองทุนหมู่บ้านของจังหวัด

๓. จัดทำแผนงานและโครงการเพื่อบูรณาการการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

๔. เป็นหน่วยจัดการความรู้เพื่อบูรณาการการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

๕. ติดตาม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำการแก้ไขปัญหา ข้อร้องเรียน ข้อขัดแย้งของกองทุนหมู่บ้าน

๖. รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในอำเภอให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดตามระเบียบหรือวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

๗. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมอบหมาย

ข้อ ๑๗ ให้มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยผู้อำนวยการเขต เป็นประธาน **ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด** เป็นรองประธาน ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต หัวหน้าฝ่ายการคลังเขต ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน ผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองระดับเขตจำนวนห้าคน เป็นอนุกรรมการ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเขต เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ นักพัฒนาชุมชนระดับ ๖ ตามที่ผู้อำนวยการเขตมอบหมายจำนวนหนึ่งคน เป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการให้ประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขต ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ จำนวนห้าคน สำหรับผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองระดับเขตจำนวนห้าคนให้เครือข่ายกองทุนชุมชนเมืองเลือกกันเองแล้วเสนอชื่อต่อประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขตเพื่อออกคำสั่งแต่งตั้งต่อไป

ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขตกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. สนับสนุนการเตรียมความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านในระดับเขตด้วยกระบวนการเรียนรู้การมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเอง

๒. จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับแผนยุทธศาสตร์ แผนงานงบประมาณกองทุนหมู่บ้านในระดับเขตกรุงเทพมหานคร

๓. จัดทำแผนงานและโครงการ เพื่อบูรณาการการพัฒนากองทุนหมู่บ้านในระดับเขตกรุงเทพมหานคร

๔. เป็นหน่วยจัดการความรู้ เพื่อบูรณาการการพัฒนากองทุนหมู่บ้านในระดับเขตกรุงเทพมหานคร

๕. ติดตาม ตรวจสอบ ให้คำแนะนำการแก้ไขปัญหา ข้อร้องเรียน ข้อขัดแย้งของกองทุนหมู่บ้านในระดับเขตกรุงเทพมหานคร

๖. รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในเขตให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานครตามระเบียบ หรือวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

๗. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานครมอบหมาย

ข้อ ๑๘ ให้ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนชุมชนอื่นที่จะดำเนินการจัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้านตามแต่กรณี โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน หรือเสมือนกับคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ และคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดในระยะเริ่มแรก หากประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด กรุงเทพมหานคร อำเภอ และเขต ที่ยังมิได้แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่นๆ ผู้แทนคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเป็นอนุกรรมการตามข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ และข้อ ๑๗ ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับต่างๆ สามารถดำเนินการประชุมได้โดยให้ถือว่าครบองค์ประชุมตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ตามวรรคสามของข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ และข้อ ๑๗ ได้

เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนกลไกของท้องถิ่นในการดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารการจัดการกองทุนด้วยความสมัครใจ ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด และกรุงเทพมหานครแต่งตั้งคณะทำงาน โดยคำนึงถึงผู้แทนเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรประชาชน เครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำธรรมชาติ ในท้องถิ่นที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ ด้านการพัฒนากองทุน หรือพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจำนวนตามความเหมาะสมของพื้นที่โดยให้มีบทบาทในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานครซึ่งคณะอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๔ คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานคร ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๕ และคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขตกรุงเทพมหานคร ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๗ นั้น มีผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุดร่วมเป็นคณะกรรมการอยู่ด้วย โดยคณะอนุกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่สำคัญๆ ในการบริหารจัดการ การขับเคลื่อน กองทุนหมู่บ้านในหลายๆ เรื่อง เช่น รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดสนับสนุนให้เกิดการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ความเห็น ผลการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งผ่านการประเมินของคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณการพัฒนา และบูรณาการการขับเคลื่อนงานกองทุนหมู่บ้าน เป็นหน่วยสนับสนุนการจัดการความรู้ให้กับกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านทุกระดับ และหน้าที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งคือ มีหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบหรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และ

บรรลุตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ และหน้าที่ในการรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดให้คณะกรรมการทราบ ซึ่งอำนาจ หน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับกรุงเทพมหานคร และคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขตกรุงเทพมหานครนั้น ยังรวมถึงการเข้าไปดำเนินในการจัดประชุมสมาชิกเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดใหม่ เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดเก่าหมดวาระแล้วแต่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดเก่าไม่ดำเนินการเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดใหม่หรือเมื่อคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดหรือคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอมีคำสั่งให้คณะอนุกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดเก่าจัดประชุมสมาชิกเพื่อลงมติคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดใหม่แล้วปรากฏว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดเก่าเมื่อได้รับคำสั่งแล้วไม่ดำเนินการประชุมสมาชิกดังกล่าว คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดหรือคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอมีอำนาจเข้าไปจัดประชุมสมาชิกเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดใหม่เข้ามาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านต่อไปได้ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ ๑๗๒๐/๒๕๕๕ คดีหมายเลขแดงที่ ๑๖๕๖/๒๕๕๙ ระหว่าง นางพรศรี เจริญศรี ผู้ฟ้องคดี ประธานอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ (นายอำเภอน้ำเกลี้ยง) ที่ ๑, คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโนนหนองสิม หมู่ ๓ ตามมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้านโนนหนองสิม เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ ๒ และกองทุนหมู่บ้านโนนหนองสิม หมู่ที่ ๓ ตำบลเขิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ ที่ ๓ ผู้ถูกฟ้องคดี เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๙ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมทั้งกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมืองสามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอนาคต โดยมีกระบวนทัศน์ด้านการบริหารและการพัฒนาที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ ที่มีรูปแบบ วิธีการคิด และมุมมองที่เปิดกว้างมีคุณธรรม และมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยอาศัยหลักของการเอื้ออาทรในรูปแบบกัลยาณมิตร ตลอดจนมีการสร้างและพัฒนาความคิด ความเข้าใจให้เป็นระบบในลักษณะของการบูรณาการทุกเรื่องเข้าด้วยกันและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายกองทุนในทุกระดับอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง อีกทั้งในมาตรา ๑๙ (๑๒) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านในทุกระดับเพื่อให้เป็นตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ (๑๒) และ (๑๖) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ ไว้ เพื่อเพิ่มศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้ “เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากระดับตำบลเป็นระดับอำเภอ เป็นระดับจังหวัดและเป็นระดับภาค

“คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกระดับ แล้วแต่กรณี

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือประธานกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกระดับ แล้วแต่กรณี

“ศูนย์ประสานงานเครือข่าย” หมายความว่า ศูนย์ประสานงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกระดับ แล้วแต่กรณี

“องค์กรการเงินรายย่อย” หมายความว่า กลุ่มหรือองค์กรการเงินอื่นๆ ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ข้อ ๕เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เป็นองค์กรความร่วมมือและเชื่อมโยงกันของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกันด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร สู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนโดยประชาชน เพื่อประชาชนที่มิได้มุ่งหวังหรือแสวงหากำไรในเชิงธุรกิจ

ข้อ ๖วัตถุประสงค์ของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

๑. เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านทุกระดับ กองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นสมาชิกตลอดจนองค์กรการเงินรายย่อยอื่นๆ

๒. ให้การส่งเสริม พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของกองทุนหมู่บ้านและสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นสมาชิก

๓. เชื่อมโยงกิจการการบริหารจัดการเงินทุน ระบบสวัสดิภาพ สวัสดิการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นสมาชิก ตลอดจนองค์กรการเงินรายย่อยอื่นๆ

๔. ร่วมมือกับทางราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเอกชน และองค์กรการเงินรายย่อยอื่นๆ รวมทั้งภาคีต่างๆ ในการจัดกิจกรรม

๕. ดำเนินการและประสานกับสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา องค์กรอื่นๆ เพื่อศึกษา ค้นคว้า วิจัย และประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นสมาชิก และสนับสนุน ส่งเสริมให้มีเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และกองทุนหมู่บ้านเกิดการวิจัย วิเคราะห์ และพัฒนาตนเอง

๖.ประสานประโยชน์และความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นสมาชิก ตลอดจนองค์กรการเงินรายย่อยอื่นๆ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ข้อ ๗เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยโครงข่าย ดังต่อไปนี้

๑. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล

๒. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ

๓. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

๔. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับภาค

ข้อ ๘ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับชาติในรูปแบบสมาคมที่มีฐานะนิติบุคคลตามกฎหมายเพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงโครงข่าย และรองรับสถานภาพทางกฎหมายตลอดจนการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านในระดับต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตลอดจนนโยบายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๙บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

๑. เชื่อมประสานนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสู่การปฏิบัติในการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน บนพื้นฐานเศรษฐกิจชุมชน และหลักการพึ่งพาตนเอง

๒. ถักทอเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเป็นโครงข่าย ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม

๓. ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และสถาบันการเงินชุมชน ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์

๔. ดำเนินงานจัดทำระบบฐานข้อมูล ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน

๕. ส่งเสริม พัฒนา และเชื่อมโยงการบริหารจัดการด้านเงินทุน สวัสดิการ ฌาปนกิจสงเคราะห์ ระบบสวัสดิภาพ สวัสดิการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและประชาชนในชุมชน

๖. ดำเนินการและประสานกับสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา องค์กรอื่นๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย และประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ข้อ ๑๐คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ประกอบด้วย ประธานกรรมการหรือผู้แทนในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

๒. คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหรือผู้แทนในคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล

๓. คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ประกอบด้วย ประธานกรรมการหรือผู้แทนในคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ

๔. คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับภาค ประกอบด้วย ประธานกรรมการหรือผู้แทนในคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

ข้อ ๑๑องค์ประกอบของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านแต่ละระดับ ตามข้อ ๑๐ ควรมีจำนวนที่เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเข้าดำรงตำแหน่งสำคัญในการบริหารเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน อันได้แก่ ประธาน เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียน และกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ โดยวิธีการตกลงร่วมกันของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

ข้อ ๑๒การพ้นตำแหน่งของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านด้วยเหตุต่อไปนี้ คือ

๑. ตาย

๒. ลาออก

๓. พ้นจากวาระการเป็นประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

๔. ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลายหรือถูกจำคุก ยกเว้นความผิดโดยประมาท

๕. วิกลจริต หรือเป็นบุคคลไร้ความสามารถ

๖. คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านจำนวนสามในสี่ มีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๑๓บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

๑. กำหนดนโยบาย แนวทาง แผนงานและยุทธศาสตร์ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๒. จัดหาและจัดสรรเงินทุน ทรัพยากร รวมถึงการบริหารจัดการเงินทุนและทรัพยากรของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๓. ดำเนินการและประสานการวิจัย นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมถึงการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๔. ดำเนินการจัดประชุม การอบรม สัมมนา และเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมอื่นๆ แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๕. จัดทำระบบข้อมูล และประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๖. จัดตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๗. ออกระเบียบ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกและการรับสมาชิก การประชุม การทำบัญชีรายรับ–รายจ่าย ของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๘. ออกระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๙. การออกระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการและสวัสดิการอื่นๆ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

ข้อ ๑๔เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

๑. เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้

๒. เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากเงื่อนไข

๓. เงินกู้ยืม

๔. ดอก ผล หรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกิจกรรมเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๕. เงินสมทบ เงินอุทิศจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

๖. เงินและทรัพย์สินอื่นๆ ตามระเบียบที่เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านกำหนด

ข้อ ๑๘กำหนดให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสนับสนุน และส่งเสริมเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

๑. สนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพและขีดความสามารถของศูนย์ประสานงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านทุกระดับ

๒. สนับสนุนและส่งเสริมองค์ความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

๓. สนับสนุนวัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อการบริหารจัดการ และการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

๔. สนับสนุนงบประมาณ เพื่อการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และกองทุนหมู่บ้าน

ข้อ ๑๙ สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการบูรณาการของหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรเอกชน สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านในทุกระดับ

๒.๗ การเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เมื่อจัดตั้งขึ้นและได้ยื่นคำขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดแล้ว กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ และมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

“นิติบุคคล” หมายถึงองค์กรคณะบุคคลกองทรัพย์สินสถาบันที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นๆ สำหรับกองทุนหมู่บ้าน คือ พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านนั้น

การเป็น “นิติบุคคล” ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาที่จะสามารถกระทำได้ เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงได้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น เช่น สิทธิการเลือกตั้ง หน้าที่ในการเข้ารับเกณฑ์ทหาร เป็นต้น นอกจากนี้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ย่อมต้องมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่สิทธิและหน้าที่ดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ขอบแห่งอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งด้วย ซึ่งหมายความว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแม้จะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้ว ก็ยังต้องปฏิบัติตามดังที่พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงต้องบริหารจัดการและดำเนินงานกองทุนภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านนั้นๆ ด้วยเมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคลแล้ว ย่อมต้องมีผู้แทนหรือผู้มีอำนาจดำเนินการต่างๆ ของนิติบุคคล ซึ่งผู้แทนอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือหลายคน เนื่องจากนิติบุคคลนั้นเป็นเพียงบุคคลสมมติที่ได้รับการรับรองสถานะเป็นบุคคลโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย จึงไม่สามารถบริหารหรือจัดการกิจการต่างๆ ด้วยตนเองได้ ต้องอาศัยผู้มีอำนาจหรือผู้แทน ซึ่งก็คือคณะกรรมการของกองทุนที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจการหรือบริหารงานของกองทุนหมู่บ้าน ภายใต้การให้ความเห็นชอบของสมาชิกกองทุนหรือกรรมการกองทุน ทั้งนี้คณะกรรมการกองทุนซึ่งเป็นบุคคลผู้มีอำนาจดำเนินการแทนกองทุนหมู่บ้าน

จะต้องดำเนินกิจการ จัดการงาน หรือบริหารงานกองทุนภายใต้วัตถุประสงค์ของกองทุนตามที่ระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านของตน ถ้าหากดำเนินการนอกเหนือจากวัตถุประสงค์หรือนอกขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมายแล้ว กรรมการผู้กระทำการแทนจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว กล่าวคือการกระทำนั้นของผู้แทนกองทุน ผูกพันเฉพาะบุคคลนั้นๆ

นอกจากนี้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วนั้น ย่อมมีอำนาจสามารถผูกพันตนหรือมีนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการของกองทุนอันเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายได้ด้วยตนเอง และประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือหากเกิดปัญหาขึ้นในกองทุน กองทุนสามารถฟ้องร้องหรือดำเนินคดีตามกฎหมายได้ไม่ว่าจะเป็นทางแพ่งหรือทางอาญา โดยมอบอำนาจให้บุคคลอื่นหรือแต่งตั้งทนายความ หรือขอความอนุเคราะห์พนักงานอัยการว่าต่าง แก้ต่างในคดีต่างๆ ได้ ซึ่งอำนาจและหน้าที่ในเรื่องนี้จะทำให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้นในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ทางกฎหมายได้เป็นอย่างดี

๒.๗.๑ ความแตกต่างระหว่างกองทุนที่เป็นนิติบุคคลกับกองทุนที่ไม่เป็นนิติบุคคล

ความแตกต่างระหว่างกองทุนที่เป็นนิติบุคคลกับกองทุนที่ไม่เป็นนิติบุคคล ดังนี้

๒.๗.๑.๑ กองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

(๑) กองทุนที่เป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์กว้างขวางตลอดจนการรับรองสถานะทางกฎหมายทำให้ไม่มีข้อจำกัดในการที่กองทุนจะพัฒนาหรือขยายกิจการได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

(๒) การกระทำการใดๆ ของผู้แทนนิติบุคคล (คณะกรรมการ) ย่อมผูกพันนิติบุคคลของกองทุนนั้น

(๓) สามารถทำนิติกรรม ธุรกรรม สัญญาตามอำนาจหน้าที่กฎหมายกำหนด

(๔) ดำเนินคดีโดยผู้แทนนิติบุคคลเองหรือขอให้พนักงานอัยการว่าต่างแก้ต่างให้ได้

(๕) อาจได้รับการยกเว้นภาษีอากรหรือ ค่าธรรมเนียมอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสม หรือ เกินควรได้ เนื่องจากมีกฎหมายรองรับ

๒.๗.๑.๒ กองทุนหมู่บ้านที่ไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

(๑) กองทุนหมู่บ้านที่ไม่เป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ มีข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตของวัตถุประสงค์และการรับรองสถานะทางกฎหมาย มีผลให้อาจไม่สามารถพัฒนาหรือขยายกิจการได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

(๒) การกระทำใดๆ ของผู้แทนกองทุน (คณะกรรมการ) ผูกพันเฉพาะบุคคลนั้นๆ

(๓) มีข้อจำกัดในการทำนิติกรรม ธุรกรรมสัญญาเนื่องจากสถานะภาพทางกฎหมายของกองทุน

(๕) ดำเนินคดีโดยบุคคลที่ได้รับมอบหมายของกองทุนเอง

(๖) ไม่อาจได้รับการยกเว้นภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมได้ เมื่อถูกเรียกเก็บ

๒.๗.๒ การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้าน

นิติบุคคลอาจสิ้นสุดสภาพไปด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ดังนี้

(๑) สมาชิกหรือมติของที่ประชุมใหญ่ได้ตกลงกันให้เลิก เมื่อคณะกรรมการทุจริตอย่างร้ายแรงหรือกองทุนนั้นจะดำเนินการต่อไปอันจะเกิดความเสียหาย

(๒) ผลแห่งกฎหมายว่าด้วยความสามารถ เช่น กองทุนถูกฟ้องและศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย

(๓) ศาลมีคำสั่งของให้เลิกหรือสมาชิกเป็นผู้ร้องขอตามมติที่ประชุมใหญ่ให้เลิกเนื่องจากคณะกรรมการกระทำความผิดอย่างร้ายแรง

เมื่อสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลจะต้องดำเนินการ คือ

กองทุนหมู่บ้านจะต้องนำบทบัญญัติระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๑๒) ว่าด้วยการเลิก ยุบรวม หรือแยกบางส่วนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ หมวด ๔ ว่าด้วยการชำระบัญชี และหมวด ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อสังเกต หลักการสำคัญเดิมถูกเปลี่ยนเป็นหลักการที่ใช้ในปัจจุบันโดยระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕ ได้กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองมีบัญชีเงินฝาก ๔ บัญชี แตกต่างจากเดิมที่มีเพียง ๒ บัญชี ดังนี้

“บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๑ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินสะสม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๒ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินกู้ยืม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) หรือบัญชีที่ ๓ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน

“บัญชีเงินอุดหนุน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้านหรือชื่อชุมชนเมือง) บัญชีที่ ๔ซึ่งกองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินอุดหนุน หรือเงินบริจาค

ทั้งนี้ เงินที่รัฐบาลส่งไปยังแต่ละกองทุนหมู่บ้านนั้น ไม่ได้ส่งไปยังกองทุนหมู่บ้านโดยตรง แต่เป็นการส่งผ่านธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ใกล้หมู่บ้านที่กองทุนหมู่บ้านเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล และเมื่อสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านได้รับอนุมัติสินเชื่อจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้ว ธนาคารก็จะโอนเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือบัญชีที่ ๑ ไปเข้าบัญชีของสมาชิกผู้ขอกู้เงินตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติ

๒. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๗ ได้วางปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ คือ

๑) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

๒) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

๓) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

๔) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

๕) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

ซึ่งหลักปรัชญาดังกล่าวของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านกองทุนอาชีพกองทุนสวัสดิการ ฯลฯ การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าว มีการบริหารจัดการให้สอดรับและเกื้อกูลกัน ตลอดถึงการปฏิรูประบบราชการแผ่นดินตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยให้หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การพัฒนาโดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและเป็นที่ปรึกษาจัดการกองทุน และนอกจากนี้ ยังจะต้องมีการติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการพึ่งพาตนเองเพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้

๓. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ คือ

๑) เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อจัดสรรให้กองทุนหมู่บ้านสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๒) เป็นผู้จัดหาแหล่งเงินทุนและประสานงานในการกู้ยืมเงินระหว่างกองทุนหมู่บ้าน

๓) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถเกี่ยวกับการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

๔) สนับสนุนการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๕) สนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๔. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙ ได้กล่าวถึงทุนและทรัพย์สินในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไว้ ซึ่งประกอบด้วย

๑) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับโอนมา มาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

๒) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

๓) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้รับบริจาคโดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อผูกพันใด

๔) ดอกผล รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ซึ่งในข้อ ๑๑ ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้คณะกรรมการจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปยังบัญชีกองทุนหมู่บ้านและบัญชีกองทุนชุมชนเมืองบัญชีละหนึ่งล้านบาท ภายในระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

๕. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๙ และข้อ ๒๐ ได้กำหนดถึงที่มาและคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไว้ กล่าวคือ

กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองแต่ละกองทุน ให้มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคนซึ่งมาจากสมาชิกโดยการเลือกกันเองจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนั้นควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านนั้นให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านออกระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน ตามมติของที่ประชุมสมาชิกโดยให้คำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง **ซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม** ดังนี้

๑) เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

๒) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๓) เป็นผู้ที่ไม่มีความประพฤติบกพร่องในศีลธรรมอันดีมีความรับผิดชอบ เสียสละมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางด้านการเงินตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๔) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหรือบุคคลล้มละลาย

๕) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงห้าจำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๖) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อทรัพย์สินเว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์หรือบุกรุก

๗) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

๘) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่และที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

๖. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านที่สามารถกระทำการแทนกองทุนหมู่บ้านที่เป็นนิติบุคคล แตกต่างจากระเบียบฉบับเดิมเล็กน้อยเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑) บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล และจัดสรรดอกผลรายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน

๒) ออกประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

๓) จัดตั้งสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน หรือสำนักงานกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี

๔) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก

๕) จัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนด

๖) พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนหมู่บ้านอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๗) ทำนิติกรรม สัญญา หรือดำเนินการเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุนหมู่บ้าน

๘) จัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๙) สำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ตลอดจนข้อมูลและการดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๐) พิจารณาดำเนินการใดๆ เพื่อสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดของสมาชิกและหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๑) ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้สอดรับและเกื้อกูลกับกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

๑๒) ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

๑๓) รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตลอดจนรายงานเรื่องดังกล่าวให้สมาชิกทราบตามที่คณะกรรมการกำหนด

๑๔) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

การดำเนินการใด ๆ ตาม (๑๐) ให้ใช้จ่ายจากเงินรายได้ของกองทุนหมู่บ้านซึ่งไม่ใช่เงินที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๒ กำหนดไว้ว่า

“กรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เมื่อครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามข้อ ๒๘ เข้าดำรงตำแหน่ง ให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านจับสลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ถูกจับสลากออกไม่ถือว่าพ้นตำแหน่งตามวาระกรรมการกองทุนบ้านที่พ้นตำแหน่งอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ ในกรณีที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสอง และพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๙ภายในระยะเวลาสามสิบวัน

กรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้เว้นแต่ในกรณีที่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระได้รับมติจากที่ประชุมสมาชิก โดยมีคะแนนเสียงสามในสี่รับรองให้เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านต่อและมีความประสงค์ที่จะปฏิบัติงานต่อไปให้มีสิทธิเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านต่อไปตามวาระให้กองทุนหมู่บ้าน จัดทำรายงานการประชุมและรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกเสนอให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอหรือระดับเขตทราบ”

นอกจากนี้ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๓ กรรรมการกองทุนจะพ้นจากตำแหน่งได้อีกกรณีอื่นๆ คือ

“นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการกองทุนหมู่บ้านพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

๑) ตาย

๒) ลาออก

๓) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

๔) ที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

๕) เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

๕.๑) เป็นบุคคลวิกลจริตที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหรือบุคคลล้มละลาย

๕.๒) เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๕.๓) เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อทรัพย์สิน เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์หรือบุกรุก

๕.๔) เคยให้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพราะกระทำความผิดวินัยร้ายแรงฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการองค์กรหรือหน่วยงานที่สังกัด

๖) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้ออก เนื่องจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ในกรณีที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอาจแต่งตั้งบุคคลจากสมาชิกเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการกองทุนหมู่บ้านแทนก็ได้และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน”

๗. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๘ เรื่องการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจง ทำความเข้าใจเตรียมความพร้อมและดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจากผู้ที่มีคุณสมบัติครบ โดยมีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใสบริสุทธิ์ยุติธรรมการประชุมตามวรรคหนึ่งผู้มาประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนอาจมอบหมายให้ผู้แทนครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้

เมื่อที่ประชุมกำหนดวิธีการเลือกแล้วเสร็จให้ผู้ใหญ่บ้านและคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอสนับสนุนให้การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้านในส่วนของชุมชนเมืองให้ประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอหรือระดับเขต เป็นผู้ทำหน้าที่แทนผู้ใหญ่บ้านตามวรรคแรก

๒.๘ วิวัฒนาการด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านภายใต้นโยบายของรัฐ

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินั้น ได้มีการวิวัฒนาการหรือพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ ปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน วิธีการ รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนและทรัพย์สินหลายครั้งทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หมู่บ้าน ชุมชน ตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งสามารถสรุปความเป็นมาของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ ดังนี้

๒.๘.๑ วิวัฒนาการด้านการบริหารเงินทุนและทรัพย์สิน

๒.๘.๑.๑ เงินทุนเริ่มต้นในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๑) วันที่ ๒๖กุมภาพันธ์๒๕๔๔รัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๒) วันที่ ๒๒ มีนาคม๒๕๔๔ประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) พ.ศ. ๒๕๔๔

๓) วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๗

๔) วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๔ ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔(ในขณะนั้นรัฐบาลไม่มีงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน จึงได้กู้เงินจากธนาคารออมสิน ในปี ๒๕๔๔ ถึงปี ๒๕๕๒ (ระยะเวลา ๙ ปี) รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๙๑,๗๑๑ ล้านบาท โดยรัฐบาลจะตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อใช้หนี้คืนธนาคารออมสินปีละ ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท พร้อมทั้งจะจ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่าย ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านให้แก่ธนาคารออมสินปีละ ๒ ครั้ง การกู้เงินดังกล่าวเป็นไปตามบทเฉพาะกาล ของพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่ระบุว่า “ให้กองทุนกู้เงินจากธนาคารออมสิน และธนาคารหรือสถาบันการเงินของรัฐโดยกระทรวงการคลังค้ำประกัน เพื่อเป็นทุนประเดิมตามมาตรา ๙(๑) เป็นคราวๆ ตามความจำเป็นของกองทุน โดยรัฐบาลจะจัดสรรชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าว)

๕) วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๔ โอนเงินเป็นครั้งแรกให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ ๑ ล้านบาท ณ ข้อมูลวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๙ ได้โอนเงินสำหรับเงินทุนจากรัฐบาลจัดสรรให้จัดตั้งกองทุนไปแล้ว จำนวน ๗๙,๕๙๑ กองทุน เป็นเงินทั้งสิ้น ๗๙,๕๙๑ ล้านบาท โดยจำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๗๕,๐๐๐ กองทุนกองทุนชุมชนเมือง จำนวน ๓,๘๕๓ กองทุน และกองทุนชุมชนทหารจำนวน ๗๓๘ กองทุน

๒.๘.๑.๒ การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๑) การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๑

ปี ๒๕๔๖ได้มีการประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อจัดมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการจัดชั้นกองทุนออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับดี (AAA), ระดับปานกลาง (AA) และระดับต้องปรับปรุง (A) จากผลการประเมินศักยภาพปี ๒๕๔๖ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมนเมืองแห่งชาติได้จัดสรรเงินเพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับผลการประเมินในระดับดี (AAA) จำนวน ๒๓,๒๔๗ กองทุน กองทุนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท และมีกองทุนที่ได้รับเงินเพิ่มทุน ระยะที่ ๑ จำนวน ๒๓,๒๔๗ กองทุน เป็นเงิน ๒,๓๒๔.๗๐ ล้านบาท **โดยใช้งบประมาณจากเงินคงเหลือของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่กู้จากธนาคาร**

๒) การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระยะที่ ๒

เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒ คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณเพื่อเพิ่มทุนแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากงบประมาณเงินกู้ภายใต้พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ (โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕) วงเงิน๑๙,๕๕๙.๒ ล้านบาท ตามมติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ครั้งที่ ๓/๒๕๕๒ วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๒) ในการดำเนินโครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระยะที่ ๒ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สอดรับกับแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ ๒ ในด้านการสร้างอาชีพและรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชน เพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีเงินทุนเพิ่มขึ้น สร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินของประชาชน และรองรับความต้องการเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งเพื่อลดการกู้ยืมเงินนอกระบบ โดยเพิ่มวงเงินการลงทุนแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วตามขนาดของสมาชิกที่ระบุในวันที่ได้รับการอนุมัติให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล(ในกรณีจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหลังวันที่๒๐สิงหาคม๒๕๕๒ให้ใช้ข้อมูลสมาชิกกองทุนในวันที่จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)ดังนี้

(๑) กองทุนที่มีขนาดสมาชิก ๕๐-๑๕๐ คน เพิ่มทุน ๒๐๐,๐๐๐ บาทต่อกองทุน

(๒) กองทุนที่มีขนาดสมาชิก ๑๕๑-๓๕๐ คน เพิ่มทุน ๒๐๐,๐๐๐ บาทต่อกองทุน

(๓) กองทุนที่มีขนาดสมาชิก ๓๕๑ คนขึ้นไป เพิ่มทุน ๖๐๐,๐๐๐ บาทต่อกองทุน

ต่อมาวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๒คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (การประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๕๒) ได้อนุมัติจัดสรรเงินเพิ่มทุน ระยะที่ ๒ จำนวน ๓๕,๘๘๑ กองทุน เป็นเงิน ๘,๖๙๕.๘๐ ล้านบาท และโครงการเพิ่มทุน ระยะที่ ๒ ได้สิ้นสุดและ โอนเงินไปแล้ว รวมทั้งสิ้น ๗๒,๗๘๖ กองทุน เป็นเงิน ๑๗,๒๓๙.๖๐ ล้านบาท

๓) การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๓

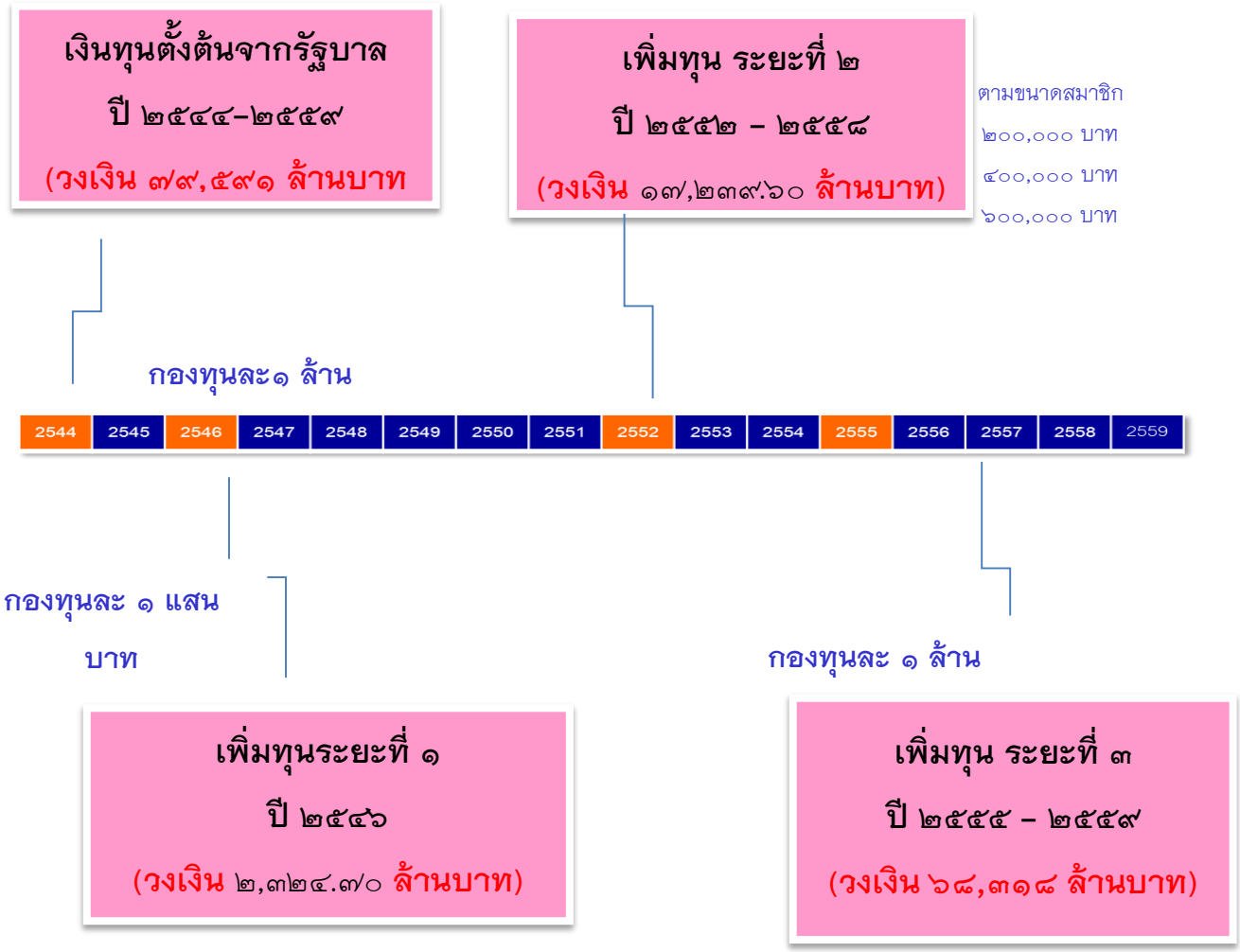
การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๓รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินตามลำดับเหตุการณ์ดังนี้

(๑) วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ ได้มีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ระยะเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนสนับสนุนสินเชื่อรายย่อยโดยเฉพาะสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยรวมถึงเพิ่มสวัสดิการของรัฐเพื่อดูแลสังคมในชุมชนจัดหาแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชนโดยเพิ่มเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีกแห่งละ ๑ ล้านบาท

(๒) วันที่ ๒๘ตุลาคม ๒๕๕๔ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๔ ได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระยะที่ ๓

(๓) วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๕ ได้โอนเงินเพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ ๓ ครั้งที่ ๑ (เดือนสิงหาคม–ตุลาคม ๒๕๕๕) จำนวน ๒๑,๖๑๔ กองทุนๆ ละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นเงิน๒๑,๖๑๔ ล้านบาทและข้อมูลเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๙ ได้โอนเงินรวมทั้งสิ้น จำนวน ๖๘,๓๑๘ กองทุน เป็นเงิน ๖๘,๓๑๘ ล้านบาท

การจัดสรรเงินทุนจากรัฐบาลให้กับกองทุนหมู่บ้าน

๒.๘.๑.๓ นโยบายการสนับสนุนเงินทุนให้กองทุนหมู่บ้านโดยกู้ยืมสถาบันการเงินของรัฐ

๑) โครงการขยายวงเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน

๑.๑) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เห็นชอบโครงการขยายวงเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยกู้ยืมจากสถาบันการเงิน เมื่อคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๔๖ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๖ และเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดยมีแนวทางปฏิบัติสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(สทบ.) ร่วมกับผู้แทนหน่วยงานและสถาบันการเงิน(ธนาคารออมสินธ.ก.ส. และธนาคารกรุงไทย) กำหนดคุณสมบัติกองทุนที่จะขอขยายวงเงินกู้จากสถาบันการเงิน จะต้องมีคุณสมบัติ (๑) มีการบริหารจัดการดี(AAA) ตามผลประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และ (๒) เป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่ปลอดยาเสพติด

๑.๒) คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อคราวประชุม วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑ มีมติเห็นชอบมาตรการด้านเงินทุนเพื่อประชาชนและเศรษฐกิจฐานราก ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ โดยมาตรการกล่าวถึงกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สนับสนุนสินเชื่อต่อยอดแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. ได้เตรียมวงเงินสินเชื่อเพื่อต่อยอดแก่กองทุนหมู่บ้าน จำนวน ๔,๐๐๐ ล้านบาท และจำนวน ๑๖,๐๐๐ ล้านบาท

๒) โครงการเพิ่มศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภายใต้มาตรการสนับสนุนและพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(วงเงิน ๔๐,๐๐๐ ล้านบาท)

๒.๑) วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๘ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๘ มีมติเห็นชอบในหลักการตามที่กระทรวงการคลังเสนอมาตรการเพื่อสนับสนุนและพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กองทุนหมู่บ้านฯ) ที่มีความเข้มแข็งให้สามารถขยายกิจการได้

๒.๒) วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๘ คณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๘ ได้เห็นชอบประกาศ เรื่อง โครงการเพิ่มศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภายใต้มาตรการสนับสนุนและพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ออกประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อสนับสนุนและพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีความเข้มแข็งให้สามารถขยายกิจการได้ รวมถึงสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบตามข้อเสนอกระทรวงการคลังโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) และธนาคารออมสิน ได้สนับสนุนสินเชื่อวงเงินแห่งละ ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท ให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีผลการประเมินศักยภาพการดำเนินงานปี ๒๕๕๕ อยู่ในระดับดีมากและระดับดี โดยจัดทำเป็นโครงการ ๒ ปี ตั้งแต่วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ ในอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๕ ภายในสัญญา ๕ ปี

๓) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้าน (วงเงิน ๖๐,๐๐๐ ล้านบาท) ภายใต้มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย

๓.๑) วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย ครอบคลุมมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้สินเชื่อกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) ที่ผ่านการประเมินศักยภาพการดำเนินงานปี ๒๕๕๕ ของ สทบ. ในระดับดีมาก (A) และระดับดี (B) (รวมจำนวน ๕๙,๘๗๕ กองทุน) กองทุนหมู่บ้านกองทุนละไม่เกิน ๑ ล้านบาท โดยไม่ให้ Refinance หนี้เดิม วงเงินรวม ๖๐,๐๐๐ ล้านบาท จากธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) แห่งละ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาท กำหนดให้ดำเนินงานในด้านนิติกรรมสัญญาให้แล้วเสร็จ ภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

๓.๒) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ได้เห็นชอบในหลักการให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ดำเนินการเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนมาตรการร่วมกับธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติลงนามในประกาศ กทบ. เรื่องการดำเนินงานตามมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้าน เพื่อให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๘

๒.๘.๒ ด้านการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

จากระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีทั้งที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีซึ่งกองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการดีจะได้รับโอกาสจากสนับสนุนตามนโยบายของรัฐ สำหรับกองทุนหมู่บ้านที่ประสบปัญหาในการดำเนินงานจะต้องฟื้นฟูและพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

จากการดำเนินโครงการความร่วมมือตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๙ ระหว่างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับสำนักงานอัยการสูงสุด โดยสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ในการให้ความช่วยเหลือให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการไกล่เกลี่ยในระดับพื้นที่จังหวัด การดำเนินการด้านกฎหมายและคดีกับกองทุนหมู่บ้านที่เข้าสู่มาตรการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในส่วนที่มีปัญหา รวมถึงการดำเนินโครงการ “พัฒนาความรู้ด้านกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง”สามารถสรุปสภาพปัญหาในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านได้ดังนี้

ก. ด้านคณะกรรมการกองทุน

๑. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบข้อบังคับและการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

๒. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับ

๓. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ปฏิบัติตามระเบียบฯ

๔. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่มีการประชุมเพื่อคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามวาระส่งผลให้เกิดการผูกขาดการเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านและไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการพัฒนาหลักการประชาธิปไตยพื้นฐาน

๕. การมีส่วนร่วมในการทำงานของกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีน้อย (กรรมการทำงาน ๒–๓ คน)

๖. การทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการสอบยันหรือการตรวจสอบระหว่างกันทำให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินงาน

๗. มีข้อผิดพลาดหรือการทุจริตจากการที่มอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิบัติงานทั้งกระบวนการเพียงผู้เดียว

ข. ด้านสมาชิก

๑. สมาชิกไม่ชำระคืนเงินกองทุนหมู่บ้าน ทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระ

๒. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมประชาคม

๓. สมาชิกและคณะกรรมการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ปรัชญาระเบียบแนวทางในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

๔. สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ในการขอกู้

๕. มีความไม่ชัดเจนเรื่องคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และนำไปสู่การร้องเรียนและการพิสูจน์ความเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ค. ด้านการประชุม

๑. กรรมการกองทุนหมู่บ้านบางคนไม่รับรู้ รับทราบข้อมูลการดำเนินงาน เนื่องจากไม่มีการรายงานข้อมูลการดำเนินงาน ส่งผลให้ไม่มีการตรวจสอบ หรือสอบทานการทำงานของกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหาย หรือทุจริตได้

๒. การประชุมไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดและนำไปสู่การร้องเรียนเรื่องผลของการประชุมและการไม่รับรองผลการประชุม

๓. กองทุนหมู่บ้านไม่มีการบันทึกการประชุม ส่งผลให้ไม่มีหลักฐานสำหรับยืนยันมติที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน (ผู้แทนนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

๔. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่มีการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้สมาชิกได้รับทราบและรับรองและทำให้สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานและนำไปสู่ปัญหาการร้องเรียนจากสมาชิก

๕. การประชุมไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดและนำไปสู่การร้องเรียนเรื่องผลของการประชุมและการไม่รับรองผลการประชุม

๖. กองทุนหมู่บ้านไม่มีการบันทึกการประชุม ส่งผลให้ไม่มีหลักฐานสำหรับยืนยันมติที่ประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ง. ด้านการกู้ยืม

๑. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอนุมัติวงเงินกู้ยืมไม่เป็นไปตามระเบียบ(เกินวงเงินที่กำหนด)ทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางส่วนขาดโอกาสในการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านเนื่องจากเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการกู้ยืม ตลอดจนการพิจารณาเงินกู้ให้เฉพาะพวกของคณะกรรมการเอง

๒. ปัญหาหนี้ค้างชำระอันเนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาเงินกู้ยืมโดยไม่มีหลักเกณฑ์ทำให้เกิดความเสี่ยง/โอกาสหนี้ค้างชำระสูง

๓. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำสัญญาเงินกู้/สัญญาค้ำประกัน ทำให้ไม่มีสัญญาเงินกู้ / สัญญาค้ำประกัน หรือมีแต่ไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้เสีย

จ. ด้านการติดตามหนี้

๑. ปัญหาหนี้ค้างชำระหากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง หรือเด็ดขาดจะทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระที่เพิ่มขึ้นในปีต่อๆ ไปเนื่องจากการเรียนแบบของสมาชิกกองทุน

๒. ปัญหาหนี้ค้างชำระจะส่งผลต่อเงินทุนหมุนเวียนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่เพียงพอต่อสมาชิกที่ต้องการเงินทุน

ฉ. ด้านการจัดเก็บเอกสาร การส่งมอบงาน

๑. กรรมการกองทุนหมู่บ้านเดิมไม่ส่งมอบเอกสารทำให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านใหม่ไม่มีเอกสารหรือข้อมูลสำหรับดำเนินงาน

๒. เอกสารของกองทุนหมู่บ้านสูญหาย

๓. กรณีเกิดความเสียหายหรือเงินขาดบัญชีแต่กองทุนหมู่บ้านไม่สามารถค้นหาหรือพบได้หรือพบความเสียหายหรือเงินขาดบัญชีภายหลังแต่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ (กรรมการกองทุนหมู่บ้านเดิมกับกรรมการกองทุนหมู่บ้านใหม่) เนื่องจากไม่ได้มีการส่งมอบงานและเอกสาร

ช. ด้านการตรวจสอบภายใน

๑. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อันจะนำไปสู่การขาดสำนึกในการเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๒. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขาดการตรวจสอบทำให้มีโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาดและเกิดการทุจริตได้

๓. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขาดข้อเสนอแนะการดำเนินงานจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน อันจะนำไปสู่การทำให้ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองลดลง

ซ. ด้านการจัดสรรกำไร

๑. การจัดสรรผลกำไรประจำปีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่ได้มีการจัดสรรตามระเบียบ

๒. การจัดสรรผลกำไรประจำปีไม่เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด

๓. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านร้องเรียนเรื่องความไม่โปร่งใสในการจัดสรรผลกำไรของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๔. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องรับผิดชอบและต้องจ่ายเงินชดเชยความเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเนื่องจากการจัดสรรผลกำไรประจำปีไม่เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด

๕. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่มีการจัดทำและจัดเก็บเอกสารการเบิกจ่ายผลกำไรประจำปีทำให้ไม่สามารถตรวจสอบผลการเบิกจ่ายผลกำไรประจำปีได้

ฌ.ด้านการรายงาน

๑. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อันจะนำไปสู่การขาดสำนึกในการเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๒. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขาดการตรวจสอบทำให้มีโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาดและเกิดการทุจริตได้

๓. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขาดข้อเสนอแนะการดำเนินงานจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านอันจะนำไปสู่การทำให้ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองลดลง

๔. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่รายงานผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรครวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนหมู่บ้านตามที่ระเบียบกำหนดทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขาดข้อมูลในการวางแผนการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากวิวัฒนาการดังกล่าวมาข้างต้น แม้พบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็เป็นเรื่องที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะต้องนำไปพิจารณาเพื่อพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านต่อไป

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

รัฐบาลจึงได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนให้ "จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ ๑ ล้านบาท

๒๒ มีนาคม ๒๕๔๔

ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๔

ออกระเบียบคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและ บริหารกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๔

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) มีอำนาจหน้าที่

๑. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองและกองทุน

๒. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนจัดสรรให้แก่กองทุน

๓. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๔.กำหนดแผนงานและออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน

๕. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

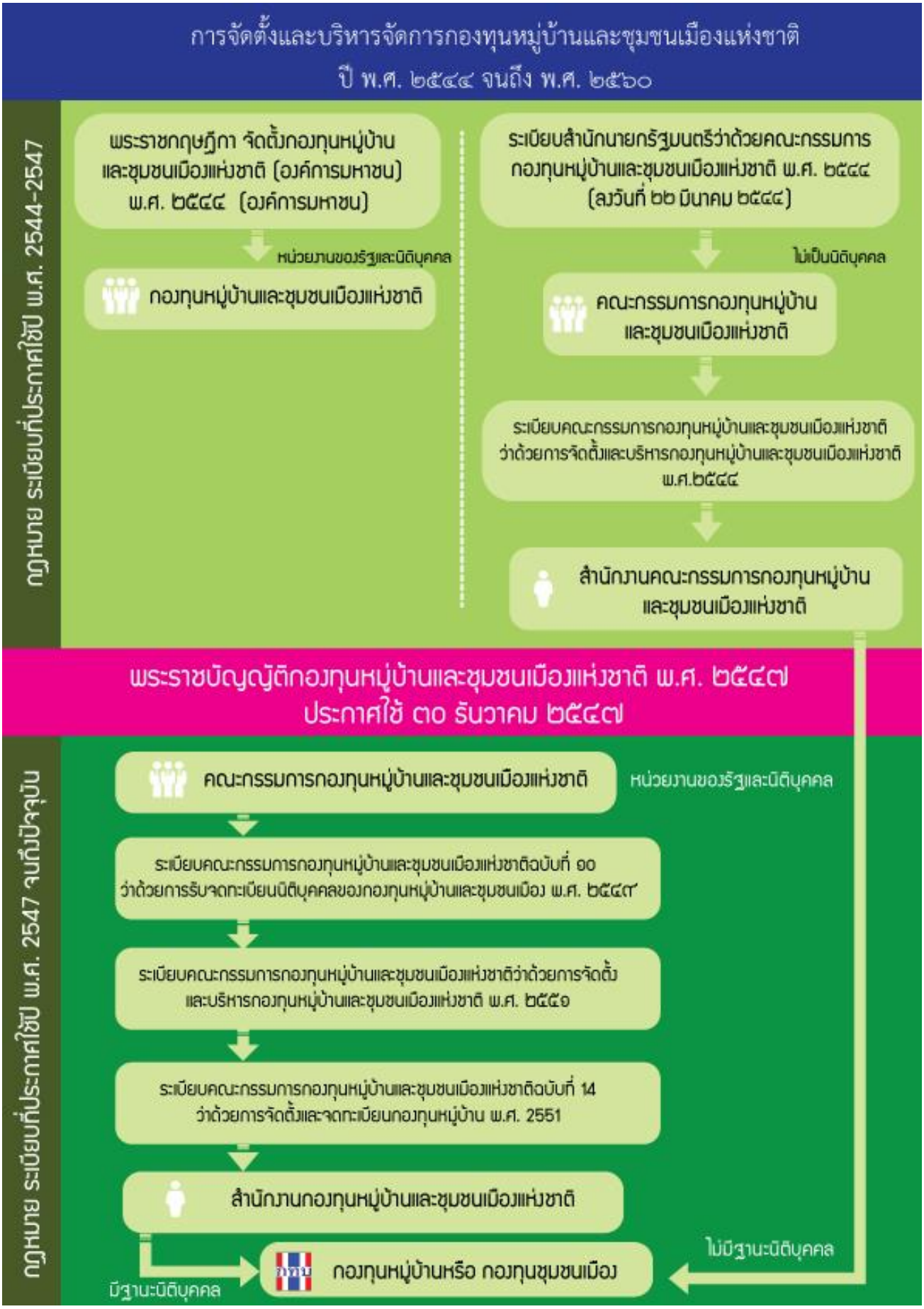
๖. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ การบริหารกองทุน

๗. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

๘. ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

๙. เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือคณะกรรมการ อาจขอให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติ ราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงาน เต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

๑๐. รายงานผลการดำเนินงานและปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะ ทางการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

การจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๐
กฎหมาย ระเบียบที่ประกาศใช้ปี พ.ศ. 2544-2547
พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ (องค์การมหาชน)
หน่วยงานของรัฐและนิติบุคคล
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๔)
ไม่เป็นนิติบุคคล
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๔
สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗
ประกาศใช้ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๗
กฎหมาย ระเบียบที่ประกาศใช้ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
หน่วยงานของรัฐและนิติบุคคล
ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙
ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑
ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติฉบับที่ 14 ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. 2551
สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
มีฐานะนิติบุคคล
กองทุนหมู่บ้านหรือ กองทุนชุมชนเมือง
ไม่มีฐานะนิติบุคคล

บทที่ ๓

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓.๑ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓.๑.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน

๓.๑.๑.๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดงหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้วหรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว”

การกู้ยืมเงินเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "ผู้กู้" มีความต้องการจะใช้เงิน แต่ตนเองมีเงินไม่พอหรือไม่มีเงิน จึงได้ไปขอกู้ยืมจากบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า "ผู้ให้กู้" และผู้กู้ตกลงจะใช้คืน ภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง การกู้ยืมจะมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้ให้กู้ได้มีการส่งมอบเงินที่ยืมให้แก่ผู้กู้ ในการกู้ยืมนี้ผู้ให้กู้จะคิดดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ นั้น สามารถแยกออกได้ ๒ ประการ คือ

๑. หลักฐานการกู้ยืมเงิน ตามมาตรา ๖๕๓ วรรคหนึ่ง

ในการตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินนั้น ถ้าหากว่ากู้ยืมกันเป็นจำนวนเงินเล็กน้อยไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ถ้าหากว่ากู้ยืมเป็นจำนวนเกินกว่า ๒,๐๐๐ บาท ต้องทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือหรือทำหนังสือสัญญากู้ไว้ต่อกัน เพื่อจะได้ใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีในกรณีที่ผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญาในหลักฐานแห่งการกู้เป็นหนังสือดังกล่าวนี้ต้องมีข้อความแสดงว่าผู้กู้ได้กู้ยืมเงินผู้ให้กู้ไปเป็นจำนวนเท่าใด ผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราเท่าใด มีกำหนดระยะเวลาใช้เงินกู้คืนเมื่อใดและที่สำคัญจะต้องมีการลงลายมือชื่อผู้กู้ในหนังสือสัญญากู้ดังกล่าว ซึ่งหลักฐานการกู้ยืมเงินประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญ ดังนี้

๑) หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ

หลักฐานเป็นหนังสือ คือ เอกสารใดๆ ที่ทำขึ้นโดยทำให้มีลายลักษณ์อักษรชี้ให้เห็นว่ามีสัญญากู้ยืมเงินกัน ดังนั้น หลักฐานเป็นหนังสือจึงไม่จำกัดว่าต้องเป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์ จะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศก็ได้ และไม่จำเป็นต้องเป็นตัวหนังสือสัญญากู้ยืมเงินทั้งฉบับ อาจเป็นเอกสารลักษณะอื่นๆ ที่ไม่ได้เขียนตรง

กลางหน้ากระดาษว่าสัญญากู้ยืมเงินก็ได้ ซึ่งหลักฐานแห่งการกู้ยืมต้องมีสาระสำคัญให้เห็นหรืออ่านแล้วได้ใจความว่ามีการกู้ยืมเงินกัน เช่น มีข้อความว่ามีการรับเงินและจะมีการคืนเงิน หรือมีข้อความแสดงให้เห็นว่าผู้กู้มีหนี้จะต้องชำระให้แก่ผู้ให้กู้ กำหนดจะชำระคืนเมื่อใด อย่างไร เช่น นาย ก. เขียน จดหมายถึง นาย ข. ว่า นาย ก. ได้รับเงิน ๓,๐๐๐ บาท จากนาย ข เรียบร้อยแล้ว และสัญญาว่าจะนำไปคืนให้แก่นาย ข. พร้อมให้ดอกเบี้ยในเดือนหน้า และในจดหมายดังกล่าว นาย ก ได้ลงลายมือชื่อไว้ เท่านี้ก็เพียงพอแล้วที่จะเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและมีข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การกู้ยืมเงินต้องระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมกัน เพราะสัญญากู้ยืมเงินที่ไม่ระบุจำนวนเงินที่ให้กู้ยืมเงินนั้นเป็นการขาดสาระสำคัญไม่อาจใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีได้ และหนังสือที่เป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินจะทำขึ้นในขณะทำสัญญากู้ยืมกันหรือทำขึ้นภายหลังก็ได้ เพราะกฎหมายเพียงต้องการให้มีหลักฐานก่อนฟ้องร้องคดีเท่านั้น เช่น ในเวลากู้ยืมเงินกัน คู่กรณีไม่ได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือไว้ แต่ต่อมาภายหลังได้มีการทำหลักฐานการกู้ยืมกันเป็นหนังสือโดยลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด (ผู้กู้) เมื่อผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามกำหนด ผู้ให้กู้ย่อมสามารถนำหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่ทำขึ้นไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อบังคับคดีได้

๒) หลักฐานแห่งการกู้ยืมต้องลงลายมือชื่อผู้ยืม (ผู้กู้)

หลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือจะใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อต้องมีลายมือชื่อผู้ยืมซึ่งกฎหมายบังคับเฉพาะการลงลายมือชื่อเฉพาะผู้ยืมเท่านั้น ดังนั้น เมื่อผู้กู้ลงลายมือชื่อแล้วแม้ผู้ให้กู้ไม่ได้ลงลายมือชื่อในเอกสารด้วยก็เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่สมบูรณ์แล้ว เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงหลักฐานในการฟ้องร้องคดีเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงรูปแบบของสัญญา ส่วนเอกสารการกู้ยืมเงินที่ผู้ยืมเป็นผู้เขียนเองและมีข้อความระบุชื่อผู้ยืมเงิน แต่ผู้ยืมไม่ได้ลงลายมือชื่อ เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงิน หรือกรณีที่ผู้กู้เขียนชื่อไว้ในหัวกระดาษที่มีข้อความแสดงการกู้ยืมเงิน ก็ไม่ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเช่นกัน ในส่วนการลงลายมือชื่อนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙ บัญญัติว่า

“เมื่อกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ บุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น

ลายพิมพ์นิ้วมือ แกงได ตราประทับหรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้นที่ทำลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้สองคนแล้วให้ถือเสมอกับลงลายมือชื่อ”

ดังนั้น การลงลายพิมพ์นิ้วมือ แกงได ตราประทับหรือเครื่องหมายอื่นแทนการลงลายมือชื่อจะถือเป็นการลงลายมือชื่อตามกฎหมายได้ก็ต่อเมื่อมีพยานลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือ แกงได ตราประทับหรือเครื่องหมายอื่นนั้นสองคน การที่กฎหมายบังคับว่าหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินต้องมีลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญนั้น เพราะกฎหมายต้องการให้เป็นที่เชื่อแน่ว่าหลักฐานดังกล่าวผู้กู้เป็นผู้ทำขึ้น ซึ่งกฎหมายบังคับให้มีหลักฐานการลงลายมือชื่อของผู้ยืมเท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีลายมือชื่อของผู้ให้ยืม แต่โดยหลักธรรมเนียมปฏิบัติแล้วหลักฐานการกู้ยืมเงินก็ควรลงลายมือชื่อให้ครบทุกฝ่าย รวมทั้งควรจะมีพยานอย่างน้อย ๑ คนหรือ ๒ คน ลงลายมือชื่อเป็นพยานรับรู้ในการทำสัญญากู้ดังกล่าวด้วย เพื่อจะได้สะดวกในการนำสืบพยานบุคคลในชั้นศาลต่อไป

๓) หลักฐานการฟ้องคดี

ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ยืมจะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ หมายความว่า ถ้าผู้ให้ยืมไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมมาแสดงต่อศาลแล้ว ผู้ให้ยืมจะฟ้องร้องให้ศาลบังคับผู้กู้ให้ใช้เงินที่ยืมไปไม่ได้ เพราะการกู้เงินเป็นการรับรู้กันเพียง ๒ ฝ่าย คือ ผู้ให้กู้กับผู้กู้ แม้จะมีพยานก็เป็นบุคคล อาจเบิกความไม่ตรงกับความจริง ดังนั้น เพื่อตัดปัญหาการพิสูจน์ว่ามีการกู้เงินกันจริงหรือไม่ จึงต้องพิสูจน์กันด้วยหลักฐานที่เป็นหนังสือและมีการลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดตามเอกสารนั้น ในชั้นพิจารณาคดีของศาล ถ้าฟ้องคดีเงินกู้ โดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมมาแสดงต่อศาล ศาลจะไม่พิจารณาตัดสินคดีให้แต่ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในการกู้ยืมกันเกินกว่า ๒,๐๐๐ บาท โดยไม่มีหลักฐานการลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้ แต่เมื่อครบกำหนดตามสัญญากู้ยืมเงิน ผู้กู้ได้นำเงินไปชำระผู้ให้ยืมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนี้ ผู้กู้จะหวนกลับมาฟ้องร้องเรียกเงินคืนโดยอ้างว่าไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือไม่ได้ เพราะเรื่องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้กู้หรือไม่นั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องเท่านั้น ไม่ใช่ปัญหาเรื่องความสมบูรณ์ของสัญญายืม เพราะสัญญายืมสมบูรณ์ หรือบริบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมให้แก่ผู้ยืมแล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อฝ่ายผู้ให้ยืมได้ส่งมอบทรัพย์สินคือ เงินตราให้กับผู้ยืมไปแล้ว ก็เป็นอันว่าสัญญายืมบริบูรณ์แล้ว

๒. หลักฐานการใช้เงิน หรือการนำสืบถึงการใช้หนี้เงินกู้ตามมาตรา ๖๕๓ วรรคสอง

ในการกู้ยืมเงินซึ่งได้มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น การใช้เงินคืนก็ต้องปฏิบัติให้เข้าหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้ จึงจะนำสืบต่อศาลได้ว่าได้มีการใช้เงินคืนกันแล้ว คือ

๒.๑ ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม ได้แก่ ผู้ให้ยืมได้ออกใบเสร็จรับเงินไว้โดยมีลายมือชื่อผู้ให้ยืม ตัวอย่างเช่น นาย ก. ได้ชำระหนี้เงินกู้ยืมโดยมอบฉันทะให้นาย ข. ผู้ให้กู้นำไปถอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของนาย ก. เมื่อนาย ก. มีหลักฐานที่นาย ข. เป็นผู้แทนนาย ก. และนาย ข. ลงลายมือชื่อเป็นผู้รับเงินตามใบถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของนาย ก. มาแสดง จึงถือได้ว่าเป็นการนำสืบการใช้เงินโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ วรรคสอง

๒.๒ ได้มีการเวนคืนเอกสารหลักฐานแห่งสัญญากู้ยืมให้แก่ผู้ยืมหมายความว่า ผู้ให้กู้ได้ส่งคืนหนังสือสัญญากู้ที่มีลายมือชื่อผู้กู้ให้แก่ผู้กู้ไป ซึ่งการคืนหนังสือสัญญากู้อันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินต้องปรากฏว่าผู้ให้กู้เงินได้คืนหนังสือนั้นมาอยู่ในการครอบครองของผู้กู้ ถ้าคืนหนังสือที่ไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินยังไม่ถือเป็นการชำระหนี้เงินกู้ เช่น ผู้กู้ได้รับโฉนดอันเป็นหลักประกันตามเอกสารกู้คืนแล้ว กรณีนี้ไม่ต้องด้วยมาตรา ๖๕๓ วรรคสอง กฎหมายจึงไม่ถือว่าเป็นหลักฐานว่าได้มีการใช้เงินคืนแล้วเพราะโฉนดไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืม เป็นแต่เพียงหลักประกันการกู้ยืมเท่านั้น นอกจากนี้การนำสืบการใช้เงินด้วยการเวนคืนหลักฐานแห่งการกู้ยืมต้องเป็นต้นฉบับหลักฐานแห่งการกู้ยืมเท่านั้น จะนำสืบการใช้ต้นเงินด้วยการเวนคืนสำเนาหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้

๒.๓ ได้มีการแทงเพิกถอนลงในหนังสือสัญญากู้ยืมเงินนั้นแล้ว กล่าวคือ ได้มีการบันทึกลงในหนังสือสัญญากู้ยืมเงินว่า ได้เลิกสัญญากู้ยืมเงินแล้วซึ่งการแทงเพิกถอนในหนังสือกู้ยืมเงินหรือการขีดฆ่าหนังสือกู้ยืมเงินนั้นและบันทึกว่าได้มีการชำระหนี้เงินกู้แล้ว พร้อมทั้งลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ไว้ เช่น การทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงที่สัญญากู้ ส่วนใครจะเป็นผู้บันทึกเพิกถอนกฎหมายไม่ได้กำหนด จึงน่าจะถือว่าหากผู้กู้เป็นผู้แทงเพิกถอนก็น่าจะใช้ได้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องให้ผู้ให้กู้แทงเพิกถอนเสียเอง การใช้เงินกู้ยืมที่มีหลักฐานเป็นหนังสือจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้กู้มาแสดง หรือเวนคืนเอกสารอันเป็นหนังสือหลักฐานการกู้หรือแทงเพิกถอนเอกสารอันเป็นหนังสือหลักฐานการกู้อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเท่านั้น ทั้งนี้ จะเป็นตัวผู้กู้ชำระเองหรือผู้แทนผู้กู้เป็นผู้ชำระก็ได้ เช่นเดียวกัน เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดห้ามตัวบุคคลผู้ชำระหนี้ไว้

ตามมาตรา ๖๕๓ วรรคสอง การนำสืบการใช้เงินต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ บทบัญญัติดังกล่าวห้ามนำสืบเฉพาะการใช้เงินสดเท่านั้น แต่ไม่ห้ามการนำสืบกรณีใช้ทรัพย์สินอย่างอื่นชำระหนี้แทนเงิน เช่น การโอนเงินทางโทรศัพท์ หรือโทรเลขเข้าบัญชีเงินฝากของผู้ให้กู้ การให้ข้าวเปลือกแทนการชำระเงินคืน การนำโทรทัศน์สีซึ่งตีราคาเป็นเงินชำระหนี้แทนอย่างนี้ถือเป็นการชำระหนี้อย่างอื่น ไม่ต้องห้ามนำสืบ เป็นต้น

๓. การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสัญญากู้ยืมเงิน

การแก้ไขหลักฐานการกู้ยืมเงิน ในระหว่างที่ทำเอกสารการกู้ยืมนั้น แม้ไม่ได้ลงชื่อกำกับไว้เป็นหลักฐาน การกู้ยืมนั้นก็ถือว่าเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินที่สมบูรณ์ แต่ถ้าภายหลังที่ได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเงินเสร็จสิ้นไปแล้ว มีการกู้เงินเพิ่มเติมโดยไม่ได้ทำหลักฐานกันขึ้นใหม่ เพียงแต่ขีดฆ่าเฉพาะจำนวนเงินในสัญญากู้เดิม แล้วเขียนจำนวนเงินขึ้นตามจำนวนที่กู้ไปทั้งสองจำนวนรวมกันโดยผู้กู้ไม่ได้ลงลายมือชื่อกำกับถือว่าการกู้ยืมเงินครั้งหลังไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ผู้กู้คงรับผิดเฉพาะการกู้ยืมเงินครั้งแรกเท่านั้น กรณีนี้แม้จะแก้ไขสัญญากู้ในภายหลังสัญญากู้ก็ไม่เป็นเอกสารปลอม เพราะผู้กู้ยินยอมให้แก้ไขและที่ผู้กู้ไม่ต้องรับผิดในการกู้ครั้งหลัง ก็เพราะถือว่าในการกู้ครั้งหลังไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ

กรณีที่ผู้ให้กู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินในสัญญากู้ให้มีจำนวนมากขึ้นในภายหลัง โดยผู้กู้ไม่ได้รู้เห็นยินยอมด้วย สัญญากู้นี้ถือเป็นเอกสารปลอมใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่ได้ แต่สัญญากู้เดิม (จำนวนเงินกู้เดิมก่อนการแก้ไข) ยังคงใช้เป็นหลักฐานการกู้ยืมได้ ผู้กู้จึงยังคงต้องรับผิดในจำนวนเงินกู้เดิมก่อนแก้ไข (กรณีนี้ถือว่ามีการกรอกจำนวนเงินที่กู้ในสัญญากู้ไว้ครบถ้วนแล้ว ผู้ให้กู้มาแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนเงินในภายหลัง จึงต้องถือว่าสัญญากู้ยืมเงินก่อนการแก้ไขเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่สมบูรณ์)

ถ้าผู้กู้เพียงแต่ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน โดยไม่ได้กรอกจำนวนเงิน ต่อมาผู้ให้กู้ไปกรอกจำนวนเงินกู้ซึ่งมากกว่าที่กู้กันจริงโดยผู้กู้ไม่ยินยอม สัญญากู้นี้ถือเป็นเอกสารปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๔ วรรคสอง ใช้เป็นหลักฐานแห่ง

การกู้ยืมไม่ได้และถือว่าไม่มีหลักฐานการกู้เป็นหนังสือเลย ไม่ว่าจะเป็นจำนวนที่กู้กันจริงหรือจำนวนที่เพิ่มขึ้น (ถ้ามีการค้ำประกัน ผู้ค้ำก็หลุดพ้นจากความรับผิดด้วย) ดังนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญากู้จึงสรุปได้ว่า ถ้ามีการกรอกข้อความหรือตัวเลขในสัญญากู้ยืมเงินที่ผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อไว้แล้วโดยตรงตามความเป็นจริงที่ตกลงกู้ยืมเงินกัน สัญญากู้ยืมเงินก็ไม่เป็นเอกสารปลอม ใช้เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินได้ แต่ถ้ามีการกรอกข้อความหรือตัวเลขจำนวนเงินที่กู้ยืมมากกว่าที่กู้ยืมเงินกันจริง สัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวก็เป็นเอกสารปลอม

๔. ดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน

๑) ในการทำสัญญากู้ยืมเงิน กฎหมายได้บัญญัติกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่เจ้าหนี้จะเรียกเอาจากลูกหนี้ไว้หรือที่เรียกว่าห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๙ หมวด ๒ ยืมใช้สิ้นเปลือง มาตรา ๖๕๔ ความว่า

“ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้นายทุนบีบบังคับคนจน กฎหมายจึงได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่ผู้ให้กู้สามารถเรียกได้คือต้องไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือร้อยละ ๑.๒๕ ต่อเดือน (เว้นแต่เป็นการกู้ยืมเงินจากบริษัทเงินทุนหรือธนาคาร ซึ่งสามารถเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๒๓) ถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าว ถือว่าข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนั้นเป็นอันเสียไปทั้งหมด คือไม่ต้องมีการใช้ดอกเบี้ยกันเลยและผู้ให้กู้อาจมีความผิดทางอาญาฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด **ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ** (กฎหมายแก้ไขใหม่ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๐)

หากในสัญญากู้คู่สัญญาได้ตกลงกันให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด กรณีเช่นนี้แยกพิจารณาออกเป็น ๒ ส่วน คือ ในส่วนของต้นเงินและในส่วนของดอกเบี้ย ซึ่งในส่วนของต้นเงิน กฎหมายถือว่าการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์ของสัญญากู้ยืมเงินที่กำหนดถึงต้นเงิน โดยหนี้เงินต้นยังคงสมบูรณ์ แต่ในส่วนของดอกเบี้ยนั้น ข้อกำหนดที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราเป็นผลให้ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะส่วนที่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปีเท่านั้น กล่าวคือไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยจากลูกหนี้ได้เลยคงเรียกให้ชำระได้เฉพาะเงินต้นเท่านั้น เช่น นาย เอ ได้กู้เงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท จากนาย บี โดยเขียนในสัญญากู้ระบุให้คิดดอกเบี้ยกันในอัตราร้อยละ ๑.๕ ต่อเดือน หรือร้อยละ ๑๘ ต่อปี ซึ่งอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ และต้องห้ามตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ดอกเบี้ยจึงตกเป็นโมฆะทั้งหมด นาย บี คงเรียกให้นาย เอ ชำระหนี้ได้เฉพาะเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ที่เป็นต้นเงินเท่านั้น

ถ้าผู้กู้ได้ชำระดอกเบี้ยที่เกินอัตราให้ผู้ให้กู้ไปแล้ว เท่ากับเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจของผู้กู้ ผู้กู้จะไม่สามารถเรียกคืนในส่วนของดอกเบี้ยที่เกินอัตราหรือผิดกฎหมายที่ได้ชำระไปแล้วนั้นได้ เนื่องจากกฎหมายถือว่าเป็นลาภมิควรได้แก่เจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๗

“บุคคลใดได้กระทำการอันใดตามอำเภอใจเหมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้อยู่ว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ ท่านบุคคลนั้นหามีสิทธิจะได้รับคืนทรัพย์ไม่”

แม้ผู้ให้กู้ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยที่เกินอัตรากฎหมายกำหนดแล้ว แต่ผู้ให้กู้ก็ไม่เสียสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ยในความผิดฐานลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔ ซึ่งเรียกได้ในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี โดยคิดตั้งแต่วันผิดนัด เพราะเป็นดอกเบี้ยคนละกรณีกัน

๒) กรณีที่ตกลงกันในการกู้ยืมเงินว่าจะมีการคิดดอกเบี้ยกันด้วย แต่ในสัญญากู้ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗ ได้กำหนดไว้ว่า

“ถ้าต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี”

ซึ่งหมายความว่า ในกรณีที่ผู้ให้กู้และผู้กู้กำหนดไว้แต่เพียงว่าจะคิดดอกเบี้ย แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในสัญญากู้ กฎหมายให้คิดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี แต่ถ้าหากมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ในสัญญาก็ให้ส่งตามนั้น เช่น ในสัญญากู้กำหนดให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี เป็นต้น

๓) เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัดจนถึงวันที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ครบจำนวนแก่เจ้าหนี้ได้ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔ ได้กำหนดไว้ว่า

“หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น..”

หมายความว่า สำหรับหนี้เงินกู้นั้น ในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้กฎหมายยังให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยในขณะที่ลูกหนี้ผู้นั้นผิดนัดชำระหนี้ได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีอีกด้วย เช่น กองทุนหมู่บ้านทำสัญญาให้นาย เอ กู้ยืมเงินไป โดยคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี หรืออัตราร้อยละ ๑ ต่อเดือน ในระหว่างนี้กองทุนหมู่บ้านก็ได้ดอกเบี้ยจากนาย เอ ตามสัญญาดังกล่าว หากต่อมานาย เอ ไม่ยอมชำระหนี้ (ผิดนัด) กองทุนหมู่บ้านก็สามารถคิดดอกเบี้ยกับนาย เอ ในระหว่างผิดนัดได้ในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่นาย เอ ผิดนัด จนถึงวันที่นาย เอ ชำระเสร็จสิ้น อีกด้วย

๔) ดอกเบี้ยทบต้น (ดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๕ กำหนดว่า

“ท่านห้ามไม่ให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญากู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

ส่วนประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกทบต้นในบัญชีเดินสะพัดก็ดี ในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นว่านี้ก็ดี หาอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่”

จะเห็นว่าการคิดอัตราดอกเบี้ยทบต้นอาจทำได้แต่ต้องอยู่ในเงื่อนไข ๒ ประการ

ประการแรก เมื่อดอกเบี้ยนั้นค้างชำระไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

ประการที่สอง คู่สัญญาตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยที่ค้างทบกับเงินต้น โดยทำเป็นหนังสือ

ข้อตกลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นในขณะทำหนังสือกู้ยืมกันหรือทำขึ้นภายหลังก็ได้ และข้อตกลงนี้อาจทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้กู้เพียงฝ่ายเดียวก็ได้ เช่น ข้อตกลงที่นายดำยินยอมให้นายแดงนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกิน ๑ ปีมาทบกับต้นเงินกู้ เป็นต้นเงิน แล้วคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้ เช่นนี้ เมื่อนายแดงนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกิน ๑ ปี มารวมกับยอดเงินต้นแล้ว ดอกเบี้ยที่ทบต้นนั้น ก็กลายเป็นต้นเงิน ไม่เป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระต่อไป ข้อตกลงดังกล่าวมีผลใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๕ วรรคแรก และข้อตกลงเป็นหนังสือให้เอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระเป็นเวลา ๑ ปีทบเข้ากับต้นแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนที่ทบเข้านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๕ วรรคแรก ไม่ได้บังคับว่าต้องทำเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระครบ ๑ ปีแล้วเท่านั้น ดังนั้น จะตกลงกันไว้ตั้งแต่ขณะทำสัญญาก็ได้ ข้อตกลงนี้ไม่เป็นโมฆะ

การตกลงระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ที่ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้นำดอกเบี้ยที่ผู้กู้ค้างชำระไม่น้อยกว่า ๑ ปีทบเข้ากับต้นเงิน แล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๕ วรรคหนึ่ง แม้กฎหมายบัญญัติให้ต้องทำเป็นหนังสือ แต่ก็ไม่ได้บัญญัติว่าข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้กู้กับผู้ให้กู้ด้วย ดังนั้น หากข้อตกลงได้ทำหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ฝ่ายเดียวย่อมมีผลบังคับได้ ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ให้กู้ลงลายมือชื่อด้วย

๕. ข้อควรระมัดระวังในการกู้ยืมเงิน

๑) ผู้กู้หรือผู้ยืมต้องไม่ลงลายมือชื่อในกระดาษเปล่าที่ยังไม่ได้เขียนหรือกรอกข้อความให้แก่ผู้ให้กู้โดยเด็ดขาด เนื่องจากผู้ให้กู้อาจทำหลักฐานการกู้เป็นเท็จโดยกรอกข้อความว่ามีการกู้ยืมเงินจำนวนเงินมากกว่าความเป็นจริงหรือมีการเรียกดอกเบี้ยกันเกินกว่าความเป็นจริงที่ตกลงกัน จนเป็นเหตุให้ผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดตามสัญญานั้น

๒) ต้องกรอกจำนวนเงินในสัญญากู้ยืมเงินตามจำนวนที่กู้ยืมกันจริงเท่านั้น และต้องเขียนจำนวนเงินที่กู้ทั้งที่เป็นตัวเลขและเป็นตัวหนังสือไว้ด้วยเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ให้กู้ยืมเงินเติมตัวเลขที่แตกต่างไปจากความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น ข้าพเจ้ากู้ยืมเงิน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) กรณีในสัญญากู้ยืมเงินมีการระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมที่เป็นตัวเลขแตกต่างกับจำนวนเงินที่เป็นตัวอักษร กฎหมายให้ถือเอาตามตัวอักษร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒ บัญญัติว่า

"ในกรณีที่จำนวนเงินหรือปริมาณในเอกสารแสดงไว้ทั้งตัวอักษรและตัวเลข ถ้าตัวอักษรกับตัวเลขไม่ตรงกัน และมิอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงได้ ให้ถือเอาจำนวนเงินหรือปริมาณที่เป็นตัวอักษรเป็นประมาณ"

๓) หนังสือสัญญากู้ยืมเงินต้องทำอย่างน้อย ๒ ฉบับ (ไม่ใช่การถ่ายสำเนาเอกสาร) ควรมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย ๒ คน เมื่อทำเสร็จแล้ว ๒ ฉบับ ให้ผู้ให้กู้เก็บไว้ ๑ ฉบับ และผู้กู้ถือเก็บไว้ ๑ ฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมหากต้องมีการดำเนินการฟ้องร้องคดี และเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแก้ไขสัญญากู้ที่ทำไว้

๔) ผู้กู้จะต้องตรวจนับเงินที่ได้รับจากการกู้ให้ครบถ้วนทุกครั้ง และตรวจสอบว่าเงินที่ได้รับมีจำนวนเงินตรงกับที่ตนกู้และได้ระบุไว้ในสัญญากู้ยืมเงินหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากการกู้ยืมเงินนั้น ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๙ ยืม หมวด ๒ ยืมใช้สิ้นเปลือง ซึ่งตามมาตรา ๖๕๐ วรรคสอง บัญญัติว่า "อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้สิ้นเปลืองไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืมและผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิดและปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น

สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม"

ดังนั้น ตามบทกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแม้ผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อในสัญญากู้แล้ว แต่ยังไม่ได้รับเงินที่กู้จากผู้ให้กู้ สัญญากู้ดังกล่าวก็ไม่สมบูรณ์หรือทำสัญญากู้เงิน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท แต่ผู้ให้กู้ส่งมอบเงินให้เพียง ๓๐,๐๐๐ บาท สัญญากู้ก็สมบูรณ์เพียง ๓๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ผู้กู้ต้องตรวจนับเงินกู้ที่ได้รับทุกครั้งมิฉะนั้น อาจจะเกิดปัญหาในภายหลังได้ เช่น ผู้กู้ได้รับเงินไม่ครบตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญา แต่ผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมให้ผู้ให้กู้ไปแล้ว ผู้ให้กู้อาจโกงผู้กู้ในภายหลังว่าได้มอบเงินให้แก่ผู้กู้ไปจนครบถ้วนแล้ว ซึ่งทำให้ผู้กู้จะต้องรับผิดตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาซึ่งจำนวนไม่ตรงกับจำนวนที่ได้รับจริง ซึ่งจะเป็นปัญหาที่ต้องนำสืบพยานหรือต้องไปพิสูจน์ในชั้นศาลกันอีกต่อไป

๕) สัญญากู้ควรต้องมีพยานลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้ให้กู้และผู้กู้อย่างน้อย ๒ คน และควรเป็นพยานฝ่ายผู้กู้อย่างน้อย ๑ คน เพื่อป้องกันการทุจริตของผู้ให้กู้พยาน

ต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ต้องไม่เป็นบุคคลวิกลจริต ไม่เป็นคนเสมือนไร้ความ ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือมีความบกพร่องในการแสดงความสามารถอื่นๆ

๖) ข้อความในสัญญากู้ทั้งฉบับต้องเขียนด้วยลายมือของผู้เขียนสัญญาคนเดียวกันและต้องใช้ปากกาที่มีน้ำหมึกที่เป็นสีเดียวกันทั้งฉบับ เพื่อป้องกันการปลอมหรือแก้ไขสัญญากู้

๗) ต้องกรอกข้อความในสัญญากู้ยืมเงิน และสัญญาค้ำประกันการกู้ยืมเงินให้ครบถ้วนเรียบร้อยและอ่านทบทวนก่อนลงลายมือชื่อทุกครั้ง

๖. ข้อควรปฏิบัติในการชำระเงิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๒๖

“บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับใบเสร็จเป็นสำคัญจากผู้รับชำระหนี้นั้น และถ้าหนี้นั้นได้ชำระสิ้นเชิงแล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐาน แห่งหนี้ หรือให้ขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย ถ้าและเอกสารนั้นสูญหาย บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะให้จดแจ้งความข้อระงับหนี้ลงไว้ในใบเสร็จหรือในเอกสารอีกฉบับหนึ่งต่างหากก็ได้

ถ้าหนี้นั้นได้ชำระแต่บางส่วนก็ดี หรือถ้าเอกสารนั้นยังให้สิทธิอย่างอื่นใดแก่เจ้าหนี้อยู่ก็ดี ท่านว่าลูกหนี้ชอบแต่ที่จะได้รับใบเสร็จไว้เป็นคู่มือ และให้จดแจ้งการชำระหนี้นั้นลงไว้ในเอกสาร”

มาตรา ๓๒๗ “ในกรณีชำระดอกเบี้ยหรือชำระหนี้อย่างอื่นอันมีกำหนดชำระเป็นระยะเวลานั้น ถ้าเจ้าหนี้ออกใบเสร็จให้เพื่อระยะหนึ่งแล้วโดยมิได้อิดเอื้อน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อนๆนั้นด้วยแล้ว

ถ้าเจ้าหนี้ออกใบเสร็จให้เพื่อการชำระต้นเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้ได้รับดอกเบี้ยแล้ว

ถ้าเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ได้เวนคืนแล้วไซร์ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า หนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว”

ดังนั้น เมื่อผู้กู้นำเงินไปชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้กู้ไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ผู้กู้ควรทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ มิฉะนั้นจะใช้อ้างหรือใช้ยันผู้ให้กู้ว่าได้ชำระเงินกู้หรือได้คืนเงินกู้แล้ว ไม่ได้

๑) ให้ผู้ให้กู้ออกใบเสร็จรับเงินหรือหนังสือที่มีข้อความว่า “ได้ชำระเงินที่กู้มาแล้วทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน” และให้ผู้ให้กู้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วย

๒) ขอรับต้นฉบับหนังสือสัญญากู้ยืมเงินที่ได้ทำไว้แก่ผู้ให้กู้กลับคืนมาในกรณีที่ชำระเงินครบตามจำนวนเงินที่กู้

๓) เขียนข้อความบันทึกลงในสัญญากู้ว่าได้นำเงินมาชำระแล้วเท่าไรและให้ผู้ให้กู้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกครั้งที่มีการชำระเงิน จึงจะอ้างยันได้ว่าได้ชำระเงินไปแล้ว

๔. เบี้ยปรับ

ในการทำสัญญากู้ยืมเงิน นอกจากผู้ให้กู้กับผู้กู้ตกลงกันเรื่องให้ดอกเบี้ยกันในอัตราเท่าไหร่แล้ว คู่สัญญายังอาจตกลงกันว่าหากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้อง ลูกหนี้ยินยอมที่จะให้เบี้ยปรับแก่ผู้ให้กู้อีกด้วยก็ได้ โดยหากคู่สัญญาจะตกลงให้เบี้ยปรับกันก็ต้องกำหนดอัตราที่ต้องชำระกันไว้ในสัญญากู้ให้ชัดเจนเช่นเดียวกับการคิดดอกเบี้ย เช่น นาย ก. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ได้ทำสัญญากู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยในสัญญากู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ผู้ให้กู้คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี และหากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ยินยอมเสียค่าปรับในอัตราร้อยละ ๐.๕ ต่อวัน เป็นต้น ซึ่งดอกเบี้ยและเงินค่าปรับตามสัญญาดังกล่าวที่ได้รับจากสมาชิกนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถนำไปจัดสรรเพื่อกระทำการใด เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต สวัสดิภาพ และสวัสดิการของสมาชิก หรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และนอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอาจออกระเบียบหรือข้อบังคับให้นำเงินจากดอกเบี้ยหรือค่าปรับดังกล่าวนี้ไปจัดสรรเป็นค่าตอบแทนในการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ด้วย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งขาติ พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๕ (๕) ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กล่าวถึงเบี้ยปรับ มีดังนี้

มาตรา ๓๗๙ ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้ริบเบี้ยปรับ ถ้าการชำระหนี้อันจะพึงทำนั้นได้แก่งดเว้นการอันใดอันหนึ่ง หากทำการอันนั้นฝ่าฝืนมูลหนี้เมื่อใดก็ให้ริบเบี้ยปรับเมื่อนั้น

มาตรา ๓๘๑ ถ้าลูกหนี้ได้สัญญาไว้ว่าจะให้เบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร เช่นว่าไม่ชำระหนี้ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้เป็นต้น นอกจากเรียกให้ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะเรียกเอาเบี้ยปรับอันจะพึงริบนั้นอีกด้วยก็ได้

๓.๑.๒ กฎหมายเกี่ยวกับการค้ำประกัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๘๐ วางหลักว่า

“อันว่าค้ำประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้นั้น

อนึ่ง สัญญาค้ำประกันนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

จากหลักกฎหมาย ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การค้ำประกัน มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. ต้องมีหนี้ระหว่างเจ้าหนี้ กับลูกหนี้เช่น กองทุนหมู่บ้านเป็นเจ้าหนี้ สมาชิกเป็นลูกหนี้

๒. ผู้ค้ำประกันต้องเป็นบุคคลภายนอก

๓. ผู้ค้ำประกันต้องมีเจตนาที่จะผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้นั้น

สัญญาค้ำประกันกฎหมายกำหนดให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญ การมีหลักฐานเป็นหนังสือ การลงลายมือชื่อในสัญญาอันจะเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องคดีได้นั้น มีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่ได้อธิบายไว้ในเรื่องกฎหมายการกู้ยืมเงิน

กฎหมายเรื่องการค้ำประกัน นั้น ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มีผลใช้บังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผลบังคับใช้วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ได้แก้ไขในส่วนของกฎหมายค้ำประกันและการจำนองบางมาตราเปลี่ยนแปลงจากหลักการเดิม ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๖๘๑ ที่ถูกยกเลิกเดิมได้บัญญัติไว้ว่า “อันค้ำประกันนั้นจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อหนี้อันสมบูรณ์

หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นั้นอาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้

หนี้อันเกิดแต่สัญญาซึ่งไม่ผูกพันลูกหนี้เพราะทำด้วยความสำคัญผิดหรือเพราะเป็นผู้ไร้ความสามารถนั้นก็อาจจะมีประกันอย่างสมบูรณ์ได้ถ้าหากว่าผู้ค้ำประกันรู้เหตุสำคัญผิดหรือไร้ความสามารถนั้นในขณะที่เข้าทำสัญญาผูกพันตน”

มาตรา ๖๘๑ ใหม่ บัญญัติไว้ว่า “มาตรา ๖๘๑ อันค้ำประกันนั้นจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อหนี้อันสมบูรณ์

หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นั้นอาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้แต่ต้องระบุวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกันลักษณะของมูลหนี้จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกันและระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกันเว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา ๖๙๙ จะไม่ระบุระยะเวลาดังกล่าวก็ได้

สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้งและผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดเฉพาะหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น

หนี้อันเกิดแต่สัญญาซึ่งไม่ผูกพันลูกหนี้เพราะทำด้วยความสำคัญผิดหรือเพราะเป็นผู้ไร้ความสามารถนั้นก็อาจจะมีประกันอย่างสมบูรณ์ได้ถ้าหากว่าผู้ค้ำประกันรู้เหตุสำคัญผิดหรือไร้ความสามารถนั้นในขณะที่เข้าทำสัญญาผูกพันตน”

จากหลักกฎหมายที่แก้ไขใหม่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สัญญาค้ำประกันนั้นมีหลักว่าจะค้ำประกันได้เฉพาะหนี้ที่สมบูรณ์ ส่วนหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข จะมีการค้ำประกันได้ก็ต้องเป็นไปเงื่อนไขตามวรรคสอง และการผูกพันตนเข้าเป็นผู้ค้ำประกันนั้น ในสัญญาค้ำประกันจะต้องระบุจำนวนเงินที่เป็นหนี้กันให้ชัดเจนว่า หากลูกหนี้ผิดนัด ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดจำนวนเท่าใด เช่น นายสมศักดิ์ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เอ ได้กู้ยืมเงินไปจากกองทุนหมู่บ้าน เอ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท มีกำหนดชำระคืนภายใน ๒ ปี โดยมีนายสมชาติ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เอ

เป็นผู้ค้ำประกันซึ่งในสัญญาจะต้องมีข้อความว่า หากนายสมศักดิ์ไม่ชำระเงินคืนกองทุนหมู่บ้าน เอ นายสมชาติจะเป็นผู้ชำระหนี้ดังกล่าวแทน

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรามาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๘๑/๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา ๖๘๑/๑ ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ”

ต่อมาบทบัญญัติในมาตรา ๖๘๑/๑ นี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งโดยพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา ๖๘๑/๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๖๘๑/๑ เพิ่มเติม บัญญัติว่า “ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลและยินยอมเข้าผูกพันตนเพื่อรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมในกรณีเช่นนั้น ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นย่อมไม่มีสิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๘๘ มาตรา ๖๘๙ และมาตรา ๖๙๐”

เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้นิติบุคคลสามารถเข้ามาเป็นผู้ค้ำประกันและทำข้อตกลงให้รับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมได้ และเมื่อนิติบุคคลที่เป็นผู้ค้ำประกันยินยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมแล้วก็ไม่มีสิทธิที่จะเกี่ยงให้เจ้าหนี้ไปไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ไม่มีสิทธิที่จะเกี่ยงให้เจ้าหนี้ไปบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ไม่มีสิทธิที่จะเกี่ยงให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาจากทรัพย์ที่เป็นประกันก่อน

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๕ ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๘๕/๑ ของหมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ของลักษณะ ๑๑ ค้ำประกัน ของบรรพ ๓ เอกเทศสัญญา แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา ๖๘๕/๑ บรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้ำประกันที่แตกต่างไปจากมาตรา ๖๘๑ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา ๖๙๔ มาตรา ๖๙๘ และมาตรา ๖๙๙ เป็นโมฆะ”

เดิม หากมีการทำสัญญาค้ำประกัน เจ้าหนี้มักจะเขียนหรือกำหนดให้ผู้ค้ำประกันนั้นต้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกับลูกหนี้ แต่ตามกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่นั้น ถ้ามีข้อตกลงหรือในสัญญาได้เขียนข้อสัญญายกเว้นว่าหากลูกหนี้ผิด ผู้ค้ำประกันยินยอมรับผิดต่อเจ้าหนี้และขอรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม เช่นนี้ ข้อความที่ตกลงว่าผู้ค้ำประกันจะรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมนั้นเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๘๕/๑ ส่วนสัญญาค้ำประกันนั้น ไม่เสียไปยังสมบูรณ์อยู่ ผู้ค้ำประกันยังต้องรับผิดตามสัญญาค้ำประกันนั้น โดยไม่ต้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมนอกจากนี้ หากในสัญญาค้ำประกันมีข้อความตกลงกันไม่ให้ผู้ค้ำประกันยกข้อ

ต่อสู้ของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้มาปฏิเสธความรับผิดตามสัญญาค้ำประกันหรือมีข้อความตกลงกันว่าแม้หนี้ของลูกหนี้ระงับไปแล้วผู้ค้ำประกันก็ยังคงต้องรับผิดอยู่หรือมีข้อความยกเว้นหรือห้ามมิให้ผู้ค้ำประกันที่ค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวไม่มีจำกัดเวลา บอกเลิกการค้ำประกันในคราวอนาคต ข้อความ ที่เขียนยกเว้นหรือห้ามให้แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๙๔ มาตรา ๖๙๘ และมาตรา ๖๙๙ ดังกล่าว เป็นโมฆะ ไม่สามารถใช้บังคับได้

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๘๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความใหม่แทน

มาตรา ๖๘๖ ที่ถูกยกเลิกบัญญัติไว้ว่า “ลูกหนี้ผิดนัดลงเมื่อใด ท่านว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้แต่นั้น”

มาตรา ๖๘๖ ใหม่บัญญัติไว้ว่า “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้หรือผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่งผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้ทั้งหมดหรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดก็ได้และให้นำความในมาตรา ๗๐๑ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในระหว่างที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ของลูกหนี้ตามวรรคสามเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดในระหว่างนั้นมิได้

การชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันตามมาตรานี้ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ประกันตามมาตรา ๖๙๓”

หลักกฎหมายมาตรานี้ ได้กำหนดวิธีการให้เจ้าหนี้กระทำต่อผู้ค้ำประกันเมื่อลูกหนี้ผิดนัดกล่าวคือ เจ้าหนี้จะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ถ้าเจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ดังนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรจะต้องทราบและทำความเข้าใจกฎหมายกับขั้นตอน วิธีการตามกฎหมายใหม่ที่ออกมาใช้บังคับ เพราะหากไม่ดำเนินการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านได้ และอาจส่งผลให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบในความเสียหายนั้นเสียเอง

ข้อควรระวัง หากหนี้ที่ลูกหนี้ผิดนัดนั้น เป็นหนี้ที่มีข้อตกลงให้มีการชำระหนี้ที่แบ่งชำระเป็นงวดๆ ถ้าลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่ง เจ้าหนี้ก็ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดในแต่ละงวด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าหนี้ทวงถามให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๘๘

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๙๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความใหม่แทน

มาตรา ๖๙๑ ที่ถูกยกเลิกบัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ค้ำประกันต้องรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันย่อมไม่มีสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา ๖๘๘ มาตรา ๖๘๙ และมาตรา ๖๙๐

มาตรา ๖๙๑ ใหม่บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่เจ้าหนี้กระทำการใดๆ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน รวมทั้งดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดแล้วก็ดี ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดดังกล่าวไม่ครบถ้วน แต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือนั้นแล้วก็ดี ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดดังกล่าวแล้วหรือไม่ก็ตาม ให้ผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากการค้ำประกัน

ข้อตกลงในที่มีผลเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกันให้มากกว่าที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ”

กฎหมายมาตรานี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อให้ผู้ค้ำประกันได้รับประโยชน์จากการที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ได้มีการพูดคุยกัน ตกลงประนอมหนี้กัน แล้วเกิดสัญญาใหม่ที่เป็นการลดหนี้และเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ และต่อมาหากลูกหนี้ที่ได้ลดหนี้ดังกล่าวแล้ว ยังคงผิดนัดชำระหนี้ดังกล่าวอีก กฎหมายให้สิทธิผู้ค้ำประกันที่จะเข้าชำระหนี้ตามจำนวนที่ลดแล้วแทน และเมื่อผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ตามจำนวนที่ได้ลดจากเจ้าหนี้ครบถ้วนแล้ว ผู้ค้ำประกันก็เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดตามสัญญาค้ำประกัน

ความรับผิดของผู้ค้ำประกันนั้น เป็นอันสิ้นสุดหรือหลุดพ้นจากความรับผิดเมื่อหนี้ของลูกหนี้ระงับสิ้นไป ไม่ว่าเพราะเหตุใดๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๙๘ ซึ่งหนี้ของลูกหนี้ระงับเมื่อไหร่นั้น ผู้เขียนได้อธิบายไว้ในบทที่ ๓ นี้แล้ว หากหนี้ของลูกหนี้ได้ระงับไปเนื่องจากผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันที่ได้ชำระหนี้แทนลูกหนี้ไป ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้ ทั้งต้นเงิน ดอกเบี้ย และความเสียหายอย่างอื่นๆที่เกิดจากการค้ำประกันนั้น และผู้ค้ำประกันยังสามารถเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ที่มีเหนือลูกหนี้ได้ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๙๓

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๐๐ แห่งประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความใหม่แทน

มาตรา ๗๐๐ ที่ถูกยกเลิกบัญญัติไว้ว่า “ถ้าค้ำประกันหนี้อันจะต้องชำระ ณ เวลามีกำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ไซร้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดเว้นแต่ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้”

มาตรา ๗๐๐ ใหม่บัญญัติไว้ว่า “ถ้าค้ำประกันหนี้อันจะต้องชำระ ณ เวลามีกำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดเว้นแต่ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้

ความในวรรคสอง มิให้ใช้แก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ”

ต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๖ ได้เพิ่มเติม มาตรา ๗๐๐ โดยบัญญัติว่า “ถ้าค้ำประกันหนี้อันจะต้องชำระ ณ เวลามีกำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้

ความในวรรคสอง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ”

กฎหมายมาตรานี้มุ่งคุ้มครองผู้ค้ำประกัน กรณีที่หนี้มีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ที่แน่นอน และเมื่อถึงเวลาชำระหนี้แล้ว ปรากฏว่า เจ้าหนี้ได้ตกลงกับลูกหนี้ขยายเวลาชำระหนี้หรือผ่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ การกระทำเช่นนี้ จะทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด แต่ถ้าผู้ค้ำประกันรับทราบ รับรู้ และตกลงด้วยในการผ่อนเวลาชำระหนี้นั้น ผู้ค้ำประกันก็ไม่หลุดพ้นจากความรับผิด ดังนั้น กรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ให้สมาชิกกู้เงินไปจากกองทุนหมู่บ้านมีกำหนดชำระคืนภายใน ๑ ปี และลูกหนี้ได้จัดให้สมาชิกท่านอื่นหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ค้ำประกันตามสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าว หากต่อมาเมื่อครบกำหนดชำระเงินคืนภายใน ๑ ปีแล้ว ปรากฏว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ตกลงขยายระยะเวลาชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ออกไปอีก ๖ เดือนหรือ ๑ ปี โดยที่ผู้ค้ำประกันไม่ได้ตกลงด้วย ก็จะทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด ดังนั้น วิธีป้องกันหรือแก้ไขเรื่องดังกล่าวก็คือ หากคณะกรรมการกองทุนประสงค์จะผ่อนเวลาหรือขยายเวลาชำระหนี้ให้กับสมาชิก ก็ต้องให้ผู้ค้ำประกันตกลงด้วยในการผ่อนเวลาดังกล่าวโดยควรจะทำหลักฐานเป็นหนังสือและให้ผู้ค้ำประกันลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย

๓.๑.๓ กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง

การจำนอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๒ วางหลักว่า

“อันว่าจำนองนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จำนอง เอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนอง เป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง

ผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญ มิพักต้องพิเคราะห์ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือหาไม่”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๔ บัญญัติว่า “สัญญาจำนองต้องระบุทรัพย์สินซึ่งจำนอง”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๕ บัญญัติว่า “การจำนองนั้นนอกจากผู้เป็นเจ้าของในขณะนั้นแล้ว ท่านว่าใครอื่นจะจำนองหาได้ไม่”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๙ บัญญัติว่า “บุคคลคนหนึ่งจะจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ ก็ให้ทำได้”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๑๔ บัญญัติว่า “อันสัญญาจำนองนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่”

ดังนั้น สาระสำคัญของการจำนอง คือ

๑. มีหนี้ระหว่างเจ้าหนี้ กับ ลูกหนี้ เช่น การกู้ยืมเงิน

๒. มีผู้จำนอง คือ ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอก ได้เอาทรัพย์มาจดทะเบียนจำนองไว้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือว่า หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินที่จำนองไว้ได้

๓. ผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์

๔. ในสัญญาจำนองต้องระบุทรัพย์สินที่นำมาจำนองไว้ด้วย

๕. สัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ ผู้จำนองกับผู้รับจำนองต้องทำสัญญาตามแบบที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดและไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย จะทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับผิดเพียงอย่างเดียว ไม่ได้ ไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนด จะมีผลให้การจำนองนั้นเป็นโมฆะใช้บังคับกันไม่ได้

๖. ผลการของการจำนอง หากลูกหนี้ผิดนัด ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินที่จำนองได้ในฐานะเจ้าหนี้บุริมสิทธิกล่าวคือ เจ้าหนี้จำนองสามารถบังคับเอาจากทรัพย์สินที่จำนองได้เต็มตามสัญญาจำนอง ไม่ต้องเฉลี่ยให้กับเจ้าหนี้อื่น ถ้ามีเงินเหลือจากการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จำนองแล้ว จึงจะคืนแก่ลูกหนี้หรือผู้จำนอง หรือนำไปให้เจ้าหนี้อื่นยึดต่อไป

ทรัพย์สินใดที่จะจำนองได้ นั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๐๓ ซึ่งประกอบไปด้วย

๑. อสังหาริมทรัพย์

๒. สังหาริมทรัพย์ ดังต่อไปนี้ หากได้จดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย คือ

๒.๑ เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป

๒.๒ แพ

๒.๓ สัตว์พาหนะ

๒.๔ สังหาริมทรัพย์อื่นใดๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติให้จดทะเบียนเฉพาะกาล

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๗๒๗/๑ ของหมวด ๓ สิทธิและหน้าที่ของผู้รับจำนองและผู้จำนอง ของลักษณะ ๑๒ จำนอง ของบรรพ ๓ เอกเทศสัญญา แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๗๒๗/๑ ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ ไม่ต้องรับผิดในหนี้นั้นเกินราคาทรัพย์สินที่จำนองในเวลาที่บังคับจำนองหรือเอาทรัพย์จำนองหลุด

ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้จำนองรับผิดเกินที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งหรือให้ผู้จำนองรับผิดอย่างผู้ค้ำประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจำนองหรือทำเป็นข้อตกลงต่างหาก”

ต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา ๗๒๗/๑ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๗๒๗/๑ ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ ไม่ต้องรับผิดในหนี้นั้นเกินราคาทรัพย์สินที่จำนองในเวลาที่บังคับจำนองหรือเอาทรัพย์จำนองหลุด

ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้จำนองรับผิดเกินที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งหรือให้ผู้จำนองรับผิดอย่างผู้ค้ำประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจำนองหรือทำเป็นข้อตกลงต่างหากทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่นิติบุคคลเป็นลูกหนี้และบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการตามกฎหมายหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้จำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้นั้นของนิติบุคคลและผู้จำนองได้ทำสัญญาค้ำประกันไว้เป็นสัญญาต่างหาก”

บทมาตราที่แก้ไขใหม่นี้ เป็นประโยชน์กับผู้จำนอง กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าของทรัพย์ได้เอาทรัพย์ของตนไปจดทะเบียนจำนองเพื่อประกันหนี้ที่บุคคลอื่นต้องชำระหากต่อมาลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ และเจ้าหนี้ได้มีการบังคับจำนองโดยมีการนำทรัพย์ที่จดทะเบียนจำนองไว้ออกขายทอดตลาด หากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้

ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าของทรัพย์หรือผู้จำนองก็ไม่ต้องรับผิดในส่วนที่ยังขาดอยู่ หากในการทำสัญญาจำนอง เจ้าหนี้หรือผู้รับจำนอง กับผู้จำนอง ได้มีการตกลงกันให้ยกเว้นกฎหมายมาตรานี้ กล่าวคือคู่สัญญาตกลงกันว่า หากมีการขายทอดตลาดทรัพย์ที่จำนองแล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้ ให้ผู้จำนองรับผิดในส่วนที่ขาดจนครบ ข้อความที่ตกลงกันหรือที่เขียนไว้ดังกล่าวเช่นนี้ เป็นโมฆะ ไม่มีผลผูกพันคู่สัญญา เป็นอันเสียไปใช้ไม่ได้ และการตกลงกันดังกล่าวนั้น แม้จะได้ทำกันไว้ในสัญญาในวันทำสัญญาหรือได้ทำสัญญาตกลงกันต่างหากจากสัญญาจำนองในวันทำสัญญาหรือในวันหลังทำสัญญาจำนองไปแล้ว ก็มีผลเป็นโมฆะเช่นกัน แต่ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นลูกหนี้และมีกรรมการของนิติบุคคลเป็นผู้นำทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกันหนี้ และกรรมการนิติบุคคลนั้นได้ทำสัญญาค้ำประกันไว้ต่างหาก ข้อตกลงดังกล่าวก็เป็นอันใช้ได้ ไม่เป็นโมฆะ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความใหม่แทน

มาตรา ๗๒๘ ที่ถูกยกเลิกบัญญัติไว้ว่า “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้น ถ้าและลูกหนี้ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้

มาตรา ๗๒๘ ใหม่บัญญัติไว้ว่า “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวนั้น ถ้าและลูกหนี้ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นกรณีผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระ ผู้รับจำนองต้องส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้จำนองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ทราบ ถ้าผู้รับจำนองมิได้ดำเนินการภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนั้น ให้ผู้จำนองเช่นว่านั้นหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปการณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันดังกล่าว”

บทมาตราที่แก้ไขนี้ กำหนดหน้าที่ที่ผู้รับจำนองต้องกระทำหากผู้รับจำนองประสงค์จะบังคับจำนองเอากับทรัพย์ของลูกหนี้ที่นำมาจำนองไว้กับเจ้าหนี้ ดังนี้

๑. ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ให้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาอันสมควรซึ่งต้องไม่น้องกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าว ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวภายในเวลาที่กำหนด ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีเพื่อให้ศาลพิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินที่จำนองและนำทรัพย์ที่จำนองออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่ผู้รับจำนอง

๒. ถ้าสัญญาจำนองนั้น เป็นกรณีที่ผู้จำนองนำทรัพย์สินของตนมาจำนองเป็นประกันหนี้ของบุคคลอื่น ผู้รับจำนองต้องส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้จำนองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งหนังสือให้ลูกหนี้ทราบ ถ้าผู้รับจำนองมิได้ดำเนินการภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนั้น ให้ผู้จำนองเช่นว่านั้นหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปการณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่พ่นกำหนดเวลาสิบห้าวันดังกล่าว

ข้อตกลงเกี่ยวกับการจำนองที่แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้เป็นโมฆะ ไม่สามารถบังคับได้ ตามมาตรา ๗๑๔/๑ ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๙

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๔๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความแทนใหม่

มาตรา ๗๔๔ ที่ถูกยกเลิกบัญญัติไว้ว่า “อันจำนองย่อมระงับสิ้นไป

(๑) เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใดมิใช่เหตุอายุความ

(๒) เมื่อปลดจำนองให้แก่ผู้จำนองด้วยหนังสือเป็นสำคัญ

(๓) เมื่อผู้จำนองหลุดพ้น

(๔) เมื่อถอนจำนอง

(๕) เมื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งจำนองตามคำสั่งศาลอันเนื่องมาแต่การบังคับจำนองหรือถอนจำนอง

(๖) เมื่อเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้นหลุด”

มาตรา ๗๔๔ ใหม่บัญญัติไว้ว่า “อันจำนองย่อมระงับสิ้นไป

(๑) เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุประการอื่นใดมิใช่เหตุอายุความ

(๒) เมื่อปลดจำนองให้แก่ผู้จำนองด้วยหนังสือเป็นสำคัญ

(๓) เมื่อผู้จำนองหลุดพ้น

(๔) เมื่อถอนจำนอง

(๕) เมื่อขายขอดตลาดทรัพย์สินซึ่งจำนองตามคำสั่งศาลอันเนื่องมาแต่การบังคับจำนองหรือถอนจำนองหรือเมื่อมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา ๗๒๙/๑

(๖) เมื่อเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้นหลุด

แต่อย่างไรก็ตาม หากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านประสงค์ที่จะเรียกหลักประกันหนี้ตามสัญญาเงินกู้ที่สมาชิกกู้เงินไป คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องออก

ระเบียบหรือข้อบังคับ ของกองทุนหมู่บ้านให้ชัดเจน และต้องมีการมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุนคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนมีอำนาจในการไปทำสัญญาจำนองและดำเนินการจดทะเบียนจำนองกับพนักงานเจ้าหน้าที่

๓.๑.๔ กฎหมายเกี่ยวกับการจำนำ

มาตรา ๗๔๗ “อันว่าจำนำนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนำส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้

มาตรา ๗๔๘ “การจำนำนั้นย่อมเป็นประกันเพื่อการชำระหนี้กับทั้งค่าอุปกรณ์ต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) ดอกเบี้ย

(๒) ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้

(๓) ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนำ

(๔) ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งจำนำ

(๕) ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่ความชำรุด บกพร่องแห่งทรัพย์สินจำนำซึ่งไม่เห็นประจักษ์”

สัญญาจำนำ คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเป็นผู้ครอบครองเรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อประกันการชำระหนี้ ทรัพย์สินที่จำนำได้ คือ ทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนที่ ได้ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ช้าง ม้า โค กระบือ และเครื่องทองรูปพรรณ สร้อย แหวน เพชร เป็นต้น ตัวอย่างเช่น นาย ก กู้เงินนาย ข จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท เอาแหวนเพชร ๑ วง ราคา ๗๐,๐๐๐ บาท มอบให้นาย ข ยึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้ เรียกว่า นาย ก เป็นผู้จำนำ และนาย ข เป็นผู้รับจำนำ ผู้จำนำอาจเป็นบุคคลภายนอก เช่น นาย ก กู้เงินนาย ข จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท นาย ค เอาแหวนเพชรของตนเอง จำนวน ๑ วง ราคา ๗๐,๐๐๐ บาท มอบให้นาย ข ยึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้ นาย ค ก็เรียกว่าเป็นผู้จำนำ ผู้จำนำ จึงไม่จำเป็นต้องเป็นลูกหนี้เสมอไป

ก. ข้อควรระมัดระวังในการรับจำนำ

ผู้รับจำนำต้องตรวจสอบให้แน่ชัดว่า ผู้จำนำต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ คือมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จำนำ ผู้จำนำจะเอาทรัพย์สินของคนอื่นที่มิใช่ของผู้จำนำเองไปจำนำมิได้ เพราะฉะนั้นถ้าผู้จำนำได้ยักยอก ยืม หรือ ลักทรัพย์ของเขามาหรือได้ทรัพย์ของเขามาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประการอื่นแล้วเอาไปจำนำ แก่ผู้รับจำนำ เจ้าของอันแท้จริงก็ย่อมมีอำนาจติดตามเอาคืนได้โดยไม่ต้องเสียค่าไถ่ เพราะฉะนั้นผู้รับจำนำต้องระวังควรรับจำนำจากบุคคลที่รู้จัก และเป็นเจ้าของทรัพย์เท่านั้น มิฉะนั้นอาจจะเสียเงินเปล่าๆ และอาจต้องรับผิดฐานรับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๗ ได้

ข. สิทธิหน้าที่ผู้รับจำนำ

เมื่อรับจำนำแล้วทรัพย์สินที่จำนำก็อยู่ในความครอบครองของผู้รับจำนำตลอดไป จนกว่าผู้จำนำจะรับคืนไปโดยการชำระหนี้ ในระหว่างนั้น ผู้รับจำนำมีหน้าที่เกี่ยวกับ

ทรัพย์สินที่จำนำบางประการ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ให้สมาชิกกองทุนกู้เงินไปและสมาชิกได้นำทรัพย์สินมาจำนำเป็นประกันไว้นั้น ก็มีหน้าที่เช่นเดียวกันนี้

๑. ต้องเก็บรักษาและสงวนทรัพย์ที่จำนำให้ปลอดภัย ไม่ให้สูญหายหรือเสียหาย เช่น รับจำนำแหวนเพชรก็ต้องเก็บในที่มั่นคงแข็งแรง ถ้าประมาทเลินเล่อวางไว้ไม่เป็นที่เป็นทาง มีคนร้ายมาลักเอาไปอาจจะต้องรับผิดได้

๒. ไม่เอาทรัพย์ที่จำนำออกใช้เองหรือให้บุคคลภายนอกใช้สอย มิฉะนั้นถ้าเกิดความเสียหายใด ๆ ขึ้นก็ต้องรับผิดชอบ เช่น เอาแหวนทองที่จำนำมาสวมใส่ไปเที่ยวแล้วถูกคนร้ายวิ่งราว จี้หรือชิงทรัพย์เอาไป ก็ต้องใช้ราคาทรัพย์คืนให้ผู้จำนำ แต่หากขณะทำสัญญาจำนำผู้จำนำกับผู้รับจำนำอาจทำสัญญากันให้บุคคลภายนอกเก็บรักษาทรัพย์ที่จำนำก็ย่อมทำได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๔๙ ซึ่งบัญญัติว่า

“คู่สัญญาจำนำจะตกลงกันให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ก็ได้”

๓. ทรัพย์สินจำนำบางอย่าง ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา เช่น จำนำสุนัขพันธุ์ดี โค กระบือหรือม้าแข่ง อาจจะต้องเสียค่าหญ้า อาหาร และยารักษาโรค ผู้จำนำต้องชดใช้แก่ผู้รับจำนำ มิฉะนั้นผู้รับจำนำก็มีสิทธิ ยึดหน่วงทรัพย์ที่จำนำไว้ก่อน ไม่ยอมคืนให้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ครบถ้วน

ค. การบังคับจำนำ

เมื่อหนี้ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้รับจำนำก็มีสิทธิบังคับจำนำได้ คือ

๑. เอาทรัพย์สินที่จำนำออกขายทอดตลาด คือกระทำได้เองไม่ต้องขออำนาจเจ้าพนักงาน ซึ่งตามธรรมดาก็ให้บุคคลซึ่งมีอาชีพทางดำเนินธุรกิจขายทอดตลาดเป็นผู้ขาย แต่ก่อนที่จะขายทอดตลาดผู้รับจำนำจะต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือ ไปยังลูกหนี้ก่อนให้ชำระหนี้และหนี้ที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ดอกเบี้ย ค่ารักษาทรัพย์ที่จำนำ เป็นต้น ภายในเวลาอันสมควร

๒. ถ้าผู้รับจำนำจะไม่บังคับตามวิธีที่ ๑ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เพื่อไถ่ถอนทรัพย์ที่จำนำคืนไป เจ้าหนี้ผู้รับจำนำจะยื่นฟ้องต่อศาล ให้ขายทอดตลาดทรัพย์ที่จำนำก็ย่อมทำได้ไม่มีอะไรห้าม

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดต้องนำมาชำระหนี้พร้อมด้วยอุปกรณ์ คือค่าใช้จ่ายต่างๆ ถ้ามีเงินเหลือก็คืนแก่ผู้จำนำไป เพราะเป็นเจ้าของทรัพย์ ถ้ามีเจ้าหนี้หลายคนผู้รับจำนำก็มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น

เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้วคู่สัญญาจะตกลงกันให้ทรัพย์สินที่จำนำตกเป็นของผู้รับจำนำก็ย่อมทำได้ ถือว่าเป็นการชำระหนี้ด้วยของอื่น แต่จะตกลงกันเช่นนี้ในขณะทำสัญญาจำนำหรือก่อนหนี้ถึงกำหนดหาได้ไม่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บทมาตราอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการจำนำ

มาตรา ๗๕๐ ถ้าทรัพย์สินที่จำนำเป็นสิทธิซึ่งมีตราสาร และมิได้ส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจำนำ ทั้งมิได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้ง การจำนำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยไซร้ ท่านว่าการจำนำย่อมเป็นโมฆะ

มาตรา ๗๕๑ ถ้าจำนำตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่งท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้สลักหลังไว้ที่ ตราสารให้ปรากฏการจำนำเช่นนั้น

อนึ่ง ในการนี้ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้แห่งตราสาร

มาตรา ๗๕๒ ถ้าจำนำตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามและจะโอนกันด้วยสลักหลังไม่ได้ ท่านว่าต้องจดข้อความแสดงการจำนำ ไว้ให้ปรากฏในตราสารนั้นเอง และท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ลูกหนี้แห่งตราสารหรือบุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้บอกกล่าวการจำนำนั้นให้ทราบถึงลูกหนี้แห่งตราสาร

มาตรา ๗๕๓ ถ้าจำนำใบหุ้น หรือใบหุ้นกู้ชนิดระบุชื่อ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บริษัทหรือบุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้จดลง ทะเบียนการจำนำนั้นไว้ในสมุดของบริษัทตามบทบัญญัติทั้งหลาย ในลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้

มาตรา ๗๕๔ ถ้าสิทธิซึ่งจำนำนั้นถึงกำหนดชำระก่อนหนี้ซึ่งประกันไว้นั้นไซร้ ท่านว่าลูกหนี้แห่งสิทธิต้องส่งมอบทรัพย์สินอันเป็นวัตถุ แห่งสิทธิให้แก่ผู้รับจำนำ และทรัพย์สินนั้นก็กลายเป็นของจำนำแทน สิทธิซึ่งจำนำ

ถ้าสิทธิซึ่งจำนำนั้นเป็นมูลหนี้ซึ่งต้องชำระเป็นเงิน และถึงกำหนดชำระก่อนหนี้ซึ่งประกันไว้นั้นไซร้ ท่านว่าต้องใช้เงินให้แก่ผู้รับจำนำและ ผู้จำนำร่วมกัน ถ้าและเขาทั้งสองนั้น ไม่ปรองดองตกลงกันได้ ท่านว่า แต่ละคนชอบที่จะเรียกให้วางเงินจำนวนนั้นไว้ ณ สำนักงานฝากทรัพย์ได้เพื่อประโยชน์อันร่วมกัน

มาตรา ๗๕๕ ถ้าจำนำสิทธิ ท่านห้ามมิให้ทำสิทธินั้นให้สิ้นไปหรือแก้ไขสิทธินั้นให้เสียหายแก่ผู้รับจำนำโดยผู้รับจำนำมิได้ยินยอมด้วย

มาตรา ๗๕๖ การที่จะตกลงกันไว้เสียแต่ก่อนเวลาหนี้ถึงกำหนดชำระเป็นข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ ให้ผู้รับจำนำ เข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนำหรือให้จัดการแก่ทรัพย์สินนั้นเป็น ประการอื่นนอกจากตามบทบัญญัติทั้งหลายว่าด้วยการบังคับจำนำนั้นไซร้ ข้อตกลงเช่นนั้นท่านว่าไม่สมบูรณ์

มาตรา ๗๕๗ บทบัญญัติทั้งหลายในลักษณะ ๑๓ นี้ท่านให้ใช้บังคับแก่สัญญาจำนำที่ทำกับผู้ตั้งโรงรับจำนำ โดยอนุญาตรัฐบาลแต่เพียง ที่ไม่ขัดกับกฎหมายหรือข้อบังคับว่าด้วยโรงจำนำ

มาตรา ๗๕๘ ผู้รับจำนำชอบที่จะยึดของจำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปกรณ์ครบถ้วน

มาตรา ๗๕๙ ผู้รับจำนำจำต้องรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ให้ปลอดภัย และต้องสงวนทรัพย์สินจำนำนั้นเช่นอย่างวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สิน ของตนเอง

มาตรา ๓๖๐ ถ้าผู้รับจำนำเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำออกใช้เอง หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเก็บรักษาโดยผู้จำนำมิได้ยินยอมด้วยไซร้ ท่านว่าผู้รับจำนำจะต้องรับผิดเพื่อทรัพย์สินจำนำนั้นสูญหาย หรือบุบสลายไปอย่างใดๆ แม้ทั้งเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรๆ ก็คงจะต้องสูญหาย หรือบุบสลายอยู่นั่นเอง

มาตรา ๓๖๑ ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา หากมีดอกผลนิตินัยงอกจากทรัพย์สินนั้นอย่างไร ท่านให้ผู้รับจำนำจัดสรรใช้เป็นค่า ดอกเบี้ยอันค้างชำระแก่ตน และถ้าไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระ ท่านให้จัดสรรใช้ต้นเงินแห่งหนี้อันได้จำนำทรัพย์สินเป็นประกันนั้น

มาตรา ๓๖๒ ค่าใช้จ่ายใดๆ อันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินจำนำนั้น ผู้จำนำจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับจำนำ เว้นแต่จะได้กำหนดไว้ เป็นอย่างอื่นในสัญญา

มาตรา ๓๖๓ ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีดั่งจะกล่าวต่อไปนี้ เมื่อพ้นหกเดือนนับแต่วันส่งคืน หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนำ คือ

(๑) ฟ้องเรียกสินไหมทดแทนเพื่อความบุบสลายอันผู้รับจำนำก่อให้เกิดแก่ทรัพย์สินจำนำ

(๒) ฟ้องเรียกให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบำรุงรักษาทรัพย์สินจำนำ

(๓) ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแก่ผู้รับจำนำเพราะความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินจำนำซึ่งไม่เห็นประจักษ์

มาตรา ๓๖๔ เมื่อจะบังคับจำนำ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ชำระหนี้และอุปกรณ์ภายในเวลา อันควรซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้น

ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนำชอบที่จะเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำออกขายได้ แต่ต้องขายทอดตลาด

อนึ่ง ผู้รับจำนำต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้จำนำบอกเวลาและสถานที่ซึ่งจะขายทอดตลาดด้วย

มาตรา ๓๖๕ ถ้าไม่สามารถจะบอกกล่าวก่อนได้ ผู้รับจำนำจะเอาทรัพย์สินจำนำออกขายทอดตลาดเสีย ในเมื่อหนี้ค้างชำระมาล่วง เวลาเดือนหนึ่งแล้วก็ให้ทำได้

มาตรา ๓๖๖ ถ้าจำนำตั๋วเงิน ท่านให้ผู้รับจำนำเก็บเรียกเงินตามตั๋วเงินนั้นในวันถึงกำหนด ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อน

มาตรา ๓๖๗ เมื่อบังคับจำนำได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ท่านว่าผู้รับจำนำต้องจัดสรรชำระหนี้และอุปกรณ์เพื่อให้เสร็จสิ้นไป และถ้า ยังมีเงินเหลือก็ต้องส่งคืนให้แก่ผู้จำนำหรือแก่บุคคลผู้ควรจะได้เงินนั้น

ถ้าได้เงินน้อยกว่าจำนวนค้างชำระท่านว่าลูกหนี้ก็ยังคงต้องรับใช้ในส่วนที่ขาดอยู่นั้น

มาตรา ๓๖๘ ถ้าจำนำทรัพย์สินหลายสิ่งเพื่อประกันหนี้แต่รายหนึ่งรายเดียว ท่านว่าผู้รับจำนำจะเลือกเอาทรัพย์สินสิ่งหนึ่ง สิ่งใดออกขายก็ได้แต่จะขายจนเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อใช้เงินตามสิทธิแห่งตนนั้นหาได้ไม่

มาตรา ๗๖๙ อันจำนำย่อมระงับสิ้นไป

(๑) เมื่อหนี้ซึ่งจำนำเป็นประกันอยู่นั้นระงับสิ้นไปเพราะเหตุประการอื่นมิใช่เพราะอายุความ หรือ

(๒) เมื่อผู้รับจำนำยอมให้ทรัพย์สินจำนำกลับคืนไปสู่ครอบครองของผู้จำนำ

๓.๑.๕ กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความ

มาตรา ๘๕๐ อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

ก. หลักเกณฑ์สำคัญ

๑. ต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย สัญญาประนีประนอมยอมความนั้น มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน ประกอบด้วยคู่สัญญาสองฝ่าย ฝ่ายละกี่คนก็ได้

๒. ตกลงระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๘/๒๕๔๕ โจทก์จำเลยพิพาทกันเรื่องที่ดิน นายอำเภอเรียกโจทก์และจำเลยมาเจรจากันโดยมีการบันทึกคำเปรียบเทียบไว้ว่าจำเลยตกลงแบ่งที่ดินให้แก่โจทก์ตามส่วนที่ตกลงกัน บันทึกคำเปรียบเทียบดังกล่าวมีลักษณะเป็นการตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างโจทก์กับจำเลยที่มีอยู่แล้วในขณะนั้นให้เสร็จไป จึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐

๓. เป็นสัญญาที่ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

สัญญาประนีประนอมยอมความนั้น เป็นสัญญาระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นในอนาคต คู่สัญญาสามารถตกลงทำสัญญาประนีประนอมฯกันไว้ล่วงหน้าได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๔/๒๔๗๘ สัญญาที่ไม่มีข้อความอันเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท ไม่ถือเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ข้อความเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท เช่น ไม่ติดใจเรียกร้อง , ยินยอมให้..... เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๐/๒๕๐๔ โจทก์จำเลยทำสัญญาให้กรรมการวัดสอบเขตที่ดินตามเนื้อที่ในโฉนดของโจทก์ หากปรากฏว่าจำเลยปลูกรั้วล้ำเข้าไปในเขตของโจทก์จำเลยยอมรื้อรั้ว เมื่อเริ่มรังวัดเพียงด้านหนึ่ง ปรากฏว่ารั้วของจำเลยล้ำเข้าไปในเขตที่ของโจทก์ ๑.๒๐ เมตร จำเลยจึงไม่ยอมให้วัดต่อไป สัญญาระหว่างโจทก์จำเลยดังกล่าวนี้ย่อมเป็นสัญญาที่ใช้บังคับกันได้ตามกฎหมายเมื่อจำเลยไม่ยินยอมให้กรรมการวัดตามสัญญาที่ตกลงกัน จำเลยก็เป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์ย่อมจะมาฟ้องขอให้บังคับจำเลยมิให้ขัดขวางในการที่กรรมการจะทำการตามสัญญานั้นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๑/๒๕๐๐ โจทก์ฟ้องหาว่าจำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์บาดเจ็บสาหัส ขอให้ลงโทษทางอาญา ในระหว่างพิจารณาปรากฏตามรายงานกระบวนพิจารณาว่าจำเลยยอมใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์เป็นเงินจำนวนหนึ่ง โจทก์ยอมรับตามที่จำเลยชำระและไม่ติดใจว่ากล่าวเอาโทษจำเลยต่อไป ศาลพิพากษาให้รอการลงโทษจำเลย เช่นนี้ถือว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความกัน โจทก์จะมาฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งอีกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๒๔/๒๕๑๖ คู่กรณีในคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นความผิดอันยอมความกันได้หรือไม่ก็ตาม อาจตกลงประนีประนอมยอมความเรื่องค่าเสียหายในทางแพ่งอันพึงมีพึงได้ตามสิทธิของตนได้

สัญญาประนีประนอมยอมความนั้น กฎหมายมิได้บังคับว่าคู่กรณีจะต้องลงชื่อทั้งสองฝ่าย แม้จำเลยผู้เดียวลงชื่อรับผิดต่อโจทก์ก็เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๓/๒๕๓๔ แม้สัญญาจะใช้ชื่อเรียกว่าหนังสือรับสภาพหนี้ แต่ข้อความในสัญญานั้นจำเลยยอมรับว่ามีหนี้อยู่กับโจทก์จริงและยอมตกลงผ่อนชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นงวดๆ จึงเห็นได้ชัดว่าเป็นการที่โจทก์จำเลยทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทที่มีขึ้นตามมูลหนี้เดิมให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน กรณีเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ หาใช่เป็นการรับสภาพหนี้โดยกำหนดเวลาและเงื่อนไขให้จำเลยชำระหนี้ไม่ เมื่อสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ จึงมีอายุความ ๑๐ ปี ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ การประนีประนอมยอมความนี้มีผลให้ข้อเรียกร้องเดิมระงับไปและทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามข้อความในสัญญาที่ทำกันขึ้นใหม่นั้น นอกจากนั้นยังทำให้อายุความตามหนี้เดิมสะดุดหยุดลง แล้วอายุความเริ่มต้นเดินใหม่ต่อไปอีก ๑๐ ปี บางกรณีอายุความ ตามสัญญาเดิมอาจจะสั้นกว่า ๑๐ ปี แต่เมื่อทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันอายุความก็จะยาวออกไปอีก ๑๐ ปี เหมือนกันหมด เช่น คดีผิดสัญญาซื้อขาย ซึ่งกฎหมายกำหนดอายุความไว้เพียง ๒ ปี หมายความว่าพ้น ๒ ปีไปแล้วเรียกเอาไม่ได้ แต่ถ้าผู้ซื้อผู้ขายทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน โดยผู้ขายยอมให้ผู้ซื้อชำระเงินภายในกำหนดใหม่ อาจเป็น ๖ เดือน หรือ ๘ เดือน ก็แล้วแต่จะตกลงกัน และผู้ซื้อยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ขาย ดังนี้ อายุความเรียกร้องเอาเงินค่าสินค้านั้นจะยาวออกไปอีก ๑๐ ปี ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก คู่กรณีตกลงระงับสิทธิเรียกร้องในคดีผิดสัญญาซื้อขายกันแล้วนั่นเอง อายุความในกรณีผิดสัญญาซื้อขายจึงถูกระงับไปด้วย ต้องเริ่มอายุความใหม่เป็นกรณีอายุความของสัญญาประนีประนอมยอมความนั่นเอง เนื้อหาของสัญญาประนีประนอมนั้นต้องมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน กล่าวคือ ต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐ โดยถือเอาเจตนาของคู่กรณีที่แสดงออก ไม่มีวัตถุประสงค์ ที่ขัดต่อกฎหมาย ไม่มีเงื่อนไขที่พ้นวิสัยที่จะปฏิบัติได้ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ดำกับ แดงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันว่า ดำยอมปลดหนี้ให้แก่แดง โดยที่แดงต้องช่วยขับรถที่บรรจุระเบิดไว้เต็มคันรถไปจอดอยู่แถวๆ ถนนจรัญสนิทวงศ์ซึ่งการขนวัตถุระเบิดดังกล่าว เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นเป็นโมฆะ บังคับกันไม่ได้ คดีอาญาที่เป็นความผิดต่อแผ่นดิน ยอมความกันไม่ได้นั้น หากทำสัญญายอมความกันไป ก็มีผลเป็นโมฆะ ไม่สามารถบังคับกันได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๗/๒๕๑๓ โจทก์เป็นบิดาของเด็กหญิง ส. อายุ ๑๔ ปี ทำสัญญากับจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ซึ่งเป็นมารดาและลุงของจำเลยที่ ๑ ว่าโจทก์ได้แจ้งความไว้ว่าจำเลยที่ ๑ พรากเด็กหญิง ส. ไปเสียจากโจทก์ เพื่อการอนาจาร บัดนี้ได้ตกลงกันว่า จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ยอมชดใช้เงินค่าสินสอดให้ ๕,๐๐๐ บาท ถ้าไม่ปฏิบัติตาม โจทก์ก็จะนำคดีมาฟ้องถ้าตกลงตามวันที่กล่าว โจทก์จะถอนคดี การที่จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ตกลงจะใช้เงินให้นั้นก็เพื่อให้โจทก์ถอดคดีข้อหาพรากผู้เยาว์ อันเป็นความผิดต่ออาญาแผ่นดิน ข้อตกลงจะใช้เงินให้จึงตกเป็นโมฆะ เพราะมีวัตถุที่ประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนโจทก์จึงฟ้องบังคับจำเลยไม่ได้

ในกรณีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คู่กรณีสามารถตกลงยอมความงดเว้นการใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่งกันได้ ทั้งนี้ไม่ว่าคดีอาญาดังกล่าวจะเป็นความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว

สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ซึ่งสามารถทำสัญญาได้จะต้องเป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล ตัวแทนซึ่งได้รับมอบอำนาจทั่วไปจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ได้ ทนายความจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความแทนคู่ความได้เฉพาะเมื่อมีการแต่งตั้งและระบุให้ชัดเจนในใบแต่งทนายเท่านั้น มิฉะนั้นไม่สามารถทำได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๑๓/๒๕๒๔ บันทึกข้อตกลงระหว่างโจทก์กับนายปิติมีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ เมื่อนายปิติไม่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากจำเลยให้นำหนังสือประนีประนอมยอมความ จึงถือไม่ได้ว่านายปิติทำแทนจำเลย หนังสือประนีประนอมยอมความไม่ผูกพันโจทก์ และจำเลยอ้างสัญญาประนีประนอมขึ้นต่อสู้ปัดความรับผิดได้

มาตรา ๘๕๑ อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้ บังคับคดีหาได้ไม่

เนื้อหาของสัญญาประนีประนอมยอมความไม่จำต้องสมบูรณ์อยู่ในเอกสารฉบับเดียว จดหมายโต้ตอบที่เมื่อนำมาพิจารณารวมกันแล้วได้ความว่าเจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงประนีประนอมยอมความกัน ใช้เป็นหลักฐานแห่งสัญญาได้ หลักสำคัญในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็คือ ต้องให้ปรากฏหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญานั้นเป็นสำคัญหรือลายมือชื่อของตัวแทนของฝ่ายนั้นก็ได้ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ เช่น เจ้าหนี้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแล้ว ลูกหนี้มิได้ลงลายมือชื่อในสัญญานั้น เจ้าหนี้ก็จะนำสัญญานั้นไปฟ้องร้องลูกหนี้ไม่ได้ ในทางกลับกันเจ้าหนี้ลูกหนี้ประนีประนอมยอมความกันด้วยปากเปล่า ภายหลังลูกหนี้เขียนหนังสือถึงเจ้าหนี้กล่าวถึงข้อตกลงที่ได้ทำไปแล้ว และลงลายมือชื่อมาในจดหมายนั้นย่อมถือว่าจดหมายนั้นเป็นหลักฐานแห่งสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งมีลายมือชื่อของลูกหนี้อยู่แล้ว เจ้าหนี้ใช้จดหมายนั้นเป็นหลักฐานฟ้องร้องลูกหนี้ได้

การประนีประนอมยอมความนั้นมีอยู่ด้วยกัน ๒ ชนิด คือ

๑. การประนีประนอมยอมความนอกศาล เป็นกรณีที่ผู้มีข้อพิพาทต่อกันได้ทำความตกลงกัน ซึ่งอาจเป็นกรณีที่คู่กรณีพิพาทได้เจรจาทำความตกลงกันเองหรือมีบุคคลที่สามหรือองค์กรบุคคลภายนอกเข้าดำเนินการเป็นคนกลางทำการไกล่เกลี่ยก็ได้ จนในที่สุดสามารถทำความตกลงกันได้ แล้วทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันได้

๒. การประนีประนอมยอมความในศาล เป็นกรณีที่เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นได้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล และในระหว่างที่ศาลกำลังพิจารณาคดีดังกล่าวอยู่ คู่กรณีได้ทำความตกลงกันได้ในข้อพิพาทดังกล่าว ทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่นั้นสิ้นสุดลงจึงได้ทำสัญญา

ประนีประนอมยอมความกันขึ้นแล้วเสนอให้ศาลพิจารณา ซึ่งเมื่อศาลเห็นว่าสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวถูกต้องตามกฎหมายศาลก็จะพิพากษาให้เป็นไปตามที่ได้ยอมความกันดังกล่าว ตัวอย่าง เช่น นายดำเช่าบ้านนายแดงอยู่อาศัยในอัตราค่าเช่าเดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ต่อมาปรากฏว่านายดำค้างค่าเช่า ๕ เดือน เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท นายแดงจึงบอกเลิกสัญญาเช่า ฟ้องขับไล่และเรียกค่าเช่าที่ค้างชำระจากนายดำต่อศาลระหว่างการพิจารณาของศาล นายดำได้ทำความตกลงกับนายแดงในที่สุดตกลงกันได้โดยนายดำจะขนย้ายทรัพย์สินออกจากบ้านเช่าภายใน ๑ เดือน และนายแดงไม่ติดใจเรียกค่าเช่าที่ค้างชำระต่อไป จึงได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเสนอต่อศาลและศาลได้พิพากษาให้เป็นไปตามที่ยอมความกันนั้น

ข้อแตกต่างระหว่างการประนีประนอมยอมความที่ทำนอกศาลและในศาล คือ ในกรณีการประนีประนอมยอมความนอกศาล หากต่อมาภายหลังคู่สัญญาบิดพลิ้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายก็จะต้องนำสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้นอีกที ส่วนสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลหากต่อมาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ต้องนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้ง โดยผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญานั้นได้ทันที กล่าวคือคู่สัญญาฝ่ายนั้นอาจถูกยึดหลักอายัดทรัพย์สินมาขายทอดตลาดชำระหนี้ให้ฝ่ายผู้เสียหายได้หรือบังคับให้ต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้ออกไปจากบ้านเช่าตามที่ระบุไว้ในคำพิพากษาได้

ข้อพิพาทที่สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยได้ ได้แก่ ข้อพิพาทดังต่อไปนี้

๑. ข้อพิพาททางแพ่งทุกประเภท เช่น กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ครอบครัว มรดก ฯลฯ

๒. ข้อพิพาททางอาญาอันยอมความได้ เช่น บุกรุก ยักยอก ทำให้เสียทรัพย์ หมิ่นประมาท ฯลฯ

๓. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญา สามารถไกล่เกลี่ยได้เฉพาะส่วนแพ่ง เช่น กรณีขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือ จิตใจ คดีสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ในส่วนของค่าเสียหาย ส่วนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเจ้าพนักงานตำรวจสามารถดำเนินคดีต่อไปได้

๔. ข้อพิพาทอื่นๆ ได้แก่ ข้อพิพาทแรงงาน ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประชาชน เช่น การเรียกร้องค่าจ้าง การประท้วงการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้า โรงงานกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

ข้อดีของการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท

๑. สะดวก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีระงับข้อพิพาทไม่มีแบบพิธีค่อนข้างจะยืดหยุ่นและรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทมากกว่าการพิจารณาคดีตามปกติของศาล

๒. รวดเร็ว การไกล่เกลี่ยใช้เวลาในการดำเนินการไม่มากนักก็สามารถที่จะทราบได้ว่าคู่พิพาทจะตกลงกันได้หรือไม่อย่างไร หากตกลงกันได้จะทำให้คดีเสร็จสิ้นไปเร็ว

กว่ากระบวนการปกติ ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน พร้อมแจ้งผลการไกล่เกลี่ยเพื่อพิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนปกติต่อไป

๓. ประหยัดค่าใช้จ่าย การไกล่เกลี่ยใช้เวลาไม่มากนักทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่างๆ เช่น ค่าเดินทางมาศาลในแต่ละนัด ค่าป่วยการทนายความ ตลอดจนค่าดำเนินการในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา รวมตลอดถึงชั้นบังคับคดี นอกจากนี้การประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้อง หากเป็นคดีแพ่งสามัญก็สามารถขอคืนค่าธรรมเนียมศาลเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระทางคดีของคู่พิพาทอีกประการหนึ่ง

๔. รักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท เมื่อคู่พิพาทสามารถตกลงระงับข้อพิพาทกันได้จะทำให้ลด ข้อขัดแย้ง ข้อโต้เถียงระหว่างกัน สามารถอยู่ร่วมกัน ต่อไปซึ่งจะเป็นผลดีต่อทุกฝ่าย

๕. สร้างความพึงพอใจให้แก่คู่ความ การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่ต้องใช้เทคนิคการเจรจาต่อรองให้ ผู้พิพาทยินยอมผ่อนปรน โอนอ่อนผ่อนตามให้แก่กันและกัน โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ไม่เหมือนการพิจารณาคดีตามปกติไม่มีการชี้ว่าฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด ฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายใดชนะ อันก่อให้เกิดความรู้สึกเสียศักดิ์ศรี และทำให้ที่พึงพอใจของคู่พิพาท

๖. รักษาชื่อเสียงและรักษาความลับทางธุรกิจของคู่พิพาท กระบวนการไกล่เกลี่ยดำเนินการเป็นความลับ พยานหลักฐาน ข้อมูลที่นำเสนอในชั้นนี้ไม่สามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานอ้างอิงในขั้นศาลได้เว้นแก่ผู้พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งจะยินยอม

๗. สร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชน การไกล่เกลี่ยสามารถทำให้คู่พิพาทกลับไปอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขตลอดจนร่วมกันพัฒนาสังคมของตนต่อไป

๘. แบ่งเบาภาระทางคดีของศาล ข้อพิพาทที่สามารถตกลงกันได้ก็สามารถตกลงกันได้ ก็จะทำให้คดีไม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล คดีเสร็จไปไม่ค้างการพิจารณา เป็นส่วนมาก

๙. สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประเทศชาติ เมื่อข้อพิพาทเกิดขึ้นน้อย ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลก็ลดลงยังให้งบประมาณในส่วนนี้ลดลง สังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข สามารถร่วมกันพัฒนาชุมชน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ

๓.๑.๖ กฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาและหนี้

๓.๑.๖.๑ ลูกหนี้ผิดนัดเมื่อไหร่

ในการทำสัญญากู้เงิน หากในสัญญาได้กำหนดวันชำระหนี้ไว้ชัดเจนตามวันแห่งปฏิทินแล้ว เมื่อถึงกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ตกผู้ผิดนัด เช่น เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๘ นายสมศักดิ์ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านไปจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท กำหนดชำระคืนภายใน ๒ ปี คือ ในวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๐ เมื่อพ้นวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๐ แล้ว ปรากฏว่านายสมศักดิ์ไม่นำเงินมาชำระ อย่างนี้ นายสมศักดิ์ได้ชื่อว่าตกเป็นผู้ผิดนัด

แต่ถ้าในสัญญากู้ไม่ได้กำหนดวันครบสัญญาไว้หรือไม่ได้กำหนดวันชำระหนี้ที่แน่นอนไว้ตามวันแห่งปฏิทิน อย่างนี้เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลันหรือโดยทันทีไม่จำต้องบอกกล่าวล่วงหน้า (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๓๗๓/๒๕๑๘) และในทางกลับกันถ้าในสัญญากู้ไม่ได้กำหนดวันครบสัญญาไว้หรือไม่ได้กำหนดวันชำระหนี้ที่แน่นอนไว้ตามวันแห่งปฏิทิน แล้วต่อมาเจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนด เช่น ภายใน ๑๕ วัน ๒๐ วันหรือ ๓๐ วัน เป็นต้น และเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระหนี้ อย่างนี้ ลูกหนี้ได้ตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้วนับจากวันถัดจากวันที่ครบกำหนด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๙๙๗/๒๔๓๕) สำหรับการเตือนนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบการเตือนเอาไว้ ดังนี้ เจ้าหนี้จะเตือนเป็นหนังสือหรือเตือนด้วยวาจาก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๓๗๒/๒๕๒๗) เจ้าหนี้จะเตือนด้วยตัวเอง หรือจะมอบหมายตัวแทนหรือตั้งตัวแทนเป็นผู้เตือนก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๓๗/๒๔๘๒) หรือหากเจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยชอบแล้ว ลูกหนี้ได้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ต่อมาเจ้าหนี้ได้มีหนังสือเตือนไปยังลูกหนี้อีก ก็ไม่มีผลทำให้ลูกหนี้ที่ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว กลายเป็นไม่ผิดนัดอีก (คำพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๓๒/๒๕๓๔) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับลูกหนี้ผิดนัด

มาตรา ๒๐๓ ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้นั้นมิได้กำหนดลงไว้หรือจะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซร้ ท่านว่าเจ้าหนี้ย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลันและฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน ถ้าได้กำหนดเวลาไว้แต่หากกรณีเป็นที่สงสัยท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้ จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็ได้

มาตรา ๒๐๔ ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซร้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซร้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า ก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้ อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าว

๓.๑.๖.๒ ความระงับแห่งหนี้/หนี้ระงับเมื่อไหร่

เมื่อคู่กรณีมีหนี้ต่อกัน ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดจากนิติกรรมสัญญาหรือนิติเหตุ (ละเมิด การจัดงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเรื่องความระงับแห่งหนี้ที่เกิดขึ้นไว้หลายกรณี ดังนี้

๑) หนี้ระงับด้วยการชำระหนี้

เมื่อเจ้าหนี้และลูกหนี้มีหนี้ต่อกัน ต่อมาลูกหนี้ด้วยตนเองหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากลูกหนี้ ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ครบถ้วนแล้ว หนี้ก็เป็นอันระงับไป หรือเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ได้มีบุคคลภายนอก เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ครบจำนวนด้วยความยินยอมของลูกหนี้ หนี้ก็เป็นอันระงับไป แต่กรณีที่บุคคลภายนอก

เข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ เจ้าหนี้รับชำระหนี้ไว้โดยลูกหนี้ไม่ยินยอมหรือโดยขืนใจลูกหนี้ไม่ได้ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วลูกหนี้ได้ขอชำระหนี้เพียงบางส่วนให้กับเจ้าหนี้ ถ้าเจ้าหนี้พอใจ หนี้ก็เป็นอันระงับไป เช่นกัน หรือ เมื่อหนี้เงินกู้ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ถึงกำหนดชำระ แต่ลูกหนี้ไม่มีเงินสดที่จะชำระคืนเจ้าหนี้ ลูกหนี้ขอโอนโฉนดที่ดิน จำนวน ๑ แปลง ราคา ๕๐๐,๐๐๐ บาท ตีใช้หนี้ให้กับเจ้าหนี้ ถ้าเจ้าหนี้พอใจ หนี้ก็เป็นอันระงับ ก็ถือเป็นการชำระหนี้เช่นกัน หรือเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ลูกหนี้ได้สั่งจ่ายเช็คชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ได้นำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคารและธนาคารไม่ปฏิเสธการจ่ายเงินและจ่ายเงินให้กับเจ้าหนี้ไป หนี้ก็เป็นอันระงับไปเช่นกัน

การชำระหนี้ ลูกหนี้ต้องชำระให้กับเจ้าหนี้โดยตรงหรือจะชำระให้กับบุคคลที่มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ได้ เพราะถ้าไม่ได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้โดยตรงหรือไม่ได้ชำระหนี้ให้กับบุคคลที่มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้อาจปฏิเสธว่ายังไม่ได้รับชำระหนี้นั้นก็ได้ ซึ่งจะมีผลทำให้หนี้ไม่ระงับและลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด เช่น นายสมศักดิ์ซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ได้นำเงิน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ที่จะชำระหนี้คืนตามสัญญาเงินกู้ให้แก่กองทุนหมู่บ้านโดยได้นำเงินไปชำระคืนให้กับนางมาลี เหรัญญิก ที่บ้านของมาลี แต่ปรากฏว่าเมื่อไปถึงบ้านนางมาลี นางมาลีไม่อยู่บ้าน คงมีเพียงนางมาลัย น้องสาวของนางมาลีซึ่งมีบ้านใกล้เคียงกันอยู่ที่บ้านดังกล่าว นายสมศักดิ์จึงฝากเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ไว้กับนางมาลัย ต่อมาปรากฏว่า นางมาลัยได้นำเงินดังกล่าวไปใช้ส่วนตัว ไม่ได้นำเงินดังกล่าวไปให้นางมาลี เช่นนี้จะถือว่า นายสมศักดิ์ชำระหนี้เงินกู้คืนให้กับกองทุนหมู่บ้านแล้วไม่ได้ หนี้ไม่ระงับไป นายสมศักดิ์ยังคงต้องรับผิดต่อกองทุนหมู่บ้านอยู่อีก เพราะนางมาลัยไม่ใช่เจ้าหนี้หรือผู้ที่ได้มอบหมายจากเจ้าหนี้ให้รับชำระหนี้แต่อย่างใด ส่วนเงิน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ที่นางมาลัยเอาไป นายสมศักดิ์ก็ต้องไปร้องทุกข์ดำเนินคดีอาญากับนางมาลัยฐานยักยอกเงินหรือจะฟ้องคดีแพ่งนางมาลัยให้ส่งมอบเงินคืนต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้ไม่อาจบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๕๗/๒๕๔๔) และในทางกลับกัน เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้บางส่วนหรือบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วยอย่างอื่นผิดไปจากที่ตกลงกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๐๑/๒๕๓๘)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการชำระหนี้

มาตรา ๓๑๔ อันการชำระหนี้นั้น ท่านว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระหรือจะขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้

บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการชำระหนี้นั้น จะเข้าชำระหนี้โดยขืนใจลูกหนี้หาได้ไม่

มาตรา ๓๑๕ อันการชำระหนี้นั้น ต้องทำให้แก่ตัวเจ้าหนี้หรือแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ การชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้นั้น ถ้าเจ้าหนี้ให้สัตยาบันก็นับว่าสมบูรณ์

๒) หนี้ระงับด้วยการปลดหนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๐ บัญญัติว่า

“ถ้าเจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ ท่านว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป

ถ้าเจ้าหนี้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้องเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้หรือขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย

การปลดหนี้เป็นการกระทำของเจ้าหนี้เพียงฝ่ายเดียว ถ้าเจ้าหนี้เห็นใจลูกหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะแสดงเจตนาต่อลูกหนี้สละสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระตลอดไป การแสดงเจตนาปลดหนี้เป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียว ถึงแม้ลูกหนี้ไม่ยินยอม การปลดหนี้ก็สมบูรณ์

ข้อควรระวังกรณีที่เจ้าหนี้แสดงเจตนาจะปลดหนี้ให้ ก็คือหากหนี้เดิมเป็นหนี้ที่มีหนังสือเป็นหลักฐาน เช่น สัญญาเงินกู้ สัญญาเช่าซื้อ สัญญาค้ำประกัน สัญญาซื้อขาย การที่เจ้าหนี้จะปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือขึ้นมาเช่นกันหรือมิฉะนั้น เจ้าหนี้ต้องเวนคืนเอกสารแห่งหนี้นั้นคืนให้กับลูกหนี้ หรือขีดฆ่าเอกสารซึ่งเป็นหลักฐานแห่งหนี้นั้น การปลดหนี้จึงจะสมบูรณ์

๓) หนี้ระงับด้วยการหักกลบลบหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๑ บัญญัติว่า

“ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกันโดยมูลหนี้อันมีวัตถุเป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดจะชำระไซร์ ท่านว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมจะหลุกพ้นจากหนี้ของตนเองด้วยหักกลบลบหนี้กันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ท่านห้ามมิให้ใช้บังคับหากเป็นการจัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้ แต่เจตนาเช่นว่านี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต”

มาตรา ๓๔๒ “หักกลบลบหนี้นั้น ทำได้ด้วยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง การแสดงเจตนาเช่นนี้ ท่านว่าจะมีเงื่อนไขหรือเงื่อนเวลาเริ่มต้นหรือเวลาสิ้นสุดอีกด้วยหาได้ไม่

การแสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านว่ามีผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้นจะอาจหักกลบลบหนี้กันได้เป็นครั้งแรก”

การหักกลบลบหนี้ คือ การนำเอาหนี้ที่บุคคล ๒ คน ต่างเป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้ในมูลหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน มาหักลบกันเท่าจำนวนหนี้ที่ตรงกันเพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้นั้น ตัวอย่างเช่น นายขาวกู้เงินนายแดง จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และนายแดงเป็นหนี้ค่าซื้อข้าวจากนายขาว จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ดังนี้ นายขาว สามารถระงับหนี้เงินกู้ลงได้ด้วยการหักกลบลบกับสิทธิเรียกร้องให้ชำระค่าสินค้าจากนายแดง

๔) หนี้ระงับไปด้วยการแปลงหนี้ใหม่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๔๙ บัญญัติว่า

“เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ไซร์ ท่านว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปด้วยแปลงหนี้ใหม่

ถ้าทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้นั้น

ถ้าแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยโอนสิทธิเรียกร้อง”

มาตรา ๓๕๐ “แปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้นั้น จะทำเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ก็ได้ แต่จะทำขึ้นโดยขืนใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่”

การแปลงหนี้ใหม่ ต้องมีสาระสำคัญ คือ ต้องมีหนี้เดิมที่คู่กรณีต้องการจะให้ระงับไป คู่กรณีทำสัญญาแปลงหนี้เดิมเป็นหนี้ใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของหนี้เดิมและมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นแทน ทำได้โดยการตกลงกันใหม่ อาจด้วยวิธีเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ เปลี่ยนตัวลูกหนี้หรือเปลี่ยนวัตถุแห่งหนี้ และแม้หนี้เดิมจะขาดอายุความแล้ว หรือหนี้เดิมขาดพยานหลักฐาน ก็สามารถแปลงหนี้ใหม่ได้ แต่กรณีที่ไม่ได้มีหนี้ต่อกัน แต่ต่อมาได้ทำสัญญากู้ขึ้นมาก็ไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๒๖/๒๕๒๙) ตัวอย่างเช่น นายแดงเป็นลูกหนี้เงินกู้นายขาวต่อมานายแดงได้ทำสัญญาขายฝากที่ดินไว้กับนายขาวเจ้าหนี้ โดยได้นำหนี้ตามสัญญาเงินกู้มารวมเป็นราคาขายฝากที่จดทะเบียนขายฝากด้วย อย่างนี้ หนี้ตามสัญญาเงินกู้ย่อมระงับไปหนี้ใหม่ ต้องบังคับตามสัญญาขายฝาก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๑/๒๕๓๓)

๕) หนี้ระงับไปเพราะหนี้เกลื่อนกลืนกัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา มาตรา ๓๕๓ บัญญัติว่า

“ถ้าสิทธิและความรับผิดในหนี้รายใดตกอยู่แก่บุคคลคนเดียวกัน ท่านว่าหนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อหนี้นั้นตกอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก หรือเมื่อสลักหลังตั๋วเงินกลับคืนตามความในมาตรา ๙๑๗ วรรคสาม”

หนี้เกลื่อนกลืน หมายความว่า เป็นกรณีที่สิทธิและหนี้หรือหน้าที่ตกมาอยู่ในมือของบุคคลเดียวกัน ผลคือ บุคคลนั้นจะมีฐานะเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ของตนเอง ตัวอย่างเช่น นาย ก. และนาย ข. เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน นาย ก. กู้ยืมเงินนาย ข. จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท เมื่อนาย ก. ตาย นาย ข. เป็นทายาทคนเดียวของนาย ก. ที่เหลืออยู่ นาย ข. ย่อมรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของนาย ก. กล่าวคือ นาย ข. เองในฐานะทายาทที่ได้รับมรดกมีหน้าที่ต้องชำระหนี้เงินกู้ของนาย ก. ซึ่งหนี้ดังกล่าวนั้น ก็มีนาย ข. เองเป็นเจ้าหนี้อยู่ หนี้ดังกล่าวจึงเกลื่อนกลืนกันทำให้หนี้ระงับไป หรืออีกกรณีหนึ่ง เช่น บริษัท เอ เป็นเจ้าหนี้ บริษัม บี ต่อมาทั้งสองบริษัทได้จดทะเบียนควบรวมเป็นบริษัทเดียวกัน บริษัทใหม่ที่จดทะเบียนควบรวมย่อมได้ไปทั้งสิทธิและความรับผิดเดิมหนี้สินระหว่างบริษัทเดิมย่อมระงับไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๓

๖) การวางทรัพย์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๓๑ บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหนี้บอกปัดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ดี หรือไม่สามารถจะรับชำระหนี้ได้ก็ดี หากบุคคลผู้ชำระหนี้วางทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ไว้ เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว ก็ย่อมจะเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ได้ ความข้อนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึง กรณีที่บุคคลผู้ชำระหนี้ ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิหรือไม่รู้ตัวเจ้าหนี้ได้แน่นอน โดยมิใช่ความผิดของตน”

มาตรา ๓๓๒ บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้ต่อเมื่อเจ้าหนี้จะต้องชำระหนี้ตอบแทนด้วยไซร้ ท่านว่าลูกหนี้จะกำหนดว่า ต่อเมื่อเจ้าหนี้ชำระหนี้ตอบแทนจึงให้มีสิทธิรับเอาทรัพย์ที่วางไว้นั้นก็ได้

มาตรา ๓๓๓ บัญญัติว่า “การวางทรัพย์นั้น ต้องวาง ณ สำนักงานวางทรัพย์ประจำตำบลที่จะต้องชำระหนี้

ถ้าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกฎข้อบังคับเฉพาะกาลในเรื่องสำนักงานวางทรัพย์ เมื่อบุคคลผู้ชำระหนี้ร้องขอ ศาลจะต้องกำหนดสำนักงานวางทรัพย์และตั้งแต่งผู้พิทักษ์ที่วางนั้นขึ้น

ผู้วาง ต้องบอกกล่าวให้เจ้าหนี้ทราบการที่ได้วางทรัพย์นั้นโดยพลัน”

การวางทรัพย์เป็นกระบวนการที่อนุญาตให้ลูกหนี้หรือบุคคลที่สามที่ยินดีจะชำระหนี้แทนลูกหนี้มาวางทรัพย์ ณ สำนักงานวางทรัพย์ ซึ่งหากดำเนินการอย่างถูกต้องแล้วย่อมส่งผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ ถึงแม้ว่าเจ้าหนี้ไม่ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้

เหตุที่จะวางทรัพย์ได้มีดังนี้

๑) เจ้าหนี้บอกปัดไม่ยอมรับชำระหนี้หรือปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ เช่น จ่ายค่าเช่าบ้านไม่ได้ เพราะผู้ให้เช่าบ่ายเบี่ยงเพื่อหาเหตุจะยกเลิกการเช่า

๒) เจ้าหนี้ไม่สามารถจะรับชำระหนี้ได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะเจ้าหนี้ไม่อยู่หรือไปต่างประเทศไม่ทราบจะกลับมาเมื่อใด

๓) ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิของเจ้าหนี้ หรือรู้ตัวเจ้าหนี้ได้แน่นอน โดยมิใช่ความผิดของตน เช่น เจ้าหนี้ตาย ลูกหนี้ไม่ทราบว่าใครเป็นทายาท

๔) ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๓๒, ๓๐๒, ๖๓๑, ๖๓๙, ๗๕๔, ๗๗๒ และมาตรา ๙๔๗

๕) ตามบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นให้มีการวางทรัพย์ เช่น กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

๖) ตามคำสั่งศาล

ทรัพย์ที่วางได้ ได้แก่ เงินและทรัพย์สินอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่จะส่งมอบกันตามกฎหมาย เช่น วางทรัพย์ด้วยเงินสด วางด้วยเช็คทุกชนิดถ้าหากให้มีผลสมบูรณ์ในวันที่วาง ผู้วางทรัพย์ควรวางเป็นเงินสด

ทรัพย์ที่ไม่ควรวาง ได้แก่ ทรัพย์ที่สภาพทรัพย์ไม่ควรแก่การวาง หรือเป็นที่พึงวิตกว่าทรัพย์นั้นต่อไปจะเสื่อมเสียหรือทำลาย หรือบุบสลายได้ เช่น น้ำแข็งที่สลักเป็นรูปต่าง ๆ เพื่อความสวยงามในงานสมรส หรือเป็นทรัพย์ที่ค่ารักษาทรัพย์แพงเกินควร หรือเป็นพวกตึกแถว โรงแรม คอนโดมิเนียม เครื่องจักร เป็นต้น

บุคคลที่วางทรัพย์ได้

บุคคลที่สามารถวางทรัพย์ คือ

๑) ลูกหนี้

๒) ผู้รับมอบอำนาจลูกหนี้

๓) บุคคลภายนอกที่เต็มใจชำระหนี้แทนลูกหนี้ เว้นแต่สภาพของหนี้ที่จะชำระนั้นไม่อาจให้บุคคลภายนอกชำระแทนได้

สถานที่ติดต่อในการวางทรัพย์

สถานที่ติดต่อในการวางทรัพย์ คือ

๑) ส่วนกลาง ติดต่อที่สำนักงานวางทรัพย์กลาง กรมบังคับคดี เลขที่ ๑๘๙/๑ ถนนบางขุนนนท์ แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพ โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๑-๔๙๙๙

๒) ส่วนภูมิภาค ติดต่อที่ สำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ ภูมิภาคที่ ๑-๙ และสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำจังหวัด

วิธีปฏิบัติและหน้าที่ของผู้วางทรัพย์

๑) เขียนคำขอวางทรัพย์ตามแบบ ว.๑ หากมอบให้บุคคลอื่นวางทรัพย์แทนต้องทำใบมอบอำนาจตามแบบ ว.๔

๒) เตรียมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการวางทรัพย์ในเรื่องนั้นๆ มาแสดง

๒.๑) ถ้าวางตามสัญญาประนีประนอมยอมความของศาลให้มีคำพิพากษาตามยอมที่จ่าศาลรับรอง

๒.๒) ถ้าวางตามสัญญาเช่าให้มีสัญญาเช่าพร้อมถ่ายสำเนาสัญญาเช่าที่รับรอง

๒.๓) ถ้าวางตามสัญญาขายฝากให้มีสัญญาขายฝากพร้อมถ่ายสำเนาสัญญาขายฝากที่รับรอง

๓) ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายครั้งแรก ๓๐๐ บาท

๔) ในกรณีทรัพย์ที่วางเป็นอสังหาริมทรัพย์ต้องนำเจ้าพนักงานไปตรวจทรัพย์ก่อน

๕) ผู้วางทรัพย์หรือผู้รับมอบอำนาจต้องมาให้เจ้าพนักงานสอบสวนถึงที่มาแห่งมูลหนี้

๖) ผู้วางทรัพย์ต้องแจ้งการวางทรัพย์ให้เจ้าหนี้ทราบโดยเร็ว

ผลของการวางทรัพย์

๑) ทำให้ท่านหลุดพ้นจากหนี้ที่ต้องชำระไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดและไม่ต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ เจ้าหนี้หลังจากวันที่ท่านวางทรัพย์

๒) เจ้าหนี้มีสิทธิมารับทรัพย์ที่วางภายใน ๑๐ ปี นับแต่ได้รับคำบอกกล่าวการวางทรัพย์ หากเจ้าหนี้ไม่มารับสิทธิของเจ้าหนี้เหนือทรัพย์ที่วางเป็นอันระงับไป

๓) เมื่อเจ้าหนี้มารับเงินแล้ว ผู้วางทรัพย์ ต้องมารับค่าใช้จ่ายที่วางประกันไว้คืน หากผู้วางทรัพย์ ไม่มารับคืนภายใน ๑ เดือน เงินค่าใช้จ่ายวางประกันตกเป็นของแผ่นดินด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิอย่างไร

อำนาจแห่งมูลหนี้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิอย่างไร

เมื่อมีหนี้ต่อกันและลูกหนี้ได้ตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะนำคดีไปฟ้องต่อศาลขอให้บังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๑๓ ซึ่งบัญญัติว่า

“ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้เมื่อสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำการอันหนึ่งอันใด เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอันนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่ถ้าวัตถุแห่งหนี้เป็นอันให้กระทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งไซร้ ศาลจะสั่งให้ถือเอาตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ก็ได้

ส่วนหนี้ซึ่งมีวัตถุเป็นอันจะให้งดเว้นการอันใด เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้รื้อถอนการที่ได้กระทำลงแล้วนั้นโดยให้ลูกหนี้เสียค่าใช้จ่าย และให้จัดการอันควรเพื่อกาลภายหน้าด้วยก็ได้

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาก่อนนี้ หากระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่”

และหากศาลพิพากษาให้ลูกหนี้แพ้คดีหรือให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้วลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอีก เจ้าหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลออกคำบังคับบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ภายในเวลาที่ศาลกำหนดในคำบังคับและหากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาอีก เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งเจ้าพนักงานคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วนำทรัพย์สินดังกล่าว ออกขายทอดตลาดเอาเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์ดังกล่าวมาดำเนินการขายทอดตลาดนั้น เจ้าหนี้ต้องดำเนินการเสียภายใน ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหากล่วงเลยระยะเวลา ๑๐ ปีดังกล่าว เจ้าหนี้ก็เสียสิทธิในการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑ ซึ่งบัญญัติว่า

“ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

๓.๑.๗ กฎหมายเกี่ยวกับอายุความทางแพ่ง

อายุความ คือ กำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ว่า สิทธิเรียกร้องที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลหนึ่งนั้น ต้องใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าปล่อยไว้จนเกินกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ

โดยทั่วไปแบ่งอายุความออกเป็น ๒ ประเภท คือ อายุความได้สิทธิ กับอายุความเสียสิทธิซึ่งอายุความทั้งสองอย่างนี้แตกต่างกัน คือ

อายุความได้สิทธิ คือ อายุความที่ทำให้ได้มาซึ่งสิทธิ เนื่องจากการใช้สิทธิติดต่อกันเป็นเวลานานจนครบกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การครอบครองปรปักษ์ การได้ภารจำยอม การได้สิทธิครอบครองในที่ดินมือเปล่า

อายุความเสียสิทธิ คือ อายุความที่ทำให้ผู้ทรงสิทธิต้องเสียสิทธิที่มีอยู่ เพราะการปล่อยปละละเลย ไม่ใช้สิทธิของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น เสียสิทธิในการฟ้องเรียกเงินกู้คืนจากผู้กู้เสียสิทธิในการบังคับคดีตามคำพิพากษา เป็นต้น

๓.๑.๗.๑ การเริ่มนับอายุความ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๑๒ ได้กำหนดไว้ว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป...” กล่าวคือ อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ถ้าเจ้าหนี้ยังไม่สามารถจะใช้สิทธิเรียกร้องได้ อายุความก็ยังไม่เริ่มนับ เช่น การกู้ยืมเงินกัน ถ้าทำสัญญากันไว้มีระยะเวลาการชำระหนี้ที่แน่นอนวันใดแล้ว ก่อนจะถึงกำหนดวันที่ต้องชำระหนี้ ก็ยังไม่นับอายุความ ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงิน นาย ข. ไป ๒๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๙ ทำสัญญากันไว้ว่าจะชำระหนี้ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ ฉะนั้น ในระหว่างที่ยังไม่ถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ นาย ข. เจ้าหนี้ยังไม่สามารถเรียกให้ นาย ก. ทำการชำระหนี้ได้ อายุความจึงยังไม่เริ่มนับ กรณีนี้อายุความจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๐ เป็นต้นไป บางท่านอาจสงสัยว่าถ้าเกิดว่าไม่ได้กำหนดวันชำระหนี้ไว้ในสัญญาอายุความจะเริ่มนับวันไหน กรณีที่ไม่ได้กำหนดวันชำระหนี้กันไว้ในสัญญา กฎหมายถือว่าเจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ตั้งแต่วันที่กู้เลย ฉะนั้น อายุความจึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ทำสัญญากู้เลย

๓.๑.๗.๒ อายุความการฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ยืม

เมื่อพิจารณาถึงการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้คืนที่ชัดเจน (ตามที่ระบุในสัญญากู้ยืม) การที่เจ้าหนี้จะมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้นั้นจึงต้องนับตั้งแต่วันที่ครบกำหนดระยะเวลาในสัญญาและลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้

จะเห็นได้ว่าการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตามข้อ ๓๘ ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดไว้ว่า “ให้คณะกรรมการกองทุนหมูบ้านแตงตั้งผูแทนกรรมการกองทุนหมู่บ้านอยางนอยสองคน เปนผูแทนคณะกรรมการกองทุนหมูบานในการทำสัญญากูยืมเงินกับผูขอกูที่ไดรับอนุมัติเงินกู้” ดังนั้น การกู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านจึงต้องมีสัญญากู้ยืมเงินเสมอ แต่หลักเกณฑ์การชำระหนี้คืนซึ่งจะต้องระบุในสัญญาจะกำหนดให้ชำระคืนเป็นรายปีหรือแบ่งชำระเป็นรายงวดอย่างไรนั้น ย่อมเป็นไปตามความประสงค์ของสมาชิกที่ยื่นคำขอกู้ รวมถึงการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้น การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านจึงมีกำหนดระยะเวลาชำระเงินกู้คืนที่แน่นอน แต่สมาชิกจะได้ชำระหนี้คืนกองทุนเมื่อไหร่ก็เป็นไปตามมติของคณะกรรมการกองทุนที่ระบุไว้ในสัญญากู้ยืมนั้น ซึ่งการกู้ยืมเงินของกองทุนหมู่บ้านมี ๒ ลักษณะ คือ

๑) หนี้เงินที่สมาชิกต้องชำระคืนเพียงครั้งเดียวหรืองวดเดียว อันมีกำหนดอายุความ ๑๐ ปี

๒) หนี้เงินที่สมาชิกต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ ซึ่งมีกำหนดอายุความ ๕ ปี

อายุความฟ้องเรียกต้นเงินกู้คืน (หนี้เงินที่สมาชิกต้องชำระคืนเพียงครั้งเดียวหรืองวดเดียว) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๐ กำหนดว่า “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นไม่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี” ดังนั้น เมื่อการฟ้องเรียกเงินต้นคืนไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ ๑๐ ปี (อายุความ ๑๐ ปี เริ่มนับตั้งแต่วันที่ครบกำหนดตามสัญญา คือวันถัดไปนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดสัญญาไม่ชำระหนี้)

อายุความฟ้องเรียกเงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๓ (๒) กำหนดให้สิทธิเรียกร้องเงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ มีกำหนดอายุความ ๕ ปี ซึ่งเงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ หมายถึงการผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้เป็นรายเดือนลดหลั่นกันไปแต่ละเดือนจนถึงงวดสุดท้าย การชำระต้นเงินกู้โดยกำหนดชำระคืนเป็นงวดๆ **(อายุความ ๕ ปี เริ่มนับตั้งแต่วันครบกำหนดที่ต้องชำระของแต่ละงวด)**

อายุความฟ้องเรียกดอกเบี้ยค้างชำระ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓ (๑) กำหนดให้สิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยค้างชำระมีกำหนดอายุความ ๕ ปี ซึ่งดอกเบี้ยค้างชำระ หมายถึงดอกเบี้ยที่สมาชิกไม่สามารถชำระได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาเงินกู้หรือตามข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระอยู่ก่อนถึงวันฟ้องคดี

๓.๑.๗.๓ อายุความกรณีลูกหนี้ถึงแก่ความตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๕๔ กำหนดไว้ว่า “ห้ามไม่ให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย.....”

ในกรณีที่สมาชิกผู้กู้ตาย “หนี้ย่อมไม่ระงับไปด้วยความตายของลูกหนี้” ดังนั้น หน้าที่และความรับผิดของผู้ตายไม่เป็นการเฉพาะตัว ย่อมเป็นมรดกแก่ทายาท ตามกฎหมายถือว่าสิทธิและหน้าที่ของผู้ตายย่อมตกทอดแก่ทายาท หากเกิดกรณีนี้ขึ้น ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านดำเนินการประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเรียกผู้ค้ำประกันมาทำข้อตกลงความรับผิดหรือเรียกทายาทผู้กู้ เช่น พ่อ แม่ ลูก พี่ หรือน้องของผู้กู้ มาทำหนังสือยินยอมชดใช้หนี้แทน หากไม่มีทายาทผู้ใดมาทำหนังสือยินยอมชดใช้หนี้แทนผู้ตายกรณีกองทุนหมู่บ้านเป็นนิติบุคคลแล้ว ให้กองทุนหมู่บ้านจัดประชุมสมาชิกเพื่อแจ้งให้ทราบว่าจะมีการดำเนินคดีกับทายาทของลูกหนี้ผู้ตายและมีมติให้มอบอำนาจแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน (ระบุในระเบียบวาระการประชุมให้ชัดเจน) ดำเนินการฟ้องคดีแก่ทายาทของผู้ตายภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่คณะกรรมการกองทุนได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงความตายของผู้กู้

กรณีกองทุนหมู่บ้านยังไม่เป็นนิติบุคคล ให้กองทุนหมู่บ้านจัดประชุมสมาชิก เพื่อแจ้งให้ทราบว่าจะมีการดำเนินคดีกับทายาทของลูกหนี้ผู้ตาย และมีมติให้มอบอำนาจแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน (ระบุในระเบียบวาระการประชุมให้ชัดเจน) จากนั้นให้ดำเนินการขอหนังสือมอบอำนาจจาก สทบ. โดยการยื่นความประสงค์ขอรับมอบอำนาจในการดำเนินคดีต่อคณะอนุกรรมการระดับต่างๆ จนถึง สทบ. และหลังจากที่ได้รับหนังสือมอบอำนาจจาก ผอ. สทบ แล้ว **ให้รีบดำเนินการฟ้องคดีแก่ทายาทผู้ตายภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ ผอ. สทบ.ลงนามในหนังสือมอบอำนาจ** ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๒๑/๒๕๔๘

เมื่อเจ้ามรดก (ลูกหนี้) ตาย ต้องถือว่า “หนี้” ที่เจ้ามรดกเป็นลูกหนี้นั้นได้ถึงกำหนดชำระทันที ไม่ว่าจะครบกำหนดตามสัญญาแล้วหรือไม่ แม้เจ้ามรดกตายก่อนหนี้ถึงกำหนดชำระตามสัญญา เจ้าหนี้ก็ต้องฟ้องทายาทภายใน ๑ ปี ดังนั้น แม้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกมีอายุความยาวกว่า ๑ ปี เช่นอายุความ ๑๐ ปี ตามสัญญากู้ยืมที่ต้องชำระเงินคืนเพียงครั้งเดียว เจ้าหนี้ก็ต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก เช่น ลูกหนี้ทำสัญญาเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๗ ต่อมาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ในวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๗ (อายุความ ๑๐ ปีเริ่มนับทันที) และปรากฏว่าลูกหนี้ถึงแก่ความตายในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๗ (ก่อนอายุความจะครบ ๑๐ ปี) ดังนี้ เจ้าหนี้ก็จะต้องฟ้องทายาทผู้รับมรดกภายในอายุความ ๑ ปี คือ ภายในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๘ นั้นเอง มิฉะนั้นแล้วคดีฟ้องแก่ทายาทของลูกหนี้ผู้ตายย่อมขาดอายุความ

๓.๑.๗.๔ อายุความกรณีผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตาย

การตายของผู้ค้ำประกัน ไม่ทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นความรับผิดตามสัญญาค้ำประกัน เพราะกองมรดกของผู้ค้ำประกันที่ตายนั้น ยังมีภาระผูกพันต้องรับผิดตามสัญญาค้ำประกันดังกล่าว แต่ทั้งนี้ทายาทในกองมรดกไม่ต้องรับผิดเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตนได้รับ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๖๘/๒๕๕๕

กรณีผู้ค้ำประกันตายก่อนที่ลูกหนี้จะผิดนัดชำระหนี้ คณะกรรมการควรให้ผู้กู้จัดหาผู้ค้ำประกันคนใหม่เข้ามาแทน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายหรือเกิดปัญหาในการบังคับชำระหนี้ในภายหลัง

๓.๑.๗.๕ อายุความสะดุดหยุดลง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๑๕ บัญญัติว่า

“เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงไปนั้นไม่นับเข้าในอายุความเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เวลานั้น”

จากบทบัญญัตินี้ อายุความสะดุดหยุดลง คือ การที่มีพฤติการณ์ทำให้อายุความซึ่งกำลังเดินอยู่นั้นหยุดไม่มีการนับอายุต่อไป และผลที่ตามมาก็คือ ระยะเวลาที่เดินมาจนถึงเวลาที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้น ไม่นับเข้าในอายุความ โดยถือว่าอายุความที่ผ่านมาทั้งหมดเท่าใดให้ตัดทิ้งจนหมด เมื่อเหตุอันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดลงไปเมื่อใดก็ให้นับอายุความขึ้นใหม่

๓.๑.๗.๕.๑ เหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง

๑) ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ ได้แก่ การกระทำอันมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไว้ (ทำให้เองโดยใจสมัคร)

(๒) การชำระหนี้ให้บางส่วน

(๓) ชำระดอกเบี้ย

(๔) ให้ประกัน

(๕) ทำการอันปราศจากข้อสงสัยอันเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้น

๒) เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ เป็นกรณีตามมาตรา ๑๙๓/๑๖ ซึ่งบัญญัติว่า

“หนี้ใดตามมูลแห่งหนี้นั้น เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เป็นคราวๆ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ในเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนอายุความครบบริบูรณ์ เพื่อเป็นหลักฐานว่าอายุความสะดุดหยุดลง”

๓) เจ้าหนี้ฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลแสดงสิทธิของเจ้าหนี้

๔) เจ้าหนี้ทำการอันมีผลเช่นเดียวกับการฟ้องคดี ได้แก่ การยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย หรือมอบคดีให้อนุญาโตตุลาการพิจารณา หรือกระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี

๓.๑.๗.๖ การทำหนังสือรับสภาพหนี้

หนังสือรับสภาพหนี้ คือหนังสือที่ลูกหนี้ทำให้แก่เจ้าหนี้เพื่อรับรองว่าตนเป็นหนี้อยู่จริง **การทำหนังสือรับสภาพหนี้ควรทำก่อนอายุความในการฟ้องร้องคดีจะสิ้นสุดลง** ซึ่งในหนังสือรับสภาพหนี้จะมีข้อความยังไงก็ได้ แต่ต้องมีใจความสำคัญว่าเป็นหนี้กันจริง เช่น นาย ก กู้เงินนาย ข ไป ๑๐,๐๐๐ บาทเมื่อสิทธิเรียกร้องของนาย ข ในอันที่จะเรียกให้นาย ก ชำระหนี้เงินต้นคืนใกล้จะหมดอายุความ ๑๐ ปี นาย ก ได้ทำหนังสือให้แก่ นาย ข มีข้อความรับรองว่า นาย ก ได้กู้เงินนาย ข ไป ๑๐,๐๐๐ บาทจริง ดังนี้ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงในขณะนั้น และเริ่มต้นนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไป

ตัวอย่าง ลูกหนี้ทำสัญญากู้เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๗ ต่อมาลูกหนี้ได้ผิดนัดชำระหนี้ ในวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นเหตุให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ดังกล่าวอันทำให้อายุความฟ้องร้องดำเนินคดีเริ่มนับทันที และอายุความจะสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนด ๕ ปี (กรณีเป็นการชำระหนี้เป็นรายงวด) ถ้าหากลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ ก็จะทำให้อายุความเดิมสะดุดหยุดลง และเริ่มนับอายุความใหม่อีก ๕ ปีนับแต่วันทำหนังสือรับสภาพหนี้ เป็นต้น

๓.๑.๗.๗ การทำหนังสือรับสภาพความผิด

หนังสือรับสภาพความผิด คือ **หนังสือที่ลูกหนี้ทำขึ้นเพื่อรับสภาพความผิด ภายหลังหนี้ขาดอายุความแล้ว** เช่นกรณีมีการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกผู้กู้ไปแล้ว ภายหลังปรากฏว่าสมาชิกผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ หรือไม่มีการชำระหนี้เงินต้นหรือดอกเบี้ยคืนอีกเลย จนล่วงเลยระยะเวลา ๕ ปีในกรณีผ่อนชำระหนี้คืนเป็นงวด ๆ หรือล่วงเลยระยะเวลา ๑๐ ปี ในกรณีชำระหนี้งวดเดียว ในการนี้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียกสมาชิกผู้กู้ที่ผิดนัดชำระหนี้มาทำหนังสือรับสภาพความผิด ยอมชำระหนี้คืนกองทุนหมู่บ้าน ตามความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้รายนั้น ซึ่งจะทำให้อายุความในการฟ้องร้องนับต่ออีก ๒ ปี เนื่องจากสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความไม่ได้ระงับหรือดับสูญไปเลย สิทธิเรียกร้องนั้นยังคงมีอยู่ ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้หรือรับสภาพความผิดโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือให้ประกันสำหรับสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความแล้วไม่ว่าลูกหนี้กระทำไปโดยรู้หรือไม่รู้ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้ก็จะเรียกคืนหรือถอนคืนไม่ได้ ซึ่งทำให้อายุความนับต่ออีก ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๕ แต่ต้องดำเนินคดีภายในระยะเวลา ๒ ปีนี้ โดยไม่มีการทำหนังสือรับสภาพความผิดอีก

หากลูกหนี้ไม่ยอมทำหนังสือรับสภาพความผิด ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านดำเนินการฟ้องร้องคดีตามกฎหมายสำหรับสมาชิกรายนั้นได้เลย ซึ่งตามกฎหมายแล้วศาลไม่มีอำนาจยกปัญหาเรื่องอายุความในคดีแพ่งมาเป็นเหตุยกฟ้องคดีได้ เพราะหนี้ขาดอายุความก็สามารถฟ้องร้องได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๙๓/๙ ที่บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” และมาตรา ๑๙๓/๑๐ “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้” ในคดีแพ่งถึงแม้ว่าหนี้ของเราขาดอายุความแล้ว เจ้าหนี้ก็อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ การที่สิทธิเรียกร้องหรือหนี้ขาดอายุความเป็นแต่เพียงเป็นเหตุให้ลูกหนี้ปฏิเสธการชำระหนี้ได้เท่านั้น ไม่ทำให้เจ้าหนี้เสียสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับคดี เพราะการที่หนี้ขาดอายุความไม่เป็นเหตุทำให้หนี้นั้นระงับแต่อย่างใด เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิที่จะฟ้องได้อยู่ ศาลจะพิพากษายกฟ้องไปเลยยังไม่ได้ ลูกหนี้ต้องยกเหตุที่หนี้ขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เพื่อปฏิเสธการชำระหนี้ตามฟ้อง แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ยกเหตุขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ไม่ว่าจะเพราะเหตุใดก็ตาม ศาลก็ไม่อาจเอาเหตุหนี้ขาดอายุความยกเป็นเหตุให้ยกฟ้องได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๙๓/๒๓

“เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้”

ดังนั้น หนี้ที่ขาดอายุความ ไม่เป็นเหตุให้หนี้ระงับแต่อย่างใด ถ้ายังเป็นหนี้กันอยู่ไม่ว่าจะผ่านไปนานเท่าใด แม้จะขาดอายุความ หากยังไม่ได้ชำระหนี้กันหนี้ก็ยังคงเป็นหนี้อยู่ตลอด ดังนั้นหากภายหลังที่หนี้ขาดอายุความฟ้องร้องแล้ว แต่ลูกหนี้ได้มาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หนี้ก็เป็นอันระงับลงและภายหลังลูกหนี้จะเรียกเงินคืน โดยอ้างเหตุหนี้ขาดอายุความแล้วไม่ได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๙๓/๒๘

“การชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องซึ่งขาดอายุความแล้วนั้น ไม่ว่ามากน้อยเพียงใดจะเรียกคืนไม่ได้ แม้ว่าผู้ชำระหนี้จะไม่รู้ว่าสิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้วก็ตาม”

ส่วนการที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้หรือชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง แต่การกระทำดังกล่าวจะเป็นการรับสภาพหนี้ได้ต้องกระทำระหว่างหนี้นั้นยังไม่ขาดอายุความ ถ้าหากหนี้ขาดอายุความไปแล้วก็ไม่มีกรณีที่จะรับสภาพหนี้ได้ ดังนั้น การที่ลูกหนี้ชำระหนี้บางส่วนไปภายหลังที่หนี้ขาดอายุความแล้ว จึงไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ แต่มีผลเพียงว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปแล้ว เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใดนั้นไม่สามารถเรียกคืนได้ ไม่ว่าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปโดยรู้หรือไม่รู้กำหนดอายุความก็ตาม หนี้ส่วนที่เหลือที่ยังไม่มีการชำระก็ยังคงถือว่าขาดอายุความต่อไป ลูกหนี้ยังคงมีสิทธิปฏิเสธไม่ชำระหนี้ในส่วนนี้ได้ต่อไป

๓.๑.๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับอายุความ

มาตรา ๑๙๓/๙ สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ

มาตรา ๑๙๓/๑๐ สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้

มาตรา ๑๙๓/๑๒ อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น

มาตรา ๑๙๓/๓๐ อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๙๓/๓๓ สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ให้มีกำหนดอายุความห้าปี

(๑) ดอกเบี้ยค้างชำระ

(๒) เงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ

(๓) ค่าเช่าทรัพย์สินค้าชำระ เว้นแต่ค่าเช่าสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา ๑๙๓/๓๔ (๖)

(๔) เงินค้างจ่ายคือ เงินเดือน เงินปี เงินบำนาญ ค่าอุปการะเลี้ยงดู และเงินอื่นๆ ในลักษณะทำนองเดียวกับที่มีการกำหนดจ่ายเป็นระยะเวลา

(๕) สิทธิเรียกร้องตาม มาตรา ๑๙๓/๓๔ (๑) (๒) และ (๓) ที่ไม่อยู่ในบังคับอายุความสองปี

๓.๑.๙ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการทำละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๕ ละเมิด

มาตรา ๔๒๐ ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ก. ความหมายของละเมิด

๑. ผู้กระทำ ผู้ที่กระทำละเมิดได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ นั้นไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้ใด บุคคลที่มีสภาพบุคคลอยู่ในวันที่ทำให้เกิดละเมิดย่อมต้องรับผิดในการละเมิดของตน บุคคลธรรมดาแม้จะไม่มีความสามารถในการทำนิติกรรม เช่น ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถก็ทำละเมิดได้ นิติบุคคลนั้น แม้ไม่มีชีวิตจิตใจแต่ก็มีการกระทำอันเป็นการละเมิดได้ โดยผ่านผู้กระทำแทนทั้งหลาย

๒. การกระทำการที่จะทำให้เกิดละเมิดบุคคลอื่นได้นั้น ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และอยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ ที่ผู้กระทำจะเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายของตน การคิดหรือเพียงแต่ตัดสินใจยังไม่ถือเป็นการกระทำ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ ตราบใดที่ยังไม่ได้กระทำตามที่คิดที่ตัดสินใจไว้ ก็ถือว่ายังไม่มีการกระทำ การกระทำที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับจิตใจไม่อาจจะเรียกว่ามีการกระทำได้ การกระทำของเด็กทารกการเคลื่อนไหวร่างกายนั้นเกิดจากความไร้เดียงสาไม่อาจจะเรียกว่าเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้

บังคับของจิตใจหรือการเคลื่อนไหวเพราะเกิดจากการเจ็บป่วย ละเมอ เป็นการเคลื่อนไหวโดยไร้สติไม่เป็นการกระทำ แต่คนที่มีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือมีจิตฟั่นเฟืองแม้ในทางอาญาจะเป็นเหตุยกเว้นโทษ แต่ในทางแพ่งหากกระทำในขณะที่รู้สำนึกในการกระทำก็ต้องรับผิดในการละเมิด

๓. โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ความรับผิดเพื่อการละเมิดเป็นความรับผิดทางแพ่งที่มีหลักว่าจะต้องมีการกระทำก่อน โดยความผิดในที่นี้พิจารณาจากการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ โดยที่การจงใจนั้น มีสองความหมาย คือการตั้งใจให้ผู้อื่นเสียหายหรือเพียงแค่รู้ว่าการกระทำของตนอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายได้ โดยที่ผลของความเสียหายจะเกิดมากหรือน้อยไม่ใช่ข้อสำคัญ

ส่วนการกระทำโดยประมาทนั้น หมายถึงการกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอ ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้วบุคคลเช่นนั้นอาจใช้ความระมัดระวังได้ แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่ และจะต้องไม่ใช่การกระทำโดยตั้งใจหรือเล็งเห็นผล ซึ่งความรับผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติระดับของความประมาทไว้ ว่ากระทำประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นความประมาทเลินเล่อในระดับใดก็เป็นการกระทำอันเป็นละเมิดได้ทั้งนั้น แต่ในส่วนของความระมัดระวังนั้นหากบุคคลใดมีอาชีพในการทำงานนั้นๆ จะต้องใช้ความระมัดอย่างผู้มีอาชีพจะใช้ความระมัดระวังอย่างเช่นวิญญูชนที่ไม่ได้ทำอาชีพอย่างตนเองไม่ได้

๔. โดยผิดกฎหมาย

ความหมายของการกระทำโดยผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นมีความหมายเพียงแค่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น แม้การกระทำนั้น ไม่ถึงกับผิดกฎหมายโดยชัดแจ้ง แต่กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือผิดหน้าที่ก็เป็นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามความหมายของมาตรา ๔๒๐ แล้ว แต่ถ้าหากว่าการกระทำนั้นผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่ทำได้ตามกฎหมาย แม้จะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่นก็ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายนั้น

แม้แต่การกระทำนั้นเป็นการใช้สิทธิของผู้กระทำที่สามารถทำได้ แต่ถ้าเป็นการใช้สิทธิที่มีแต่จะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น แม้การกระทำนั้นจะไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็เป็นการละเมิดได้เช่นกัน เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๑ บัญญัติไว้ว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

๕. ความเสียหายต่อบุคคลอื่น

ความรับผิดในการละเมิดนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อนั้น ไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นด้วย หากไม่เกิดความเสียหาย ความรับผิดในการละเมิดก็ไม่อาจมีได้ ความเสียหายต่อผู้อื่นนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ “...ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นนั้น อาจเป็น ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายในเรื่องละเมิดต้องการคุ้มครองให้กับบุคคลทุกคน ไม่ให้มีผู้มีผู้ใดมาทำอันตรายและหากฝ่าฝืนจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ข. ความรับผิดในความละเมิด

๑. ความรับผิดในทางละเมิดของตนเอง บุคคลใดเมื่อก่อความเสียต่อผู้อื่นขึ้นมาแล้วย่อมต้องรับผิดในการกระทำของตน โดยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อการละเมิดของตนเอง ซึ่งเป็นหลักความยุติธรรมในการเยียวยาความเสียหายอันเกิดแต่การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นให้กับผู้เสียหาย ซึ่งความรับผิดในการละเมิดของตนเองนี้เป็นตามหลักปรกติที่ว่าใครกระทำความผิด ผู้นั้นเท่านั้นที่ต้องรับผิด คนอื่นไม่เกี่ยว ซึ่งได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

๑.๑ กรณีบุคคลทำละเมิดตาม มาตรา ๔๒๐

๑.๒ กรณีนิติบุคคลรับผิดในการทำละเมิดของผู้แทนนิติบุคคลตามมาตรา ๗๖

๒. ความรับผิดในการทำละเมิดของบุคคลอื่น ตามปกติแล้วความรับผิดในการละเมิดนั้นจะมีขึ้นได้ก็แต่โดยการกระทำของตนเองไม่ว่าความเสียหายนั้นจะกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เมื่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นแล้ว ย่อมต้องรับผิด แต่มีบางกรณีที่กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่มีความเกี่ยวข้องต้องรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้อื่น แม้บุคคลนั้นไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำละเมิดของบุคคลอื่นเลยแต่อย่างใด แต่ก็ต้องรับผิดซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักการทั่วไปของละเมิดที่เป็นการรับผิดในการกระทำของตนเอง ความรับผิดในการละเมิดของผู้อื่น จึงเป็นบทยกเว้นของกฎหมายต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้และต้องตีความบทบัญญัติดังกล่าวอย่างจำกัด โดยพิจารณาเหตุผลประกอบในการตีความบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่ต้องได้รับการเยียวยาและเป็นธรรมต่อผู้ที่ต้องรับผิดในการละเมิดของผู้อื่น ซึ่งความรับผิดเพื่อการละเมิดของผู้อื่นนั้นได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

๒.๑ กรณีของนายจ้างร่วมรับผิดในการทำละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา ๔๒๕

๒.๒ กรณีตัวการร่วมรับผิดในการทำละเมิดของตัวแทน ตามมาตรา ๔๒๗

๒.๓ กรณีความรับผิดของบิดา มารดา ผู้อนุบาลร่วมรับผิดในการทำละเมิดของผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถ ตามมาตรา ๔๒๙

๒.๔ กรณีความรับผิดของครูบาอาจารย์ นายจ้าง บุคคลอื่นผู้ดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ ตามมาตรา ๔๓๐

ค. การฟ้องเพื่อติดตามเอาทรัพย์คืน

การฟ้องเพื่อติดตามเอาทรัพย์คืน

มาตรา ๑๓๓๖ ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ง. ภายในบังคับแห่งกฎหมาย

คำว่า “กฎหมาย” หมายถึง ทั้งกฎหมายลักษณะทรัพย์และกฎหมายอื่น หมายความว่าถ้ากฎหมายลักษณะทรัพย์และกฎหมายอื่นบัญญัติไว้เป็นอย่างใด ก็ให้เป็นไปตามนั้น การใช้สิทธิของเจ้าของทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย

เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิฯ

คำว่า “เจ้าของทรัพย์สิน” หมายรวมทั้งเจ้าของทรัพย์สินที่มีกรรมสิทธิ์ และเจ้าของทรัพย์สินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ โดยกฎหมายกำหนดให้มีสิทธิครอบครองโดยมีข้อแตกต่างกัน คือเจ้าของทรัพย์ที่มีกรรมสิทธิ์มีสิทธิตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้โดยไม่มีอายุความ เว้นแต่จะถูกจำกัดโดยการครอบครองปรปักษ์ ตามมาตรา ๑๓๘๒ และมาตรา ๑๓๘๓ แต่เจ้าของทรัพย์สินที่มีเพียงสิทธิครอบครองต้องติดตามเอาทรัพย์สินคืน จากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ภายใน ๑ ปี มิฉะนั้นจะเสียสิทธิ

มาตรา ๑๓๓๖ ไม่ได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า “กรรมสิทธิ์” ไว้ แต่กลับบัญญัติถึงสิทธิของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไว้ ๕ ประการ จึงเป็นแหล่งรวมสิทธิของผู้เป็นเจ้าของ โดยได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

๑. สิทธิใช้สอยทรัพย์สินนั้น เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินนั้นอย่างใดก็ได้ แต่อยู่ภายใต้ขอบเขตกฎหมายจะใช้สอยทรัพย์ให้ขัดต่อมาตรา ๑๓๓๗ ถึงมาตรา ๑๓๕๕ ไม่ได้ เพราะบทบัญญัติในมาตราเหล่านี้เป็นข้อจำกัดสิทธิการใช้สอยของเจ้าของทรัพย์

๒. สิทธิจำหน่ายทรัพย์สินนั้น เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินนั้นอย่างใดก็ได้ การจำหน่ายทรัพย์สินนี้จะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย ตามหลัก “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” กล่าวคือ เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิเพียงไรผู้รับโอนทรัพย์สินนั้น ก็ย่อมมีสิทธิเพียงนั้น

๓. สิทธิได้ซึ่งดอกผลในทรัพย์สินนั้น เจ้าของทรัพย์สินย่อมเป็นเจ้าของดอกผล ไม่ว่าจะเป็นดอกผลธรรมดาหรือดอกผลนิตินัย เว้นแต่ในบางกรณี โดยกฎหมายบัญญัติไว้หรือโดยนิติกรรมเจ้าของทรัพย์สินอาจไม่ใช่เจ้าของดอกผล

๔. สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ เป็นสิทธิเด็ดขาดที่ใช้โดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาล แต่การติดตามเอาคืนโดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาลนี้ จะต้องเป็นกรณีที่ไม่ได้มีผู้ใดโต้แย้งสิทธินั้นอยู่ ถ้ามีผู้โต้แย้งสิทธิว่าเขายึดถือทรัพย์สินนั้นโดยชอบ เจ้าของจะติดตามเอาคืนโดยไม่ฟ้องร้องต่อศาลไม่ได้ กรณีนี้จะต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อเอาคืนทรัพย์นั้น การติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือนี้ ถ้าเจ้าของทรัพย์สินจะเรียกคืนเมื่อใดก็ได้ ไม่มีอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๗๒/๒๕๔๓) เว้นแต่จะถูกจำกัดโดยอายุความได้สิทธิในเรื่องการครอบครองปรปักษ์ ตามมาตรา ๑๓๘๒ และมาตรา ๑๓๘๓

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๖๐/๒๕๔๘ จำเลยเอาทรัพย์ของโจทก์ไปโดยไม่ชอบ เมื่อจำเลยไม่อาจคืนทรัพย์นั้นให้แก่โจทก์ได้ จำเลยก็ต้องใช้ราคาแทนการฟ้องเรียกราคาทรัพย์นั้นก็เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาคืนตามป.พ.พ.มาตรา ๑๓๓๖ เช่นกัน ไม่ใช่การฟ้องเรียกค่าเสียหายจากมูลละเมิด คดีไม่ขาดอายุความ

นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านนั้น เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๓๗๒/๒๕๕๖ คดีระหว่าง กองทุนหมู่บ้าน ล. โจทก์ นาง พ. ที่ ๑ กับพวกรวม ๕ คน จำเลย เรื่อง ละเมิดซึ่งคดีดังกล่าวศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นฟ้องโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ ว่าคดีนี้โจทก์ฟ้องเรียกเอาเงินที่ถูกจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ยักยอกไปอันเป็นการฟ้องเพื่อติดตามเอาทรัพย์ของโจทก์คืนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ มิใช่กรณีฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดโจทก์ย่อมฟ้องคดีนี้ได้แม้จะพ้นกำหนดเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๘

๕. สิทธิขัดขวางไม่ให้ผู้อื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นเรื่องที่เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเหนือทรัพย์สินในการขัดขวางไม่ให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินของตนไป แต่สิทธิขัดขวางนี้โดยสภาพเจ้าของทรัพย์สินต้องมีการครอบครองทรัพย์สินอยู่ หากไม่มีการครอบครองก็จะมีสิทธิขัดขวางไม่ได้ จะมีแต่สิทธิติดตามเอาคืน จะต้องทำไปพอสมควรแก่เหตุจึงจะถือเป็นการชอบด้วยกฎหมาย

๓.๒ กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓.๒.๑ ความผิดฐานยักยอกทรัพย์

ความผิดฐานยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ กำหนดไว้ว่า “ผู้ใดครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

๓.๒.๑.๑ องค์ประกอบสำคัญของความผิดฐานยักยอก

๑) ต้องมีการครอบครองทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วย ซึ่งการครอบครอง คือ การที่บุคคลเข้ายึดถือทรัพย์สินโดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตนบุคคลนั้นได้สิทธิครอบครองในทรัพย์สินนั้น เช่น นาย ก เก็บปากกาใครไม่รู้วางลืมทิ้งไว้ได้ ก็เอาไปใช้ แม้ว่าการกระทำแบบนี้จะไม่ถูกต้อง แต่นาย ก ก็ได้ไปซึ่งสิทธิครอบครองในปากกานั้น ขณะที่กรรมสิทธิ์ในปากกานั้นยังเป็นของเจ้าของที่แท้จริงอยู่

๒) เบียดบังเอาทรัพย์นั้นไปเป็นของตนเอง หรือบุคคลอื่น “การเบียดบัง” คือ การแสดงกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใดว่าตนเป็นเจ้าของ เช่น นาย ก ฝากเงินไว้กับนาย ข หนึ่งร้อยบาท นาย ข ได้นำเงินนั้นไปใช้ส่วนตัวโดยที่นาย ก ไม่รับรู้และไม่อนุญาต เป็นกรณีที่นาย ข เบียดบังเอาทรัพย์ของนาย ก ไปเป็นของตนเอง

๓) โดยเจตนาทุจริต กล่าวคือ กระทำไปโดยแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นหรือกระทำโดยมีเจตนาไม่บริสุทธิ์และไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ความผิดฐานยักยอกเป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญาอยู่ในหมวด ๕ ลักษณะ ๑๒ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๕๖ ที่กำหนดว่า “ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้”

๓.๒.๑.๒ อายุความฐานยักยอกทรัพย์

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ ได้กำหนดเรื่องอายุความไว้ว่า “ให้มีอายุความ ๑๐ ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี” ดังนั้น เมื่อความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี จึงมีอายุความ ๑๐ ปี นับตั้งแต่วันกระทำความผิด อย่างไรก็ตามความผิดฐานยักยอกเป็นความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๙๖ หากไม่ได้ร้องทุกข์ภายในกำหนดคดีย่อมขาดอายุความ

๓.๒.๒ ความผิดฐานฉ้อโกง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑ "ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

ความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำผิดต้องมีเจตนาทุจริตหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งชัด และต้องมีเจตนามาตั้งแต่ต้น จากนั้นโดยผลของการหลอกลวงนั้น ผู้กระทำผิดได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ แต่หากมีเจตนาทุจริตและทำการหลอกลวงในภายหลังจากได้ทรัพย์สินไปแล้ว ดังนี้ก็ไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง แต่อาจเป็นความผิดฐานยักยอก

๓.๒.๒.๑ องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา ๓๔๑

๑. ผู้ใดหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

๒. โดยการหลอกลวงดังว่านั้น

(๑) ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือ

(๒) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

๓. โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)

การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงนั้นมีอยู่สองส่วน คือ การแสดงข้อความอันเป็นเท็จและอีกส่วนหนึ่งคือการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

๓.๒.๒.๒ กรณีไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

สัญญาซื้อขายแร่เหล็กระหว่างจำเลยผู้ขายกับโจทก์ผู้ซื้อ ไม่ได้ระบุว่าแร่เหล็กที่จะขายให้โจทก์นั้นจะต้องนำมาจากที่ใด โดยกำหนดแต่เพียงคุณภาพ ขนาด ราคา การขนส่ง การตรวจสอบ ตลอดจนการชำระราคาเท่านั้น หากจำเลยไม่สามารถหาแร่เหล็กมาส่งให้แก่โจทก์ตามสัญญาได้ก็เป็นการผิดสัญญาเท่านั้น หาใช่เป็นการกระทำโดยทุจริตปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่โจทก์อันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๐๘๙/๒๕๕๗)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๗๗/๒๕๕๗ จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ ร่วมกันนำโฉนดที่ดินและหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินมาหลอกลวงโจทก์ในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาทั้งสองและคดีแพ่ง โดยจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ หลอกลวงว่าขอนำที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๗๖๓๓ และ ๗๐๒๒๕ ตีใช้หนี้โจทก์ โจทก์หลงเชื่อหนังสือรับรองราคาประเมินว่าที่ดินตามโฉนดที่ดินเลขที่ ๗๐๒๒๕ มีราคาประเมิน ๑,๓๐๒,๐๐๐ บาท จึงรับโอนที่ดินและถอนคำร้องทุกข์และถอนฟ้องทั้งสามคดี ความจริงที่ดินดังกล่าวมีราคาประเมินเพียง ๑๑๗,๑๘๐ บาท ไม่ได้มีราคาประเมินตามหนังสือรับรองดังกล่าว จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ได้รับประโยชน์เพียงไม่ถูกดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งเท่านั้น ไม่ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากโจทก์ด้วยการที่จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ไม่ต้องชำระหนี้แก่โจทก์ การถอนฟ้องคดีแพ่งนั้นโจทก์สามารถฟ้องใหม่ได้ภายในอายุความการที่โจทก์ถอนคำร้องทุกข์คดีอาญาทั้งสองคดีและถอนฟ้องคดีแพ่งก็ไม่ใช่การถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ เพราะคำฟ้องคดีแพ่งและคำร้องทุกข์ไม่ใช่เอกสารสิทธิ จึงไม่เป็นความผิดฐานร่วมกันฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑

๓.๒.๒.๓ กรณีที่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๖๖๓/๒๕๕๔ การปลอมใบถอนเงินนำไปหลอกลวงเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินจำนวนดังกล่าว แม้จะเป็นเงินที่เจ้าหน้าที่ธนาคารทำพิธีการทางบัญชีของธนาคารหักจากบัญชีของผู้เสียหายก็ตาม แต่เป็นเพราะจำเลยนำเอกสารปลอมไปหลอกลวงจนกระทั่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารหลงเชื่อ เงินที่จำเลยได้ไปจึงเป็นเงินของธนาคาร จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานยักยอกเงินผู้เสียหาย แต่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงธนาคาร

ความผิดฐานฉ้อโกงตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๑ ไม่ได้จำกัดว่าผู้ที่ถูกหลอกลวงจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ แม้ทรัพย์นั้นจะเป็นของผู้หลอกลวง ถ้าหากผู้หลอกลวงโดยทุจริตหลอกลวงผู้ถูกหลอกลวงและโดยการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงก็เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๑๘๓/๒๕๕๖ การที่จำเลยแอบอ้างขอสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนจากผู้เสียหายที่ ๑ ถึงที่ ๑๕ โดยอ้างว่าจะนำไปเข้าร่วมโครงการต่อต้านยาเสพติดให้โทษ แต่กลับนำไปใช้เป็นเอกสารยื่นคำขอและทำสัญญาเช่าใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่กับผู้เสียหายที่ ๑๖ การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานเอาไปเสียซึ่งเอกสารของผู้อื่นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน และฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘๘ และมาตรา ๓๔๑

ผู้เสียหายจะต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงด้วย

การกู้ยืมเงินดังกล่าวโดยจำเลยที่ ๒ ร่วมปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ผู้เสียหายว่า จำเลยที่ ๑ ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้วก่อนที่จะทำสัญญากู้ยืมเงินจากผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายเข้าใจว่า จำเลยที่ ๑ สามารถทำสัญญากู้ยืมเงินและมีผลบังคับตามกฎหมายได้ จึงตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินกับจำเลย การกระทำของจำเลยจึงครบองค์ประกอบความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๑ แล้ว จำเลยที่ ๒ มีความผิดฐานร่วมกันฉ้อโกง

แม้มีเจตนาทุจริตที่เกิดขึ้นภายหลังรับมอบทรัพย์สินแล้วจะไม่ผิดฐานฉ้อโกง แต่หากมีเจตนาเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนก็อาจมีความผิดฐานยักยอกทรัพย์ได้ เช่น จำเลยเป็นคนนำรถเกรดถนนของ ส. ที่ฝากไว้แก่ผู้เสียหายไปจากความครอบครองของผู้เสียหายตามที่ผู้เสียหายแจ้งให้จำเลยเคลื่อนย้ายไปจากปั้มแก๊สของผู้เสียหาย เป็นกรณีที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้มีสิทธิครอบครองทรัพย์ส่งมอบการครอบครองให้แก่จำเลยด้วยความสมัครใจ การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ แต่จำเลยซึ่งมีหน้าที่ต้องนำรถเกรดถนนไปคืนแก่ทายาทของ ส. การที่จำเลยไม่นำไปคืน แต่กลับนำไปเป็นประโยชน์ส่วนตนด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งๆ ที่ไม่ใช่รถเกรดถนนของตน ถือได้ว่าเมื่อจำเลยรับรถเกรดถนนไว้ในครอบครองแล้ว จำเลยมีเจตนาทุจริตเบียดบังเอาทรัพย์ดังกล่าวเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๑ แต่เป็นความผิดฐานยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ วรรคแรก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๔๖๕/๒๕๕๔)

ความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวที่สามารถยอมความกันได้ จึงต้องมีการร้องทุกข์ตามระเบียบก่อนจึงจะทำให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนและต้องร้องทุกข์ภายในอายุความร้องทุกข์ หรือหากจะฟ้องคดีเองก็เช่นเดียวกัน คือ ภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ตาม ป.อ.มาตรา ๙๖ มิฉะนั้น คดีก็เป็นอันขาดอายุความ

๓.๒.๓ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ อยู่ในลักษณะ ๑๒ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หมวด ๗ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๘ กำหนดว่า

“ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์ของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

๓.๒.๓.๑ องค์ประกอบสำคัญของความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

๑) ทำให้ทรัพย์เสียหาย หมายถึง การทำให้ทรัพย์นั้นเสียรูปเดิมไป

๒) ทำลายทรัพย์ คือการทำให้ทรัพย์นั้นหมดสภาพจากการเป็นทรัพย์ หรือทำให้สูญสิ้นไป และเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจ ถ้ามีอำนาจทำได้ ก็ไม่เข้าองค์ประกอบการกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

๓) ทำให้เสื่อมค่า คือการทำให้ราคาของทรัพย์นั้นลดน้อยลง

๔) ทำให้ไร้ประโยชน์ คือทำให้ทรัพย์นั้นใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย แม้ว่าทรัพย์นั้นจะยังคงสภาพเดิมอยู่ก็ตาม

๕) ทรัพย์สินต้องเป็นของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วย ถ้าตนเองเป็นเจ้าของหรือเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วย ย่อมไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์นั้น เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๑ ได้กำหนดว่า “ความผิดตามมาตรา ๓๕๘ และมาตรา ๓๕๙ เป็นความผิดอันยอมความได้”

๓.๒.๓.๒ อายุความฐานทำให้เสียทรัพย์

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ กำหนดอายุความฟ้องร้องสำหรับความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี มีอายุความ ๑๐ ปี เมื่อความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี จึงมีอายุความ ๑๐ ปี นับตั้งแต่วันกระทำความผิด อย่างไรก็ตามความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ เป็นความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ตามมาตรา ๙๖ หากไม่ได้ร้องทุกข์ภายในกำหนดคดีย่อมขาดอายุความ

๓.๒.๔ ความผิดฐานปลอมเอกสาร (ป.พ.พ. มาตรา ๒๖๔)

ความผิดฐานปลอมเอกสาร อยู่ในลักษณะ ๗ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง หมวด ๓ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๔ ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า

“ผู้ใดทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เติมหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสาร โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดกรอกข้อความลงในแผ่นกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่นนั้น ถ้าได้กระทำเพื่อนำเอาเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้นปลอมเอกสารต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

๓.๒.๔.๑ องค์ประกอบสำคัญของความผิดฐานปลอมเอกสาร

(มาตรา ๒๖๔ วรรค ๑)

๑) มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑)ทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือบางส่วนแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด

(๒)เติมหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือ

(๓)ประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสาร

๒) โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

๓) กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง

๔) โดยเจตนา หมายถึง กระทำโดยรู้สำนึกและประสงค์ต่อผลในการกระทำนั้น (มาตรา ๒๖๔ วรรค ๒)

(๑) กรอกข้อความลงในแผ่นกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อของผู้อื่น

(๒) โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่นนั้น

(๓) กระทำเพื่อนำเอาเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้นปลอมเอกสาร

(๔) โดยเจตนา หมายถึง กระทำโดยรู้สำนึกและประสงค์ต่อผลในการกระทำนั้น

๓.๒.๔.๒ การทำปลอมเอกสาร แบ่งออกเป็น ๒ กรณี

๑) ทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือบางส่วน การปลอมลักษณะนี้อาจจะมีเอกสารที่แท้จริงหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้กระทำทำขึ้นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วการกระทำนั้นก็เป็นการปลอมเอกสาร เช่น ในหนังสือสัญญากู้เงิน นายดำ ลงลายมือชื่อว่าเป็นนายแดง อันเป็นการปลอมลงลายมือชื่อผู้อื่นโดยไม่มีอำนาจ จึงเป็นการปลอมเอกสาร

๒) เติมหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในเอกสารที่แท้จริง การปลอมลักษณะนี้ ต้องกระทำต่อเอกสารที่แท้จริง ดังนั้นจึงต้องมีเอกสารที่แท้จริง และมีลักษณะการทำเอกสารที่แท้จริงให้ผิดไปจากเดิมโดย

๒.๑)การเติมเพิ่มข้อความในเอกสารที่แท้จริง เช่น นางดาวทำสัญญากู้เงิน นางฟ้าไปจำนวน ๕๐๐ บาท โดยนางดาวมอบหนังสือสัญญากู้ไว้กับ นางฟ้า ต่อมานางฟ้า ได้เติมข้อความจำนวนเงิน จาก ๕๐๐ บาท เป็น ๕๐๐๐ บาท เป็นต้น

๒.๒)การตัดข้อความในเอกสารที่แท้จริง เช่น ตัดเลขศูนย์ออก เช่น จากจำนวนเงิน ๔๐๐๐ บาทเป็น ๔๐๐ บาท เป็นต้น

๒.๓)การแก้ไขด้วยประการใดๆ เช่น การกระทำทุกอย่างอันเป็นการแก้ไขข้อความในเอกสารที่แท้จริงให้ผิดไปจากข้อความเดิม ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใดๆ ก็ตาม เช่น ขูดลบข้อความหรือตัวเลข แก้จากเลข ๑ เป็นเลข ๗ เป็นต้น

๓.๒.๕ ความผิดฐานใช้หรืออ้างเอกสารปลอม (มาตรา ๒๖๘)

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๖๘ ได้กำหนดไว้ว่า

“ผู้ใดใช้หรืออ้างเอกสารอันเกิดจากการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๖๔ มาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๖ หรือมาตรา ๒๖๗ ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรานั้นๆ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคแรกเป็นผู้ปลอมเอกสารนั้นหรือเป็นผู้แจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความนั้นเองให้ลงโทษตามมาตรานี้แต่กระทงเดียว”

กรณีการใช้หรืออ้างเอกสารปลอมตามมาตรา ๒๖๘ นั้นต้องมีพฤติการณ์ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่นด้วย ซึ่งถ้าผู้ปลอมเป็นผู้ใช้เองให้ลงโทษฐานผู้ใช้เพียงกระทงเดียว

เอกสารปลอม หมายถึง เอกสารที่กระทำขึ้นโดยบุคคลผู้ไม่มีอำนาจ เช่น นายหมีทำสัญญากู้ยืมเงิน ๑๐๐๐ บาทจากนายหมู และมอบหนังสือสัญญาไว้กับนายหมู นายหมูแก้ไขตัวเลขจาก ๑๐๐๐ บาท เป็น ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่มีอำนาจ

เอกสารเท็จ หมายถึง เอกสารที่มีข้อความไม่ตรงกับความเป็นจริง จะกระทำโดยบุคคลมีอำนาจหน้าที่หรือไม่มีอำนาจหน้าที่ก็ได้ เช่น นายดีประธานกองทุนหมู่บ้านออกใบเสร็จรับเงินแก่นายดำสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งที่ไม่ได้มีการชำระหนี้กองทุนกันจริงๆ ใบเสร็จรับเงินจึงเป็นเอกสารเท็จ ซึ่งทำโดยนายดี ประธานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบเสร็จรับเงิน แต่เอกสารที่ออกมีข้อความไม่ตรงกับความจริง เป็นต้น

องค์ประกอบของความผิดฐานนี้ เป็นกรณีใช้หรืออ้างเอกสารอันเกิดจากการกระทำความผิด (เอกสารปลอม เอกสารเท็จ) ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน แม้ความเสียหายจะยังไม่เกิดขึ้นจริงๆ เพียงแต่น่าจะเกิดความเสียหายก็เป็นความผิดแล้ว ทั้งนี้ จะต้องเป็นการใช้โดยเจตนา คือกระทำโดยรู้สำนึกและประสงค์ต่อผลในการกระทำนั้น

๓.๒.๖ ความผิดฐานเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลายซึ่งเอกสารของผู้อื่น

(ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘๘)

ความผิดฐานเอาไปเสีย หรือทำลายเอกสาร อยู่ในลักษณะ๓ ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด ๑ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘๘ ได้กำหนดไว้ว่า

“ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งพินัยกรรมหรือเอกสารใดของผู้อื่น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท” ซึ่งองค์ประกอบความผิดฐานนี้มีดังต่อไปนี้

(๑) ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์

(๒) ซึ่งพินัยกรรม หรือเอกสารใดของผู้อื่น

(๓) ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

(๔) โดยเจตนา

“ทำให้เสียทรัพย์” หมายความว่า การทำให้พินัยกรรมหรือเอกสารเสียรูปไปหรือลบเลือนไป เช่น ขูดลบข้อความในเอกสารจนข้อความลบเลือนไป

“ทำลาย” หมายความว่า ทำให้พินัยกรรมหรือเอกสารฉีกขาดหรือสูญสิ้นไป เช่น ฉีกเอกสาร หรือเผาเอกสาร

“ซ่อนเร้น” หมายความว่า เอาเอกสารไปไว้ที่อื่นซึ่งไม่ใช่ที่พินัยกรรมหรือเอกสารอยู่เพื่อให้หาไม่พบ หรือยากแก่การค้นหา ซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นการปิดบังไม่ให้พบเห็น

“เอาไปเสีย” หมายความว่า การกระทำในลักษณะที่นำหรือพาพินัยกรรมหรือเอกสารไปจากที่เคยอยู่ เช่น แอบขโมยเอาไป

“ทำให้สูญหาย” หมายความว่า การทำให้พินัยกรรมหรือเอกสารนั้นไม่อาจหาพบได้ เช่น นำพินัยกรรมหรือเอกสารนั้นไป โยนทิ้งลำคลองหรือแม้นำ เป็นต้น

“ทำให้ไร้ประโยชน์” หมายความว่า การทำให้พินัยกรรมหรือเอกสารนั้นใช้ไม่ได้ผลหรือหมดประโยชน์ เช่น เอาน้ำยาลบข้อความในพินัยกรรมหรือเอกสารจนใช้ไม่ได้ผล

๓.๒.๗ อายุความทางอาญา

อายุความ เป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดต้องมีชนักติดหลังไปตลอดชีวิตและเป็นการที่เร่งรัดคดีให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาโดยเร็ว เนื่องจากการปล่อยระยะเวลาให้เนิ่นนานไปจะทำให้ไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดได้ ซึ่งอายุความคดีอาญาที่กองทุนหมู่บ้านควรรู้ คือ

๑) อายุความฟ้องคดีทั่วไป

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕

“ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนด ดังต่อไปนี้นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

(๑) ยี่สิบปี สำหรับความผิด ต้องระวางโทษ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

(๒) สิบห้าปี สำหรับความผิด ต้องระวางโทษ จำคุกกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

(๓) สิบปี สำหรับความผิด ต้องระวางโทษ จำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

(๔) ห้าปี สำหรับความผิด ต้องระวางโทษ จำคุก กว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

(๕) หนึ่งปี สำหรับความผิด ต้องระวางโทษ จำคุก ตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนี หรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้ จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้ว นับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

๒) อายุความฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๖

“ภายใต้บังคับ มาตรา ๙๕ ในกรณีความผิด อันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน สามเดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ”

กล่าวคือ นอกจากถือตามอายุความฟ้องคดีทั่วไปแล้วยังต้องร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดด้วย

๓) การเริ่มนับอายุความ

สำหรับทางอาญานั้น อายุความฟ้องคดีอาญา จะเริ่มนับอายุความ ตั้งแต่วันที่กระทำความผิดครบองค์ประกอบของกฎหมายที่บัญญัติว่าเป็นความผิด มิใช่วันแรกที่มีการกระทำความผิด ซึ่งในส่วนของคดีอาญานั้น จะไม่มีอายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่อย่างคดีแพ่ง แต่ก็ไม่ใช่ว่าอายุความคดีอาญาจะไม่เริ่มใหม่ซะทีเดียว ซึ่งหากได้ตัวจำเลยมาฟ้องศาลแล้ว จำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณา อายุความก็จะเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่จำเลยหลบหนี แต่สำหรับกรณีวิกลจริต อายุความเริ่มนับใหม่ นับแต่วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา

๔) การร้องทุกข์ในคดีอาญา

ผู้เสียหาย คือผู้ที่ได้รับความเสียหาย จากการกระทำผิดกฎหมายต้องไปแจ้งความร้องทุกข์ กับเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย ผู้เสียหายก็ต้องรีบฟ้องคดีภายในกำหนด ๓ เดือน ไม่เช่นนั้นคดีจะขาดอายุความฟ้องเองก็ไม่ได้

การแจ้งความร้องทุกข์ หมายถึงการกล่าวโทษต่อพนักงานตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองว่า มีการกระทำความผิด โดยมีเจตนาต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้การกล่าวหาต้องมีเจตนาให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ ถ้าไม่มีเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ถ้าไม่มีความต้องการหรือไม่ได้แสดงเจตนาให้ผู้กระทำความผิดรับโทษ ก็ไม่ถือว่าเป็นการแจ้งความร้องทุกข์

การกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไปผู้เสียหายจะต้องไปแจ้งความร้องทุกข์ตามกฎหมาย พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจสอบสวน และพนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจดำเนินคดีให้ผู้เสียหายได้ หลักเกณฑ์การร้องทุกข์ หรือที่เราเรียกกันว่าง่ายๆ ว่า "การแจ้งความ" นั้นคือ การที่ผู้เสียหายกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นไม่ว่าจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยมีเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

แต่ถ้าเป็นคดีอาญาแผ่นดิน เช่น คดีขัดต่อศีลธรรมอันดี ทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เช่น คดีฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ คดีรุมโทรม หรือข่มขืนเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี เหล่านี้ หากพบการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็สามารถดำเนินการได้ แม้ผู้เสียหายจะไม่ได้ร้องทุกข์ก็ตาม

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือว่า ในคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีเองต่อศาลภายในกำหนดเวลา ๓ เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หมายความว่าถ้าผู้เสียหายร้องทุกข์ไว้ภายใน ๓ เดือน คดีก็สามารถดำเนินต่อไปได้ และต่อมาถ้าผู้เสียหาย จะฟ้องคดีเองอีกก็ได้ เพราะถือว่าผู้เสียหาย

ได้ร้องทุกข์ไว้แล้ว แต่ถ้ายังไม่ได้ร้องทุกข์หรือ "ยังไม่เป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมาย" ผู้เสียหายก็ต้องรีบฟ้องคดีภายในกำหนด ๓ เดือนไม่เช่นนั้น คดีจะขาดอายุความฟ้องเองก็ไม่ได้

คดีที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ เช่น คดีอาญาความผิดตาม พ.ร.บ. เช็ค คดียักยอก คดีฉ้อโกง คดีทำให้เสียทรัพย์ คดีข่มขืนต่อผู้ที่อายุเกิน ๑๕ ปี (ซึ่งต้องไม่เป็นการรุมโทรม, ไม่ได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล, ไม่ได้ใช้อาวุธ ไม่ได้กระทำต่อบุตร หรือผู้ที่อยู่ในปกครองและผู้เสียหาย ไม่ได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย) ฯลฯ ดังนั้นนอกจากจะต้องแจ้งความหรือฟ้องคดีเองภายใน ๓ เดือนแล้ว คำแจ้งความร้องทุกข์นั้นจะต้องเป็นการร้องทุกข์ตามกฎหมายด้วยไม่เช่นนั้นจะถือเท่ากับว่ายังไม่มีการร้องทุกข์ ดังนั้นถ้าเกิน ๓ เดือนผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้องเองก็ไม่ได้

ส่วนที่สำคัญของการร้องทุกข์คือว่า ผู้เสียหายจะต้องกล่าวหาโดยมีเจตนาที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ แต่เราจะพบบ่อยครั้งที่ผู้เสียหายไปแจ้งความไว้แต่ลงบันทึกประจำวันไว้ว่า "แจ้งไว้ เป็นหลักฐาน" เช่น บางครั้งผู้เสียหายยังต้องการจะเจรจากับผู้ต้องหา เมื่อได้แจ้งข้อเท็จจริงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ก็จะระบุไว้ว่า แจ้งเป็นหลักฐานเพื่อไม่ให้คดีขาดอายุความแจ้งไว้เพื่อนำเรื่องไปจัดการเอง แจ้งว่าถูกข่มขืนแต่จะดูไปก่อน ถ้าผู้ต้องหาย้อนมาอีกก็จะเอาเรื่องถ้าไม่มาอีกก็แล้วไป เหล่านี้ถือว่าเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมายเพราะเป็นการแจ้งไว้เป็นหลักฐาน ถือว่าขณะนั้นยังไม่มีเจตนา ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีผู้กระทำความผิดเท่ากับยังไม่ได้มีการร้องทุกข์ ดังนั้นผู้เสียหายจึงต้องไปร้องทุกข์ให้ถูกต้องตามกฎหมายใหม่ภายใน ๓ เดือนนับแต่วันเกิดเหตุและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นถ้าเกิน ๓ เดือนคดีจะขาดอายุความ

เมื่อไปแจ้งความร้องทุกข์ ก่อนจะลงนามหรือเซ็นชื่อลงในบันทึกประจำวันของเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้แจ้งความร้องทุกข์ต้องพิจารณาว่ามีข้อความที่แสดงว่าผู้แจ้งความร้องทุกข์มีเจตนาให้ผู้กระทำความผิดรับโทษ เช่นประโยคว่า “ขอให้ดำเนินคดีจนถึงที่สุด” หรือ“ขอให้ตำรวจจับกุมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดด้วย” ความผิดที่เกี่ยวกับความผิดส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ เช่น คดียักยอก ฉ้อโกง หมิ่นประมาท ข่มขืน อนาจาร เช็ค เป็นต้น ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์แจ้งความภายในเวลา ๓ เดือน นับแต่วันที่ได้ถูกกระทำการละเมิดและเสียหาย หรือนับแต่วันที่รู้เรื่องกระทำผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ถ้าไม่ได้ดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ภายในเวลากำหนด จะขาดอายุความ จะฟ้องร้องเอาผิดต่อผู้กระทำความผิดไม่ได้

ความผิดต่อส่วนตัวนั้น เมื่อแจ้งความภายใน ๓ เดือนแล้ว อายุความจะขยายออกไปตามอายุความอาญา ที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ ๔ ปี ถึง ๒๐ ปี เมื่อแจ้งความแล้ว อายุความขยายออกไปเป็น ๑๕ ปี ความผิดฐานยักยอก ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือ ความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี เมื่อแจ้งความแล้ว อายุความขยายออกไปเป็น ๑๐ ปี หรือ ความผิดฐานหมิ่นประมาทที่มีโทษ ๑ ปีหรือ ๒ ปี ในกรณีหมิ่นประมาทด้วยเอกสาร หรือ ความผิดฐานออกเช็คเด้ง ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี เมื่อแจ้งความภายใน ๓ เดือนแล้วอายุความจะขยายออกไปเป็น ๕ ปี เป็นต้น เหล่านี้เป็นกรณีที่ผู้เสียหายไปแจ้งความ ซึ่งกฎหมายเรียกว่า “การร้องทุกข์” ถ้าเป็นกรณีที่คนอื่นไปแจ้งความกฎหมายเรียกว่าการกล่าวโทษ เช่น นายเหี่ยวเห็น นายแห้งชกเตะต่อยถองกระทืบนายโหย จนอ่วมอรทัย ถ้านายโหยไปแจ้งความเอง กฎหมายเรียกว่าร้องทุกข์ ถ้านายโหยถูกทำร้าย

จนสลบเหมือด ถูกหามร่องแร่งไปหยอดน้ำเกลือที่โรงพยาบาลไม่สามารถถ่อสังขารไปแจ้งความได้ นายเหี่ยวคนเห็นเหตุการณ์ไปแจ้งความกับตำรวจอย่างนี้ เรียกว่า กล่าวโทษ

๓.๓ กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

๓.๓.๑ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๗๑ บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา)มิได้ปฏิบัติตาม คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ(เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมี คำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

๑) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๒

“ถ้าศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งอย่างใดซึ่งจะต้องมีการบังคับคดี ก็ให้ศาลมีคำบังคับกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติตามคำบังคับในวันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งและให้เจ้าพนักงานศาลส่งคำบังคับนั้นไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้อยู่ในศาลในเวลาที่ศาลมีคำบังคับนั้น และศาลได้สั่งให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ”

๒) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๖

“ถ้าศาลเห็นว่าคำบังคับที่ขอให้บังคับนั้นได้ส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญแล้ว และระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้เพื่อให้ปฏิบัติตามคำบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว และคำขอนั้นมีข้อความระบุไว้ครบถ้วนให้ศาลออกหมายบังคับคดีให้ทันที หมายเช่นว่านี้ ให้ศาลแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เว้นแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นจะได้นำหมายไปให้แก่เจ้าพนักงานเอง ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้ส่งสำเนาหมายให้ต่อเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้จัดการส่ง แต่ถ้ามิได้มีการส่งหมายดังกล่าวแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องแสดงหมายนั้น ในกรณีออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ถ้าศาลสงสัยว่าไม่สมควรยึดทรัพย์สินนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ขอยึดวางเงินต่อศาลหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรในเวลาที่ออกหมายก็ได้เพื่อป้องกันการบุบสลายหรือสูญหายอันจะพึงเกิดขึ้นเนื่องจากการยึดทรัพย์ผิด กรณีที่ออกหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาส่งมอบทรัพย์สิน กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้ขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้ศาลระบุเงื่อนไขแห่งการบังคับคดีลงในหมายนั้นตามมาตรา ๒๑๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ศาลกำหนดการบังคับคดีเพียงเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้ทำได้โดยทางศาลหรือโดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี”

ตามหลักกฎหมายดังกล่าว เมื่อลูกหนี้ผิดนัดและเจ้าหนี้ได้ยื่นฟ้องลูกหนี้ต่อศาลและศาลได้มีพิพากษาให้เจ้าหนี้ชนะคดีและกำหนดระยะให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว

หากพ้นกำหนดเวลาที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น เจ้าหนี้ก็ต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษา ศาลก็จะออกคำบังคับกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษา เมื่อได้มีการแจ้งคำบังคับให้ลูกหนี้ทราบแล้ว หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาเจ้าหนี้จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ออกหมายบังคับคดีแต่งตั้งเจ้าพนักงานคดีเพื่อยึดหรืออายัดหรือบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษาต่อไป

๓.๓.๑.๑ การยึดทรัพย์สิน

เอกสารประกอบการยึดอสังหาริมทรัพย์ มีรายการดังต่อไปนี้

(๑) เตรียมเอกสาร ส่งประกอบการยึด อายัดยื่นคำขอยึด อายัด โดยแสดงรายละเอียดทรัพย์

(๒) วางเงินทดรองจ่าย

(๓) เตรียมพาหนะ นำเจ้าพนักงานไปดำเนินการ

(๔) เอกสารประกอบการยึดอสังหาริมทรัพย์

(๕) เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(๖) แผนที่การไปที่ตั้งทรัพย์ที่ยึด

(๗) ภาพถ่ายปัจจุบันของทรัพย์ที่ยึด

(๘) สำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือรับรองนิติบุคคลของเจ้าหนี้ ลูกหนี้หรือผู้ถือกรรมสิทธิ์ (รับรองไม่เกิน๑เดือน)

(๙) หนังสือมอบอำนาจ (หากมี)

<u>ทรัพย์สินที่ยึดไม่ได้ มีรายการดังต่อไปนี้</u>

(๑) เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้สอยส่วนตัว ประมาณรวมกันราคาไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

(๒) เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพ ประมาณรวมกันราคาไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

(๓) ทรัพย์สินที่โอนไม่ได้ตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๕

๓.๓.๑.๒ การอายัดทรัพย์สิน

การอายัดทรัพย์สินต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) บังคับกับสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่มีต่อบุคคลภายนอก

(๒) สั่งบุคคลภายนอกมิให้ชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๑๑)

(๓) สั่งห้ามลูกหนี้จำหน่าย หรือโอนสิทธิเรียกร้องนั้น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๑๑)

สิทธิเรียกร้องที่อายัดได้

(๑) เงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยขยัน ค่าล่วงเวลา

(๒) โบนัส

(๓) เงินตอบแทนกรณีออกจากงาน

(๔) เงินฝากในบัญชีธนาคาร สถาบันการเงิน

(๕) เงินปันผล

(๖) ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าทรัพย์สิน

สิทธิเรียกร้องที่อายัดไม่ได้

(๑) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาล เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

(๒) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง คนงานที่นายจ้างจ่ายให้รวมกัน ไม่เกินเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(๓) เงินกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข)

(๔) เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ฯลฯ

เอกสารประกอบการอายัด

(๑) สำเนาทะเบียนบ้าน / สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน / สำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลของเจ้าหนี้

(๒) หนังสือมอบอำนาจ

หลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้อง

สำเนาทะเบียนบ้าน / สำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลของลูกหนี้และผู้รับคำสั่งอายัด (รับรองไม่เกิน ๑ เดือน)

๓.๓.๑.๓ ระยะเวลาในการบังคับคดี

เจ้าหนี้จะต้องบังคับคดีภายใน ๑๐ ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๗๑

การยื่นคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๙๐

“เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามไม่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีก แต่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเช่นว่านี้มีอำนาจ**ยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ตน**

เข้าเฉลี่ยในทรัพย์สินหรือเงินที่ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ไม่ว่าในกรณีใดๆ ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำขอเช่นว่ามานี้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่สามารถเอาชำระได้จากทรัพย์สินอื่นๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรในอันที่จะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อชำระค่าภาษีอากรค้างให้มีสิทธิขอเฉลี่ยในทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานดังกล่าวได้ยึดหรืออายัดไว้ก่อนแล้วเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามความในวรรคหนึ่ง แต่ถ้าเจ้าพนักงานมิได้ยึดหรืออายัดไว้ก่อน ให้ขอเฉลี่ยได้ภายในบังคับบทบัญญัติวรรคสอง ในกรณีที่ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น คำขอเช่นว่านี้ให้ยื่นก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่มีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด หรือจำหน่ายได้ในครั้งนั้นๆ ในกรณีที่อายัดทรัพย์สิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันชำระเงินหรือส่งทรัพย์สินตามที่อายัดไว้

ในกรณียึดเงินให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันยึด

เมื่อได้ส่งสำเนาคำขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการจ่ายเงินหรือทรัพย์สินตามคำบังคับไว้จนกว่าศาลจะได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาด เมื่อศาลได้มีคำสั่งประการใดและส่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติไปตามคำสั่งเช่นว่านั้น

ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ยึดสละสิทธิในการบังคับคดีหรือเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดผู้ขอเฉลี่ยหรือผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๘๗ หรือตามมาตรา ๒๘๙ มีสิทธิขอให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป

คำสั่งอนุญาตของศาลตามวรรคแปดให้เป็นที่สุด”

การขอเฉลี่ยทรัพย์เป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่ง จะขอเฉลี่ยทรัพย์ก็ต้องขอภายในระยะเวลา ๑๐ ปี เช่นเดียวกันตามมาตรา ๒๗๑

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๐๕๓/๒๕๕๐ ผู้ร้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ของการบังคับคดีตามกฎหมายให้ครบถ้วนภายในกำหนด ๑๐ ปี การที่ผู้ร้องนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เป็นเพียงขั้นตอนการบังคับคดี ไม่ทำให้ระยะเวลาบังคับคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๑ ขยายออกไป

ผู้ร้องได้นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินของจำเลยที่ ๑ แต่เป็นการยึดซ้ำจึงไม่มีผลเป็นการยึดตามกฎหมาย เมื่อผู้ร้องมิได้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินอื่นของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาจนเกินกำหนด ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลจังหวัดกำแพงเพชรมีคำพิพากษา ผู้ร้องย่อมสิ้นสิทธิที่จะบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ ๑ ผู้ร้องไม่มีสิทธิที่จะร้องขอเฉลี่ยทรัพย์จากทรัพย์สินของจำเลยที่ ๑ ในคดีนี้ เพราะการขอเฉลี่ยทรัพย์เป็นการบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ ๑ อย่างหนึ่งเช่นกัน

หลักการสำคัญในเรื่องของการเฉลี่ยทรัพย์ คือ ห้ามยึดหรืออายัดซ้ำ มีรายละเอียดดังนี้

๑. กรณีมีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามากกว่าหนึ่งคดีและเป็นหนี้เงิน ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคดีใดยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แล้ว ห้ามเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคดีอื่นไปยึดทรัพย์ชิ้นเดียวกันนั้นซ้ำอีก หรือถ้าเป็นเรื่องของสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีต่อบุคคลภายนอก ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีหนึ่งบังคับคดีโดยการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ไว้แล้ว ห้ามเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นไปอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นซ้ำอีก แต่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเช่นว่านี้มีอำนาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ตนเข้าเฉลี่ยในทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ คือ แม้จะห้ามยึดหรืออายัดทรัพย์ แต่อนุญาตให้สิทธิเข้าไปขอเฉลี่ยได้

๒. ไม่ว่าในกรณีใดๆ ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำขอเช่นว่ามานี้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่สามารถเอาชำระได้จากทรัพย์สินอื่นๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คือ ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องนั้นไว้แล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นห้ามยึดหรืออายัดซ้ำอีก แต่ต้องใช้วิธีขอเฉลี่ย โดยการขอเฉลี่ยนั้นจะต้องได้ความว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นไม่มีทรัพย์สินอื่นๆที่จะให้บังคับคดีได้อีก ศาลจึงจะสั่งอนุญาต

๓. เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรในอันที่จะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อชำระค่าภาษีอากรค้างให้มีสิทธิขอเฉลี่ยในทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานดังกล่าวได้ยึดหรืออายัดไว้ก่อนแล้วเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามความในวรรคหนึ่ง แต่ถ้าเจ้าพนักงานมิได้ยึดหรืออายัดไว้ก่อน ให้ขอเฉลี่ยได้ภายในบังคับบทบัญญัติวรรคสอง หมายความว่า กรณีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรซึ่งมีอำนาจบังคับคดีได้เองโดยไม่ต้องฟ้องศาล ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๒ นั้น แม้กฎหมายจะให้อำนาจไว้

แต่อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามกฎหมายดังกล่าวนั้นมิใช่ยึดในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ดังนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงสามารถไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งถูกเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากรยึดหรืออายัดไว้ได้ ไม่ใช่การยึดหรืออายัดซ้ำ โดยกฎหมายก็จะให้เจ้าหนี้ภาษีอากรเข้ามาเฉลี่ยทรัพย์ที่ยึดไว้ได้เช่นเดียวกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามความใน มาตรา ๒๙๐ วรรคหนึ่ง (ในข้อ ๑) โดยเจ้าหนี้ภาษีอากรไม่ต้องสนใจว่าลูกหนี้จะมีทรัพย์สินอื่นหรือไม่ แต่ถ้าเจ้าหนี้ภาษีอากรนั้นยังไม่ได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ ก็มีสิทธิขอเฉลี่ยได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๒๙๐ วรรคสอง (ในข้อ ๒) คือ ต้องดูว่าลูกหนี้ยังมีทรัพย์สินอย่างอื่นให้บังคับคดีหรือไม่ ถ้ายังมีทรัพย์สินอื่นเหลืออยู่เพียงพอจะบังคับคดี ก็ไม่สามารถเข้ามาเฉลี่ยในทรัพย์ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดไว้ได้

๔. ระยะเวลาในการยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ กำหนดอยู่ในมาตรา ๒๙๐ วรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหก กล่าวคือ

(๑) กรณีที่ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น คำขอเช่นว่านี้ให้ยื่นก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่มีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด หรือจำหน่ายได้ในครั้งนั้นๆ

(๒) กรณีที่อายัดทรัพย์สิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันชำระเงินหรือส่งทรัพย์สินตามที่อายัดไว้

(๓) กรณียึดเงิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันยึด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๖๑/๒๕๑๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๙๐ วรรคสาม บัญญัติว่า ในกรณีที่ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น คำขอเช่นว่านี้ให้ยื่นก่อนสิ้นระยะเวลา ๑๔ วันนับแต่วันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น การที่ผู้ร้องยื่นคำขอเฉลี่ยก่อนวันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ไม่มีอะไรห้ามไม่ให้ยื่นเพราะกฎหมายบัญญัติไว้แต่เพียงว่าอย่าให้ช้ากว่า ๑๔ วันนับแต่วันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินเท่านั้น

การขอเฉลี่ยทรัพย์นั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นจะเข้าเฉลี่ยในทรัพย์สินไม่ได้ ก็แต่ในกรณีที่ยังมีทรัพย์สินอื่นๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยังสามารถเอาชำระได้จากทรัพย์สินอื่นๆ นั้น คำว่าสามารถเอาชำระได้จากทรัพย์สินอื่นๆ ของลูกหนี้ได้นั้น หมายความว่าสามารถเอาชำระได้โดยสิ้นเชิง การได้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หาเป็นการสามารถเอาชำระหนี้ตามความหมายของมาตรา ๒๙๐ วรรคสองไม่

แต่อย่างไรก็ตาม หากไม่มีการบังคับคดี แต่เป็นเรื่องที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำมามอบให้เอง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นก็ไม่มีสิทธิมาขอเฉลี่ย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๒๔/๒๕๐๓ (ประชุมใหญ่) ศาลพิพากษาให้เลิกห้างหุ้นส่วนและให้จำเลยให้เงินค่าหุ้นให้แก่โจทก์ จำเลยได้นำเงินมาวางศาลแล้วตามคำบังคับเพื่อชำระแก่โจทก์ ดังนี้ เจ้าหนี้ของจำเลยตามคำพิพากษาในคดีอื่นจะมายื่นคำร้องขอเฉลี่ยหนี้ในเงินจำนวนนี้ไม่ได้ เพราะเป็นเงินที่จำเลยนำมาชำระเองเพื่อชำระให้โจทก์ตามคำพิพากษาให้พ้นจากความรับผิดชอบในหนี้จำนวนนี้ระงับสิ้นไป มิได้สงวนสิทธิหรือโต้แย้งการจะจ่ายไว้ประการใด และโจทก์ก็ได้ถือสิทธิขอรับเงินจำนวนนี้จากศาล ต้องถือว่าเป็นสิทธิแก่โจทก์แล้ว (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๒๔/๒๕๐๓)

๕. กรณียึดหรืออายัดชั่วคราวไว้ก่อนมีคำพิพากษา มิใช่กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการบังคับคดีโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จึงไม่ต้องห้ามมิให้ยึดหรืออายัดซ้ำ

๖. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นซึ่งจะเข้ามาขอเฉลี่ยทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาถึงที่สุด

๗. กรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ยึดสละสิทธิในการบังคับคดี หรือเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดผู้ขอเฉลี่ยหรือผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๘๗ หรือตามมาตรา ๒๘๙ มีสิทธิขอให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป หมายความว่าเฉพาะกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสละสิทธิหรือเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดีเท่านั้น แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีสิทธิบังคับคดีแล้ว ผู้ขอเฉลี่ยหรือผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๘๗ หรือตามมาตรา ๒๘๙ ก็ไม่มีสิทธิขอให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป

ในส่วนกลาง เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี มีอำนาจบังคับคดีในเขตอำนาจของศาล ซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นศาลจังหวัดมีนบุรี

ในส่วนภูมิภาค เจ้าพนักงานบังคับคดีของสำนักงานงานบังคับคดีจังหวัด สำนักงานบังคับคดีจังหวัดสาขา เป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีของสำนักงานบังคับคดีจังหวัด นั้น

๓.๓.๒ กฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลาย เป็นกฎหมายทั้งสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติแขนงหนึ่ง ซึ่งบัญญัติถึงกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย ตั้งแต่เงื่อนไขการขอให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย วิธีการขอให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย การขอให้พิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ ซึ่งมีทั้งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวและพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด การประนอมหนี้ รวมทั้งการขอฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ซึ่งศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีล้มละลายได้แก่ศาลล้มละลายกลาง

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายล้มละลายที่ใช้บังคับอยู่คือพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงตามสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

การบังคับใช้กฎหมายล้มละลาย จะแตกต่างจากการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรดาเจ้าหนี้ได้มีหลักประกันว่าจะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างแน่นอนและเท่าเทียมกัน (paripassu) และมีลักษณะที่เปิดช่องให้มีการเจรจา ประนีประนอมกันมากกว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมุ่งระงับข้อพิพาททางแพ่งที่มีการโต้แย้งสิทธิกันเพื่อให้เจ้าหนี้ชนะคดีและบังคับเอาจากลูกหนี้เพียงอย่างเดียว

๓.๓.๒.๑ การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลายไม่ได้จำกัดไว้ว่าผู้ที่ล้มละลายจะต้องเป็นบุคคลประเภทใด ดังนั้น ไม่ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลประเภทใดก็สามารถล้มละลายได้ ต่างจากการฟื้นฟูกิจการที่จะต้องเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้น โดยกฎหมายกำหนดวิธีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลายไว้ ๕ วิธี ดังนี้

๑) เจ้าหนี้ธรรมดาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙

๒) เจ้าหนี้มีประกันฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๐

๓) เจ้าหนี้ฟ้องขอให้จัดการทรัพย์มรดกของลูกหนี้ที่ถึงแก่ความตาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘๒

๔) ผู้ชำระบัญชีร้องขอให้นิติบุคคลล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘๘

๕) เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดล้มละลายตามห้างหุ้นส่วนสามัญ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘๙

ทั้งนี้ กฎหมายล้มละลายของไทยไม่อนุญาตให้ลูกหนี้ร้องขอให้ตัวเองล้มละลายได้ แต่ลูกหนี้สามารถร้องขอให้ตัวเองฟื้นฟูกิจการได้

๓.๓.๒.๒ การฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย

เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย ได้แก่ เจ้าหนี้มีประกัน และเจ้าหนี้ไม่มีประกัน ซึ่งทั้งสองมีหลักเกณฑ์ในการฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายและการขอรับชำระหนี้แตกต่างกันนิยามของคำว่า "เจ้าหนี้มีประกัน” มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๖ หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำนำ หรือสิทธิยึดหน่วงหรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ

มีข้อสังเกตว่า การมอบโฉนดที่ดิน หรือใบรับของคลังสินค้าไว้ในยึดถือ ไม่ใช่การจำนอง จำนำ หรือมีสิทธิยึดหน่วง ผู้ยึดถือโฉนดที่ดิน หรือใบรับของคลังสินค้าไว้ย่อมไม่ใช่ “เจ้าหนี้มีประกัน” ตามบทนิยามดังกล่าว

ในคดีล้มละลายนั้น เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ต่อศาลเป็นจำนวนห้าพันบาทในขณะยื่นคำฟ้องคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๑ ซึ่งเป็นอัตราที่แน่นอน แตกต่างจากการฟ้องร้องคดีแพ่งซึ่งโจทก์ต้องเสียค่าขึ้นศาลตามทุนทรัพย์

การที่เจ้าหนี้จะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย ลูกหนี้จะต้องมีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจในประเทศไทยหรือเคยมีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจในประเทศไทยย้อนหลังไป ๑ ปี ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๖ และจะต้องพิจารณาก่อนว่าเจ้าหนี้ที่มาฟ้องเป็นเจ้าหนี้ธรรมดาหรือเจ้าหนี้มีประกัน

๓.๓.๒.๒.๑ การฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายโดยเจ้าหนี้สามัญ

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙ บัญญัติว่า เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(๑) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๒) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ

(๓) หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ดังนั้น การที่เจ้าหนี้สามัญจะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. <u>ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว</u> กล่าวคือ มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินโดยถ้ามีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้นกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว(พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๘)

(๑) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(๒) ถ้าลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวงหรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(๓) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิดทรัพย์สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(๔) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เพื่อประวิงการชำระหนี้หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียจากเคหะสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหะสถานหรือหลบไป หรือวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์ไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ

(๕) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดีหรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(๖) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใดๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(๗) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(๘) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(๙) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

๒. เป็นหนี้ไม่น้อยกว่า**<u>หนึ่งล้านบาท</u>** ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา หรือ**<u>สองล้านบาท</u>** ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นนิติบุคคล

มีข้อสังเกตว่า ในกรณีที่ลูกหนี้บุคคลธรรมดามีเจ้าหนี้หลายคน โดยลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้แต่ละรายจำนวนไม่ถึงหนึ่งล้านบาท แต่เมื่อรวมจำนวนหนี้กันแล้วเป็นเงิน ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท เจ้าหนี้เหล่านั้นก็สามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้ โดยไม่จำต้องคำนึงว่า มูลหนี้นั้นเหมือนกันหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๔๒/๒๕๔๓ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๓๕/๒๕๔๕)

๓. **<u>หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน</u>**ไม่วาหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

คำว่า "หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน" หมายความว่าจำนวนหนี้จะต้องแน่นอนหรืออาจกะคำนวณได้แน่นอน เช่น ลูกหนี้กู้เงินเจ้าหนี้ไป อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี จำนวนหนี้ที่กำหนดได้ก็คือ ต้นเงินและดอกเบี้ยที่ค้างชำระ สามารถคำนวณได้ว่ามีจำนวนเท่าไร จำนวนหนี้นั้นถ้าเป็นหนี้ตามสัญญาก็ไม่มีปัญหา แต่มีหนี้บางอย่างซึ่งไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน เช่นค่าเสียหายในมูลละเมิด หรือหนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดู เป็นต้น

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าแม้ว่าหนี้ดังกล่าวจะยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ก็สามารถนำมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ ซึ่งแตกต่างกับการฟ้องร้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งสามัญ กล่าวคือถ้าเป็นคดีแพ่งสามัญเจ้าหนี้จะฟ้องร้องลูกหนี้ได้ต่อเมื่อหนี้นั้นต้องถึงกำหนดชำระแล้วลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ถ้าหากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระก็บังคับให้ลูกหนี้ชำระไม่ได้ แต่เจ้าหนี้ที่หนี้ ยังไม่ถึงกำหนดชำระสามารถฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายได้ การที่กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้เช่นนั้น ก็โดยถือว่าเมื่อลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วการที่จะรอให้หนี้ถึงกำหนดชำระเสียก่อนแล้ว จึงจะฟ้องร้องลูกหนี้ได้นั้น ก็ย่อมจะเกิดความเสียหายแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหมด และการฟ้องร้องคดีล้มละลายไม่ใช่ประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ผู้ฟ้องร้องเพียงคนเดียว แต่เป็นประโยชน์ต่อบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหมดด้วย

๓.๓.๒.๒.๒ การฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายโดยเจ้าหนี้มีประกัน

ส่วนเจ้าหนี้มีประกัน เช่น เจ้าหนี้จำนอง นอกจากจะต้องพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์ของเจ้าหนี้สามัญมาแล้ว ยังมีเงื่อนไขเพิ่มเติมอีกว่า เจ้าหนี้นั้นไม่ได้เป็นผู้ต้องห้ามไม่ให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน (กล่าวคือหากเป็นเจ้าหนี้จำนอง จะต้องมีข้อสัญญาให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ได้ ไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่จำนอง) และต้องบรรยายฟ้องว่า "ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละ

หลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย" หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่อีกไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทหรือสองล้านบาท แล้วแต่กรณี

๓.๓.๒.๒.๓ กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

เมื่อศาลรับฟ้องแล้ว ศาลจะมีหมายเรียกกำหนดวันนัดพิจารณา แต่ลูกหนี้จะยื่นคำให้การหรือไม่ก็ได้ ในการพิจารณา ศาลจะต้องพิจารณาให้ครบหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ลูกหนี้จะล้มละลายแล้วจึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่หากศาลพิจารณาแล้วไม่ได้ความจริงตามเงื่อนไขที่จะต้องล้มละลาย หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าสามารถชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ศาลจะพิพากษายกฟ้องโจทก์

๑. คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว

ในระหว่างการพิจารณาของศาล หากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เห็นว่าลูกหนี้มีพฤติการณ์ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สิน หรือกระทำการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือเพื่อมิให้การบังคับคดีแพ่งที่เจ้าหนี้อื่นตามคำพิพากษาซึ่งบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของเจ้าหนี้ต้องสำเร็จบริบูรณ์ไปก่อนที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในคดีล้มละลายที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์กำลังดำเนินคดีล้มละลายอยู่นั้น เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์อาจใช้การพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราว เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๗ บัญญัติว่า “ก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวก็ได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องนี้แล้วให้ดำเนินการไต่สวนต่อไปโดยทันที ถ้าศาลเห็นว่า คดีมีมูล ก็ให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวแต่ก่อนจะสั่ง ดังว่านี้จะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ให้ประกันค่าเสียหายของลูกหนี้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้”

คำว่า “คดีมูล”นั้น หมายความว่า มีมูลที่จะพิจารณาพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายได้

ผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวต่อทรัพย์สินของลูกหนี้ก็เช่นเดียวกับคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ตามที่บัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๙ ถึง มาตรา ๒๘ โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้มาไว้ในกองทรัพย์สิน เพียงแต่เจ้าหนี้ทั้งหลายยังไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้

๒. คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ศาลจะแจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะโฆษณาคำสั่งดังกล่าวในหนังสือพิมพ์และราชกิจจานุเบกษามีผลทำให้ลูกหนี้จะถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือกิจการของตน โดยจะมีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวแทนเพื่อประโยชน์

ในการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ และแบ่งสรรให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ต่อไป แต่ลูกหนี้ยังสามารถดำเนินการอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตนได้อยู่

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ต้องปฏิบัติดังนี้

- ติดต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหมายเรียกหรือหมายนัดให้ไปพบเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
- นำหมายนัดไปพบเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกำหนดวันเวลาที่ระบุในหมายโดยเคร่งครัด
- นำบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้โดยมีรูปกำกับหรือสำเนาทะเบียนบ้านไปด้วยทุกครั้ง

สิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้

๑. ต้องไปสาบานตัวและให้ถ้อยคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินพร้อมทำบัญชีแสดงกิจการ และทรัพย์สิน

๒. ต้องส่งมอบทรัพย์สิน บัญชี ดวงตราห้างฯหรือบริษัทและเอกสารต่าง ๆ ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

๓. ขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน กำหนด ๗ วัน นับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการ และทรัพย์สินหรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนดให้หรือขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายภายในเวลาที่กำหนด

๔. ไปประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งเมื่อได้รับแจ้งวันนัดจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

๕. ไปให้ศาลไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยเมื่อได้รับแจ้งวันนัดจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

๖. ทำบัญชีรับ–จ่ายทุก ๖ เดือน นับแต่ถูกศาลพิทักษ์ทรัพย์และแจ้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกครั้งเมื่อย้ายที่อยู่ใหม่

๗. เดินทางออกนอกราชอาณาจักรต้องขออนุญาตจากศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามความจำเป็นและสมควรแก่ฐานะ

๘. ขอค่าเลี้ยงชีพจากเงินได้มาในระหว่างถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามความจำเป็นและสมควร

๙. อาจขอให้ปลดตนเองจากการล้มละลายหรือยกเลิกการล้มละลายตามวิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

๑๐.รับเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือคืนเมื่อหลุดพ้นจากการล้มละลาย

ข้อสังเกต เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อำนาจในการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ของลูกหนี้ตกอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว

ข้อจำกัดสิทธิหน้าที่ของลูกหนี้

๑. ห้ามกระทำการใด ๆ เดี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินเว้นแต่กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

๒. ห้ามดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน

๓. เดินทางออกนอกราชอาณาจักรต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

๔. รับสินเชื่อจากบุคคลอื่นตั้งแต่หนึ่งร้อยบาทขึ้นไปต้องแจ้งให้ทราบว่าตนถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย

๓. **การขอรับชำระหนี้**

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในสองเดือน แต่หากเป็นเจ้าหนี้ที่อยู่ต่างประเทศก็สามารถขอขยายเวลานั้นเพิ่มได้อีกสองเดือน (รวมเป็นสี่เดือน) เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และแบ่งให้เจ้าหนี้อย่างเท่าเทียมกัน หากเจ้าหนี้คนใดไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็หมดสิทธิได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้อีก แต่ไม่หมดสิทธิเรียกร้องจากผู้ค้ำประกันหรือลูกหนี้ร่วมของลูกหนี้

ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้เจ้าหนี้มีคำขอโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้และแสดงถึงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา เมื่อศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

เจ้าหนี้ที่ศาลอนุญาตให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในภายหลังโดยเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรนั้นจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการแบ่งทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ทั้งนี้ไม่กระทบ ถึงการใดที่ศาลเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว (พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๑/๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๗)

ดังนั้น หากมีลูกหนี้ของกองทุนหมู่บ้านคนใดถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว กองทุนหมู่บ้านในฐานะเจ้าหนี้ซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรต้องรีบดำเนินการยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดระยะเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หากกองทุนหมู่บ้านไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาแล้ว กองทุนหมู่บ้านจะไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้อีก เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้กองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในภายหลังโดยเป็นกรณีมีเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควร

อย่างไรก็ดี หากลูกหนี้ดังกล่าวมีลูกหนี้ร่วมหรือมีผู้ค้ำประกัน กองทุนหมู่บ้านยังคงมีสิทธิฟ้องร้องลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันได้ตามกฎหมาย

๔. การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

ทั้งนี้ ลูกหนี้ที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายในทันที กฎหมายล้มละลายเปิดโอกาสให้ลูกหนี้มีสิทธิยื่นขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยอาจขอชำระหนี้บางส่วน หรือขอชำระหนี้เป็นอย่างอื่น เป็นต้น โดยลูกหนี้ต้องยื่นคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือภายในเวลาตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนดให้โดยคำขอประนอมหนี้ต้องแสดงข้อความแห่งการประนอมหนี้ หรือวิธีจัดกิจการหรือทรัพย์สินและรายละเอียดแห่งหลักประกันหรือผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) และอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ลำดับการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ

(๒) จำนวนเงินที่ขอประนอมหนี้

(๓) แนวทางและวิธีการในการปฏิบัติตามคำขอประนอมหนี้

(๔) กำหนดเวลาชำระหนี้

(๕) การจัดการกับทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน (ถ้ามี)

(๖) ผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี)

ถ้าคำขอประนอมหนี้มีรายการไม่ครบถ้วนชัดเจนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะให้ลูกหนี้แก้ไขให้ครบถ้วนชัดเจน และเมื่อเจ้าพนักงานรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการเรียกประชุมเจ้าหนี้เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้นั้นหรือไม่(พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๔๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๕)

ถ้าหากการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จโดยบรรดาเจ้าหนี้ตกลงยอมรับตามคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่ต้องเป็นบุคคลล้มละลาย แต่หากประนอมหนี้ไม่สำเร็จ หรือไม่มีการขอประนอมหนี้ ศาลก็จะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายต่อไป

๕. สถานะบุคคลล้มละลาย

หากลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วไม่ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายแล้วแต่ไม่สามารถขอประนอมหนี้กับบรรดาเจ้าหนี้ได้สำเร็จ ศาลก็จะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย โดยเมื่อลูกหนี้มีสถานะเป็นบุคคลล้มละลายแล้วลูกหนี้จะถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมายหลายประการ เช่น มีลักษณะต้องห้ามไม่สามารถเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนได้ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๖ หรือในกรณีที่ลูกหนี้ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายรับราชการพลเรือนอยู่ ก็ต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๑๐ (๓) เป็นต้น

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๖๒ บัญญัติให้การล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นมีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

๖. การสิ้นสุดคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ กำหนดช่องทางการสิ้นสุดคดีล้มละลายไว้สามช่องทาง คือ การประนอมหนี้หลังล้มละลาย การปลดล้มละลาย และการยกเลิกการล้มละลาย

๗. การประนอมหนี้หลังล้มละลาย

เมื่อลูกหนี้ล้มละลายแล้วลูกหนี้สามารถขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ได้ เมื่อการประนอมหนี้สำเร็จ เจ้าหนี้ทั้งหลายก็จะผูกพันได้รับชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้ ยกเว้นเจ้าหนี้ภาษีอากรและเจ้าหนี้ในหนี้ที่เกิดจากการทุจริตฉ้อโกงของลูกหนี้ หากไม่ได้ให้ความยินยอมไว้เป็นหนังสือก็จะไม่ผูกพันด้วยและคงได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน

ทั้งนี้ การประนอมหนี้ไม่ทำให้ผู้ค้ำประกันหรือหุ้นส่วน หรือลูกหนี้ร่วมของลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ไปด้วย เจ้าหนี้ยังเรียกร้องจากผู้ค้ำประกัน หุ้นส่วน ลูกหนี้ร่วมของลูกหนี้ได้อยู่จนครบจำนวน

๘. การปลดจากล้มละลาย

การปลดจากล้มละลาย อาจเป็นไปโดยคำสั่งศาล หรือโดยผลของกฎหมาย โดยหากมีการแบ่งทรัพย์ให้เจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ และไม่เป็นบุคคลล้มละลายโดยทุจริต ผู้ล้มละลายก็อาจขอให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ หรือหากลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาล้มละลายมาแล้ว<u>ครบสามปี</u> ก็จะปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมาย

แต่หากบุคคลล้มละลายมิได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอต่อศาล ให้หยุดนับระยะเวลาสามปีดังกล่าวได้ โดยหากศาลไต่สวนคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ศาลเห็นว่าบุคคลล้มละลายมิได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งหยุดนับระยะเวลาในการปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมายตั้งแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นคำขอหรือวันที่ศาลมีคำสั่งถึงวันที่ศาลกำหนด โดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ การหยุดนับระยะเวลาดังกล่าว ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาตามคำขอกี่ครั้งก็ตาม เมื่อรวมระยะเวลาทั้งหมดแล้วจะต้องไม่เกินสองปี

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของตัวลูกหนี้เองในการที่จะได้รับประโยชน์โดยผลของกฎหมายในการปลดจากล้มละลายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาสามปี ลูกหนี้ควรให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อย่างเต็มที่ มิฉะนั้น ระยะเวลาปลดจากล้มละลายอาจขยายไปเป็นเวลาห้าปีได้

เมื่อปลดจากล้มละลายแล้ว จะมีผลให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นการล้มละลาย มีอำนาจจัดการทรัพย์สินที่ได้มาหลังจากการปลดล้มละลายและหลุดพ้นจากหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ได้ทั้งปวง ยกเว้นหนี้ภาษีอากรและหนี้ที่เกิดจากการทุจริตฉ้อโกงของลูกหนี้คงยังได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน

ทั้งนี้ การปลดจากล้มละลายไม่ทำให้ผู้ค้ำประกันหรือหุ้นส่วนหรือลูกหนี้ร่วมของลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ไปด้วย เจ้าหนี้ยังเรียกร้องจากผู้ค้ำประกัน หุ้นส่วนลูกหนี้ร่วมของลูกหนี้ได้อยู่จนครบจำนวนเช่นกัน

๙. การยกเลิกการล้มละลาย

เมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ ผู้มีส่วนได้เสียหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอต่อศาลให้ยกเลิกการล้มละลายได้

(๑) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจดำเนินการให้ได้ผลเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เพราะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ไม่ช่วยหรือยอมเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายหรือวางเงินประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกร้อง และไม่มีเจ้าหนี้อื่นสามารถและเต็มใจกระทำการดังกล่าวแล้ว ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้ขัดขืนหรือละเลยนั้น

(๒) ลูกหนี้ไม่ควรถูกพิพากษาให้ล้มละลาย

(๓) หนี้สินของบุคคลล้มละลายได้ชำระเต็มจำนวนแล้วถ้าลูกหนี้ปฏิเสธหนี้สินรายใด แต่ลูกหนี้ยอมทำสัญญาและให้ประกันต่อศาลว่าจะใช้เงินให้เต็มจำนวนกับค่าธรรมเนียมด้วยก็ดี หรือถ้าหาตัวเจ้าหนี้ไม่พบ แต่ลูกหนี้ได้นำเงินเต็มจำนวนมาวางต่อศาลก็ดี ให้ถือว่าหนี้สินรายนั้นได้ชำระเต็มจำนวนแล้ว

(๔) เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์ครั้งที่สุดหรือไม่มีทรัพย์สินจะแบ่งให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ต่อแต่นั้นมาภายในกำหนดเวลาสิบปี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายได้อีก และไม่มีเจ้าหนี้มาขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

โดยการยกเลิกการล้มละลายตาม (๑) หรือ (๒) นั้นไม่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นหนี้สิน ส่วนการยกเลิกการล้มละลายตาม (๓) หรือ (๔) ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งหมด รวมถึงหนี้ภาษีอากรและหนี้จากความทุจริตฉ้อโกงด้วย

๓.๓.๒.๒.๔ กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองล้มละลาย

ในกรณีที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทำสัญญากู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเป็นหนี้ ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาทในกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล หรือไม่น้อยกว่าสองล้านบาทสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จดทะเบียนนิติบุคคล หากกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวมีหนี้สินล้นพ้นตัว เจ้าหนี้สถาบันการเงินรายเดียวหรือหลายรายอาจร่วมกันฟ้องกองทุนหมู่บ้านให้ล้มละลายได้

หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าวมีหนี้สินล้นพ้นตัวจริงและเป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ลูกหนี้จะล้มละลายแล้วศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดกรรมการกองทุนทุกคนจะหมดอำนาจบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทันที โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้ามาควบคุมบริหารจัดการทรัพย์สินต่างๆ ทั้งหมดแทนเพื่อรวบรวมทรัพย์สินต่างๆ ทั้งหมดของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเข้าสู่กระบวนการแบ่งทรัพย์สินให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเข้าสู่กระบวนการชำระบัญชีของกองทุนดังกล่าวต่อไป เมื่อชำระบัญชีเสร็จสิ้นสภาพนิติบุคคลของกองทุนย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย

๓.๓.๓ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยว่า กองทุนหมู่บ้านเป็นหน่วยงานทางปกครองและกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามคำสั่งที่ ร.๓๓/๔/๒๕๕๓ คำร้องที่ ร.๒๒๐/๒๕๕๓ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“กองทุนหมู่บ้าน น. ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามมาตรา ๕ พ.ร.บ. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการทางปกครองแทนรัฐ จึงเป็นหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา ๓ แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ (นางสาว อ.) เป็นกรรมการมีตำแหน่งเป็นเหรัญญิกของกองทุนหมู่บ้าน น. จึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ (พัฒนาการอำเภอ ม.) ซึ่งเป็นเลขานุการและอนุกรรมการของคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอำเภอ ม. ละเลยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือหาทางแก้ไขปัญหากองทุนหมู่บ้าน กรณีผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ให้สมาชิกกู้เงินโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบ โดยมีผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ (นาย ส. พัฒนากรอำเภอ ม.) ผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ดังกล่าว ทำให้กองทุนหมู่บ้าน น. ได้รับความเสียหาย ขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายให้กองทุนหมู่บ้าน น. จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายและจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) ประกอบกับมาตรา ๓/๒ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ความเสียหายจากการเบิกจ่ายเงินที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบดังกล่าว กองทุนหมู่บ้าน น. เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรงจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสาม แม้ที่ประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีมติที่

ประชุมให้อำนาจผู้ฟ้องคดีฟ้องคดีกรณีปัญหาการให้กู้เงินแก่สมาชิก โดยไม่นำเข้าวาระการประชุมเพื่อคณะกรรมการกองทุนฯ พิจารณาอนุมัติก่อน แต่หน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามกฎหมายและผู้ฟ้องคดีเป็นเพียงสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเป็นคณะกรรมการในกองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้รับมติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อยู่ในฐานะผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง จึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

๓.๓.๔ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการอนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ

“ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีเหตุอันควรสงสัยหรือมีผู้กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่นร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่นให้คณะกรรมการ ป.ป.ช.ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว เว้นแต่ในกรณีที่ผู้กล่าวหามิใช่ผู้เสียหายและคำกล่าวหาไม่ ระบุพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะไม่ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงก็ได้....”

มาตรา ๘๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๙ การกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐดังต่อไปนี้ว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้กล่าวหาต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินห้าปี

๑. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้บริหารระดับสูงซึ่งมิใช่บุคคลตามมาตรา ๖๖

๒. ผู้พิพากษาและตุลาการ

๓. พนักงานอัยการ

๔. เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

๕. ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๖. เจ้าหน้าที่ของรัฐในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

๗. เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

๘. เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรดำเนินการ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

๙. เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งร่วมกระทำความผิดกับบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) การกล่าวหาตามวรรคหนึ่งจะทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยอายุความ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคหนึ่งได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปเกินห้าปีแล้ว ย่อมไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะยกคำกล่าวหาที่ได้มีการกล่าวหาไว้แล้วหรือกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นกระทำผิดขึ้นไต่สวนได้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๘๘ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับคำกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๘๔ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการตามหมวด ๔ การไต่สวนข้อเท็จจริง

มาตรา ๘๙ ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์หรือมีผู้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่บุคคลตามมาตรา ๖๖ อันเนื่องมาจากได้กระทำการตามมาตรา ๘๘ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในสามสิบวันนับแต่

วันที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเพื่อจะดำเนินการตามบทบัญญัติในหมวดนี้ ในการนี้ หากคณะกรรมการ ป.ป.ช.พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องดังกล่าวมิใช่กรณีตามมาตรา ๘๘ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งเรื่องกลับไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

เมื่อมีกรณีที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ และพนักงานสอบสวนได้มีการดำเนินคดีอาญากับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พนักงานสอบสวนจะต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาหรือไม่ ในเรื่องนี้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เคยวินิจฉัยว่า กรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามหนังสือ ลับ ที่ ปช ๐๐๑๔/๕๑๘๒ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑ เรื่อง ส่งคืนสำนวนการสอบสวนคดีอาญา กรณีร้องทุกข์กล่าวโทษนาย ว.กับพวก “..โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่า นาย ว. และนางสาว ก. เป็นเพียงประธานกองทุนหมู่บ้าน พ. และเหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน พ. เท่านั้น โดยไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่อย่างใดแม้ว่าบุคคลทั้งสองจะร่วมกันยักยอกเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไป ก็เป็นเพียงความผิดต่อส่วนตัวไม่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะรับไว้พิจารณา จึงมีมติไม่รับพิจารณา และส่งเรื่องกลับไปยังพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี เพื่อดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป”

ตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าเมื่อมีกรณีที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ เมื่อมีการดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวนไม่ต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณา

๓.๓.๕ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในมิติที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน

คดีผู้บริโภคคือ คดีประเภทใดและกองทุนหมู่บ้านมาเกี่ยวข้องในมิติใด

“คดีผู้บริโภค” หมายความว่า คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา ๑๙ หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

คดีผู้บริโภค หรือคดี ผบ.ที่ใช้เรียกสำนวนคดีผู้บริโภคในชั้นศาล ซึ่งคำนี้ประชาชนมักได้ยินบ่อยมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องปัจจุบันสิทธิของผู้บริโภคได้ยกระดับฐานะการให้ความคุ้มครองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งความจริงแล้วกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคได้มีการประกาศใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ นั่นก็คือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ **โดยกำหนด**ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจและมีภารกิจงานอื่นด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ในเชิงรุกรวมถึงการดำเนินคดีแทนผู้บริโภคตามมติของคณะกรรมการคุ้มครอง ต่อเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑

ในช่วงรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้มีการตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ ซึ่งมีสาระสำคัญเปลี่ยนแปลงกระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น โดยมีกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลที่แตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑. สามารถฟ้องด้วยวาจาได้ ซึ่งโดยปกติหากเป็นคดีแพ่งทั่วไปกระบวนการฟ้องคดีต่อศาลต้องทำเป็นหนังสือ แต่หากเป็นคดีผู้บริโภคโจทก์จะฟ้องคดีด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้

๒. ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง ในกรณีที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องแทนผู้บริโภค (สคบ.)เป็นโจทก์ฟ้องคดี

๓. การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญานั่นคือ กรณีที่กฎหมายบังคับว่านิติกรรมใดต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ มิให้ใช้บังคับแก่ผู้บริโภคในการฟ้องบังคับผู้ประกอบธุรกิจหรือกรณีกฎหมายบังคับสัญญาใดต้องทำตามแบบอย่างหนึ่งอย่างใดถึงแม้สัญญานั้นไม่ทำตามแบบ แต่ผู้บริโภคได้วางมัดจำหรือชำระหนี้บางส่วนแล้ว ให้ผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องบังคับผู้ประกอบธุรกิจได้ และทั้งสองกรณีผู้บริโภคก็สามารถนำสืบพยานบุคคลแทนหรือเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพยานเอกสารได้ ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๙๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๔. ศาลนำระบบการไต่สวนมาใช้ในกระบวนการพิจารณา

๕. การกำหนดเขตอำนาจศาลในการฟ้องร้องคดีต่างจากคดีแพ่งกล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและมีสิทธิเสนอคดีต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่หรือศาลอื่นได้ด้วยมากว่าหนึ่งศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็ให้ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยได้ต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงศาลเดียว นั่นก็คือกฎหมายบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคดีได้เฉพาะศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ เพื่อให้โอกาสผู้บริโภคในการต่อสู้คดีได้เต็มที่โดยลดภาระการเดินทางไปศาลเพื่อต่อสู้คดี ซึ่งต่างจากคดีแพ่งทั่วไปที่ให้สิทธิโจทก์เลือกฟ้องศาลที่เป็นภูมิลำเนาของลูกหนี้หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดศาลใดศาลหนึ่งก็ได้

๖. คดีที่ฟ้องร้องให้ผู้ประกอบธุรกิจรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้า หากศาลเชื่อว่าความชำรุดบกพร่องดังกล่าวมีอยู่ขณะส่งมอบสินค้า และไม่อาจแก้ไขให้กลับคืนสภาพใช้งานได้ตามปกติหรือหากมีการแก้ไขแล้วแต่นำไปใช้หรือบริโภคอาจเกิดอันตรายได้ ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนสินค้าใหม่ให้แก่ผู้บริโภคแทนการแก้ไขซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นได้

๗. ศาลสามารถเรียกหุ้นส่วนผู้ถือหุ้น หรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคล หรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลเข้าร่วมรับผิดกับนิติบุคคล ทั้งนี้หากปรากฏข้อเท็จจริงว่านิติบุคคลนั้นจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการไม่สุจริต หรือฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภคหรือมีการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลนั้นไปเป็นของบุคคลอื่นจนทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง

๘. ในคดีผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค (คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค)เป็นโจทก์ ถ้าปรากฏว่าความเสียหายที่เรียกไม่ถูกต้อง หรือวิธีการบังคับตามคำขอของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้องหรือกำหนดวิธีการให้เหมาะสมได้ แม้เกินกว่าที่ปรากฏในคำขอของโจทก์

๙. ศาลมีการนำหลักเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบธุรกิจเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายไม่นำพาต่อความเสียหายของผู้บริโภค

๑๐. ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา

สาระสำคัญดังกล่าวข้างต้น จะมีผลบังคับก็เฉพาะแต่คดีผู้บริโภคส่วนคดีแพ่งทั่วไปยังคงบังคับใช้ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้นจึงต้องมาพิจารณาความหมายของคดีผู้บริโภค มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

“คดีผู้บริโภค” หมายความว่า คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา ๑๙ หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ.....

เมื่อพิจารณานิยามศัพท์คดีผู้บริโภคแล้วกฎหมายกำหนดสาระสำคัญไว้สองประการ คือ

๑. กฎหมายกำหนดตัวบุคคลที่เป็นคู่พิพาท คือ ผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องแทนผู้บริโภค (คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค)

๒. กฎหมายกำหนดปัญหาที่พิพาทกัน คือ สิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายเนื่องมาจากสินค้าหรือบริการ

ดังนั้น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามาเกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านอย่างไรนั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

(๒) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

(๓) รับฝากเงินจากสมาชิกและจัดหาทุนจากแหล่งเงินทุนอื่น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

(๔) ให้กู้ยืมเงินแก่กองทุนหมู่บ้านอื่น เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

(๕) กระทำการใด ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต สวัสดิภาพและสวัสดิการของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ดังนั้น เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนโดยให้สมาชิกกู้ยืมเงินสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ รับฝากเงินจากสมาชิกแล้ว เห็นได้ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นผู้ประกอบธุรกิจให้สินเชื่อ และรับฝากเงินจากสมาชิก กองทุนถือเป็นธุรกิจให้บริการสินเชื่อ ส่วนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านถือเป็นผู้บริโภคในฐานะผู้รับบริการ หากเกิดข้อพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่อันเกิดจากการให้กู้ยืมเงิน ค้ำประกัน จำนอง จำนำหรือการรับฝากเงินระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ข้อพิพาทดังกล่าวถือเป็นข้อพิพาทในคดีผู้บริโภคที่ต้องบังคับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งประธานศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าคดีกองทุนหมู่บ้านฟ้องสมาชิกตามสัญญาเงินกู้และค้ำประกันถือ เป็นคดีผู้บริโภคที่ ๒๖๐/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๓

ดังนั้น ปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับเงินกองทุนระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิกและระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับกรรมการกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ผ่านมาพอจำแนกและสรุปได้ดังนี้

๑. ข้อพิพาทระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิกกองทุนฯอันเป็นมูลคดีจากสัญญากู้ยืม หรือสัญญาค้ำประกัน หรือจำนำ จำนอง หรือเนื่องจากการรับฝากเงินจากสมาชิก ถือเป็นคดีผู้บริโภคด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น

๒. ข้อพิพาทที่กองทุนหมู่บ้านฟ้องกรรมการหรืออดีตกรรมการในความเสียหายทางแพ่งหรือการติดตามเอาทรัพย์คืนอันเนื่องจากมูลความความผิดอาญา ไม่ถือเป็นคดีผู้บริโภค เนื่องจากคู่กรณีพิพาทมิได้พิพาทมูลหนี้ทางแพ่งระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภคอันเนื่องมาจากการให้บริการสินเชื่อ

๓. ข้อพิพาทเนื่องจากกองทุนหมู่บ้านให้กองทุนหมู่บ้านอื่นกู้ยืมเงินตามวัตถุประสงค์มาตรา ๕ (๔) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ไม่ถือเป็นคดีผู้บริโภค เนื่องจากคู่สัญญาที่พิพาทเป็นกองทุนหมู่บ้านซึ่งถือเป็นผู้ประกอบธุรกิจเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อข้อพิพาทระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิกเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ค้ำประกัน จำนอง จำนำ หรือเกี่ยวกับการรับฝากเงินจากสมาชิก ถือเป็นคดีผู้บริโภคและมีสาระสำคัญดังนี้

๑. สามารถฟ้องด้วยวาจาได้

๒. ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง ในกรณีที่สมาชิกฟ้องกองทุนหมู่บ้าน แต่กองทุนหมู่บ้านฟ้องสมาชิกกองทุนเป็นจำเลยไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

๓. กองทุนหมู่บ้านฟ้องสมาชิกกองทุนให้รับผิดตามสัญญากู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ไม่ได้รับการคุ้มครองด้านสัญญาตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ กล่าวคือ กองทุนหมู่บ้านต้องมีหลักฐานในการฟ้องร้อง แต่สมาชิกถือเป็นผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองในด้านสัญญาตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ นั่นคือ กรณีที่กฎหมายบังคับว่านิติกรรมใดต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ มิให้ใช้บังคับแก่สมาชิกกองทุนซึ่งเป็นผู้บริโภคในการฟ้องบังคับผู้ประกอบธุรกิจ หรือกรณีกฎหมายบังคับสัญญาใดต้องทำตามแบบอย่างหนึ่งอย่างใด ถึงแม้สัญญานั้นไม่ทำตามแบบ แต่สมาชิกกองทุนซึ่งได้วางมัดจำหรือชำระหนี้บางส่วนแล้ว มีอำนาจฟ้องบังคับกองทุนหมู่บ้านได้ และทั้งสองกรณีสมาชิกกองทุนก็ยังสามารถนำสืบพยานบุคคลแทนหรือเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพยานเอกสารได้ ไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๙๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น ทางปฏิบัติกองทุนหมู่บ้านต้องมีเอกสารหลักฐานทางสัญญาเป็นต้นฉบับเก็บไว้เสมอ และสามารถยันกับสมาชิกลูกหนี้ได้หากมีคดีกันในชั้นศาล

๔. เขตอำนาจศาลในการฟ้องร้องคดีต่างจากคดีแพ่งกล่าว คือ กองทุนหมู่บ้านถือเป็นผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องสมาชิกกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภค ได้เฉพาะศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้นขณะฟ้องร้อง นั่นก็คือถือภูมิลำเนาตามข้อมูลทะเบียนราษฎร์ในปัจจุบัน โดยไม่สามารถเลือกฟ้องต่อศาลมูลคดีเกิดอย่างคดีแพ่งทั่วไปได้

๓.๔ ตัวอย่างคำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย ความที่น่าสนใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓.๔.๑ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๔/๒๕๕๖

พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๕๗, ๑๑๘ การให้หรือเสนอจะให้ทรัพย์สินสิ่งใดเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเลือกตั้งการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปเพื่อการจัดทำประโยชน์สาธารณะต่างๆ แก่ชุมชนคนในหมู่บ้าน จำเลยและกรรมการซึ่งรวมทั้งพยานโจทก์จำเลยเข้ามาเป็นกรรมการดำเนินการร่วมกันก็ด้วย ต่างมีจิตอาสา การพูดจาหามติกันในหมู่กรรมการก็เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนเป็นสำคัญ ในการประชุมเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณกลางที่รัฐบาลจัดสรรมาให้มีการเสนอในที่ประชุมว่าให้นำเงินดังกล่าวมาทำป้ายของกองทุนหมู่บ้าน ที่ประชุมได้แสดง

ความเห็นกันว่าไม่สามารถหาเงินส่วนใดของกองทุนหมู่บ้านมาเสริมได้ จำเลยซึ่งเป็นประธานที่ประชุมเสนอว่าปีกไม้เล้าไก่ของจำเลยมีให้ไปเลือกเอามาใช้ แต่เมื่อที่ประชุมทักท้วงว่าการเสนอของจำเลยไม่ถูกต้องจำเลยก็เงียบไป ตามพฤติการณ์ที่จำเลยพูดดังกล่าว เป็นการเสนอแนะโดยเจตนาจะแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเท่านั้น ส่วนการที่จำเลยไปหาเสียงโดยการแจกแผ่นพับที่บ้านที่มีผู้อยู่อาศัย ๕ คน ซึ่งบริเวณรอบๆ หมู่บ้านนั้นมืด มีคนพูดว่าถนนมันมืด ถ้าเป็น อ.บ.ต.แล้วให้เอาไฟมาติดตั้ง จำเลยบอกว่า เมื่อจำเลยเป็น อ.บ.ต. แล้วจะนำไฟแสงเทียนมาติดตั้งตามบริเวณหมู่บ้านโดยจะติดตั้งที่บริเวณเสาไฟฟ้าสาธารณะ ก็เป็นการหาเสียงทั่วไป มิใช่เสนอประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง มิได้มีลักษณะเป็นการให้หรือเสนอจะให้ทรัพย์สินสิ่งใดเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเลือกตั้งแก่ตน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๔๐/๒๕๕๐

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๑ หลายกรรมต่างกัน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา๑๙๐ห้ามมิให้แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว

ขณะที่จำเลยกระทำความผิดคดีนี้และคดีอาญา ๓๕ คดี ดังกล่าว จำเลยเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยด้วยในทุกคดี โดยจำเลยถือโอกาสที่เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และเอกสารโดยมีเจตนาเพื่อเบียดบังเอาเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มอบหมายให้จำเลยนำไปชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านไปเป็นประโยชน์ส่วนตนลักษณะแห่งคดีและความผิดเป็นอย่างเดียวกัน ซึ่งโจทก์อาจยื่นฟ้องจำเลยทุกกระทงความผิดเป็นสำนวนเดียวกันได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๖๐ วรรคหนึ่ง การนับโทษต่อจึงต้องอยู่ในบังคับของ ป.อ. มาตรา ๙๑ (๒)

ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยและออกหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด โดยให้นับโทษต่อรวมแล้วเกิน ๒๐ ปี คดีถึงที่สุดแล้ว หากปรากฏว่าการนับโทษต่อขัดต่อประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๑ (๑) ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ย่อมมีคำสั่งแก้ไขหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดใหม่ให้ถูกต้องได้ ไม่เป็นการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาศาลชั้นต้น เพราะเป็นเรื่องการบังคับคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๐๐/๒๕๔๙

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ม. ๒(๔) ผู้เสียหาย

การที่จำเลยยักยอกเงินจัดสรรผลกำไรสุทธิที่ได้มาจากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้าน ค. โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจึงเป็นผู้เสียหายในอันที่จะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่จำเลยได้ โดยถือว่าจำเลยยักยอกทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้าน ค. ซึ่งอยู่ในความครอบครองของสมาชิกและจำเลย การร้องทุกข์ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจึงเป็นการร้องทุกข์โดยชอบด้วยกฎหมาย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๙๑๕/๒๕๔๙

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๑ หลายกรรมต่างกัน, มาตรา ๒๖๕ ,๒๖๘ ปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม , มาตรา ๓๕๒ วรรคแรก ยักยอก

จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ วรรคแรก, ๒๖๕, ๒๖๘ วรรคแรก, ประกอบมาตรา ๒๖๕ การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๑ ฐานยักยอก จำคุกกระทงละ ๑ เดือน รวม ๙ กระทง เป็นจำคุก ๙ เดือน ฐานปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม จำเลยเป็นผู้ปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิที่จำเลยปลอมนั้นเอง ให้ลงโทษฐานใช้เอกสารสิทธิปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๘ วรรคแรก ประกอบมาตรา ๒๖๕ ตามมาตรา ๒๖๘ วรรคสอง จำคุกกระทงละ ๖ เดือน รวม ๙ กระทง เป็นจำคุก ๕๔ เดือน รวมจำคุก ๖๓ เดือน จำเลยให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์ แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ คงจำคุก ๓๑ เดือน ๑๕ วัน นับโทษจำเลยต่อจากโทษในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๑๕๖/๒๕๔๗ คดีอาญาหมายเลขแดง ที่ ๑๑๓/๒๕๔๗ ของศาลชั้นต้น ให้จำเลยคืนหรือใช้เงิน ๑๐,๕๔๐ บาท แก่ผู้เสียหาย และริบของกลาง

จำเลยกระทำความผิดในขณะเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ. รับมอบเงินจากชาวบ้านที่ชำระกู้ยืมคืนกองทุนหมู่บ้าน บ. แล้วจำเลยยักยอกเงินดังกล่าวไป โดยปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอมเป็นหลักฐานการชำระเงินกู้ยืมคืน ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีอาญา ๓๔ คดีดังกล่าว โดยนับโทษต่อกันครบ ๒๐ ปีแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๓/๒๕๔๘

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๑ หลายกรรมต่างกัน, มาตรา ๒๖๕, มาตรา ๒๖๘ ปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม , มาตรา ๓๕๒ วรรคแรก ยักยอก

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๐ วรรคหนึ่ง ความผิดหลายกระทงฟ้องเป็นสำนวนเดียวกัน

ขณะที่จำเลยกระทำความผิดในคดีนี้และคดีก่อนทั้งยี่สิบหกคดี จำเลยเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บ. ซึ่งได้รับความเสียหายด้วยในทุกคดี โดยจำเลยถือโอกาสที่เป็นกรรมการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และเอกสาร โดยมีเจตนาเพื่อเบียดบังเอาเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ. ที่มอบหมายให้จำเลยนำไปชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน บ. ไปเป็นประโยชน์ส่วนตน ลักษณะแห่งคดีและความผิดเป็นอย่างเดียวกันทั้งความผิดปรากฏเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๖ พนักงานสอบสวนอาจสอบสวนความผิดทุกสำนวนแล้วเสนอความเห็นและส่งสำนวนไปยังโจทก์พร้อมกันได้ ซึ่งโจทก์อาจยื่นฟ้องจำเลยทุกกระทงความผิดเป็นสำนวนเดียวกันได้ คดีนี้และคดีดังกล่าวทั้งยี่สิบหกคดีจึงมีความเกี่ยวพันกันจนอาจฟ้องเป็นคดีเดียวกันได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๖๐ วรรคหนึ่ง เมื่อคดีนี้ความผิดฐานปลอมเอกสาร

สิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม ซึ่งเป็นกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษอย่างสูงเกิน ๓ ปี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี การนับโทษต่อจึงต้องอยู่ในบังคับของ ป.อ. มาตรา ๙๑ (๒) รวมโทษจำคุกทุกกระทงแล้วจะเกินกว่า ๒๐ ปี ไม่ได้ เมื่อศาลลงโทษจำคุกจำเลยคดี ทั้งยี่สิบหกคดีติดต่อกันมีกำหนด ๒๐ ปีแล้ว จึงไม่อาจนับโทษจำคุกจำเลยคดีนี้ต่อจากโทษคดีก่อนได้

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๖

คดีหมายเลขดำที่ ๑๑๑๔/๒๕๕๒

คดีหมายเลขแดงที่ ๒๑๗๙/๒๕๕๒

"...ดังนั้นจำเลยซึ่งเป็นผู้ปกครองท้องที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และยังได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในหมู่บ้านคัดเลือกให้เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านและเป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอีกด้วย จำเลยจึงควรต้องประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและมีคุณธรรมความดีงามเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในเขตปกครอง แต่จำเลยกลับกระทำสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายเสียเอง โดยยักยอกเงินต้นเงินกู้และดอกเบี้ยที่ประชาชนในหมู่บ้านซึ่งเป็นเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านวังดินดำนำมาชำระหนี้คืนให้กู้แก่ผู้เสียหาย โดยจำเลยเป็นผู้รับไว้แทนผู้เสียหายไปเป็นประโยชน์ของตนเอง ทั้งจำนวนเงินที่จำเลยยักยอกไปถึงเป็นจำนวนมากถึง ๘๒๓,๐๙๐ บาท การกระทำของจำเลยเป็นการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึง ความเดือดร้อนและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมส่วนรวม และเป็นการกระทำโดยไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมาย พฤติการณ์แห่งคดีนับว่าเป็นเรื่องที่ค่อยข้างร้ายแรงแม้จำเลยไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนและมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัวก็ไม่มีเหตุสมควรรอการลงโทษจำคุกให้แก่จำเลย เพราะจะเป็นเยี่ยงอย่างที่ไม่ดีแก่ผู้ปกครองท้องถิ่นคนอื่นๆ และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศ..."

๓.๔.๒ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๙๓/๒๕๕๖

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ม.๑๓๕๙ การใช้สิทธิของเจ้าของรวม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ อำนาจฟ้อง

การที่องค์การนานาชาติแพนเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศไทยได้มอบเงินให้เปล่าแก่ชาวบ้านหมู่บ้าน ป. ผ่านกองทุนหมู่บ้าน ป. โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านบริหาร โจทก์ที่ ๘ เป็นชาวบ้านหมู่บ้าน ป. จึงมีส่วนเป็นเจ้าของเงินด้วย เมื่อจำเลยทั้งสี่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้จัดสรรเงินกู้ยืมและติดตามเงินกู้ยืมคืนจากชาวบ้านแต่จำเลยทั้งสี่ไม่นำเงินที่ชาวบ้านชำระหนี้เงินกู้ยืมเข้าบัญชี โดยนำไปใช้จ่ายส่วนตัว โจทก์ที่ ๘ ย่อมได้รับความเสียหายและถือว่าถูกโต้แย้งสิทธิตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๕ โจทก์ที่ ๘ จึงมีอำนาจฟ้อง

กองทุนหมู่บ้าน ป. มิได้เป็นนิติบุคคล (ปัจจุบันพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๕ บัญญัติให้กองทุนหมู่บ้านจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล) จึงไม่จำต้องมีผู้กระทำการแทนนิติบุคคลตามบทบัญญัติของกฎหมาย และไม่ปรากฏว่า มีข้อบังคับใดๆ ของกองทุนหมู่บ้าน ป. ที่กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนทั้ง ๑๑ คน ต้องกระทำการร่วมกันในการใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกเงินกองทุนคืนจากจำเลยทั้งสี่แต่อย่างใด เมื่อโจทก์ที่ ๘ มีส่วนเป็นเจ้าของเงินกองทุนอยู่ด้วย โจทก์ที่ ๘ ย่อมใช้สิทธิอันเกิดแต่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมดได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๕๙ รวมทั้งการใช้สิทธิทางศาลด้วย โจทก์ที่ ๘ แต่ผู้เดียวย่อมมีอำนาจฟ้องเรียกเงินกองทุน ที่จำเลยทั้งสี่นำไปใช้จ่ายส่วนตัวและยังไม่ชำระคืน โดยไม่จำต้องได้รับมอบอำนาจให้ฟ้องคดีจากเจ้าของรวมคนอื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๒๔๓/๒๕๕๖

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ วรรคหนึ่ง บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินต้องรับผิดตามเนื้อความในตั๋วเงิน, มาตรา ๙๐๑ ลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน แต่มิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบุคคลอื่น

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยทั้งสามว่าจำเลยทั้งสามต้องรับผิดชำระเงินตามเช็คพิพาทตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๗ หรือไม่ เห็นว่าคดีนี้ต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลชั้นต้นสั่งรับฎีกาของจำเลยทั้งสามไว้พิจารณาเฉพาะข้อกฎหมายศาลฎีกาจึงต้องถือข้อเท็จจริงดังที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ ได้วินิจฉัยจากพยานหลักฐานในสำนวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๘ ประกอบมาตรา ๒๔๗ แม้ข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ วินิจฉัยมารับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสามสั่งจ่ายเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ในฐานะตัวแทนของกองทุนสวัสดิการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ดังที่จำเลยทั้งสามอ้างก็ตาม แต่ในเรื่องตั๋วเงิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในเช็ค ต้องรับผิดตามเนื้อความในเช็ค และบุคคลผู้ลงลายมือชื่อ สั่งจ่ายในเช็คจะปฏิเสธความรับผิดตามเนื้อความในเช็คได้ก็ต่อเมื่อกระทำแทนบุคคลอื่นและเขียนแถลงว่ากระทำการแทนบุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๑ การที่เช็คพิพาทมีลายมือชื่อของจำเลยทั้งสามเป็นผู้สั่งจ่าย โดยมีชื่อกองทุนสวัสดิการฯ ไว้ แต่ไม่ได้เขียนข้อความให้เห็นว่าจำเลยทั้งสามกระทำการแทนกองทุนสวัสดิการฯ เช่นนี้ จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสามสั่งจ่ายเช็คพิพาท แทนกองทุนสวัสดิการฯ ตามบทกฎหมายดังกล่าว จำเลยทั้งสามจึงต้องรับผิดชำระเงินตามเช็คพิพาท

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๗ ชอบแล้ว ฎีกาของจำเลยทั้งสามฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นฎีกาให้เป็นพับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๓๐/๒๕๕๓

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๗, ๔๖, ๔๙, ๕๑, ๕๒

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๓ ทวิ การอนุญาตให้อุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกา

แม้ พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๗ จะบัญญัติให้นำบทบัญญัติ ป.วิ.พ.มาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ตาม แต่การอนุญาตให้อุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกาโดยได้รับอนุญาตจากศาลชั้นต้นตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๓ ทวิ นั้น ขัดกับหลักการและเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๕๒ ในเรื่องการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฎีกาในคดีที่จะขึ้นมาสู่ศาลฎีกา โดยให้ศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาเท่านั้น คดีจึงจะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาได้ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติ ตาม ป.วิ.พ. ดังกล่าวมาปรับใช้ในคดีผู้บริโภค ดังนี้ การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาต ให้อุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกาตาม ป.วิ.พ. ดังกล่าว จึงเป็นการไม่ชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๓๖/๒๕๕๑

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๙ เบี้ยปรับ, มาตรา ๖๕๔ ดอกเบี้ย

พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ มาตรา ๓ คิดดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

ตามสัญญากู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระบุว่า ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระเงินกู้และดอกเบี้ยตามงวดชำระภายในกำหนด ผู้กู้ยินยอมให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ ต่อวันของยอดเงินกู้ที่ค้างชำระจนกว่าจะชำระหมดสิ้น เป็นเรื่องที่จำเลยยินยอมให้โจทก์คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นสูงกว่าอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญาได้หากจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญาจึงมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับซึ่งหากศาลเห็นว่าสูงเกินส่วนก็มีอำนาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๗๙ และมาตรา ๓๘๓ วรรคหนึ่ง

ตามสัญญากู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี ซึ่งไม่เกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ไม่ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๔ และ พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๔๗๕ มาตรา ๓ ส่วนข้อสัญญาที่กำหนดให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ ต่อวัน เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าในกรณีที่จำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญา มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับหาใช่เป็นข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี จึงไม่ขัดต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๔ และ พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๔๗๕ มาตรา ๓ ไม่ตกเป็นโมฆะ

มีปัญหาข้อกฎหมายตามอุทธรณ์ของจำเลยข้อแรกว่า ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเบี้ยปรับจำนวน ๕,๐๐๐ บาท เป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยจำเลยอุทธรณ์ว่าในสัญญากู้เงินมิได้ระบุเกี่ยวกับเบี้ยปรับไว้ การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเบี้ยปรับจำนวน ๕,๐๐๐ บาท เป็นการนอกเหนือข้อสัญญาจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น เห็นว่า ตามสัญญา

กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอกสารหมาย จ.๒ ข้อ ๔ ระบุว่า “ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระเงินกู้และดอกเบี้ยตามงวดชำระภายในกำหนด....วัน นับแต่วันครบกำหนดงวดชำระ ผู้กู้ยินยอมให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ ต่อวัน ของยอดเงินกู้ที่ค้างชำระจนกว่าจะชำระหมดสิ้น” ข้อตกลงดังกล่าวเป็นเรื่องที่จำเลยยินยอมให้โจทก์คิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ ต่อวัน สูงขึ้นกว่าอัตราที่ตกลงกันไว้ในสัญญาได้หากจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญา จึงมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งหากศาลเห็นว่าเบี้ยปรับที่กำหนดไว้นั้นสูงเกินส่วนก็มีอำนาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๙ และมาตรา ๓๘๓ วรรคหนึ่ง การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเบี้ยปรับแก่โจทก์จึงหาได้เป็นการนอกเหนือจากข้อสัญญาไม่ ส่วนที่จำเลยอุทธรณ์ว่า ข้อสัญญาที่กำหนดให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ ต่อวัน หรือร้อยละ ๑๕ ต่อเดือน หรือร้อยละ ๑๘๐ ต่อปี เกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี เป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ ตกเป็นโมฆะนั้น เห็นว่า ตามสัญญากู้เงิน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอกสารหมาย จ.๒ ข้อ ๒ ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี ซึ่งไม่เกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ มาตรา ๓ ส่วนข้อสัญญาที่กำหนดให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ ต่อวัน ตามสัญญาข้อ ๔ เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าในกรณีที่จำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสัญญามีลักษณะเป็นเบี้ยปรับหาใช่เป็นข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยไม่ ข้อสัญญาดังกล่าวมิใช่เป็นข้อสัญญาที่ให้โจทก์คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี จึงไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔ และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.๒๔๗๕ มาตรา ๓ ไม่ตกเป็นโมฆะดังที่จำเลยกล่าวอ้างที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเบี้ยปรับแก่โจทก์นั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย”

พิพากษายืน ค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นนี้ให้เป็นพับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๐๑๗/๒๕๕๑

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ อำนาจฟ้อง, มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง บรรยายฟ้อง , มาตรา ๒๔๙ ห้ามฎีกาในข้อที่ไม่ได้ว่ากันมาในศาลล่าง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. เป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พ. ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๔ เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิและทำให้กองทุนหมู่บ้าน พ. ได้รับความเสียหาย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. ย่อมมีอำนาจฟ้องตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๕

ศาลฎีกาวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยประการแรกว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ได้ ความว่ามีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖ ระบุว่าให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ" ข้อ ๑๐ กำหนดอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าว และ

คณะกรรมการดังกล่าวได้ออกระเบียบคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔[๑] ซึ่งข้อ ๑๖ กำหนดให้มีการจัดให้มีคณะกรรมการกองทุนจำนวน ๑๕ คน ขึ้นมาบริหารจัดการกองทุน ดังนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. จึงเป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พ. เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิและทำให้กองทุนหมู่บ้าน พ. ได้รับความเสียหาย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. ย่อมมีอำนาจฟ้อง โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. หรือกรรมการบางคนเป็นผู้ดำเนินการได้ เมื่อปรากฏตามรายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. ครั้งที่ ๑/๒๔๔๗ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๗ ว่า ระเบียบวาระที่ ๓.๓ มีมติให้ดำเนินคดี กับสมาชิกผู้ค้างชำระเงินกู้ซึ่งมีชื่อจำเลยอยู่ด้วย และระเบียบวาระที่ ๓.๔ มีมติให้นาง ช. กรรมการคนหนึ่งเป็นตัวแทนในการดำเนินคดี การที่นาง ช. ฟ้องคดีจึงถือได้ว่าเป็นการฟ้องคดีในนามของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ. เป็นการชอบด้วยกฎหมายและมีอำนาจฟ้อง ฎีกาข้อนี้ของจำเลยฟังไม่ขึ้น

โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยได้กู้เงินและทำสัญญากู้เงินไว้ให้กองทุนหมู่บ้าน พ. โดยจำเลย ได้กู้เงินโจทก์ไป ๒๐,๐๐๐ บาท ตกลงให้ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี ซึ่งตามระเบียบกองทุนผู้กู้จะต้องชำระคืนภายใน ๑ ปี พร้อมดอกเบี้ยและได้ทำหลักฐานสัญญากู้เงินไว้ หลังจากกู้เงินจำเลยชำระดอกเบี้ย ครั้งเดียว ๒๐๐ บาท หลังจากนั้นไม่เคยชำระเงิน จำเลยต้องชำระเงินต้น ๒๐,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ย ๑,๘๒๕ บาท และค่าปรับ ๕๕๐ บาท เป็นคำบรรยายฟ้องที่แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่านั้นแล้ว ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง ฟ้องโจทก์จึงไม่เคลือบคลุม

การที่จำเลยฎีกาในทำนองว่า การกู้เงินยังไม่เกิดขึ้นจะนำมาฟ้องร้องไม่ได้ เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จำเลยมิได้ยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นอุทธรณ์ เพราะในชั้นอุทธรณ์จำเลยอุทธรณ์แต่เฉพาะข้อกฎหมายจึงต้องห้ามมิให้ฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๙

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๙๘/๒๕๕

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๓ ทวิ การอนุญาตให้อุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกา

โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา แม้ศาลชั้นต้นมิได้สั่งอนุญาตแต่การที่จำเลยทั้งห้าได้รับสำเนาคำร้องแล้วไม่คัดค้านและศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลฎีกาพอแปลได้ว่าศาลชั้นต้นอนุญาตให้โจทก์อุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๓ ทวิ วรรคหนึ่ง แล้ว

การที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยวินิจฉัยพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบ

---

[๑] ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๔ ได้ถูกยกเลิกแล้ว และให้ใช้ระเบียบระเบียบคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑ แทน

และไม่เชื่อถือพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบ เป็นดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอันเป็นข้อเท็จจริง จึงเป็นกรณีที่ ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโดยอาศัยข้อเท็จจริง ที่โจทก์อุทธรณ์ว่าตามหนังสือมอบอำนาจมีกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน ๗ คน ลงลายมือชื่อมอบอำนาจให้ ท. และ ส. ฟ้องคดีนี้ซึ่งถือว่าเกินกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดและเป็นเสียงข้างมาก การวินิจฉัยชี้ขาดให้ฟ้องคดีถือว่าชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านโจทก์ เพราะระเบียบดังกล่าวไม่ได้กำหนดว่าคณะกรรมการหมู่บ้านต้องมอบอำนาจให้ครบทั้ง ๙ คน ซึ่งจำเลยทั้งห้าก็ไม่ได้นำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่น ส่วนคำเบิกความของ ท. และ ส. ที่ว่าได้รับมอบอำนาจจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน ๙ คน ก็ไม่ขัดแย้งกับคำฟ้องของโจทก์เพราะเป็นการเบิกความรวมถึงตัว ท. และ ส. ผู้รับมอบอำนาจซึ่งเป็นกรรมการด้วย เมื่อ ท. และ ส. เบิกความยืนยันว่าได้รับมอบอำนาจจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดใหม่ของโจทก์ให้ฟ้องคดีนี้ โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งห้านั้น เป็นการอุทธรณ์ว่าพยานหลักฐานของโจทก์ที่นำสืบมาฟังได้แล้วว่าโจทก์มีอำนาจฟ้อง ถือเป็นอุทธรณ์โต้แย้งดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าปัญหาข้อนี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายและอนุญาตให้โจทก์อุทธรณ์ต่อศาลฎีกาโดยตรงนั้นจึงไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๓ ทวิ วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลจังหวัดสระบุรี

คดีหมายเลขดำที่ ข./๒๕๕๘

คดีหมายเลขแดงที่ ข.๑๐/๒๕๕๙

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๐๗ ห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดิน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๕ (๔) ทรัพย์สินไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี

เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นหน่วยงานของรัฐถูกจัดตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย เงินของหน่วยงานไม่ว่าจะมาจากแหล่งใดจะต้องถูกนำมาบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง อันจะเห็นได้ว่านโยบายของหน่วยงานมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ดังนั้น ทรัพย์สินขององค์กรจึงถือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ไม่ว่าจะได้มาโดยรูปแบบที่ทางรัฐจัดสรรให้ก็ดี หรือที่ตนเอาไปกู้ยืมมาก็ดี หรือรายได้ที่เป็นดอกเบี้ยที่ทางสมาชิกจ่ายให้ตามข้อตกลงก็ดี เงินฝาก ในบัญชีพิพาทจึงต้องห้ามมิให้ยึดหรืออายัดตามประมวลแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๐๗ และเป็นทรัพย์สินที่ตามกฎหมายย่อมไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๘๕ (๔) กรณีไม่จำต้องวินิจฉัยอีกต่อไปว่าเงินในบัญชีดังกล่าวจำเลยที่ ๒๙ ได้มาจากแหล่งใดและเป็นจำนวนเท่าใด เพราะไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลง

พิพากษาให้ปล่อยทรัพย์พิพาทโดยให้เพิกถอนการยึดและ/หรืออายัดเงินในบัญชีดังกล่าว ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

๓.๔.๓ คำพิพากษา/คำสั่งศาลศาลปกครองสูงสุดที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๑/๒๕๕๕

การที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่อนุมัติให้สมาชิกผู้ฟ้องคดีกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ถ้าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อสมาชิกผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด

การพิจารณาให้สมาชิกกู้ยืมเงินนอกจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องพิจารณาให้เป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตลอดจนระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและกองทุนหมู่บ้านแต่ละแห่งกำหนดขึ้นและพิจารณาให้สิทธิแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทุกคนที่ยื่นคำขอกู้เงินอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ยังต้องคำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านที่จะต้องคงอยู่ตลอดไปเพื่อให้สามารถเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับให้สมาชิกกู้ยืมได้อย่างต่อเนื่องอันเป็นประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเป็นเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านด้วย

เมื่อผู้ฟ้องคดีไม่สามารถนำหลักฐานสัญญาเช่าที่ดินที่แสดงให้เห็นว่ายังคงมีสิทธิทำนาในที่ดินนั้นต่อไป ประกอบกับผู้ให้เช่าได้บอกเลิกการเช่าที่ดินกับนาย ท. (สามีของผู้ฟ้องคดี) แล้วการที่ผู้ฟ้องคดียังคงทำนาในที่ดินนั้นโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดินย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิในที่ดินของเจ้าของที่ดิน และเมื่อศาลจังหวัดได้พิพากษาให้นาย ท. และบริวารออกจากที่ดินพร้อมให้ชดใช้เงินค่าเช่าที่ค้างชำระและค่าเสียหายแก่เจ้าของที่ดินนั้นย่อมผูกพันคู่ความแม้จะยังไม่ถึงที่สุด ผู้ฟ้องคดีในฐานะภริยาชอบด้วยกฎหมายในขณะที่ศาลมีคำพิพากษาและได้พักอาศัยอยู่กับนาย ท. ในที่ดินนั้น ย่อมถือเป็นบริวารของนาย ท. จึงผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าวด้วย

เมื่อผู้ฟ้องคดีไม่อาจแสดงให้เห็นว่ามีสิทธิโดยชอบธรรมตามกฎหมายที่จะทำนาในที่ดินพิพาทและการอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดีกู้ยืมเงินในขณะที่ยังมีภาระความรับผิดชอบในหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลทั่วไปย่อมเห็นว่าน่าจะเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมควร เพราะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ผู้ฟ้องคดีกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและกระทำละเมิดต่อสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่น และโดยฐานะทางการเงินและความรับผิดชอบของผู้ฟ้องคดีในขณะนั้นก็อาจมีปัญหาในการชำระหนี้เงินกู้คืนให้กับกองทุนหมู่บ้านได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านโดยตรงและจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับสมาชิกรายอื่นๆ ต่อไปได้การไม่อนุมัติให้ผู้ฟ้องคดีกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ถือได้ว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วและไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๔๑/๒๕๕๕)

<u>คำสั่งศาลปกครองสูงสุด</u>

คำสั่งที่ ๓๗/๔/๒๕๕๓คำร้องที่ ๒๒๐/๒๕๕๓

กองทุนหมู่บ้านซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการทางปกครองแทนรัฐ จึงเป็นหน่วยงานทางปกครอง ตามนัยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

กรรมการกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามนัยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

ผู้ฟ้องเป็นเพียงสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเป็นคณะกรรมการในกองทุนหมู่บ้านด้วย แต่ก็ไม่ได้รับมติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อยู่ในฐานะ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง จึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

กองทุนหมู่บ้าน น. ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามมาตรา ๕ พ.ร.บ. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการทางปกครองแทนรัฐ จึงเป็นหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ (นางสาว อ.) เป็นกรรมการมีตำแหน่งเป็นเหรัญญิกของกองทุนหมู่บ้าน น. จึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ (พัฒนาการอำเภอ ม.) ซึ่งเป็นเลขานุการและอนุกรรมการของคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอำเภอ ม. ว่าละเลยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือหาทางแก้ไขปัญหากองทุนหมู่บ้าน กรณีผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ให้สมาชิกกู้เงินโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบ โดยมีผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ (นาย ส. พัฒนากรอำเภอ ม.) ผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ดังกล่าว ทำให้กองทุนหมู่บ้าน น. ได้รับความเสียหายขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายให้กองทุนหมู่บ้าน น. จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายและจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) ประกอบกับมาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ความเสียหายจากการ เบิกจ่ายเงินที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบดังกล่าว กองทุนหมู่บ้าน น. เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรงจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสาม แม้ที่ประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีมติที่ประชุมให้อำนาจผู้ฟ้องคดีฟ้องคดีกรณีปัญหาการให้กู้เงินแก่สมาชิกโดยไม่นำเข้าวาระการประชุมเพื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาอนุมัติก่อน แต่หน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเป็นหน้าที่ของ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามกฎหมายและผู้ฟ้องคดีเป็นเพียงสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเป็นคณะกรรมการในกองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้รับมติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อยู่ในฐานะผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง จึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

<u>คำสั่งศาลปกครองสูงสุด</u>

คำสั่งที่ ๓๗๐/๒๕๕๒

คำร้องที่ ๓๙๑/๒๕๕๑

การใช้อำนาจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นการใช้อำนาจทางปกครองของรัฐ

ประกาศของประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ประกาศดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) บริหารกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล และจัดสรรดอกผล รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน (๒) ออกประกาศ ระเบียบ หรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน (๔) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก (๖) พิจารณาเงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกหรือกองทุนหมู่บ้านอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด (๑๐) พิจารณาดำเนินการใดๆเพื่อสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดของสมาชิกและหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง และ (๑๔) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และการใช้อำนาจตามกฎหมายนั้น มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล อันเป็นการใช้อำนาจในทางปกครองของรัฐ

ประกาศของจังหวัด อ. ที่ ๑๐๓/๒๕๕๐ เรื่อง จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด จังหวัด อ. ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๐ ประกาศดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้ว่าราชการจังหวัด อ. ในฐานะประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัด อ.

โดยมีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดี ประกาศดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครอง ตามนัยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และโดยที่ประกาศฉบับนี้เป็นคำสั่งทางปกครองของคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัด ให้เป็นไปตามระเบียบหรือวิธีปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตามข้อ ๑๕ ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัดจึงเป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ตามนัยมาตรา ๕ ประกอบมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

<u>คำสั่งศาลปกครองสูงสุด</u>

<u>คำสั่งที่ ๕๓๖/๒๕๕๒</u>

<u>คำร้องที่ ๑๐๒/๒๕๕๒</u>

ผู้ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้นั้นจะต้องเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามนัยมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา คดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดและให้ผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำแหน่งประธานกองทุนหมู่บ้านพ้นจากตำแหน่งประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยให้มอบหมายหน้าที่เอกสารพร้อมเงินให้รองประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทำการแทนเป็นคำขอให้ศาลกำหนดคำบังคับ ที่อยู่นอกเหนืออำนาจของศาลปกครอง ที่จะกำหนดให้ได้ตามมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสี่แยกออกได้เป็นสามข้อหาคือ ข้อหาที่หนึ่งฟ้องว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ (นายอำเภอเมือง ล.) ดำเนินการให้มีการสอบสวนและลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ล. ตามคำร้องขอของผู้ฟ้องคดีล่าช้าเกินสมควร ขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ เร่งดำเนินการสอบสวนและลงโทษทางวินัยผู้กระทำผิด ข้อหาที่สองฟ้องว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ (พัฒนากรอำเภอเมือง ล.)

และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ (ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ล.) ไม่อนุมัติการเบิกจ่ายเงินเป็นค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่งชั้นอุทธรณ์ตามมติ ของสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ให้แก่ผู้ฟ้องคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ต้องไปกู้ยืมเงินมาเป็นค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ขอให้ศาลพิพากษาหรือ มีคำสั่งลงโทษผู้กระทำผิด และให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ชดใช้เงินให้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ พร้อมดอกเบี้ย และให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ พ้นจากตำแหน่งประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ โดยให้มอบหมายหน้าที่เอกสารพร้อมเงินให้รองประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ทำการแทน และข้อหาที่สามฟ้องว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ (ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ) ไม่จัดสรรเงินให้กองทุนหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนช่วงที่คดีแพ่งยังไม่ถึงที่สุด ขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ อนุมัติเงินจำนวน ๕๑๗,๔๐๙ บาท ให้แก่กองทุนหมู่บ้านยืมเป็นเงินทุนหมุนเวียนช่วงที่คดีแพ่งยังไม่ถึงที่สุดและคืนให้หลังบังคับคดีเห็นว่า คำฟ้องข้อหาที่หนึ่งและข้อหาที่สาม เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๒) ประกอบกับมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๒) แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ ส่วนคำฟ้องข้อหาที่สองเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เฉพาะแต่คำขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ และผู้ฟ้องคดีที่ ๓ ชดใช้ค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยแก่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ เท่านั้น ที่ศาลสามารถกำหนดคำบังคับให้ได้ตามมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ ส่วนคำขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดและให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ พ้นจากตำแหน่งประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยให้มอบหมายหน้าที่เอกสารพร้อมเงิน ให้รองประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ทำการแทน เป็นคำขอให้ศาลกำหนดคำบังคับที่อยู่นอกเหนืออำนาจของศาลปกครองที่จะกำหนดให้ได้ตามมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่ศาลปกครองชั้นต้นเห็นว่าคดีนี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศาลปกครองสูงสุดไม่เห็นพ้องด้วย แม้จะได้ความว่าผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้ร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรีให้สอบสวนและนำตัวผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการทุจริตของกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ล.มาลงโทษ แต่การที่ศาลจะกำหนดคำบังคับ โดยสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ เร่งดำเนินการสอบสวนและลงโทษทางวินัยผู้กระทำผิดตามคำขอท้ายฟ้องข้อหาที่หนึ่งก็มิได้มีผลเป็นการแก้ไข หรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้รับอันเนื่องจากการสอบสวนกรณีดังกล่าวดำเนินไปด้วยความล่าช้า (ถ้าหากมี) แต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงมิใช่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีนี้ ในข้อหาที่หนึ่ง นอกจากนั้น การขอรับการจัดสรรเงินเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นสิทธิของกองทุนหมู่บ้าน ล. โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวที่จะดำเนินการมิใช่เรื่องของผู้ฟ้องคดีทั้งสองที่จะดำเนินการได้โดยลำพัง ดังนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จะพิจารณาจัดสรรเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้าน

ลำปางกลางฝั่งตะวันออก หรือไม่ เพียงใด ย่อมไม่ก่อความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะก่อความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยง ได้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสองอันจะทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีนี้ในข้อหาที่สามต่อศาลปกครอง ส่วนคำฟ้องข้อหาที่สองนั้น เมื่อผู้ฟ้องคดีที่ ๑ เป็นผู้ได้รับมอบอำนาจจากกองทุนหมู่บ้านฯ ให้ดำเนินคดีแพ่งกับผู้ที่ยักยอกเงินของกองทุนหมู่บ้านฯ แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ไม่ดำเนินการเบิกจ่ายเงินเป็นค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ทำให้ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ต้องไปกู้ยืมเงินมาเป็นค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีดังกล่าว กรณีจึงถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีที่ ๑ เป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายนั้นต้องมีคำบังคับของศาลโดยการสั่งให้มีการชดใช้ค่าเสียหายหรือดำเนินการเบิกจ่ายเงินเป็นค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีในข้อหานี้ และเมื่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เป็นข้าราชการในสังกัดกรม ก. ซึ่งเป็นหน่วยงาน ของรัฐตามมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงต้องยื่นฟ้องกรม ก. ให้รับผิดชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ แต่จะฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ไม่ได้ ส่วนกองทุนหมู่บ้านมิใช่หน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงอาจฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ได้โดยตรง ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ได้รู้หรือควรรู้ถึงการที่ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ ไม่ดำเนินการเบิกจ่ายเงินเป็นค่าธรรมเนียมศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๘ เป็นอย่างช้า ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ชอบที่จะนำคดีนี้ในข้อหาที่สองมาฟ้องต่อศาลปกครอง ภายในเดือนธันวาคม ๒๕๔๙ การที่ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ นำคดีนี้ในข้อหาที่สองมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นทางไปรษณีย์ลงทะเบียน โดยส่งคำฟ้องแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๑ จึงเป็นการยื่นคำฟ้องเมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีเมื่อผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่ใช่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีนี้ในข้อหาที่หนึ่งและข้อหาที่สามและศาลปกครองไม่อาจใช้ดุลพินิจตามมาตรา ๕๒ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ รับคำฟ้องคดีนี้ในข้อหาที่สอง ซึ่งผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ยื่นฟ้องต่อศาลเมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีแล้วไว้พิจารณาได้ ที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาและจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ กับให้คืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดแก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วยในผล

<u>คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๖๕๖/๒๕๕๙ วินิจฉัยประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน , สถาบันการเงินชุมชน , อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ</u>

(๑) แม้ว่าวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดที่ผู้ฟ้องคดีเป็นประธานจะสิ้นสุดลง แต่เพื่อให้การบริการสาธารณะเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชุดดังกล่าว อาจทำหน้าที่ต่อไปได้จนกว่าจะมีคณะกรรมการชุดใหม่เข้ามาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแต่ทั้งนี้จะต้องมีกรรมการจำนวนมากพอที่จะครบเป็นองค์ประชุมเพื่อมีมติใดๆได้จึงจะชอบด้วยกฎหมายหากจำนวนกรรมการไม่ครบที่จะเป็นองค์ประชุมก็ย่อมไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

(๒) เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ชุดที่ผู้ฟ้องคดีเป็นประธานไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ การเรียกประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกเมื่อมีเหตุที่ต้องขอมติจากที่ประชุมสมาชิกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจึงไม่อาจกระทำได้และส่งผลเสียหายต่อการให้บริการสมาชิกกองทุนและไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ในฐานะนายอำเภอและประธานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือขึ้นไปตามข้อ ๑๖ วรรคสาม (๕) (๗) ประกอบกับข้อ ๑๔ วรรค สาม (๕) ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ย่อมมีอำนาจเรียกประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้

(๓) เมื่อนายอำเภอ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้มีหนังสือ แจ้งผู้ฟ้องคดีให้ดำเนินการเรียกประชุมใหญ่ วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แล้วแต่ผู้ฟ้องคดีเพิกเฉย นายอำเภอย่อมมีอำนาจ ที่จะจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเองได้ การที่นายอำเภอ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ อาศัยอำนาจตามมาตรา๖๑/๑ ประกอบกับมาตรา ๕๒/๑ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ. ศ. ๒๕๓๔ ที่บัญญัติให้ อำเภอมีหน้าที่ดูแล ให้มีการปฏิบัติ และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นธรรมในสังคม ไกลเกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม และอาศัยอำนาจของกรมการอำเภอตามมาตรา ๒๗ มาตรา ๓๔ ทวิ ประกอบกับมาตรา ๕๐ มาตรา ๘๓ วรรค ๒ และมาตรา ๘๗ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ออกหนังสือ เรื่องการเชิญประชุมใหญ่วิสามัญ และออกประกาศเรื่องการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเชิญสมาชิกทุกคนเข้าร่วมประชุมใหญ่จึงชอบแล้ว

(๔) แม้ผู้ฟ้องคดีจะมีพยานยืนยัน และรับฟังได้ว่า มีอนุกรรมการจำนวน ๔ คนไม่ได้เข้าร่วมประชุมในการประชุมคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ที่มีมติให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แต่ข้อเท็จจริง ยังมีอนุกรรมการอื่นที่เหลือเข้าร่วมประชุมทั้งหมด ๙ คน ย่อมถือเป็นองค์ประชุมที่จะมีมติไปในทางใดก็ได้ กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่ามีการปลอมลายมือชื่ออนุกรรมการทั้ง ๔ คนดังกล่าว จริงหรือไม่

(๕) การประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ พิเคราะห์แล้วเห็นว่ามาตรา ๗ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ บัญญัติว่า สมาชิกและกรรมการ กองทุนหมู่บ้านต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดและข้อ ๓๐ วรรคหนึ่งของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๕๑ กำหนดว่าสมาชิกประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้นและมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน วรรค ๒ กำหนดว่าการรับสมัครสมาชิกและการขาดจากสมาชิกภาพ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านกำหนดขึ้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นหลัก ข้อ ๓๔ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า ในการประชุมสมาชิกต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ดังนั้น สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจึงหมายถึงสมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและเป็นผู้ที่คณะกรรมการมีมติให้ผ่านการพิจารณาด้านคุณสมบัติและเป็นผู้ที่ชำระค่าหุ้นแล้วเท่านั้น

(๖) ส่วนสถาบันการเงินชุมชนนั้นเป็นเพียงการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งของกองทุนหมู่บ้านมิได้มีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือมีการบริหารงานแยกต่างหากจากกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนก็ไม่ใช่สมาชิก ที่จะมีสิทธิ์เข้าร่วมประชุมมีมติในที่ประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ดังกล่าว

(๗) การมอบอำนาจให้เข้าร่วมการประชุมแทนกันนั้น ข้อ ๓๔ วรรค ๒ ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดว่า สมาชิกจะมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่น มาประชุมแทนตนก็ได้แต่ผู้รับมอบอำนาจนั้นจะรับมอบอำนาจจากสมาชิกเกินกว่า ๑ ราย มิได้และข้อ ๓๕ วรรคหนึ่ง กำหนดว่าสมาชิกคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนนจะเห็นได้ว่าจากบทบัญญัติดังกล่าว มิได้ห้ามการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิก เป็นผู้รับมอบอำนาจแต่อย่างใด สมาชิกที่ไม่อาจเข้าร่วมประชุม จึงอาจมอบอำนาจให้บุคคล ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ไปประชุมแทนตนก็ได้ แต่สมาชิกหลายราย จะมอบอำนาจให้บุคคลคนเดียว เป็นผู้รับมอบอำนาจไม่ได้ต้องห้ามตามข้อ ๓๔ วรรค ๒ ของระเบียบดังกล่าวและการมอบอำนาจ ต้องทำเป็นหนังสือโดยปิดอากรแสตมป์ให้ถูกต้อง ตามหลักทั่วไปของการมอบอำนาจ จึงจะถือว่ามีการมอบอำนาจโดยชอบ

(๘) อย่างไรก็ดี แม้จะปรากฏว่า มีบุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเข้าร่วมประชุมและลงมติก็มีผลเพียงให้การใช้สิทธิในการลงมติของบุคคลดังกล่าว ไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

จะถือว่าการลงคะแนนเสียง ของผู้ที่ไม่มีสิทธิลงคะแนน มีผลทำให้การประชุมลงมติต้องเสียไปทั้งหมดย่อมไม่สมเหตุผล และไม่สมเจตนารมย์ของกฎหมาย

(๙) การลงมติให้นาง อ.กรรมการกองทุนหมู่บ้าน พ้นจากตำแหน่งการเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านนั้น ขณะนั้น มีกรรมการเข้าร่วมประชุม ๖ คน ซึ่งในปี ๒๕๕๒ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีกรรมการทั้งสิ้น ๑๓ คน แต่ผู้ฟ้องคดีให้ถ้อยคำต่อศาลว่ามีกรรมการลาออกจำนวน ๒ คน จึงรับฟังได้ว่า ในขณะที่มีการประชุมดังกล่าว มีกรรมการเหลืออยู่ ๑๑ คน ดังนั้นเมื่อมีกรรมการเข้าประชุมเพียง ๖ คนจึงไม่ถึง ๒ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการกองทุนหมู่บ้านเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จึงไม่อาจมีมติให้ นาง อ. กรรมการพ้นจากตำแหน่งได้ตามข้อ ๒๓ วรรคหนึ่ง (๓) ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๕๑

(๑๐) เนื่องจากนาง อ. ได้ยอมรับ ต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ตั้งขึ้นว่า ตนเองติดการพนันจริง จึงถือว่า นาง อ.ขาด คุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามในการเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๐ (๓)

(๑๑) อย่างไรก็ดี แม้มติของที่ประชุมใหญ่วิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเฉพาะในส่วนที่คัดเลือก นาง อ. เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะเป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็มิได้มีผล ทำให้มติที่ประชุมใหญ่ดังกล่าวเสียไปทั้งหมด เพราะกระบวนการและผลของการลงมติเลือกกรรมการเป็นไปโดยเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมแล้ว ซึ่งกรรมการที่ได้รับคัดเลือกที่ชอบด้วยกฎหมายมีจำนวน ๙ คน กรณีจึงครบองค์ประกอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง ของ ระเบียบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๕๑ คณะกรรมการที่ได้รับเลือก จึงมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบดังกล่าวได้

๓.๔.๔ คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ ที่ ๒๖๐/๒๕๕๓

การกู้ยืมเงินและการค้ำประกันเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านเป็นคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓ (๑) (๓)

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องว่า โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทกองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก ส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก จำเลยทั้งสามเป็นสมาชิกของโจทก์ เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๑ จำเลยที่ ๑

กู้เงินโจทก์ ๒๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ยร้อย ๑ ต่อปี กำหนดชำระคืนภายใน ๑ ปี หากผิดนัดยอมให้คิดดอกเบี้ยหรือค่าปรับร้อยละ ๐.๕๐ บาท ต่อวัน โดยมีจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เป็นผู้ค้ำประกันยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม เมื่อถึงกำหนดจำเลยทั้งสามไม่ชำระหนี้ขอให้บังคับจำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงิน ๓๗,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยแก่โจทก์

จำเลยที่ ๑ และที่ ๓ ให้การต่อสู้คดีและให้การว่า คดีนี้มิใช่คดีผู้บริโภคขอให้ยกฟ้อง

ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยาเห็นว่า กรณีมีปัญหาว่าคดีนี้ เป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ จึงส่งคดีให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘

พิเคราะห์แล้ว ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓ คดีผู้บริโภคหมายความว่า (๑) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา ๑๙ หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ และ (๓) คดีแพ่งที่เกี่ยวพันกันกับคดีตาม (๑) ได้ความตามคำฟ้องและคำให้การของจำเลยที่ ๑ และที่ ๓ ว่า โจทก์มีวัตถุประสงค์เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและให้บริการกู้เงินแก่สมาชิก โดยเรียกดอกเบี้ยเป็นการตอบแทนการให้กู้ยืมเงินดังกล่าวเป็นการให้สมาชิกและจำเลยที่ ๑ ผู้กู้ได้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากเงินที่กู้ยืมอันเป็นการให้ประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างหนึ่ง และโจทก์เรียกค่าตอบแทนเป็นเงินในรูปของดอกเบี้ยถือได้ว่าเป็นการให้บริการ โจทก์จึงเป็นผู้ให้บริการและเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนจำเลยที่ ๑ เป็นผู้ได้รับบริการและเป็นผู้บริโภค เมื่อโจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยที่ ๑ ชำระหนี้ตามสัญญากู้เงิน จึงเป็นคดีพิพาทระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภคเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริการ เป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓ (๑) สำหรับจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เมื่อโจทก์ฟ้องให้ร่วมรับผิดกับจำเลยที่ ๑ ในฐานะผู้ค้ำประกันมีลักษณะเป็นคดีเกี่ยวพันกันกับคดีตามมาตรา ๓ (๑) จึงเป็นคดีผู้บริโภคตามมาตรา ๓ (๓)

วินิจฉัยว่า คดีของโจทก์เป็นคดีผู้บริโภค

วินิจฉัย ณ วันที่ ๒๙ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

๓.๔.๕ ความเห็นคณะกรรมการ ป.ป.ช.เกี่ยวกับการดำเนินคดีกองทุนหมู่บ้าน หนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ลับ ที่ ปช ๐๐๑๔/๕๑๘๒ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

คดีที่กรรมการยักยอกเงินของกองทุนหมู่บ้านไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่า นาย ว. และนางสาว ก. เป็นเพียงประธานกองทุนหมู่บ้าน พ. และเหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน พ. เท่านั้นโดยไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใดแม้ว่าบุคคลทั้งสองจะร่วมกันยักยอกเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ไปก็เป็นเพียงความผิดต่อส่วนตัว ไม่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะรับไว้พิจารณา จึงมีมติไม่รับพิจารณา และส่งเรื่องกลับไปยังพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี เพื่อดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

๓.๔.๖ ความเห็นของกรมสรรพากรในเรื่องภาษีเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

จากบันทึกข้อความกรมสรรพากร ที่ กค ๐๗๐๒/ว ๕๙๖๗ ลงวันที่ ๑๕ ก.ค. ๒๕๕๙ เรื่อง ซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการหักภาษี ณ ที่จ่าย กรณีการดำเนินโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ ได้ให้ความเห็นของกรมสรรพากรในเรื่องภาษีที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

<u>ภาษีเงินได้นิติบุคคล</u>

กองทุนหมู่บ้าน มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ไม่เข้าลักษณะเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา ๓๙ แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

<u>ภาษีธุรกิจเฉพาะ</u>

กิจการของกองทุนหมู่บ้าน เฉพาะการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านได้รับการยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ ตามมาตรา ๓ (๓๔) แห่งพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ ๒๔๐) พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ ๕๓๒) พ.ศ. ๒๕๕๖

พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่๕๓๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๐ ตอนที่ ๑๒๓ ก วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖)

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ ๕๓๒) พ.ศ. ๒๕๕๖”

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๓๔) ของมาตรา ๓ แห่งพระราชกฤษฎีกาออกตามความ ในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ ๒๔๐) พ.ศ. ๒๕๓๔

“(๓๔) กิจการของกองทุนหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเฉพาะการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน”

<u>อากรแสตมป์</u>

กรณีที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน สัญญากู้ยืมเงินและคู่ฉบับหรือคู่ฉีกแห่งตราสารไม่ต้องทำการปิดอากรแสตมป์ ตามมาตรา ๑๒๑ แห่งประมวลรัษฎากร ถ้าฝ่ายที่ต้องเสียอากรเป็นรัฐบาล เจ้าพนักงานผู้กระทำงานของรัฐบาลโดยหน้าที่บุคคลผู้กระทำการในนามรัฐบาล อากรเป็นอันไม่ต้องเสีย

กรณีสัญญาจ้างทำของ ผู้รับจ้างมีหน้าที่ต้องเสียอากรแสตมป์ตามมาตรา ๑๐๔ แห่งประมวลรัษฎากรและตามลักษณะตราสาร ๔ จ้างทำของ แห่งบัญชีอากรแสตมป์ หากมีสินจ้างตั้งแต่ ๒๐๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปต้องชำระอากรเป็นตัวเงินแทนการปิดอากรแสตมป์ ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับอากรแสตมป์ (ฉบับที่ ๓๗) เรื่อง กำหนดวิธีการชำระอากรเป็นตัวเงินแทนการปิดแสตมป์อากรสำหรับตราสารบางลักษณะ ลงวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับอากรแสตมป์ (ฉบับที่ ๕๔) เรื่อง กำหนดวิธีการชำระอากรเป็นตัวเงินแทนการปิดแสตมป์อากรสำหรับ ตราสารบางลักษณะ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

๓.๔.๗ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาสิ้นสุดการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล

เรื่องเสร็จที่ ๒๕๘/๒๕๕๑

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้มีหนังสือ ที่ สทบ. ๐๔๐๑/๓๕ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า เนื่องจากมีการวินิจฉัยและตีความบทบัญญัติในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๗ แตกต่างกันเกี่ยวกับระยะเวลาสิ้นสุดการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคลตามบทบัญญัติในมาตรา ๕ ที่กำหนดให้ ในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกชื่อว่า กองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนชุมชนเมือง แล้วแต่กรณี โดยให้คณะผู้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านยื่นขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ และประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน เรื่อง การจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล

เพื่อให้ได้ข้อยุติเกี่ยวกับการตีความบทบัญญัติพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๐ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงขอหารือในประเด็น ดังนี้

๑. บทบัญญัติมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติฯ ที่กำหนดว่า ให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ดำเนินการจดทะเบียนตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ จากบทบัญญัติดังกล่าวมีความหมายถึงการยื่นจดทะเบียนภายในสามปีหรือการจดทะเบียนให้เสร็จสิ้นภายในสามปี

๒. กรณีที่กองทุนหมู่บ้านยื่นคำขอจดทะเบียนพร้อมเอกสารประกอบ และได้ผ่านขั้นตอนการดำเนินการของตำบล อำเภอ ส่งถึงจังหวัด ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ แต่คณะกรรมการเครือข่ายระดับจังหวัด และคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดไม่สามารถดำเนินการพิจารณาและจดทะเบียนให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้ จึงมีปัญหาว่าคณะกรรมการเครือข่ายและคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและนายทะเบียนจะดำเนินการจดทะเบียนภายหลังที่กำหนดเวลาดังกล่าวได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมทั้งได้รับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนหน่วยงานดังกล่าวแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ที่จะจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับจัดสรรทุนหมุนเวียนแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และสามารถพัฒนาจนเป็นสถาบันการเงินชุมชนต่อไปได้ในอนาคต เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัว มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดให้กองทุนหมู่บ้าน หรือ กองทุนชุมชนเมืองต้องจดทะเบียนจัดตั้งให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล และการที่มาตรา ๓๐ ซึ่งเป็นบทเฉพาะกาลได้กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอยู่ก่อนแล้วตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกองทุนหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัตินี้ มีผลทำให้กองทุนหมู่บ้านที่เคยจัดตั้งอยู่เดิมมีฐานะเป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรองรับให้การดำเนินกิจการของกองทุนหมู่บ้านมีความต่อเนื่องตั้งแต่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ส่วนการกำหนดให้กองทุนหมู่บ้านดังกล่าวดำเนินการจดทะเบียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการจดทะเบียนภายในระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ใช้บังคับนั้น ก็เป็นการดำเนินการเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินการได้ในฐานะเป็นนิติบุคคลต่อไป

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติข้างต้นแล้ว เห็นว่า การกำหนดระยะเวลาดำเนินการจดทะเบียนตามมาตรา ๓๐ ไว้ ก็เพื่อเป็นกรอบระยะเวลาเร่งรัดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา ๕ ที่บัญญัติให้กองทุนหมู่บ้านต้องจดทะเบียนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยระยะเวลาที่กำหนดขึ้นนี้มิใช่เงื่อนเวลาที่จะทำให้นายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านไม่สามารถรับจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จทันกำหนดระยะเวลาตามบทเฉพาะกาลในมาตรา ๓๐ ดังนั้น การดำเนินการขอจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านใดที่ดำเนินการไม่แล้วเสร็จทันระยะเวลาดังกล่าวจึงสามารถดำเนินการต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติควรพิจารณาเร่งรัดการดำเนินการที่ยังไม่แล้วเสร็จให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ
(คุณพรทิพย์ จาละ)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เมษายน ๒๕๕๑

๓.๔.๘ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีอาญาเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

<u>คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๕๐/๒๕๕๗</u>

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ ยักยอก

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒๘ อำนาจฟ้อง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๕ หุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน

ผู้เป็นคู่ความในคดีต้องเป็นบุคคลซึ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๘ บัญญัติให้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล ได้แก่ (๑) พนักงานอัยการ (๒) ผู้เสียหาย และคำว่าบุคคลนั้น ตาม ป.พ.พ. ได้แก่ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล แต่ตามคำฟ้องของโจทก์ โจทก์มีวัตถุประสงค์เก็บรวบรวมเงินจากสมาชิก และให้สมาชิกกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ อันมีลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้ง ห้างหุ้นส่วนสามัญ เมื่อมิได้จดทะเบียนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๕ โจทก์จึงไม่เป็นนิติบุคคล และตามคำฟ้องที่ระบุว่าคณะกรรมการและสมาชิก โจทก์มีมติให้ดำเนินคดีแก่จำเลยทั้งสองนั้น ก็ไม่ปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวฟ้องคดีในฐานะส่วนตัว โจทก์ย่อมมิใช่บุคคลธรรมดาเช่นกัน ไม่อาจเป็นคู่ความในคดีนี้ได้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องทั้งในคดีส่วนอาญา และคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๐๕๗/๒๕๕๑

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐, ๑๒๑

สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้าน บ. ประชุมร่วมกันและลงลายมือชื่อร่วมกันมอบอำนาจให้ ส. ร. และ ม. ไปร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่จำเลย มิใช่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้าน บ. เป็นผู้มอบอำนาจให้ไปร้องทุกข์แต่อย่างใด การร้องทุกข์จึงเป็นไปโดยชอบ พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจสอบสวนและโจทก์มีอำนาจฟ้องตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๐,๑๒๑ ศาลฎีกาเห็นสมควรยกปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยโดยไม่จำต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๐๖/๒๕๔๘

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ (๒) สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ

บันทึกการยอมรับสภาพนี้ มีเพียงข้อความว่าจำเลยยอมรับและยินยอมชดใช้เงินคืนให้แก่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์พร้อมด้วยดอกเบี้ยภายในระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันให้ถ้อยคำนี้ และหากไม่ปฏิบัติตามไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ จำเลยยินยอมให้คณะกรรมการกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม หรือทางราชการดำเนินการตามกฎหมาย ข้อความในบันทึกดังกล่าวไม่ปรากฏว่าผู้เสียหาย ได้แสดงความประสงค์ที่จะสละสิทธิ ในการดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยหรือไม่ จะถือว่าสิทธิดำเนินคดีอาญาของโจทก์ระงับไปหาได้ไม่ การยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมายนั้นข้อตกลงจะต้องปรากฏชัดแจ้งว่าผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความหรือสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์จึงไม่ระงับไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๒)

๓.๔.๙ คำพิพากษาศาลฎีกาคดีแพ่งเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๗๕๓/๒๕๕๖

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๒,๑๐๑๕,๑๐๒๕ ห้างหุ้นส่วนสามัญห้าง,หุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑(๑๑) คู่ความ

ผู้ที่จะเป็นคู่ความในคดีโดยเป็นโจทก์ยื่นคำฟ้องหรือเป็นจำเลยที่ถูกฟ้องต่อศาลได้นั้น จะต้องเป็นบุคคลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๑๑) ซึ่งบัญญัติว่า “คู่ความ หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล ฯลฯ” และคำว่า บุคคล นั้น ตาม ป.พ.พ. ได้แก่ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้าน ห. ที่เป็นโจทก์นั้นมิใช่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล โจทก์เป็นเพียงคณะบุคคลมิใช่บุคคลตามกฎหมายจึงไม่อาจเป็นคู่ความในคดีนี้ได้ และการรวมกันก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์โจทก์เป็นการตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกันโดยไม่ปรากฏจากการนำสืบของโจทก์ว่ามีวัตถุประสงค์จะแบ่งปันผลกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำจึงไม่เข้าลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ประกอบมาตรา ๑๐๒๕ อีกทั้งการรวมกลุ่มโจทก์มิได้มีการจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๕ โจทก์จึงไม่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย นอกจากนี้ ส. ก็มิได้ฟ้องคดีในฐานะบุคคลธรรมดา หรือได้รับมอบอำนาจจากสมาชิกทั้งกลุ่มของกลุ่มออมทรัพย์โจทก์ให้ฟ้องคดีนี้ เมื่อโจทก์ไม่ใช่บุคคลตามกฎหมาย จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

<u>คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๖๙๓/๒๕๕๕</u>

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐ นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย

ในสัญญาซึ่งเป็นนิติกรรมทำโดยบุคคลสองฝ่าย ประโยชน์อันเป็นผลสุดท้ายที่ทั้งสองฝ่ายต้องการ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะต้องร่วมรู้กัน จึงจะเป็นวัตถุที่ประสงค์ของนิติกรรมสัญญานั้น ถ้าคู่สัญญาแต่ฝ่ายเดียวรู้ ถึงการกระทำของตนว่าเป็นการฝ่าฝืนต้องห้ามโดยกฎหมาย โดยอีกฝ่ายมิได้ร่วมรู้ด้วยนั้น จะว่านิติกรรมสัญญานั้น มีวัตถุประสงค์เป็นการฝ่าฝืนต้องห้ามโดยกฎหมายตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐ ไม่ได้ การที่โจทก์ที่ ๑ กับพวกนำเงินมาฝากกับจำเลยทั้งสามก็เป็นเพราะต้องการได้ดอกเบี้ยหรือเงินปันผลตอบแทนและเมื่อเรียกเงินคืนก็จะได้เงินคืนครบจำนวนตามมาตรา ๖๗๒ เพียงเท่านั้น ส่วนที่จำเลยทั้งสามจะร่วมกัน นำเงินที่รับฝากไปหาประโยชน์ในลักษณะการประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง โดยทำเป็นปกติธุระหรือไม่ อย่างไร จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือไม่ ล้วนเป็นเรื่องที่จำเลยทั้งสามดำเนินการไปเอง โจทก์ที่ ๑ กับพวกมิได้ร่วมรู้เห็นและเป็นเรื่องนอกเหนือเจตนาของโจทก์ที่ ๑ กับพวก จำเลยทั้งสามจึงไม่อาจยกข้อต่อสู้ว่าวัตถุประสงค์ในประกอบกิจการ หาประโยชน์จากเงินที่รับฝากของกลุ่มออมทรัพย์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายขึ้นอ้างยัน โจทก์ที่ ๑ กับพวกได้นิติกรรมรับฝากเงินระหว่างโจทก์ที่ ๑ กับจำเลยทั้งสาม จึงไม่เป็นโมฆะ โจทก์ที่ ๑ กับพวกมีสิทธิเรียกเงินฝากคืนได้

บทที่ ๔
แนวทางการดำเนินการกรณีเกิดปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๔.๑ แนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดความผิดฐานยักยอกเงินกองทุน

๔.๑.๑ กรณีกองทุนหมู่บ้านยังไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

๑) ให้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเบื้องต้น โดยให้ผู้ยักยอกนำเงินส่วนที่ยักยอกไปนั้นมาชำระคืนแก่กองทุนหมู่บ้าน

๒) ให้ผู้ยักยอกทำหนังสือรับสภาพหนี้ทางแพ่งไว้เพื่อเป็นหลักฐานแก่กองทุน และกำหนดหลักเกณฑ์การชำระหนี้คืนกองทุน หรือให้หาบุคคลค้ำประกัน หรือหาหลักทรัพย์มาค้ำประกันการชำระหนี้แก่กองทุน ซึ่งบังคับได้เฉพาะทางแพ่งเท่านั้น

๓) หากกรรมการผู้ยักยอกยังไม่ยอมชำระหนี้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดประชุมเพื่อขอมติให้ดำเนินคดีแก่ผู้ยักยอก และแต่งตั้งกรรมการหรือผู้แทนกองทุนให้เป็นผู้รับมอบอำนาจจาก สทบ. โดยทำหนังสือเสนอผ่านคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ระดับจังหวัดส่งต่อไปยัง สทบ. เพื่อขอรับหนังสือมอบอำนาจ หลังจากได้รับหนังสือมอบอำนาจแล้วให้รีบดำเนินการร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีกับกรรมการผู้ยักยอกภายในระยะเวลา ๓ เดือน นับแต่วันที่ ผอ.สทบ.ในฐานะผู้กระทำการแทนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ผู้เสียหาย) รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด กล่าวคือ วันที่ ผอ.สทบ. ลงนามในหนังสือมอบอำนาจ (เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกา ที่ ๑๘๒๑/๒๕๔๘)

๔.๑.๒ กรณีกองทุนหมู่บ้านจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้ว

๑) ให้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเบื้องต้น โดยให้ผู้ยักยอกนำเงินส่วนที่ยักยอกไปนั้นมาชำระคืนแก่กองทุนหมู่บ้าน

๒) ให้ผู้ยักยอกทำหนังสือรับสภาพหนี้ทางแพ่งไว้เพื่อเป็นหลักฐานแก่กองทุนและกำหนดหลักเกณฑ์การชำระหนี้คืนกองทุน หรือให้หาบุคคลค้ำประกัน หรือหาหลักทรัพย์มาค้ำประกันการชำระหนี้ซึ่งบังคับได้เฉพาะทางแพ่งเท่านั้น

๓) หากกรรมการผู้ยักยอกยังไม่ยอมชำระหนี้ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดประชุมเพื่อขอมติให้ดำเนินคดี และแต่งตั้งผู้รับมอบอำนาจในการดำเนินคดี เพื่อรวบรวมเอกสารการตรวจสอบเช่น ใบเสร็จรับเงิน สมุดบัญชี หนังสือรับสภาพหนี้ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องและรีบดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนโดยเร็ว

๔.๒ แนวทางการปฏิบัติคดีอาญาฐานยักยอกทรัพย์และผู้ยักยอกหลบหนี

คดีอาญาฐานยักยอกทรัพย์ เมื่อผู้เสียหายแจ้งความดำเนินคดีอาญาแล้ว ถ้าผู้ยักยอกหลบหนีจับตัวไม่ได้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งในข้อหาหรือความผิดฐานละเมิดและเรียกค่าเสียหายไปด้วย เพราะหากจับตัวผู้ยักยอกไม่ได้ภายใน ๑๐ ปี ผลคือคดีอาญา

ย่อมขาดอายุความ และจะทำให้อายุความทางแพ่งขาดไปด้วย เพราะคดียักยอกทรัพย์เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

“คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” หมายถึง “คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐานความรับผิดเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหากมูลเหตุของการกระทำผิดอาญาใดทำให้ผู้กระทำนั้นต้องรับผิดในทางแพ่งด้วย ก็จะเรียกคดีแพ่งดังกล่าวว่าเป็น “คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” ตัวอย่างเช่น นายดำประธานกองทุนหมู่บ้านยักยอกเงินของสมาชิกไป นายดำมีความผิดทางอาญาฐานยักยอกทรัพย์ และขณะเดียวกันก็ถือว่าทำละเมิดในทางแพ่งด้วย โดยต้องคืนทรัพย์หรือต้องใช้ราคาทรัพย์ในแก่ผู้เสียหาย คดีละเมิดดังกล่าวนี้ถือว่าเป็น“คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา”ดังนั้น หากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการฟ้องคดีทางแพ่งไปด้วยแล้ว สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในความผิดฐานยักยอกทรัพย์ จะมีอายุความ ๑๐ ปี ตามอายุความของกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ถ้าไม่ดำเนินการฟ้องคดีแพ่งในฐานละเมิดและเรียกค่าเสียหายเพราะการยักยอกนั้นแล้ว สิทธิฟ้องคดีแพ่งย่อมขาดอายุความไปพร้อมกับคดีอาญาเช่นในกรณีกรรมการคนหนึ่งยักยอก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือนแล้ว และกรรมการที่ยักยอกได้หลบหนีหมายจับของพนักงานสอบสวน ดังนั้น ถ้าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ดำเนินการฟ้องร้องทางแพ่งในข้อหาละเมิดไปด้วย เมื่อพ้น ๑๐ ปียังจับตัวผู้ยักยอกไม่ได้ จึงเป็นเหตุให้คดีอาญาขาดอายุความและคดีแพ่งก็ขาดอายุความไปด้วยแต่อย่างไรก็ดี อายุความในส่วนคดีแพ่งแม้ว่าจะขาดอายุความในกรณีคดีละเมิดแล้วก็ตามการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งนั้นสามารถที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องติดตามเอาทรัพย์คืนจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ยักยอกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ

๔.๓ แนวทางปฏิบัติเมื่อลูกหนี้/ผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ (การแจ้งคำบอกกล่าวผู้ค้ำประกันและผู้จำนอง)

เมื่อลูกหนี้ผู้กู้ผิดนัดตามสัญญากู้ยืมเงิน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีหนังสือทวงถามให้ลูกหนี้ผู้กู้ชำระหนี้โดยกำหนดระยะเวลาพอสมควรในการนำเงินมาชำระหนี้ เช่น ภายใน ๗ วัน ๑๕ วัน แล้วแต่กรณีในการส่งหนังสือให้กับลูกหนี้ผู้กู้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งหนังสือให้กับลูกหนี้ผู้กู้หรือส่งแบบไปรษณีย์ตอบรับ นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผู้กู้ผิดนัด เพื่อให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้ผู้กู้ตามสัญญาหากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในเวลาดังกล่าว ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

หากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะทำการผ่อนเวลาการชำระหนี้ให้กับผู้กู้จะต้องได้รับความยินยอมจาก ผู้ค้ำประกันด้วยทุกครั้ง (ให้จัดทำบันทึกหลักฐานเป็นหนังสือให้ผู้ค้ำประกันลงนาม) มิฉะนั้นผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิด

สำหรับกรณีจำนอง เมื่อลูกหนี้ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ผู้กู้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผู้กู้ได้รับคำบอกกล่าวนั้น ถ้าและลูกหนี้ผู้กู้ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษา สั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาด ถ้าเป็นกรณีที่ผู้จำนองได้จำนองทรัพย์ของตนเพื่อประกันหนี้คนอื่น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้จำนองภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ส่งหนังสือให้ลูกหนี้ทราบดังกล่าวข้างต้น ถ้ามิได้แจ้งผู้จำนองดังกล่าว ผู้จำนองหลุดพ้นในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลา ๑๕ วันดังกล่าว

อนึ่ง หากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านใดต้องการให้มีการจดทะเบียนจำนองเพื่อเป็นการประกันหนี้การกู้ยืมเงิน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรออกระเบียบหรือข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านให้ชัดเจน

๔.๓.๑ ข้อสังเกตลักษณะของสมาชิกผู้กู้ที่อาจเกิดปัญหาหนี้ค้างชำระ/ลูกหนี้ผิดนัด

๑) สมาชิกผู้กู้ยืมเงินเริ่มมีการจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินต้นล่าช้ากว่ากำหนดระยะเวลาที่กำหนด เมื่อมีการทวงถามจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้ว อาจได้รับคำปฏิเสธโดยอาศัยเหตุผลต่างๆ

๒) ได้รับการติดตามทวงหนี้จากสถาบันการเงินอื่นเกี่ยวกับสินเชื่อทางการเงินบ่อยผิดปกติ

๓) สมาชิกเพิกเฉยเมื่อมีการทวงถามให้ชำระหนี้และหลีกเลี่ยงที่จะพบปะกับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

๔) ธุรกิจประเภทเดียวกันกับที่ผู้กู้ยืมเงินไปดำเนินการมีปัญหาการขาดทุน

๕) สมาชิกผู้กู้ยืมเงินนำเงินที่ได้กู้ไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ตามที่แสดงไว้ในคำขอกู้ยืมเงิน

๔.๔ แนวทางปฏิบัติในการเจรจาเพื่อประนีประนอมข้อพิพาท

การดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ควรกระทำ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระคือ

๑)ควรเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นภาระหนี้ทั้งเงินต้นและเงินดอกเบี้ยของลูกหนี้เพื่อหาข้อบกพร่องของลูกหนี้ผู้ผิดนัด จากนั้นแจ้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับภาระหนี้ (ผู้กู้และผู้ค้ำประกัน) ให้ทราบ เพื่อนัดเจรจาประนีประนอมรวมถึงการทำหนังสือรับสภาพหนี้

๒)ในการทำสัญญาประนีประนอม คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรเชิญเครือข่ายของกองทุนหมู่บ้านหรือพนักงาน สทบ. สาขา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการประชุมเพื่อเป็นพยานและแสดงถึงความเป็นธรรมและโปร่งใสในการเจรจาประนีประนอม

๓)กำหนดมาตรการหลาย ๆ มาตรการเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา หากประนีประนอมไม่สำเร็จ

๔)สังเกตอุปนิสัยของลูกหนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ในการชำระหนี้คืน

๕)ค้นหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงของลูกหนี้ เพื่อหาแนวทางช่วยในการแก้ไขปัญหานั้น

๔.๕ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกหนี้ผิดนัด

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง ควรมีการวางแผนติดตามแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑)ควรจัดทำบัญชีกลุ่มลูกหนี้ ตามระดับความรุนแรงของปัญหา

๒)จัดทำระบบการชำระหนี้ของลูกหนี้ตามกำหนดระยะเวลาที่ต้องชำระคืน เพื่อจัดลำดับการติดตามและทวงถามหนี้ อันเป็นการป้องกันการผิดนัดและปัญหาหนี้ค้างชำระ

๓)กำหนดแนวทางการแก้ไขหนี้ค้างชำระออกเป็นหมวด ตามสาเหตุที่ทำให้ลูกหนี้ผิดนัด

๔)ติดตามและตรวจสอบกิจการของลูกหนี้ เพื่อประเมินสถานะทางการเงินของลูกหนี้ เพื่อทราบถึงความสามารถในการนำเงินมาชำระคืนกองทุน

๕)กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาตามปัญหาของลูกหนี้ โดยพิจารณาเป็นรายบุคคล

๕.๑) ยืดระยะเวลาการชำระหนี้ โดยการทำหนังสือรับสภาพหนี้

๕.๒) ปรับอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับให้เหมาะสมกับปัญหา

๕.๓) เจรจาเพื่อการประเมินราคาทรัพย์สินที่จะนำมาชำระหนี้

๕.๔) การดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งควรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบังคับให้ชำระหนี้

๔.๖ ขั้นตอนก่อนและหลังการติดตามหนี้ค้างชำระ

๑) ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแจ้งให้ผู้กู้ยืมและผู้ค้ำประกันทราบล่วงหน้า ก่อนถึงกำหนดชำระหนี้คืน

๒) มีหนังสือทวงถามไปถึงลูกหนี้ที่ไม่มาชำระหนี้ภายในกำหนด เพื่อให้ลูกหนี้มีโอกาสเจรจาเพื่อประนีประนอมหนี้

๓) เมื่อล่วงเลยระยะเวลาตามสมควรตามที่ระบุไว้ในหนังสือทวงถาม และลูกหนี้ยังไม่มาเจรจาประนีประนอมกับกองทุนหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหนังสือทวงถามไปถึงลูกหนี้อีกครั้งหนึ่ง

๔) การเจรจาประนีประนอมหนี้นั้น ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านดำเนินการเจรจาหรือผ่อนผันการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ตามแต่ความเหมาะสมเป็นรายกรณีไป เพื่อแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการช่วยเหลือลูกหนี้ให้สามารถชำระหนี้กองทุนได้อย่างเป็นรูปธรรม

๔.๑) กรณีสามารถตกลงชำระหนี้ตามข้อตกลงในการประนีประนอมได้ ให้สมาชิกรายนั้นให้คำสัตยาบันต่อที่ประชุมว่าจะชำระหนี้ตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันนั้น ซึ่งกรณีนี้ถือเป็นมาตรการทางสังคม โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะต้องจดบันทึกคำสัตยาบันและการประชุมครั้งนั้นไว้เป็นหลักฐาน

เพราะหากต่อมาลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ตามข้อตกลงนั้น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินคดีกับลูกหนี้รายนั้นตามกฎหมายได้เลย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ในเบื้องต้นควรให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้

ปัจจุบันคณะบุคคลทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทอำเภอ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ มาตรา ๖๒/๑ ไม่รับดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับสมาชิกที่เป็นหนี้กองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากเห็นว่ามิใช่เป็นข้อพิพาทของประชาชนแต่เป็นข้อพิพาทระหว่างนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา และเห็นว่า การดำเนินการเกี่ยวกับหนี้กองทุนหมู่บ้านที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นเงินของภาครัฐจะต้องปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้านที่คณะกรรมการกำหนดและหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการพิจารณาเงินกู้ยืมที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

๔.๗ ขั้นตอนการดำเนินคดีทางแพ่ง

เมื่อเกิดปัญหาที่จะต้องดำเนินคดีแพ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ โดยจัดทำหนังสือถึงอัยการจังหวัดในท้องที่ที่รับผิดชอบเพื่อขอให้ว่าต่างคดีให้กับกองทุนหมู่บ้านพร้อมจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกับหนังสือดังกล่าวด้วย ตามตัวอย่างหนังสือขอให้พนักงานอัยการเป็นทนายว่าต่างคดีและตามรายละเอียดเอกสารในตารางขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งและเอกสารประกอบการดำเนินคดีในกรณีสมาชิกผิดนัดชำระหนี้

ตัวอย่างหนังสือขอให้พนักงานอัยการว่าต่างคดี

สำนักงานอัยการสูงสุดแผนกคดี
เลขรับที่ 10330
วันที่ 19 ส.ค. 2552
เวลา 11:10 น.

ที่พิเศษ 01 / 2552

ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก
หมู่ที่ 6 ต. ชิงโค อ. สิงหนคร จ. สงขลา
90280 โทร 086 – 9697674

วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2552

เรื่อง ขอให้ดำเนินคดี นางชม งามไตรไร ผู้กู้
นางจุฑารัตน์ เพ็ชรจำรัส } ผู้ค้ำประกัน
นายประวุธ ขาวทอง }

เรียน อัยการจังหวัดคดีศาลแขวงสงขลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ใบแต่งตั้งทนาย 2 ฉบับ
2. ใบเตือนลูกหนี้ตอบรับทางไปรษณีย์ 1 ฉบับ
3. สำเนาบันทึกการประชุมคณะกรรมการกองทุน
4. สัญญาคำขอกู้ สัญญากู้เงิน สัญญาค้ำประกัน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน
5. เอกสารหลักฐานบัญชีทะเบียนคุมหนี้ชำระเงิน และรายละเอียดที่อยู่ในใบเตือนตอบรับแล้ว
6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก หมู่ที่ 6
7. หนังสือทะเบียนเลขที่ ๐๒๖๖ ๐๔๕๐.

ด้วยตามที่ นางชม งามไตรไร ได้กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก จำนวน 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) ดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี และหากผิดสัญญาปรับอีกร้อยละ 12 ต่อปี และจำนวนเงินดังกล่าว ตามหนังสือตอบรับแล้วนั้น ทั้งดอกเบี้ยและค่าปรับ ของนางชม งามไตรไร และผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบร่วมกัน

บัดนี้ได้ปรากฏว่าลูกหนี้ดังกล่าวไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญา และผู้ค้ำประกันที่ให้ไว้สำหรับระเบียบกองทุนได้มีเนื้อหาสาระสำคัญ ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามสัญญา กองทุนได้กำหนดดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ส่วนค่าปรับผิดสัญญาไม่เกินร้อยละ12 ต่อปีเช่นกัน โดยปฏิบัติทั่วไปแต่สำหรับบุคคลดังกล่าวได้ทำให้กองทุนได้รับความเสียหายที่ไม่สามารถจะอนุโลมผ่อนผันได้ ตามมติของคณะกรรมการและเป็นเยี่ยงอย่างที่ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง

จึงขอให้พิจารณาดำเนินคดีกับบุคคลดังกล่าวให้รับผิดชอบหนี้ตามสัญญา ฉะนั้นการคิดดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ให้นับตั้งแต่ผิดสัญญา นับแต่วันฟ้อง อาจจะเป็นร้อยละ 7.5 ต่อปี ทางกองทุนจึงมอบหมายให้อัยการจังหวัดพิจารณาตามกฎหมายต่อไป

อนึ่ง ในการดำเนินคดีนี้ กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก หมู่ที่ 6 มอบหมายให้อัยการจังหวัดแขวงสงขลา ทนายผู้รับผิดชอบเป็นทนายความ ดำเนินตามกระบวนพิจารณาต่อไป ตามในหน้าที่กฎหมาย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ผลเป็นประการใด กรุณาแจ้งให้ทางกองทุนหรือทางผู้แทนทราบต่อไป หากต้องการเอกสารหรือพยานเพิ่มเติมสามารถติดต่อได้ที่ (มือถือ 086 – 9697674)

ขอแสดงความนับถือ

(นายจตุรงค์ พรหมอินทร์)

ประธานกองทุนหมู่บ้าน ผู้รับมอบหมาย

ขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งและเอกสารประกอบการดำเนินคดี
ในกรณีสมาชิกผิดนัดชำระหนี้ในกรณีกองทุนจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

เตรียมเอกสารดังนี้
( ) ๑. หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้อำนวยการสทบ.แล้วแต่กรณี)
( ) ๒. ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๓. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน (ในช่วงเวลาที่ลูกหนี้ขอกู้เงิน)
( ) ๔. หนังสือรับรองความเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านที่มีมติแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในช่วงเวลาที่ขอให้ฟ้องลูกหนี้(กรณีเปลี่ยนแปลงกรรมการ)
( ) ๕. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติให้กรรมการที่มีชื่อในสัญญากู้ยืมเงินลงนามในสัญญากู้ยืมเงินแทนกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๖. คำขอกู้ของลูกหนี้ที่จะให้ฟ้องคดี
( ) ๗. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่อนุมัติให้ลูกหนี้ที่จะฟ้องคดีกู้เงินได้
( ) ๘. สัญญากู้ยืมเงิน(ติดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๑๘ และตามบัญชีอากรแสตมป์ ท้ายประมวลกฎหมายรัษฎากร)
( ) ๙. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนลูกหนี้
( ) ๑๐.สำเนาทะเบียนบ้านของลูกหนี้
( ) ๑๑.หนังสือยินยอมของคู่สมรสของลูกหนี้
( ) ๑๒.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรสของลูกหนี้
( ) ๑๓.สัญญาค้ำประกัน (ติดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๑๘ และตามบัญชีอากรแสตมป์ ท้ายประมวลกฎหมายรัษฎากร)
( ) ๑๔.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ค้ำประกัน
( ) ๑๕.สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ค้ำประกัน
( ) ๑๖.หนังสือยินยอมของคู่สมรสของผู้ค้ำประกัน
( ) ๑๗.สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรสของผู้ค้ำประกัน
( ) ๑๘.หลักฐานที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโอนเงินที่กู้ให้กับลูกหนี้หลังจากที่อนุมัติให้กู้แล้ว
( ) ๑๙.หลักฐานการชำระหนี้เงินกู้ (ถ้ามี)

เตรียมเอกสารดังนี้ (ต่อหน้าที่ ๒)

( ) ๒๐. หลักฐานหนังสือการทวงถามหนี้ไปยังลูกหนี้

( ) ๒๑. หลักฐานที่แสดงว่า ลูกหนี้ได้รับหนังสือการทวงถามหนี้ ในข้อ (๒๐) แล้วเช่น ส่งหนังสือทวงถามหนี้ให้ลูกหนี้เซ็นชื่อรับหนังสือไปด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับภายในประเทศไปตามที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้านของลูกหนี้ (ใบเหลืองตอบรับ)

( ) ๒๒. หลักฐานหนังสือบอกกล่าวผู้ค้ำประกันทราบภายใน ๖๐ วัน นับแต่ลูกหนี้ผิดนัด

( ) ๒๓. หลักฐานที่แสดงว่า ผู้ค้ำประกันได้รับหนังสือบอกกล่าวในข้อ (๒๒) แล้ว เช่น ส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันเซ็นชื่อรับหนังสือไปด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับภายในประเทศไปตามที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ค้ำประกัน (ใบเหลืองตอบรับ)

( ) ๒๔. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติให้ส่งเรื่องที่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ ให้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด.../จังหวัดสาขา..... เจรจาไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (ถ้ามี)

( ) ๒๕. หนังสือกองทุนหมู่บ้านส่งเรื่องให้ที่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ ให้พนักงานอัยการสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด.../จังหวัดสาขา..... เจรจาไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท(ถ้ามี)

( ) ๒๖. หนังสือสัญญาประนีประนอมยอมความ/บันทึกข้อตกลง ที่เป็นผลจากการเจรจาไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของพนักงานอัยการ ตาม ข้อ (๒๕) (ถ้ามี)

( ) ๒๗.รายงานการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติ

( ) ๒๗.๑ ให้ดำเนินคดีแพ่งเรียกเงินกู้ ดอกเบี้ย ค่าปรับและอื่นๆกับสมาชิกรายใด ฐานใดจำนวนเท่าใด

( ) ๒๗.๒ ให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการ.....ดำเนินคดีให้ หรือว่าจ้างทนายความ ชื่อ.....ให้ดำเนินคดีให้

(หมายเหตุ กรณีส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง พนักงานอัยการดำเนินคดีให้ฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย กองทุนหมู่บ้านจะเสียเฉพาะฤชาธรรมเนียมในชั้นศาลเท่านั้น ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมดศาลจะออกใบเสร็จรับเงินให้ และเงินดังกล่าวหากศาลพิพากษาให้กองทุนหมู่บ้านชนะคดี ศาลจะมีคำสั่งให้ลูกหนี้ที่แพ้คดีเป็นผู้ชำระเงินแทนกองทุนหมู่บ้าน)

( ) ๒๗.๓ มติมอบอำนาจให้กรรมการคนใดมีอำนาจดำเนินคดีแพ่ง (ลงนามในแต่งทนายความ) แทนกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๒๘. หนังสือมอบอำนาจให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจดำเนินการแทนกองทุนหมู่บ้าน พร้อม พยานลงชื่อ ๒ คน และติดอากรแสตมป์ จำนวน ๓๐ บาท

( ) ๒๙. ตารางสรุปยอดหนี้ เงินต้น ดอกเบี้ย ค่าปรับ และอื่นๆ (ถ้ามี)

ขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งและเอกสารประกอบการดำเนินคดี ในกรณีสมาชิกผิดนัดชำระหนี้ ในกรณีกองทุนยังไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล มีดังนี้

เตรียมเอกสารดังนี้
( ) **๑.** รายงานการประชุมหัวหน้าครัวเรือนที่ประชุมเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามข้อ ๔๑ (บทเฉพาะกาล) แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๔ **หรือ**รายงานการประชุมหัวหน้าครัวเรือนที่ประชุมเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามข้อ ๒๘ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑
( ) **๒.** หนังสือของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอหรือคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ที่ รับรอง/รับทราบ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
( ) **๓.** ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
( ) **๔.** รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีการเลือกประธานและแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน (ในช่วงเวลาที่ลูกหนี้ขอกู้เงิน)
( ) **๕.**รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติให้กรรมการที่มีชื่อในสัญญากู้ยืมเงินลงนาม ในสัญญากู้ยืมเงินแทนกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๖. คำขอกู้ของลูกหนี้ที่จะให้ฟ้องคดี
( ) **๗.** รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่อนุมัติให้ลูกหนี้ที่จะฟ้องคดีกู้เงินได้
( ) **๘.** สัญญากู้ยืมเงิน (ติดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๑๘ และตามบัญชีอากรแสตมป์ท้ายประมวลกฎหมายรัษฎากร)
( ) **๙.** สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนลูกหนี้
( ) **๑๐.** สำเนาทะเบียนบ้านของลูกหนี้
( ) **๑๑.** หนังสือยินยอมของคู่สมรสของลูกหนี้
( ) **๑๒.** สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรสของลูกหนี้
( ) **๑๓.**สัญญาค้ำประกัน (ติดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๑๑๘ และตามบัญชีอากรแสตมป์ท้ายประมวลกฎหมายรัษฎากร
( ) ๑๔. สำเนาบัตรประจำตัวผู้ค้ำประกัน
( ) **๑๕.** สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ค้ำประกัน
( ) **๑๖.** หนังสือยินยอมของคู่สมรสของผู้ค้ำประกัน
( ) **๑๗.** สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรสของผู้ค้ำประกัน
( ) **๑๘.** หลักฐานที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโอนเงินที่กู้ให้กับลูกหนี้หลังจากที่อนุมัติให้กู้แล้ว

เตรียมเอกสารดังนี้ (ต่อหน้าที่ ๒)

( ) **๑๙.** หลักฐานการชำระหนี้เงินกู้ (ถ้ามี)

( ) **๒๐.** หลักฐานหนังสือการทวงถามหนี้ไปยังลูกหนี้

( ) **๒๑.** หลักฐานที่แสดงว่า ลูกหนี้ได้รับหนังสือการทวงถามหนี้ ในข้อ (๒๐) แล้ว เช่น ส่งหนังสือทวงถามหนี้ให้ลูกหนี้เซ็นชื่อรับหนังสือไปด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับภายในประเทศไปตามที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้านของลูกหนี้ (ใบเหลืองตอบรับ)

( ) **๒๒.** หลักฐานหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันทราบภายใน ๖๐ วัน นับแต่ลูกหนี้ผิดนัดหรือหนังสือทวงถามหนี้

( ) **๒๓.** หลักฐานที่แสดงว่า ผู้ค้ำประกันได้รับหนังสือบอกกล่าวหรือทวงถามหนี้ในข้อ (๒๒) แล้ว เช่น ส่งหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันเซ็นชื่อรับหนังสือไปด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับภายในประเทศไปตามที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ค้ำประกัน (ใบเหลืองตอบรับ)

( ) **๒๔.** รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติให้ส่งเรื่องที่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ ให้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด.../จังหวัดสาขา..... เจรจาไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (ถ้ามี)

( ) **๒๕.** หนังสือกองทุนหมู่บ้านส่งเรื่องให้ที่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันผิดนัดชำระหนี้ ให้พนักงานอัยการสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด...../จังหวัดสาขา..... เจรจาไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (ถ้ามี)

( ) **๒๖.** หนังสือสัญญาประนีประนอมยอมความ/บันทึกข้อตกลง ที่เป็นผลจากการเจรจาไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของพนักงานอัยการ ตาม ข้อ (๒๕) (ถ้ามี)

( ) **๒๗.** รายงานการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติ

( ) **๒๗.๑** ให้ดำเนินคดีแพ่งเรียกเงินกู้ ดอกเบี้ย ค่าปรับและอื่นๆกับสมาชิกรายใดฐานใดจำนวนเท่าใด

( ) **๒๗.๒** ให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการ.....ดำเนินคดีให้ หรือว่าจ้างทนายความ ชื่อ.....ให้ดำเนินคดีให้

หมายเหตุ: กรณีส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง พนักงานอัยการดำเนินคดีให้ฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย กองทุนหมู่บ้านจะเสียเฉพาะฤชาธรรมเนียมในชั้นศาลเท่านั้น ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมดศาลจะออกใบเสร็จรับเงินให้ และเงินดังกล่าวหากศาลพิพากษาให้กองทุนหมู่บ้านชนะคดี ศาลจะมีคำสั่งให้ลูกหนี้ที่แพ้คดีเป็นผู้ชำระเงินแทนกองทุนหมู่บ้าน)

( ) **๒๗.๓** มติมอบอำนาจให้กรรมการคนใดมีอำนาจดำเนินคดีแพ่ง (ลงนามในแต่งทนายความ) แทนกองทุนหมู่บ้าน

เตรียมเอกสารดังนี้ (ต่อหน้าที่ ๓)
( ) **๒๘.** หนังสือกองทุนหมู่บ้านถึงคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับเขต/อำเภอ เพื่อดำเนินคดีกับลูกหนี้
( ) **๒๙.** หนังสือของคณะอนุกรรมสนับสนุนระดับอำเภอมีหนังสือถึงจังหวัด
( ) **๓๐.** หนังสือคณะอนุกรรมการระดับเขต/จังหวัด ถึงสทบ.ขอดำเนินคดีกับลูกหนี้
( ) **๓๑.** สทบ. ออกหนังสือมอบอำนาจให้แก่กองทุนหมู่บ้านเพื่อดำเนินคดี
( ) **๓๒.** ตารางสรุปยอดหนี้

๔.๘ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา

เมื่อเกิดปัญหาที่จะต้องดำเนินคดีอาญาและต้องมีการร้องทุกข์ดำเนินคดี ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านรวบรวมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ดังนี้

<u>ในกรณีกองทุนจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล</u>

เตรียมเอกสารดังนี้
( ) ๑. หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ผู้ว่าราชการจังหวัด/ผู้อำนวยการสทบ.แล้วแต่กรณี)
( ) ๒. ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๓. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีการแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๔. หนังสือรับรองความเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านที่มีมติแต่งตั้งประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในช่วงเวลาที่ขอให้ฟ้อง(กรณีเปลี่ยนแปลงกรรมการ)
( ) ๕. รายงานการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติ
( ) ๕.๑ ให้ดำเนินคดีอาญากับใคร ฐานใด
( ) ๕.๒ ส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธร/นครบาล.....ดำเนินคดี
( ) ๕.๓ มติมอบอำนาจให้กรรมการคนใดมีอำนาจดำเนินคดีอาญา แทนกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๖. หนังสือมอบอำนาจให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจดำเนินการแทนกองทุนหมู่บ้าน พร้อมพยานลงชื่อ ๒ คน และติดอากรแสตมป์ จำนวน ๓๐ บาท
( ) ๗. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้รับมอบอำนาจ
( ) ๘. สำเนาทะเบียนบ้านของกรรมการผู้รับมอบอำนาจ
( ) ๙. หนังสือรับสภาพหนี้อันเกิดจากความรับผิดทางอาญา (ถ้ามี)
( ) ๑๐.หลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา

เตรียมเอกสารดังนี้ (ต่อหน้าที่ ๒)

( ) ๑๐.๑ หลักฐานการถอนเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้านในกรณีกรรมการถอนโดยไม่ผ่านมติที่ประชุมของกรรมการหรือสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๑๐.๒ หลักฐานการรับเงินจากสมาชิก (ใบสำคัญรับเงิน/ใบเสร็จรับเงิน) ที่สมาชิกนำเงินมาชำระหนี้กับเหรัญญิกหรือผู้มีหน้าที่เก็บเงิน และไม่นำส่งเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๑๐.๓ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม (มาตรา ๑๘๘)

( ) ๑๐.๓.๑ หนังสือแจ้งให้คณะกรรมการชุดเก่าส่งมอบเอกสาร

( ) ๑๐.๓.๒.....

( ) ๑๐.๓.๓.....

( ) ๑๐.๔ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับเอกสาร (มาตรา ๒๖๔-๒๖๘)

( ) ๑๐.๔.๑ เอกสารเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร

( ) ๑๐.๔.๒.....

( ) ๑๐.๔.๓.....

( ) ๑๐.๕ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา ๓๒๖)

( ) ๑๐.๕.๑ เอกสารเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท

( ) ๑๐.๕.๒.....

( ) ๑๐.๕.๓.....

( ) ๑๐.๖ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา ๓๔๑-๓๔๔, มาตรา ๓๔๖)

( ) ๑๐.๖.๑ เอกสารเกี่ยวกับการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริง หรือเอกสารที่เกี่ยวกับการหลอกลวงให้บุคคลที่สามให้การทำลายเอกสิทธิ

( ) ๑๐.๖.๒.....

( ) ๑๐.๖.๓.....

( ) ๑๐.๗ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (มาตรา ๓๔๙-๓๕๑)

( ) ๑๐.๗.๑ เอกสารเกี่ยวกับการโกงเจ้าหนี้ซึ่งทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๑๐.๗.๒.....

( ) ๑๐.๗.๓.....

( ) ๑๐.๘ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานยักยอก (มาตรา ๓๕๒-๓๕๖)

( ) ๑๐.๘.๑ เอกสารเกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์ของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยเบียดบังเอาทรัพย์นั้นไปโดยทุจริตซึ่งเป็นทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๑๐.๘.๒.....

( ) ๑๐.๘.๓.....

( ) ๑๐.๙ อื่น ๆ .....

ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาและเอกสารประกอบการดำเนินคดี
<u>ในกรณีกองทุนยังไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล</u> มีดังนี้

เตรียมเอกสารดังนี้
( ) ๑. รายงานการประชุมหัวหน้าครัวเรือนที่ประชุมเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามข้อ ๔๑ (บทเฉพาะกาล) แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๔ **หรือ**รายงานการประชุมหัวหน้าครัวเรือนที่ประชุมเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตามข้อ ๒๘ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑
( ) ๒. หนังสือของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอหรือคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดที่รับรอง/รับทราบ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๓. ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๔. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีการเลือกประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๕. รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติให้กรรมการที่มีชื่อในหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแทนกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๖. รายงานการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีมติ
( ) ๖.๑ ให้ดำเนินคดีอาญากับใคร ฐานใด
( ) ๖.๒ ส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธร/นครบาล.....ดำเนินคดี
( ) ๖.๓ มติมอบอำนาจให้กรรมการคนใดมีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๗. หนังสือมอบอำนาจจากผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจดำเนินแทนกองทุนหมู่บ้าน พร้อม พยานลงชื่อ ๒ คน และติดอากรแสตมป์ จำนวน ๓๐ บาท
( ) ๘. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของกรรมการผู้รับมอบอำนาจ
( ) ๙. สำเนาทะเบียนบ้านของกรรมการผู้รับมอบอำนาจ
( ) ๑๐. หนังสือรับสภาพหนี้อันเกิดจากความรับผิดทางอาญา (ถ้ามี)
( ) ๑๑. หลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา
( ) ๑๑.๑ หลักฐานการถอนเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้านในกรณีกรรมการถอนโดยไม่ผ่านมติที่ประชุมของกรรมการหรือสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
( ) ๑๑.๒ หลักฐานการรับเงินจากสมาชิก (ใบสำคัญรับเงิน/ใบเสร็จรับเงิน) ที่สมาชิกนำเงินมาชำระหนี้กับเหรัญญิกหรือผู้มีหน้าที่เก็บเงินและไม่นำส่งเข้าบัญชีกองทุน

เตรียมเอกสารดังนี้ (ต่อหน้าที่ ๒)

( ) ๑๑.๓ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม (มาตรา ๑๘๘)

( ) ๑๑.๓.๑ หนังสือแจ้งให้คณะกรรมการชุดเก่าส่งมอบเอกสาร

( ) ๑๑.๓.๒.....

( ) ๑๑.๓.๓.....

( ) ๑๑.๔ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับเอกสาร (มาตรา ๒๖๔–๒๖๘)

( ) ๑๑.๔.๑ เอกสารเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร

( ) ๑๑.๔.๒.....

( ) ๑๑.๔.๓.....

( ) ๑๑.๕ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา ๓๒๖)

( ) ๑๑.๕.๑ เอกสารเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท

( ) ๑๑.๕.๒.....

( ) ๑๑.๕.๓.....

( ) ๑๑.๖ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา ๓๔๑–๓๔๔, มาตรา ๓๔๖)

( ) ๑๑.๖.๑ เอกสารเกี่ยวกับการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริง หรือ เอกสารที่เกี่ยวกับการหลอกลวงให้บุคคลที่สามให้การทำลายเอกสิทธิ

( ) ๑๑.๖.๒.....

( ) ๑๑.๖.๓.....

( ) ๑๑.๗ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (มาตรา ๓๔๙–๓๕๑)

( ) ๑๑.๗.๑ เอกสารเกี่ยวกับการโกงเจ้าหนี้ของกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๑๑.๗.๒.....

( ) ๑๑.๗.๓.....

( ) ๑๑.๘ หลักฐานเกี่ยวกับความผิดฐานยักยอก (มาตรา ๓๕๒–๓๕๖)

( ) ๑๑.๘.๑ เอกสารเกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์ของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยเบียดบังเอาทรัพย์นั้นไปโดยทุจริตซึ่งเป็นทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้าน

( ) ๑๑.๘.๒.....

( ) ๑๑.๘.๓.....

( ) ๑๒.อื่น ๆ .....

บทที่ ๕
บทบาทของพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๕.๑ บทบาทด้านการช่วยเหลือทางกฎหมาย

ด้วย พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดให้องค์กรอัยการประกอบด้วย ก.อ. อัยการสูงสุด และพนักงานอัยการอื่น โดยมีสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยธุรการ ในมาตรา ๒๓ กำหนดว่า สำนักงานอัยการสูงสุด นอกจากมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการและงานวิชาการ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานอัยการแล้ว ให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย (๑) ให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการทางกฎหมาย รวมตลอดทั้งในการคุ้มครองป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน... (๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุด ...ทั้งนี้ ในการแบ่งส่วนราชการ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ ให้ทำเป็นประกาศคณะกรรมการอัยการ

คณะกรรมการอัยการ มีประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนระหว่างประเทศ รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอรรถคดี การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ประชาชน ทั้งยังให้มีสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายภาค รับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนภายในเขตพื้นที่สำนักงานอัยการภาค ตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ซึ่งสำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดให้มีสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด (สคชจ.) ในทุกจังหวัด ๗๖ แห่งตามประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๖ และ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๕๗ และจัดตั้งสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ตัวอำเภอ ๓๔ แห่ง (สคชจ.สาขา) ทั่วประเทศรวม ๑๑๐ แห่ง เพื่อให้การบริการกิจกรรมงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกภูมิภาคของประเทศ

และให้มีอำนาจดำเนินคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในศาลจังหวัด ศาลจังหวัดสาขา ศาลแขวง และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดได้ด้วย

ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว พนักงานอัยการจึงมีบทบาทในการให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน กล่าวคือ การช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ ปัญหาทางกฎหมาย การช่วยเหลือจัดทำนิติกรรมสัญญา การช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยประนอมและระงับข้อพิพาท การให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดี โดยจัดทนายความอาสาดำเนินการทางศาล การช่วยเหลือในการเผยแพร่ให้ความรู้ทางกฎหมายต่างๆแก่ประชาชน และฝึกอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายแก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองย่อมสามารถขอรับบริการความช่วยเหลือทางกฎหมายต่างๆดังกล่าวได้ ณ ที่ทำการของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ตามเงื่อนไขที่กำหนดตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๓๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งบทบาทการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ประชาชนดังกล่าวนั้น พนักงานอัยการดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่รัฐบาลมีนโยบายให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายของประชาชน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยจัดสรรงบประมาณให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ ๑ ล้านบาท เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ แม้ในห้วงเวลาดังกล่าว กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะยังไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล การดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา จะต้องเสนอเรื่องให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดำเนินการ หรือมอบอำนาจให้ดำเนินการ พนักงานอัยการจึงจะรับดำเนินการทางคดีให้ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ แต่ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายตามกรอบอำนาจที่กล่าวข้างต้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้มีการตราพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดให้ในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เรียกชื่อว่า “กองทุนหมู่บ้าน” หรือ “กองทุนชุมชนเมือง” โดยให้คณะผู้จัดตั้งยื่นคำขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อนายทะเบียนตามระเบียบที่กำหนด ส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนแล้ว มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย พนักงานอัยการจึงมีอำนาจหน้าที่ว่าต่างหรือแก้ต่างคดีแพ่งที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านฯ ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญากู้ได้ ตามหนังสือตอบข้อหารือของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส ๐๐๒๔.๒/๓๒๙๙ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ อย่างไรก็ตามสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นว่าเพื่อเป็นการลดปริมาณคดีที่จะนำขึ้นสู่ศาล และประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมศาลตามนโยบายของรัฐ อีกทั้งยังเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนและลดภาระค่าใช้จ่ายของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านฯ ก่อนจะดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล ให้พนักงานอัยการ

ดำเนินการประนอมข้อพิพาทให้ตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๓๒ และระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๓๓ ทั้งนี้ ด้วยความสมัครใจของกองทุนหมู่บ้านฯ กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ต่อมา จึงได้มีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ระหว่าง สำนักงานอัยการสูงสุด กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เรื่อง ความร่วมมือในการเผยแพร่ความรู้และช่วยเหลือทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือ ไกล่เกลี่ย ระงับข้อพิพาท แก่กรณีพิพาท ที่เกิดขึ้นกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีกิจกรรมการให้บริการ ดังนี้

๑.) ให้คำปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๒.) ให้ความช่วยเหลือในการทำนิติกรรมสัญญา บนพื้นฐานความเสมอภาคของทุกฝ่าย และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๓.) ช่วยเหลือ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

๔.) ให้ความช่วยเหลือทางด้านอรรถคดี โดยการว่าต่าง แก้ต่าง ให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นอกจากนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดพนักงานอัยการให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำ และตอบปัญหาข้อกฎหมายให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สนับสนุนวิทยากรในการเผยแพร่ ฝึกอบรม ความรู้ทางกฎหมายให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ปัจจุบันรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนและหนี้สินภาคประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยบริหารผ่านสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปยังกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ ทั่วประเทศอันมีมูลค่ารวมกว่า ๓ แสนล้านบาท ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศตั้งแต่ฐานราก โดยมีแนวคิดที่จะผลักดันการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ในรูปแบบประชารัฐ ที่จะมีการประสานความร่วมมือของภาคประชาชน ภาคราชการ และภาคเอกชน ในทุกมิติตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน สำนักงานอัยการสูงสุด โดยสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ได้ประสานบูรณาการความร่วมมือกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในการร่วมมือกันปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนโดยได้จัดทำโครงการ“สัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางปกป้องรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” เมื่อระหว่าง

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ จากการดำเนินการโครงการดังกล่าว พบว่าข้อมูลปัจจัยสำคัญ ในการที่จะยกระดับการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพและเกิดความสูญเสียน้อยที่สุดต่องบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านกลไกการบริหารของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัจจัยหลักที่สำคัญที่จะยกระดับและสร้างความพร้อมแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว คือการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและการดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมายและคดี กระบวนการทำสัญญากู้ยืม การติดตามหนี้สินที่ให้สมาชิกกองทุนกู้ยืมกลับคืนมาได้ โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยส่งเสริมการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท และร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับกิจการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปสู่พนักงานอัยการและผู้ปฏิบัติงานให้กับสำนักงานกองทุนฯ รวมทั้งเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ กฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรักษาผลประโยชน์ของรัฐในขั้นตอนต่างๆ ๖ กระบวนงาน อันได้แก่ การเผยแพร่ให้ความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การกำกับดูแลเร่งรัดหนี้สินของกองทุนหมู่บ้าน, การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท, การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการดำเนินคดี, การดำเนินคดีในชั้นศาลและการบังคับคดี

จากนั้นสำนักงานอัยการสูงสุดได้ดำเนินการร่วมกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จัดโครงการ “พัฒนาความรู้ด้านกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” โดยอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่พนักงานอัยการในกระบวนการทางกฎหมายและคดีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้แก่ อัยการจังหวัดคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดทั่วประเทศ จำนวน ๗๖ คน และอัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด ปฏิบัติงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดและสาขาทั่วประเทศ จำนวน ๑๑๐ คน รวมเป้าหมายจำนวน ๑๘๖ คน โดยการบรรยายให้ความรู้ และเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์โดยการฝึกปฏิบัติ และเตรียมการเป็นผู้ช่วยวิทยากรฝึกปฏิบัติการอบรมในโครงการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อระหว่างวันที่ ๑ – ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๖ ครั้ง เมื่อระหว่างวันที่ ๘ สิงหาคม – วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เป้าหมาย เข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้น ๕,๓๕๗ คน การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามโครงการดังกล่าว ได้มุ่งเน้นเนื้อหาความรู้ และทักษะในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการแก้ไขเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินผลตามที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดในการพิจารณาการเพิ่มทุน

ที่รัฐบาลอุดหนุน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางกฎหมายและคดี เช่น การจัดทำนิติกรรมสัญญาที่รอบครอบรัดกุม การเร่งรัดติดตามหนี้สิน การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดี เป็นต้น ผลการช่วยเหลือดังกล่าว มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้รับการพิจารณาเพิ่มทุนประมาณ ๖๐๐ กองทุนเศษ

สำนักงานอัยการสูงสุดได้ประชุมร่วมกับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และได้มีข้อเสนอแนะในการบูรณาการความร่วมมือต่อไปในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้แก่

๑. กลุ่มเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านฯ ประมาณ ๗๐,๐๐๐ กองทุน ที่ผ่านการพิจารณาเกณฑ์ประเมินการขอเพิ่มทุนในล้านที่สองแล้ว ควรได้รับการเพิ่มศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยการสร้างความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผล และถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆ เช่น การบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชี แบบฟอร์มสัญญามาตรฐาน เป็นต้น

๒. กลุ่มเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านฯ ๓,๓๒๕ กองทุน ที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ จากสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว แต่ยังไม่ผ่านการประเมินในการที่จะขอเพิ่มทุนอุดหนุนล้านที่สอง ให้แยกกลุ่มเป้าหมายเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๒.๑ กลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เฉพาะกรณีหนี้ค้างชำระเกินร้อยละ ๑๕ และเงินขาดบัญชี ให้จัดการอบรมบุคลากรของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่มีเป้าหมายอยู่ในพื้นที่ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกณฑ์การประเมินและวิธีการแก้ไขให้ผ่านเกณฑ์การประเมินแล้วลงพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือในแนวทางเดียวกับกองทุนชะแล้ โดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะต้องจัดทำฐานข้อมูลกองทุนหมู่บ้านฯเหล่านั้น มอบให้พนักงานอัยการในพื้นที่เข้าให้ความช่วยเหลือดำเนินการ ต่อไป

๒.๒ กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ๘ ข้อกำหนดที่กล่าวในข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการทั้ง ๓ ประเด็น หรือที่ติดปัญหาเฉพาะประเด็นที่ ๒ และ ๓ ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ โดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะต้องจัดทำรูปแบบแนวทาง วิธีการ เป็นคู่มือเพื่อถ่ายทอดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ และสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินดังกล่าวได้

๓. การสร้างต้นแบบการพัฒนา

คณะทำงานเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องรวบรวมปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่ผ่านมา นำผลการสัมมนา มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงาน ๔ ชุดองค์ความรู้ ได้แก่ คู่มือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คู่มือการใช้แบบสัญญา คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการตามเกณฑ์การประเมิน และคู่มือการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมือง แล้วถ่ายทอดองค์ความรู้แก่พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในแนวทางดังกล่าว จนสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาในพื้นที่ของแต่ละจังหวัดได้

พื้นที่นำร่อง จะดำเนินการในพื้นที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๔ ประกอบด้วยจังหวัดกาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ยโสธร นครพนม ให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทำฐานข้อมูลว่ามีจำนวนกองทุนใดที่ยังมีปัญหาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินข้อใดบ้าง โดยจะดำเนินการในจังหวัดร้อยเอ็ด ลงพื้นที่และช่วยแก้ไขปัญหาทำนองเดียวการลงพื้นที่ที่กองทุนชะแล้ จังหวัดสงขลา แล้วสร้างต้นแบบ เพื่อนำไปใช้กับกองทุนอื่นๆในพื้นที่แต่ละจังหวัดได้ต่อไป

ในระหว่างการเตรียมการสร้างต้นแบบเพื่อการพัฒนาดังกล่าว พื้นที่ใดที่มีความพร้อม และเข้าใจแนวทางการพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว สามารถนำคู่มือแบบสัญญาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขกองทุนชะแล้ไปใช้ดำเนินการในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องรอความร่วมมือจากอัยการ โดยเฉพาะในพื้นที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สาขา ๑ สาขา ๔ และสาขา ๙ ที่ได้ร่วมประชุมคณะทำงานฯ เมื่อวันที่ ๓–๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙

๔. การจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้นอกระบบ โดยให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดำเนินการสำรวจข้อมูลสมาชิกกองทุนหมู่บ้านว่ามีสมาชิกใดมีหนี้นอกระบบบ้างกี่กองทุน มีจำนวนหนี้เท่าใด เพื่อจะได้ดำเนินการเข้าช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนตามนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ซึ่งพนักงานอัยการมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยและประนอมหนี้นอกระบบ โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานอนุกรรมการไกล่เกลี่ยประนอมหนี้นอกระบบประจำกรุงเทพมหานครและประจำจังหวัด และให้เกิดการบูรณาการการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนที่เป็นธรรมแก่ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ต่อไป

โครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานอัยการสูงสุด
กับสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

๑. โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางปกป้องรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๒๘ – ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ โรงแรมโนโวเทลกรุงเทพอิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๙–๑๐มกราคม ๒๕๕๙ ณ โรงแรมเซ็นทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

๒. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในกระบวนการทางกฎหมายและคดีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระหว่างวันที่ ๑ – ๓ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรมโกลเด้น ซิตี้ ระยอง อำเภอเมืองจังหวัดระยอง

๓. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในกระบวนการทางกฎหมายและคดีเพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรม บีพี สมิหลา บีช อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรมอัมรินทร์ ลากูน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ครั้งที่ ๓ วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ ห้องแกรนด์ ไดมอนด์ บอลรูน อิมแพค ฟอรั่ม เมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร

ครั้งที่ ๔ วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรมเฮอมิเทจ จังหวัดนครราชสีมา

ครั้งที่ ๕ วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรมไดม่อน พล่าซ่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ครั้งที่ ๖ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙

ณ โรงแรมหรรษา เจบี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๕.๒ บทบาทด้านการดำเนินคดี

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

(๒) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

(๓) ในคดีแพ่งหรือคดีปกครอง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

(๔) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ก็ดี หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการก็ดี เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้

(๕) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมิใช่กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองเมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้

(๖) ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

(๗) ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มิให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(๘) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย หรือประกันรับสิ่งของไปดูแลรักษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้นในการนี้มิให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(๙) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนดหรือเห็นชอบเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรี

(๑๐) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

(๑๑) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดตามที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา ๑๔ (๓) (๔) และ (๕) พนักงานอัยการจะออกคำสั่งเรียกบุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำก็ได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝายหนึ่งมาให้ถ้อยคำ โดยคู่ความ ฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้

พนักงานอัยการตำแหน่งใดมีอำนาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้เพียงใดให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของ ก.อ.

๑.อำนาจหน้าที่ในการว่าต่างหรือแก้ต่างให้หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นที่เป็นคู่กรณีในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการ แต่ต้องมิใช่กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองเมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควร

๑.๑ ตัวความที่มีสิทธิขอให้พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างคดี

ตัวความที่มีสิทธิขอให้พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีแพ่งและคดีปกครองตามมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ได้แก่ หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้ซึ่งมิได้กล่าวไว้ในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓) กับนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น โดยมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับ ตัวความทั้งสองประเภทดังต่อไปนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้ซึ่งมิได้กล่าวไว้ในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓)

หน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิขอให้พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีตามมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) จำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓) เท่านั้น อันได้แก่ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ และหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) ราชการส่วนท้องถิ่น

ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานทางปกครองตามหลักการกระจายอำนาจทางปกครองในทางพื้นที่ โดยอยู่ในกำกับดูแลของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

๒) รัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจเป็นหน่วยงานทางปกครองตามหลักการกระจายอำนาจทางปกครองในทางกิจการ ซึ่งดำเนินกิจกรรมในทางพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมที่มีลักษณะมุ่งแสวงหาผลกำไร โดยอยู่ในกำกับดูแลของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ รัฐวิสาหกิจอาจแบ่งออกเป็น ๔ ประเภทตามที่กฎหมายที่จัดตั้ง ได้แก่

–รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การไฟฟ้านครหลวง, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, การประปานครหลวง, การประปาส่วนภูมิภาค, การรถไฟแห่งประเทศไทย, การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย, การท่าเรือแห่งประเทศไทย, การทางพิเศษแห่งประเทศไทย, การเคหะแห่งชาติ, การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, องค์การเภสัชกรรม, ธนาคารออมสิน, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นต้น

–รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งออกตามความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ เช่น องค์การส่งเสริมมวลชนกรุงเทพ, องค์การจัดการน้ำเสีย, องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร, องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย, องค์การสะพานปลา, องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, องค์การสวนยาง, องค์การสวนสัตว์, องค์การสวนพฤกษศาสตร์, องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ, สถาบันการบินพลเรือน เป็นต้น

–รัฐวิสาหกกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี รัฐวิสาหกิจประเภทนี้ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่เป็นหน่วยงานในสังกัดราชการส่วนกลาง เช่น โรงงานยาสูบและโรงงานไพ่เป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง โรงพิมพ์ตำรวจเป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

–รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมายเอกชนซึ่งหน่วยงานของรัฐมีทุนรวมอยู่ด้วยเกินร้อยละห้าสิบ ไม่ว่าจะจัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในรูป “บริษัทจำกัด” เช่น บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด, บริษัท ขนส่ง จำกัด, บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด, บริษัท อู่กรุงเทพ จำกัด, บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด, บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด, บริษัท นารายณ์ภัณฑ์ จำกัด, บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด, บริษัท สหโรงแรมไทยและการท่องเที่ยว จำกัด เป็นต้น หรือจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ ในรูป “บริษัทมหาชนจำกัด” เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), บริษัท ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน), บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน), บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน), บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน), บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน),บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เป็นต้น

ข้อสังเกต ปัญหามีว่า “รัฐวิสาหกิจ” หมายถึง รัฐวิสาหกิจทุกประเภทหรือไม่ ประเด็นนี้เห็นว่าหมายถึงรัฐวิสาหกิจทุกประเภท ยกเว้นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี เนื่องจากรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรีไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่เป็นหน่วยงานในสังกัดราชการส่วนกลาง จึงต้องด้วยมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓) ทั้งนี้ หากผู้ร่างกฎหมายประสงค์จะให้หมายถึงเฉพาะรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาเท่านั้น ผู้ร่างจะต้องบัญญัติบทนิยามให้ชัดเจนโดยให้ถ้อยคำทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ และพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ

เจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔ ที่ใช้คำว่า “รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา” แต่ผู้ร่างกฎหมายกลับบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๔ ที่ใช้คำว่า “รัฐวิสาหกิจ” เท่านั้น

๓) องค์การมหาชน

องค์การมหาชนเป็นหน่วยงานทางปกครองตามหลักการกระจายอำนาจทางปกครองในทางกิจการซึ่งดำเนินกิจกรรมในทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนบริการสาธารณะเฉพาะด้านที่มีลักษณะไม่มุ่งแสวงหาผลกำไร โดยอยู่ในกำกับดูแลของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ องค์การมหาชนอาจแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทตามกฎหมายที่จัดตั้ง ได้แก่

-องค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ เช่น มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและอยู่ในกำกับของรัฐ สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัยธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันพระปกเกล้า กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น พึงสังเกตว่ามหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งเป็นส่วนราชการย่อมมีสถานะทางกฎหมายเป็นราชการส่วนกลางที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น แต่เมื่อมหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งเป็นส่วนราชการดังกล่าวได้ออกนอกระบบราชการเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและอยู่ในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐแห่งนั้นย่อมมีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

-องค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชนพ.ศ. ๒๕๔๒ เช่นสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา โรงเรียนมหิดลวิยานุสรณ์ สถาบันพัฒนาองค์การชุมชน สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หอภาพยนตร์ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว เป็นต้น

๔) หน่วยงานอื่นของรัฐ

หน่วยงานอื่นของรัฐอาจเทียบได้รับหน่วยงานทางปกครองที่เรียกว่า “หน่วยงานอิสระของรัฐ” ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของศาล หรือของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือขององค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่อยู่ในบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานอัยการสูงสุด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงสำนักงาน

ศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพราะกฎหมายที่จัดตั้งหน่วยงานทั้งสามได้กำหนดให้หน่วยงานทั้งสามมีฐานะเป็นกรม จึงต้องด้วยมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓) อย่างไรก็ตาม ในชั้นยกร่างพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ..... ของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ให้ความเห็นว่าหน่วยงานของรัฐที่อิสระจากฝ่ายบริหาร เช่น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นส่วนหนึ่งของคำว่า “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” อันอาจทำให้ต้องด้วยมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓) แต่เห็นว่าคำว่า “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” เป็นถ้อยคำในรัฐธรรมนูญที่มีความหมายชัดแจ้งในตัวเองอยู่แล้วว่าหมายถึงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญโดยไม่หมายความรวมถึงหน่วยงานธุรการของศาล หรือของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

๕) หน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ

บทนิยามของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๔ กำหนดให้ “หน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ” เป็นหน่วยงานของรัฐประเภทหนึ่ง แต่มิได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “หน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ” ไว้อีกชั้นหนึ่ง ทำให้อาจเกิดปัญหาในการตีความคำว่า “หน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ” ว่าหมายถึงหน่วยงานใดบ้าง แต่ปัญหานี้ในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ... วุฒิสภา ก็ได้มีการอภิปรายกันพอสมควร โดยนายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย โฆษกคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ถามผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดว่าหน่วยงานเอกชนที่ได้รับสัมปทานหรือได้เข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐในฐานะเป็นผู้ดำเนินกิจการของรัฐจะเป็นหน่วยงานของรัฐประเภทหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐหรือไม่ นายเข็มชัย ชูติวงศ์ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ตอบว่า หน่วยงานดังกล่าวมิใช่หน่วยงานของรัฐ เพราะมิใช่หน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐตามความหมายในบทนิยามของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” และมิใช่นิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นความหมายในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) และมาตรา ๒๓ (๓) ด้วย ต่อมานายจุลสิงห์ วสันตสิงห์ รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ และอัยการสูงสุดในขณะนั้น ได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่า หน่วยงานดังกล่าวมิใช่หน่วยงานของรัฐเด็ดขาด โดยหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ หมายถึงหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น มิได้หมายความรวมถึงหน่วยงานภาคเอกชนแต่อย่างใด อาจสรุปได้ว่าคำว่า “หน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ” เป็นถ้อยคำที่ผู้ร่างกฎหมายบัญญัติเผื่อไว้เพื่อรับรองการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ที่มิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคต

ตัวอย่างคำวินิจฉัยตามมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ในส่วนที่เกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐมิได้กล่าวในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓)

ตัวอย่างที่ ๑ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ได้มีผู้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์ว่าการเลือกตั้งไม่ชอบ เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ขอให้พนักงานอัยการจังหวัดบุรีรัมย์แก้ต่างให้แก่เทศบาล แต่พนักงานอัยการแจ้งว่าจะว่าต่างแก้ต่างให้เฉพาะกรณีที่เทศบาลเป็นโจทก์หรือจำเลยเท่านั้น แต่คดีนี้เทศบาลมิได้อยู่ในฐานะจำเลย พนักงานอัยการจึงไม่มีสิทธิรับแก้ต่างให้ได้ กระทรวงมหาดไทยเห็นว่าในกรณีอย่างเดียวกันนี้ อัยการจังหวัดแพร่เคยรับแก้ต่างให้แก่เทศบาล จึงขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาเรื่องนี้ต่อไป

อัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) บัญญัติว่า “ในคดีแพ่ง คดีปกครอง...ที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) ...เป็นคู่กรณี และมิใช่กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้” เมื่อเทศบาลเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมิได้กล่าวในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๓) โดยมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) กำหนดให้พนักงานอัยการมีดุลพินิจที่จะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้ ซึ่งคำว่า “รับว่าต่างหรือแก้ต่าง” นี้ ควรจะแปลอย่างกว้าง รวมถึงฐานะที่เทศบาลอยู่ในฐานะโจทก์หรือจำเลยด้วย ซึ่งในกรณีที่มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้ง แม้จะมิได้เรียกผู้ร้องโดยใช้ถ้อยคำว่าเป็นโจทก์ แต่ลักษณะการปฏิบัติก็เป็นอย่างเช่นโจทก์คือฝ่ายกล่าวหานั่นเอง เพราะฉะนั้นถ้าเทศบาลอยู่ในฐานะที่อาจจะเสียหายเพราะข้อกล่าวหา เช่นนั้น เทศบาลในฐานะผู้คัดค้านก็ตกอยู่ในฐานะอย่างจำเลย พนักงานอัยการจึงมีอำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวที่จะเข้าแก้ต่างให้เทศบาลได้

ตัวอย่างที่ ๒ กรมบัญชีกลางขอหารือสำนักงานอัยการสูงสุดว่า หากพนักงานการไฟฟ้านครหลวงผู้ต้องรับผิดในทางแพ่งไม่ยอมชดใช้เงินให้แก่การไฟฟ้านครหลวง ทำให้การไฟฟ้านครหลวงต้องดำเนินคดีและการไฟฟ้านครหลวงส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดดำเนินคดีให้ สำนักงานอัยการสูงสุด จะดำเนินให้หรือไม่ประการใด

สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้ว เห็นว่า ในกรณีที่การไฟฟ้านครหลวงซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. ๒๕๐๑ จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งนั้นถ้าไม่ใช่คดีพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรก็จะรับว่าต่างให้ได้ แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าไม่สมควรก็ไม่รับว่าต่างให้ ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕)

ตัวอย่างที่ ๓ การเคหะแห่งชาติมีหนังสือถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอหารือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมีข้อหารือประการหนึ่งว่า การฟ้องผู้จัดการมรดกหรือทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ต้อง

รับผิดตามที่กำหนดในข้อ ๒๔ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ รัฐวิสาหกิจจะฟ้องหรือดำเนินการเองโดยไม่ต้องส่งให้พนักงานอัยการได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) มีความเห็นตามข้อหารือข้างต้นว่า การฟ้องคดีแก่ผู้จัดการมรดกหรือทายาทของเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ข้อ ๒๔ นั้น การเคหะแห่งชาติซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติอาจส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) หรืออาจดำเนินการเองก็ได้

ตัวอย่างที่ ๔ พนักงานอัยการมีอำนาจรับว่าต่างคดีนี้แก่องค์การตลาดเพื่อเกษตรกรโจทก์ได้ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) เพราะองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรเป็นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ เมื่อพนักงานอัยการได้รับเป็นทนายความว่าต่างคดีนี้ให้แก่โจทก์แล้วตามใบแต่งทนายความ พนักงานอัยการจึงมีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนพิจารณาใดๆ รวมทั้งการเรียงคำฟ้องแทนโจทก์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องระบุถึงฐานะเช่นนั้นในช่องผู้ร้องคำฟ้องอีก

ตัวอย่างที่ ๕ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีหนังสือถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่าหลังจากบริหารจัดการตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาระยะหนึ่ง พบว่ามีการฟ้องร้องและดำเนินคดีกันเป็นจำนวนมาก จึงขอหารือว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะสามารถขอให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ว่าต่างให้ในคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ) มีความเห็นตามข้อหารือข้างต้นว่า พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) บัญญัติว่า “ในคดีแพ่ง คดีปกครอง...ที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) ...เป็นคู่กรณี และมิใช่กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้” เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นองค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ทั้งสองกรณีดังกล่าวเป็นคดีเกี่ยวกับผลประโยชน์ของหน่วยงานของรัฐและมิใช่คดีพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงอาจร้องขอให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ว่าต่างให้ในคดีแพ่งได้

๒. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีสถานภาพเป็นนิติบุคคล

ด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ไม่ได้กำหนดให้

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นมีฐานะเป็นนิติบุคคล เหมือนดังเช่นที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ตามมาตรา ๓๐ จึงกำหนดให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ดำเนินการจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเมื่อจัดตั้งขึ้นและได้ยื่นคำขอจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้านตามระเบียบที่คณะกรรมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดแล้วมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ และมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๗

“นิติบุคคล” หมายถึง องค์กร คณะบุคคล กองทรัพย์สิน สถาบันที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่นๆ สำหรับกองทุนหมู่บ้านคือพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๗ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมถึงระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านนั้น

๓. ตามหนังสือสำนักงานอัยการ ที่ อส ๐๐๒๔.๒/๓๒๙๙ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง หารืออำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้กับกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ)

ที่ อส ๐๐๒๔.๒/๓๒๙๙

สำนักงานอัยการสูงสุด
ถนนหน้าหับเผย กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๕๑

เรื่อง หารืออำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการรับว่าต่าง หรือแก้ต่าง ให้กับกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ที่ สทบ.๐๔๐๑/๐๒๓๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ขอหารือว่า กองทุนหมู่บ้านฯ ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วจะร้องขอพนักงานอัยการว่าต่างแก้ต่างในคดีแพ่งที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านฯ ผิดนัดไม่ชำระตามสัญญากู้ได้หรือไม่ โดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) มีความเห็นว่า กองทุนหมู่บ้านฯ ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๕ แล้ว ถือว่าเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๑๑(๕) พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ว่าต่าง หรือแก้ต่างคดีแพ่งที่สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านฯ ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญากู้ได้ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้ว มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.)ดังกล่าว และเห็นว่าเพื่อเป็นการลดปริมาณคดีที่จะนำขึ้นสู่ศาลและประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมศาลตามนโยบายของรัฐทั้งยังเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนและลดภาระค่าใช้จ่ายของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านฯ ก่อนจะดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล ควรจะใช้วิธีการประนอมข้อพิพาท ด้วยความสมัครใจของกองทุนหมู่บ้านฯ กับสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านฯ โดยพนักงานอัยการจะดำเนินการประนอมข้อพิพาทให้ตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๓๒ และระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๓๓

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยโท มนัส อุบลทิพย์
(มนัส อุบลทิพย์)
รองอัยการสูงสุด ปฏิบัติราชการแทน
อัยการสูงสุด

ตัวอย่างการดำเนินคดีผู้บริโภคให้แก่กองทุนหมู่บ้าน

๑.ตัวอย่างกระบวนการประกอบคำฟ้อง

๒. ตัวอย่างคำฟ้องคดี

๓. ตัวอย่างคำพิพากษา

๔. ตัวอย่างคำขอออกคำบังคับ

๕.ตัวอย่างคำบังคับ

๖. ตัวอย่างคำร้องขอศาลออกหมายบังคับคดี

๗. ตัวอย่างหมายบังคับคดี

ตัวอย่างคำฟ้องการดำเนินคดีผู้บริโภค

(แบบ ผบ. ๑)

คำฟ้องคดีผู้บริโภค

คดีหมายเลขดำที่...../ ๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่...../ ๒๕.....

ศาล พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๙

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช ๒๕.....

ความแพ่ง

ระหว่าง { พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓"ผู้ประกอบธุรกิจ".....โจทก์
"ผู้ประกอบธุรกิจ" ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
"ผู้บริโภค"ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓ "ผู้บริโภค".....จำเลย

เรื่อง.....ผิดสัญญากู้ยืม ค้ำประกัน.....

.....จำนวนทุนทรัพย์(ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๙๐) บาท.....

สตางค์

ข้าพเจ้า.....โจทก์เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....

อาชีพ.....อายุ.....ปีเลขประจำตัวประชาชน □□□□□□□□□□□□□

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตรอก/ซอย.....

ใกล้เคียง.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....จดหมายอิเล็กทรอนิกส์.....

สถานที่ติดต่อ.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....จดหมายอิเล็กทรอนิกส์.....

ขอยื่นฟ้อง.....จำเลย

เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....อาชีพ.....อายุ.....ปีเลข

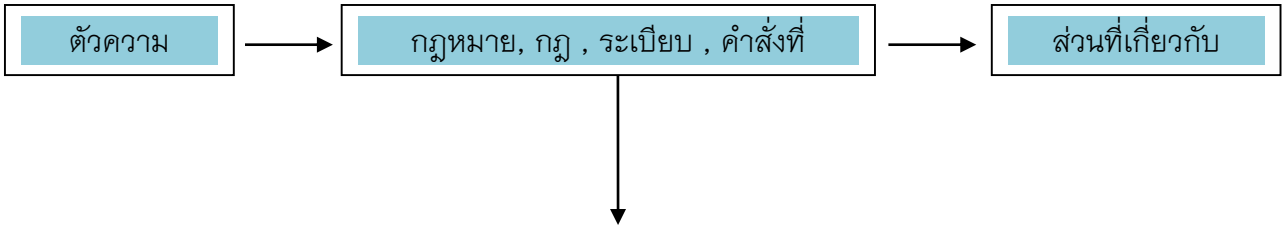
ประจำตัวประชาชน□□□□□□□□□□□□□ อยู่บ้านเลขที่.....

หมู่ที่.....ถนน.....ตรอก/ซอย.....ใกล้เคียง.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....จดหมายอิเล็กทรอนิกส์.....

มีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

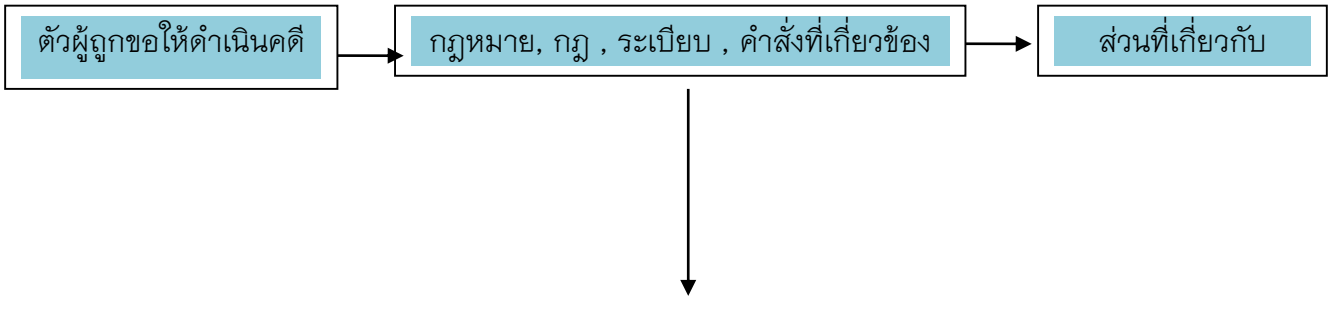
๑.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔,๑๐

๒.ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖,๙,๑๑,๑๖,๒๓,๒๔,๔๑ และ ๔๓

๓.พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒,๓,๕ และ ๖

๔.พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗มาตรา ๓,๕,๙,๑๑,๑๙,๓๐ และ ๓๑

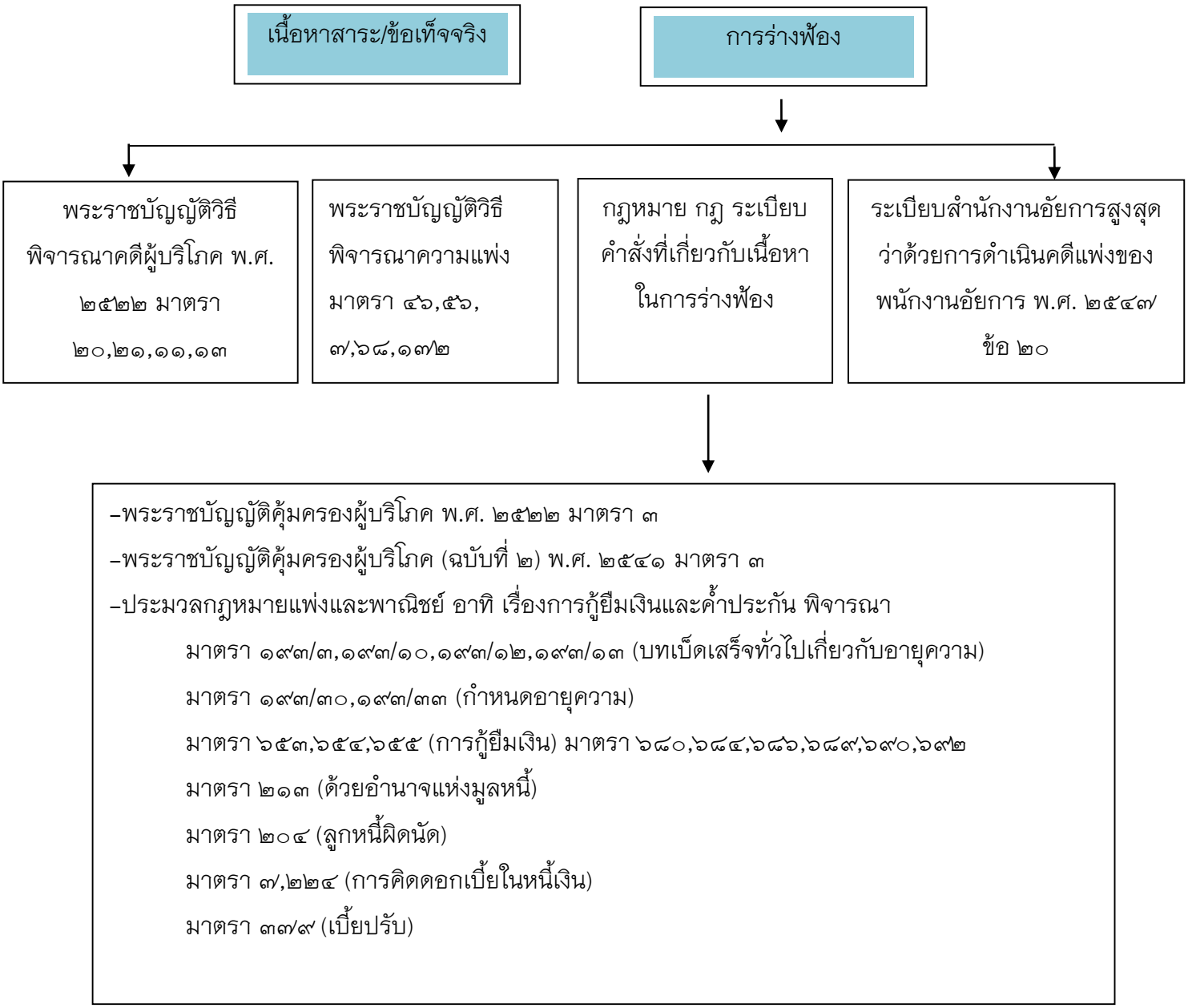
๕.พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓,๑๙

๑.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕,๖๖,๖๗,๖๘,๖๙,๗๐

๒.พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓

๓.พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓

เนื้อหาสาระ/ข้อเท็จจริง
การร่างฟ้อง
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๒๐,๒๑,๑๑,๑๓
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๖,๕๖, ๗,๖๘,๑๗๒
กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่งที่เกี่ยวกับเนื้อหาในการร่างฟ้อง
ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒๐
–พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓
–พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓
–ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาทิ เรื่องการกู้ยืมเงินและค้ำประกัน พิจารณา
มาตรา ๑๙๓/๓,๑๙๓/๑๐,๑๙๓/๑๒,๑๙๓/๑๓ (บทเบ็ดเสร็จทั่วไปเกี่ยวกับอายุความ)
มาตรา ๑๙๓/๓๐,๑๙๓/๓๓ (กำหนดอายุความ)
มาตรา ๖๕๓,๖๕๔,๖๕๕ (การกู้ยืมเงิน) มาตรา ๖๘๐,๖๘๔,๖๘๖,๖๘๙,๖๙๐,๖๙๒
มาตรา ๒๑๓ (ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้)
มาตรา ๒๐๔ (ลูกหนี้ผิดนัด)
มาตรา ๗,๒๒๔ (การคิดดอกเบี้ยในหนี้เงิน)
มาตรา ๓๗๙ (เบี้ยปรับ)

คำขอท้ายฟ้องคดีผู้บริโภค(พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๐)

ขอศาลโปรดออกหมายเรียกจำเลยมาพิจารณาพิพากษาและบังคับจำเลยตามคำขอต่อไปนี้

๑. ให้จำเลยชำระเงิน.....

๑.๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓,๖๕๔,๖๕๕,๖๘๐,๖๘๓

๑.๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗,๒๐๔,๒๒๔,๓๗๙

๑.๓ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๘ วรรคสาม

๑.๔ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๒,๑๖๑.....

๒. ให้จำเลยกระทำหรืองดเว้นการกระทำ.....

.....

.....

.....

๓. ให้จำเลยส่งมอบสิ่งของ.....

.....

.....

.....

๔. อื่นๆ.....

.....

.....

.....

ข้าพเจ้ายื่นมาพร้อมสำเนา โดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันมาด้วยฉบับ และรอฟังคำสั่งอยู่ หากไม่รอถือว่าทราบแล้ว

.....โจทก์

ข้าพเจ้า.....เจ้าพนักงานคดี/ผู้บันทึก

ข้าพเจ้า.....ทนายความ ใบอนุญาตที่.....ผู้เรียง

ข้อเท็จจริงในคำฟ้องปรับบทข้อกฎหมาย

ข้อเท็จจริง	ข้อกฎหมาย
๑.ฟ้องเป็นคดีผู้บริโภค	*พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓
๒.เขตอำนาจศาล	*พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๗
๓.การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	*ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔, ๑๐
๔.วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	*ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖,๙,๑๑,๑๖,๒๓,๒๔,๔๑ และ ๔๓
๕.กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถือเป็นองค์การมหาชนพ.ศ. ๒๕๔๔	*พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒,๓,๕ และ ๖
๖.กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ ถือเป็นนิติบุคคล	*พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓, ๕, ๙, ๑๑, ๑๙, ๓๐ และ ๓๑
๗.อำนาจหน้าที่ของกองทุนหมู่บ้าน	*ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน *หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนนิติบุคคล *รายงานการประชุมคณะกรรมการครั้งที่ ๕/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ข้อเท็จจริง	ข้อกฎหมาย
๘.เนื้อหาสาระสำคัญ /บันทึกข้อเท็จจริงตามฟ้อง	*พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓
	*พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคพ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓
	*ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่อง กู้ยืมเงิน และค้ำประกัน
	--มาตรา ๑๙๓/๙ , ๑๙๓/๑๐ , ๑๙๓/๑๒ , ๑๙๓/๓๐ , ๑๙๓/๓๓ (อายุความ)
	--มาตรา ๖๕๓ , ๖๕๔ , ๖๕๕ (การกู้ยืมเงิน)
	--มาตรา ๖๘๐ , ๖๘๔ , ๖๘๖ ,๖๘๙ , ๖๙๐ , ๖๙๒ (ค้ำประกัน)
	--มาตรา ๒๐๔ (ลูกหนี้ผิดนัด) มาตรา ๒๑๓ (ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้)
	--มาตรา ๗ , ๒๒๔ (การคิดดอกเบี้ยในหนี้เงิน)
	--มาตรา ๓๗/๙ (เบี้ยปรับ)
๙.ท้ายฟ้องคดีผู้บริโภค	*ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ , ๖๕๔ ,๖๕๕ , ๖๘๐ , ๖๘๓
	*ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗, ๒๐๔ , ๒๒๔ , ๓๗/๙
	*ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๔๒ , ๑๖๑

ลำดับผู้ที่อยู่ในกระบวนการ	ลำดับของส่วนที่เกี่ยวกับคู่ความ	การประมวลวิเคราะห์, สั่งการ	การเตรียมข้อมูลและการร่างฟ้อง	การระบุพยาน
ตัวความ	๑.หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้าน			
	๒.ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน			
	๓.รายงานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน			
	๔.สัญญากู้ยืมเงิน			
	๕.แบบใบสำคัญรับเงิน			
	๖.สัญญาค้ำประกันการกู้ยืมเงิน			
	๗.รายละเอียดการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกหนี้			
	๘.หนังสือบอกกล่าวทวงถามพร้อมใบตอบรับไปรษณีย์			
	๙.หนังสือขอให้ดำเนินคดี			
	๑๐.ใบแต่งทนาย			
ตัวผู้ถูกขอให้ดำเนินคดี	๑.สัญญากู้ยืมเงิน			
	๒.แบบใบสำคัญรับเงิน			
	๓.สัญญาค้ำประกัน			
	๔.รายละเอียดการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกหนี้			

ลำดับผู้ที่อยู่ในกระบวนการ	ลำดับของส่วนที่เกี่ยวกับคู่ความ	การประมวลวิเคราะห์, สั่งการ	การเตรียมข้อมูลและการร่างฟ้อง	การระบุพยาน
	๕.หนังสือบอกกล่าวทวงถามพร้อมใบตอบรับไปรษณีย์			
	๖.สำเนาบัตรประชาชนผู้กู้			
	๗.สำเนาทะเบียนบ้านผู้กู้			
	๘.สำเนาบัตรประชาชนผู้ค้ำประกัน			
	๙.สำเนาทะเบียนบ้านผู้ค้ำประกัน			
บุคคลที่เกี่ยวข้อง				
สำนักงานอัยการสูงสุด	๑.พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ (๕)			
	๒.หนังสือของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส.๐๐๒๔.๒/๓๒๙๙ ลงวันที่๑๗ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง หารืออำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้กับกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล			
	๓.ใบแต่งทนาย			

(แบบ ผบ. ๑)

คำฟ้องคดีผู้บริโภค

คดีหมายเลขดำที่ ๓๗๕/ ๒๕๕๕.....

คดีหมายเลขแดงที่...../ ๒๕.....

ศาลแขวงสงขลา

วันที่ ๒๙ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๕

ความแพ่ง

ระหว่าง กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก โจทก์

นางชม งามไตรไร ที่ ๑, นางจุฑามาศ เพ็ชรจำรัส ที่ ๒, นายประวุธ ขาวทอง ที่ ๓ จำเลย

เรื่อง ผิดสัญญากู้ยืมและค้ำประกัน

จำนวนทุนทรัพย์ ๓๙,๘๐๐ บาท – สตางค์

ข้าพเจ้า กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก โดยนายจตุรงค์ พรหมอินทร์ ประธานกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก โจทก์

เชื้อชาติ สัญชาติ อาชีพ อายุ ปีเลขประจำตัวประชาชน □□□□□□□□□□□□□ อยู่บ้านเลขที่ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก เลขที่ ๒๘/๒ หมู่ที่ ๖ ถนน – ตรอก/ซอย – ใกล้เคียง –

ตำบล/แขวง ชิงโค อำเภอ/เขต สิงหนคร จังหวัด สงขลา

โทรศัพท์ – โทรสาร – จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ –

สถานที่ติดต่อ –

โทรศัพท์ – โทรสาร – จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ –

ขอยื่นฟ้อง นางชม งามไตรไร ที่ ๑, นางจุฑามาศ เพ็ชรจำรัส ที่ ๒, นายประวุธ ขาวทอง ที่ ๓ จำเลย

เชื้อชาติ (๑–๓) ไทย สัญชาติ (๑–๓) ไทย อาชีพ –อายุ – ปี อยู่บ้านเลขที่ (๑) ๔/๒ (๒) ๔/๕ (๓) ๑

หมู่ที่ (๑–๓) ๖ ถนน – ตรอก/ซอย – ใกล้เคียง –

ตำบล/แขวง (๑–๓) ชิงโค อำเภอ/เขต(๑–๓) สิงหนครจังหวัด (๑–๓) สงขลา

โทรศัพท์ – โทรสาร –

จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ – มีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในการวางนโยบาย และแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ในระเบียบดังกล่าวกำหนด ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีอำนาจและหน้าที่

กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน (ซึ่งหมายถึงกองทุนหมู่บ้านอีกทั้งชุมชนเมืองตามที่เงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบดังกล่าว)

กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน

ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน

ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบ

ดังรายละเอียดปรากฏตามสำเนาระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๔, ๑๐และข้ออื่นๆ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ต่อมาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดถึงวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่ามีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

(๑) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

(๒) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

ให้คณะกรรมการจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปยังบัญชีกองทุนหมู่บ้านและบัญชีกองทุนชุมชนเมืองตามหมวด ๙ แห่งระเบียบ บัญชีละหนึ่งล้านบาทภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่สามารถจัดสรรเงินให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่งให้ขยายระยะเวลาต่ออีกไม่เกินสิบห้าวัน

คณะกรรมการมีอำนาจระงับการจ่ายเงินจากบัญชีกองทุนหรือให้กองทุนชดใช้หรือให้ส่งคืนเงินในกรณีที่กองทุนเบิกจ่ายไปแล้วอันเนื่องจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าคณะกรรมการกองทุนไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนดหรือกระทำอันก่อให้เกิด

ความเสียหายต่อกองทุนให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคน แต่ไม่เกินสิบห้าคนซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก

กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมืองอาจประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

(๑) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ

(๒) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากภาระผูกพัน

(๓) เงินกู้ยืม

สมาชิกกองทุน ประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น และมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุน

ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจงทำความเข้าใจ เตรียมความพร้อม และดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๑๗ โดยมีคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใสบริสุทธิ์ยุติธรรม

คณะกรรมการกองทุนตามข้อ ๔๑ ต้องดำเนินการยื่นขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนต่อคณะกรรมการหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการและเปิดบัญชีเงินฝากของคณะกรรมการกองทุนให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันหลังจากได้รับเลือก

ดังรายละเอียดปรากฏตามสำเนาระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๖, ๙, ๑๑, ๑๖, ๒๓, ๒๔, ๔๑ และ ๔๓ข้ออื่นๆ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๒

กองทุนหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นดังกล่าวจัดตั้งขึ้น และบริหารกองทุนรวมถึงได้รับเงินในการบริหารกองทุนหมู่บ้านอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบควบคุมกำกับดูแลและถือเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

โจทก์เดิมเป็นกองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ดังรายละเอียดปรากฏตามเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑ และ ๒ มีชื่อว่า กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก ได้รับเงินจัดสรรจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) เพื่อนำไปให้สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านกู้ยืมเพื่อพัฒนาสร้างอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ หรือลดรายจ่ายของสมาชิกหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองในเขตความรับผิดชอบของกองทุนหมู่บ้าน

นโยบายของรัฐบาลดังกล่าวจะบรรลุผลสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นเพื่อสนองนโยบายของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่คณะรัฐมนตรีได้จัดตั้งไว้แล้ว จึงจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นเป็นองค์การมหาชนตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้การดำเนินการตามเจตนารมณ์ดังกล่าวสามารถดำเนินการไปได้พลางก่อน โดยเมื่อรูปแบบการดำเนินการมีความสมบูรณ์ก็จะได้จัดให้มีกฎหมายรองรับเป็นการถาวรต่อไป โดยได้ออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ ขึ้นจึงทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การมหาชน มีวัตถุประสงค์

๑. จัดสรรเงินของกองทุนให้แก่กองทุนหมู่บ้านเพื่อนำไปให้สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านกู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ หรือลดรายจ่ายของสมาชิก หรือเพื่อสาธารณประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองในเขตความรับผิดชอบของกองทุนหมู่บ้านนั้น

๒. กำหนดหลักเกณฑ์ให้กองทุนหมู่บ้านสามารถนำดอกผลที่เกิดจากเงินที่ได้รับมอบตาม (๑) หรือทรัพย์สินที่กองทุนได้รับบริจาคเพื่อนำไปใช้ในกิจการของกองทุนหมู่บ้านใด ไปใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองในเขตความรับผิดชอบของกองทุนหมู่บ้านนั้นนอกจากนั้นยังมีผลให้กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก เป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวด้วย ดังรายละเอียดปรากฏตามสำเนาพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๒, ๓, ๕ และ ๖ และมาตราอื่นๆ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๓

ครั้นต่อมารัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุน สำหรับจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนแก่กองทุนหมู่บ้านเป็นกลไกให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง และเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติรวมทั้งกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง สามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนในอนาคต ตลอดจนมีการสร้างและพัฒนาความคิดความเข้าใจให้เป็นระบบในลักษณะของการบูรณาการ ทุกเรื่องเข้าด้วยกันและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายกองทุนในทุกระดับอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง จึงออกพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ขึ้น จึงมีผลทำให้เมื่อมีการตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นแล้ว ให้ถือว่าการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(องค์การมหาชน) ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ เสร็จสิ้นแล้ว และให้รัฐมนตรีรักษาการตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวดำเนินการตามมาตรา ๔๔

(๒) แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยประกาศยุติการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(องค์การมหาชน) ในราชกิจจานุเบกษา

ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ เงินงบประมาณ รายได้และลูกจ้างของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(องค์การมหาชน) ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ และของสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติที่จัดตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ไปเป็นของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ไปจนกว่าจะมีคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้กรรมการกองทุนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับปฏิบัติหน้าที่กรรมการกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้จนครบวาระ

ให้สมาชิกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นสมาชิกต่อไปตามพระราชบัญญัติ

ให้นำบรรดาประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่ง ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาใช้บังคับกับการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติโดยอนุโลมจนกว่าจะได้มีประกาศระเบียบข้อบังคับ หรือคำสั่งของคณะกรรมการที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดเป็นอย่างอื่น

ให้กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นกองทุนหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติและให้ดำเนินการจดทะเบียนตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ และเมื่อจดทะเบียนแล้วให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ดังรายละเอียดปรากฏตามสำเนาพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓, ๕ , ๙ ,๑๑ , ๑๙ , ๓๐ และมาตรา ๓๑ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๔

โจทก์ในขณะที่เป็นกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออกดังที่กล่าวมาเป็นลำดับข้างต้นได้ดำเนินการเพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก ภายใต้ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก

ดังรายละเอียดปรากฏตามเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๕ และได้จดทะเบียนตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ ดังรายละเอียดปรากฏตามหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๖ โจทก์จึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งรับมาทั้งบรรดากิจการทรัพย์สิน หนี้สินและสิทธิเรียกร้องต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก โดยมีกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านปฏิบัติหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติจนครบวาระและเป็นสมาชิกต่อไปตามพระราชบัญญัติ โดยโจทก์มีนายจตุรงค์ พรหมอินทร์ เป็นประธานกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก ในขณะมีการจดทะเบียนให้กองทุนหมู่บ้านดังกล่าวเป็นนิติบุคคล และมีนางชม งามไตรไร จำเลยที่ ๑ เป็นสมาชิกของโจทก์ และคณะกรรมการของโจทก์ได้มอบอำนาจให้นายจตุรงค์ พรหมอินทร์ เป็นผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีนี้ตามที่ปรากฏตามสำเนารายงานการประชุมคณะกรรมการครั้งที่ ๕/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๗

ข้อ ๒. เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๙ จำเลยที่ ๑ ได้ตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินกับโจทก์ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก ตำบลชิงโค ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) จำเลยที่ ๑ ได้รับเงินไว้ครบถ้วนแล้ว โดยจำเลยที่ ๑ ตกลงชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ในอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี กำหนดเวลาชำระไว้แน่นอนตามวันแห่งปฏิทิน ตกลงชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด ๑๒ เดือน คือวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๐ นับแต่วันทำสัญญากู้ยืมเงิน หากผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามกำหนด จำเลยที่ ๑ ยินยอมชำระค่าปรับในอัตราร้อยละ ๑.๕ ต่อเดือน ปรากฏตามสำเนาภาพถ่ายสัญญากู้ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๘

ข้อ ๓. เพื่อเป็นหลักประกันการกู้เงินดังกล่าว จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ได้ร่วมผูกพันตนตกลงทำสัญญาค้ำประกันหนี้เงินกู้รายนี้ต่อโจทก์ไว้ว่าหากจำเลยที่ ๑ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาที่ทำไว้กับโจทก์หรือปฏิบัติผิดเงื่อนไขข้อหนึ่งข้อใด ตามสัญญาซึ่งโจทก์มีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้จากจำเลยที่ ๑ ได้แล้วนั้น จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ต่างยินยอมชำระเงินแทน โดยมิพักต้องเรียกให้จำเลยที่ ๑ ชำระก่อน โดยยอมรับผิดอย่างหนี้ร่วม รายละเอียดปรากฏตามสำเนาเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๙

ข้อ ๔. ภายหลังจำเลยที่ ๑ ได้กู้เงินจากโจทก์ตามฟ้องข้อ ๒ แล้ว จำเลยที่ ๑ ได้ผิดสัญญาต่อโจทก์ กล่าวคือ เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ตามนัด จำเลยที่ ๑ ได้นำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์บางส่วนจำนวนหนึ่งครั้ง โดยจำเลยที่ ๑ ชำระหนี้บางส่วน ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๑ รายละเอียดปรากฏตามสำเนาทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๐ หลังจากนั้น จำเลยที่ ๑ ไม่เคยชำระให้แก่โจทก์อีกเลย โจทก์จึงได้มีหนังสือทวงถามให้จำเลยที่ ๑ ชำระหนี้เงินกู้ให้แก่โจทก์ รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือทวงถามและใบตอบรับเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๑

แต่เมื่อครบกำหนดตามหนังสือทวงถามแล้วจำเลยที่ ๑ ยังคงเพิกเฉยไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์แต่อย่างใด ขณะนี้จำเลยที่ ๑ ยังคงค้างชำระต้นเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี ตั้งแต่วันผิดนัดถึงวันฟ้อง (ฟ้องวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕) เป็นเงินจำนวน ๗,๔๐๐ บาท และค่าปรับในอัตราร้อยละ ๑.๕ ต่อเดือน ตามสัญญานับตั้งแต่วันผิดนัดจนถึงวันฟ้อง จำนวน ๑๒,๔๐๐ บาท รวมเงินที่จำเลยที่ ๑ จะต้องชำระให้แก่โจทก์จนถึงวันฟ้องเป็นเงิน จำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท (สามหมื่นเก้าพันแปดร้อยบาทถ้วน) รายละเอียดปรากฏตามตารางคำนวณเงินต้น ดอกเบี้ย และค่าปรับถึงวันฟ้อง เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ๑๒ จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ในฐานะผู้ค้ำประกันต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ ๑ ในหนี้ดังกล่าวด้วย

โจทก์ไม่มีทางอื่นใดที่จะบังคับจำเลยทั้งสามได้ จึงต้องฟ้องเป็นคดีนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

คำขอท้ายฟ้องคดีผู้บริโภค

ขอศาลโปรดออกหมายเรียกจำเลยมาพิจารณาพิพากษาและบังคับจำเลยตามคำขอต่อไปนี้

๑. ให้จำเลยทั้งสามร่วมกันหรือแทนกันชำระเงิน จำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท ให้แก่โจทก์จนครบถ้วน

๒. ให้จำเลยทั้งสามร่วมกันหรือแทนกันชำระดอกเบี้ยผิดนัดในอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี และค่าปรับกรณีผิดนัดในอัตราร้อยละ ๑.๕ ต่อเดือนจากต้นเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้นับจากวันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจำเลยทั้งสามจะชำระหนี้แก่โจทก์เสร็จสิ้น

๓. ให้จำเลยทั้งสามร่วมกันหรือแทนกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนโจทก์ด้วย

๔. ให้จำเลยกระทำหรืองดเว้นการกระทำ -

๕. ให้จำเลยส่งมอบสิ่งของ -

๖. อื่นๆ -

ข้าพเจ้ายื่นมาพร้อมสำเนา โดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันมาด้วยสามฉบับ และรอฟังคำสั่งอยู่ หากไม่รอถือว่าทราบแล้ว

โจทก์

(นางกิตติพร สนิทมัจโร)

ข้าพเจ้า เจ้าพนักงานคดี/ผู้บันทึก

(นางสาวนิภาพร พันธ์ทอง)

ข้าพเจ้า นางกิตติพร สนิทมัจโร ทนายความ ใบอนุญาตที่ ผู้เรียง

(นางกิตติพร สนิทมัจโร)

(๓๑)

คำพิพากษา

สำหรับศาลใช้

คดีหมายเลขดำที่ ผบ.๓๗๕/๒๕๕๕

คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.๗๔๙/๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลแขวงสงขลา

วันที่ ๑๑ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๕

ความแพ่ง

ระหว่าง กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก โจทก์

นางชม งามไตรไร ที่ ๑

นางจุฑามาศ เพ็ชรจำรัส ที่ ๒

นายประวุธ ขาวทอง ที่ ๓ จำเลย

เรื่อง ยืม ค้ำประกัน

พิเคราะห์พยานหลักฐานโจทก์แล้ว เห็นว่า ที่โจทก์ขอค่าปรับกรณีผิดนัดในอัตราร้อยละ ๑.๕ ต่อเดือนหรือร้อยละ ๑๘ ต่อปีนั้น เป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าในกรณีผิดนัดอันถือเป็นเบี้ยปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๙ หากศาลเห็นว่าสูงเกินส่วนก็มีอำนาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๙ เมื่อพิเคราะห์ถึงทางได้เสียของโจทก์ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายแล้ว เห็นควรกำหนดให้ร้อยละ ๙ ต่อปี

/พิพากษา

(๓๑ ทวิ)

สำหรับศาลใช้

พิพากษาให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินจำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี และค่าปรับร้อยละ ๙ ต่อปี ของต้นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ ๑,๐๐๐ บาท คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก/.

นายวรชัย ธัญญรังสี

นริศรา พิมพ์/ทาน

คำขอ
ออกคำบังคับ

คดีหมายเลขดำที่ ผบ.๓๗๕ /๒๕๕๕
คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.๔๗๕ /๒๕๕๕

ศาลแขวงสงขลา

วันที่ ๑๕ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๕

ความแพ่ง(คดีผู้บริโภค)

กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก **โจทก์**

ระหว่าง

นางชม งามไตรไร ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน **จำเลย**

ข้าพเจ้า_นางกิตติพร สนิทมัจโร พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงสงขลา ทนายโจทก์ สัญชาติ _____-_____ อาชีพ _____-___ ___ อายุ ___-___ ปี อยู่บ้านเลขที่ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงสงขลา หมู่ที่ _____-___ ถนน _____แหลมสนอ่อน_____ตรอก/ซอย_____-_____ ตำบล/แขวง __บ่อยาง_____ อำเภอ/เขต ___เมือง___ จังหวัด __สงขลา____โทรศัพท์ ___ ____ โทรสาร ___ ____
ขอยื่นคำขอมีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑ . คดีนี้ ศาลได้มีคำพิพากษา ๑๑ เมษายน ๒๕๕๕ โดยพิพากษาให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงิน จำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี และค่าปรับร้อยละ ๙ ต่อปี ของต้นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ ๓,๐๐๐ บาท คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก

จำเลยทั้งสามไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์จึงขอศาลได้โปรดออกคำบังคับให้จำเลยทั้งสามปฏิบัติตาม

หมายเหตุ ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอให้ถือว่าทราบแล้ว _____ ผู้ร้อง

คำพิพากษาดังกล่าว

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ ทนายโจทก์

คำขอฉบับนี้ ข้าพเจ้านางกิตติพร สนิทมัจโร พันธ์ทอง พนักงานอัยการคดีศาลแขวงสงขลา ทนายโจทก์

เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ ผู้เรียงและพิมพ์

ตัวอย่างคำบังคับ

สำหรับศาลใช้

○ (๔๑)
คำบังคับ

คดีหมายเลขดำที่ ผบ.๓๗๕/๒๕๕๕
คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.๗๔๙../๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลแขวงสงขลา
วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช ๒๕๕๕
ความแพ่ง

กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก ..... โจทก์

ระหว่าง

นางชม งามไตรไร ที่ ๑,นางจุฑารัตน์ เพ็ชรจำรัส ที่ ๒,นายประวุธ ขาวทอง ที่ ๓ ..... จำเลย

ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของ ศาลแขวงสงขลา ที่บังคับ ให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินจำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี และค่าปรับร้อยละ ๘ ต่อปี ของต้นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ ๓,๐๐๐ บาท คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก จำเลยทั้งสามทราบคำบังคับแล้วแต่ไม่ชำระ นั้น

ให้ท่านปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งที่กล่าวแล้ว ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำบังคับนี้เป็นต้นไป ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำบังคับภายในระยะเวลาหรือเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น จะต้องถูกยึดทรัพย์หรือถูกจับและจำขังดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

.....ผู้พิพากษา

(พลิก)

ผู้รับคำบังคับ อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....
ตรอก/ซอย.....ใกล้เคียง.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....

คำร้อง
ขอให้ออกหมายบังคับคดี

คดีหมายเลขดำที่ ผบ.๓๗๕ /๒๕๕๖
คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.๔๗๕ /๒๕๕๕

ศาลแขวงสงขลา

วันที่ ๕ **เดือน** มิถุนายน **พุทธศักราช** ๒๕๕๕

ความแพ่ง (คดีผู้บริโภค)

กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก ..... **โจทก์**

ระหว่าง

นางชม งามไตรไร ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน ..... **จำเลย**

ข้าพเจ้า นางกิตติพร สนิทมัจโร พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงสงขลา ทนายโจทก์
สัญชาติ _____-_____ อาชีพ _____-___ ___ อายุ ___-___ ปี อยู่บ้านเลขที่ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงสงขลา
หมู่ที่ _____-___ ถนน _____แหลมสนอ่อน_-____ตรอก/ซอย_____-_____ ตำบล/แขวง __บ่อยาง_____
อำเภอ/เขต ___เมือง___ จังหวัด __สงขลา____โทรศัพท์ ____ _____ โทรสาร ___ _____
ขอยื่นคำร้องมีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑ . คดีนี้ ศาลได้มีคำพิพากษา ๑๑ เมษายน ๒๕๕๕ โดยพิพากษาให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงิน จำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี และค่าปรับร้อยละ ๕ ต่อปี ของต้นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ ๓,๐๐๐ บาท คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก

ข้อ ๒. จำเลยทั้งสามได้ทราบคำบังคับโดยชอบแล้ว แต่ปรากฏว่าจนถึงขณะนี้ จำเลยทั้งสามยังไม่ได้ชำระหนี้ตาม

หมายเหตุ ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอให้ถือว่าทราบแล้ว _____ **ผู้ร้อง**

คำพิพากษาดังกล่าวให้แก่โจทก์แต่อย่างใด

ฉะนั้น โจทก์จึงขอศาลโปรดออกหมายบังคับคดี เพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดและอายัดทรัพย์สิน

ของจำเลยทั้งสามนำมาขายทอดตลาด เพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์ต่อไป

ขอศาลได้โปรดอนุญาต

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ ทนายโจทก์

คำร้องฉบับนี้ ข้าพเจ้านางกิตติพร สนิทมัจโร พันธ์ทอง พนักงานอัยการคดีศาลแขวงสงขลา ทนายโจทก์

เป็นผู้เรียงและพิมพ์

ลงชื่อ ผู้เรียงและพิมพ์

ตัวอย่างหมายบังคับคดี

สำหรับศาลใช้

○ (๔๒)
หมายบังคับคดี

คดีหมายเลขดำที่ ผบ.๓๗๕/๒๕๕๕
คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.๗๔๙../๒๕๕๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลแขวงสงขลา
วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช ๒๕๕๕
ความแพ่ง
กองทุนหมู่บ้านชิงโคท่าออก ..... โจทก์

ระหว่าง

นางชม งามไตรไร ที่ ๑,นางจุฑารัตน์ เพ็ชรจำรัส ที่ ๒,นายประวุธ ขาวทอง ที่ ๓ ..... จำเลย

หมายถึง เจ้าพนักงานบังคับคดีจังหวัดสงขลา

ด้วยคดีเรื่องนี้ โจทก์ ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา ซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินจำนวน ๓๙,๘๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี และค่าปรับร้อยละ ๙ ต่อปี ของต้นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ ๓,๐๐๐ บาท คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก จำเลยทั้งสามทราบคำบังคับแล้วแต่ไม่ชำระ (ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความเป็นเงิน.....บาท)

เพราะฉะนั้น จึงตั้งให้ท่านเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีจัดการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือทำการอื่นใดโดยอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย ในการนี้โจทก์หรือผู้แทนโจทก์จะเป็นผู้นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เรียน ศาลที่เกี่ยวข้อง

หากปรากฏว่าทรัพย์ที่ต้องบังคับคดี
อยู่ในเขตศาลขอได้โปรดบังคับคดีให้ด้วย

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษา

นางสาวก./พิมพ์

การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๓๑ บัญญัติไว้ว่าถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา)มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

และตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและสำนักงานอัยการสูงสุดเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการบังคับคดีที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านไว้ดังนี้

มาตรา ๑๔ พนักงานอัยการ มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้...

(๕) ในคดีแพ่ง คดีปกครองหรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (๓) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมิใช่กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยตนเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้

มาตรา ๒๓ สำนักงานอัยการสูงสุด นอกจากมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับธุรการและงานวิชาการเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานอัยการแล้ว ให้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

(๔) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง หรือคดีปกครองแทนรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งพนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้...

และตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดี พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้อ ๖ ได้กำหนดไว้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีตามระเบียบนี้ ได้แก่การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีปกครอง และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีอาญาแทนรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ที่พนักงานอัยการได้รับดำเนินคดีให้กับดำเนินการตามที่พนักงานอัยการเห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา รวมทั้งให้ความร่วมมือในการบังคับคดีกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลและประกันรับสิ่งของไปดูแลรักษา

ดังนั้น เมื่อพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจรับว่าต่างฟ้องคดีแพ่งให้กับกองทุนหมู่บ้านตามมาตรา ๑๔(๕) แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ แล้วเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้กองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นโจทก์ในคดีนั้น ๆ ชนะคดีแล้วถือว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในทางปฏิบัติศาลจะออกคำบังคับให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นจำเลยในคดีดังกล่าวซึ่งถือเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่

ปฏิบัติตามคำพิพากษา พนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีจะยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อออกหมายบังคับคดี และเมื่อได้รับหมายบังคับคดีพนักงานอัยการจะส่งสำเนาหมายบังคับคดีให้กับกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และสำเนาหมายบังคับคดีให้กับสำนักงานที่มีอำนาจดำเนินการในการบังคับคดีด้วย ซึ่งในกรุงเทพมหานครได้แก่สำนักงานการบังคับคดี ส่วนในต่างจังหวัดได้แก่สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด/จังหวัดสาขาตามเขตอำนาจศาล ซึ่งในเรื่องบังคับคดีนี้มีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีพ.ศ. ๒๕๕๕ ให้พนักงานอัยการดำเนินการ

กรณีที่สำนักงานคดีเป็นผู้ส่งหมายบังคับคดีต้องส่งพร้อมสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและเอกสารในสำนวนคดีที่จำเป็นแก่การบังคับคดี เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ให้แก่สำนักงานการบังคับคดี หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดแล้วแต่กรณี ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลออกหมายบังคับคดี

กรณีกองทุนหมู่บ้านได้รับหมายบังคับคดีแล้วและประสงค์ให้พนักงานอัยการดำเนินการบังคับคดีให้ ให้กองทุนหมู่บ้านส่งหมายบังคับคดีให้แก่สำนักงานการบังคับคดี หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดแล้วแต่กรณี แยกพิจารณาได้ดังนี้

๑.เมื่อกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและยังไม่ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษา ได้รับหมายบังคับคดีจากพนักงานอัยการผู้ดำเนินการว่าต่างคดีให้แล้ว ให้กองทุนหมู่บ้านตรวจสอบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีการชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้วหรือไม่

๑.๑ กรณีลูกหนี้ได้ชำระหนี้โดยการวางทรัพย์/ชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้ที่กองทุนหมู่บ้านครบถ้วนแล้ว กองทุนหมู่บ้านสามารถยุติเรื่องได้

๑.๒ กรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีการนำหลักทรัพย์มาเป็นประกัน เช่น สมุดบัญชีธนาคาร นำที่ดินมาจำนองไว้ด้วย หรือสามารถสืบทรัพย์ได้ว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินใดบ้าง ให้กองทุนหมู่บ้านยื่นเรื่องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีของกรมบังคับคดี(กทม.) หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีของสำนักงานบังคับคดีจังหวัด(ต่างจังหวัด) พร้อมวางเงินค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี เพื่ออายัดเงินในบัญชีธนาคารของลูกหนี้หรือยึดทรัพย์ของลูกหนี้ดังกล่าวออกขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป โดยเอกสารที่กองทุนหมู่บ้านต้องเตรียมไปในการตั้งเรื่องบังคับคดี ได้แก่ เงินค่าธรรมเนียม สำเนาสมุดบัญชีธนาคารหรือสำเนาโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์(น.ส. ๓ ก)สำเนาทะเบียนบ้านของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแผนที่และแผนผังแสดงที่ตั้งของที่ดิน ภาพถ่ายที่ดิน เป็นต้น

๑.๓ กรณีลูกหนี้ไม่ชำระหนี้และไม่มีหลักประกัน ให้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้สำนักงานการบังคับคดีสำหรับกรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ

และช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดสำหรับในส่วนต่างจังหวัดพิจารณาดำเนินการโดยจัดส่งหมายบังคับคดีพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาคำพิพากษา (เพื่อจะได้ทราบระยะเวลาในการบังคับคดี) และเอกสารอื่น ๆ ที่จำเป็นในการบังคับคดี

เมื่อสำนักงานบังคับคดีหรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด/สาขา ได้รับหมายบังคับคดีแล้วก็จะดำเนินการดังนี้

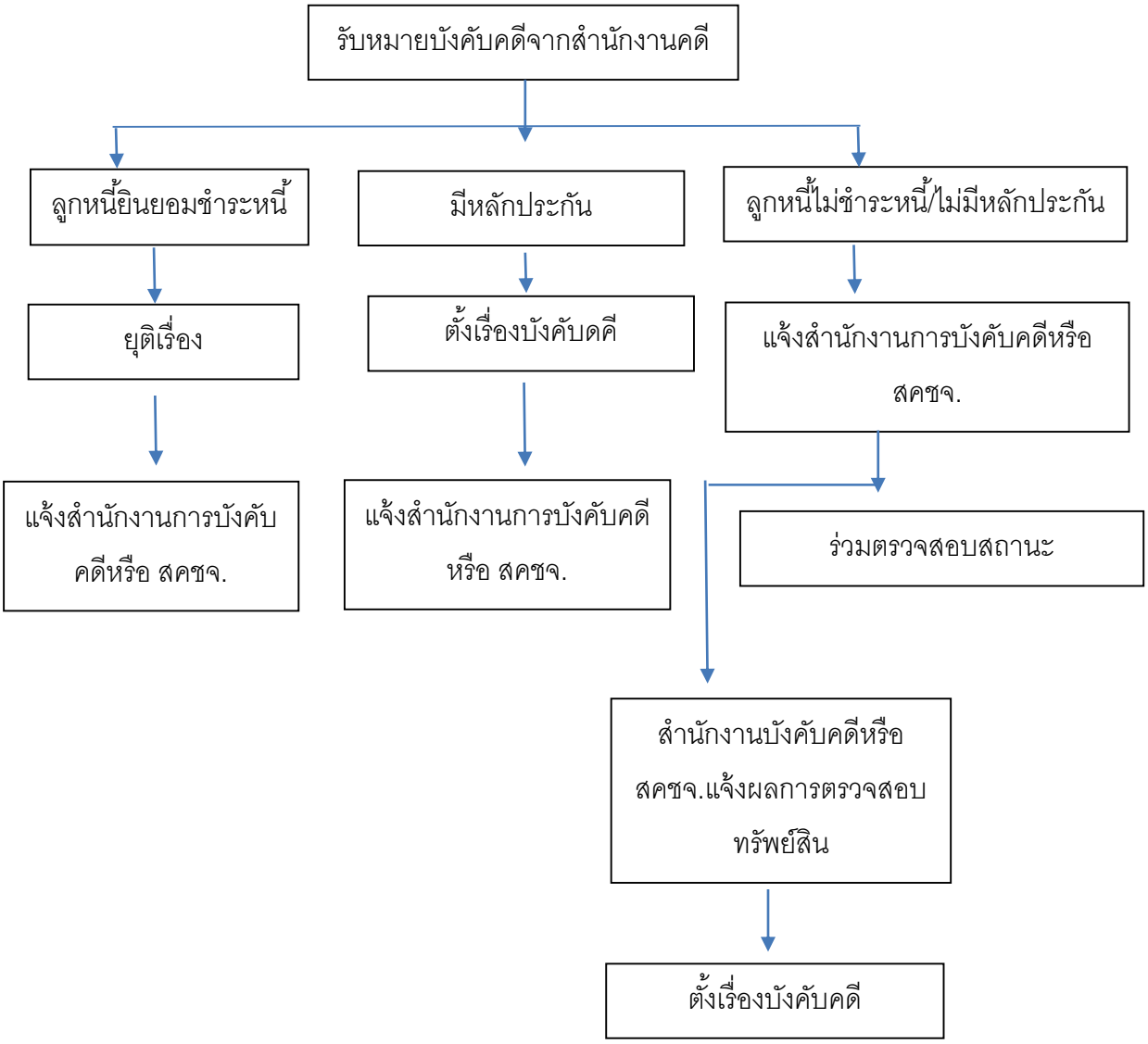
๑.มีหนังสือสอบถามกองทุนหมู่บ้านยืนยันความประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านว่าประสงค์ให้สำนักงานการบังคับคดีหรือ สคชจ. ดำเนินการบังคับคดีหรือไม่พร้อมให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสถานะของลูกหนี้ว่าเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ ถูกคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือไม่และตรวจสอบว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินหรือไม่ รวมทั้งให้ส่งเอกสารหรือสำเนาที่เกี่ยวข้อง และให้มีหนังสือแจ้งไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยกำหนดระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้ชำระหนี้ภายในกำหนดดังกล่าว

๒.ดำเนินการตรวจสอบสถานะและทรัพย์สินของลูกหนี้หรือมีคำสั่งให้งดการตรวจสอบสถานะหรือตรวจสอบทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ชั่วคราวก็ได้ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบสถานะและตรวจสอบทรัพย์สินของลูกหนี้ สำนักงานการบังคับคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๖ (ภาคผนวก)

๓.เมื่อพนักงานอัยการตรวจสอบพบทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านทราบเพื่อดำเนินการตั้งเรื่องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการ ยึด/อายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ดังกล่าวต่อไป

นอกจากนี้หากกองทุนหมู่บ้านมีข้อขัดข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับบังคับคดีสามารถขอรับคำปรึกษาและคำแนะนำจากสำนักงานการบังคับคดี หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดแล้วแต่กรณี และหากต้องมีการยื่นคำร้องขอกันส่วน/การเฉลี่ยทรัพย์/การขอรับชำระหนี้บุริมสิทธิ์/การร้องขัดทรัพย์ หรือการดำเนินการอื่นใดในชั้นศาลก็สามารถยื่นเรื่องขอความอนุเคราะห์ต่อสำนักงานการบังคับคดี หรือสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการให้ได้เช่นกัน

ผังแนวทางการดำเนินงานด้านการบังคับคดีสำหรับกองทุนหมู่บ้าน

บรรณานุกรม

คู่มือกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แมนชัย ชูเสน เรื่อง รวมคำพิพากษา ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ที่น่าสนใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

www.decha.com คู่มือพนักงานสินเชื่อ–กฎหมายสินเชื่อ–การบังคับคดีหลังจากศาลมีพิพากษา

www.checkraka.com ๑๐ คำถามยอดฮิตเกี่ยวกับการยึดทรัพย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติล้มละลาย พระพุทธศักราช ๒๔๘๙

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒

คำแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาในการดำเนินนโยบายแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ กำหนดนโยบายเร่งด่วนให้“จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ ๑ ล้านบาท”

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓

ประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. ๒๕๕๔

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ระหว่าง สำนักงานอัยการสูงสุด กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เรื่อง ความร่วมมือในการเผยแพร่ความรู้และช่วยเหลือทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔

พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖

พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๗

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องยุติการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๙ เรื่อง การจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๑)

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ว่าด้วย เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ว่าด้วย การเลิก ยุบรวม หรือแยกบางส่วน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ว่าด้วย การเลิก ยุบรวม หรือแยกบางส่วน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๔๙

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๔๑๗.๓/๑๘๗๑ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๔๙ เรื่อง การมอบอำนาจให้ทำหน้าที่แทนนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๔ ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑

หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส ๐๐๒๔.๒/๓๒๙๙ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง หารือออำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการรับว่าต่าง หรือแก้ต่างให้กับกองทุนหมู่บ้านที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ว่าด้วยการรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒ (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๒)

ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ เรื่อง การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒

ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ เรื่อง การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ประกาศนายทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ เรื่อง การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๕

หนังสือสำนักงาน ก.พ.ร. ที่ นร ๑๒๐๖/๑๘๐ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๖ เรื่อง ขอหารือการเบิกค่าตอบแทนของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

หนังสือจังหวัดพิจิตร ที่ พจ ๐๐๑๘/ว. ๔๕๗ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เรื่อง หารือการเบิกค่าตอบแทนของคณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

ภาคผนวก

(รวบรวมลงแผ่น CD)